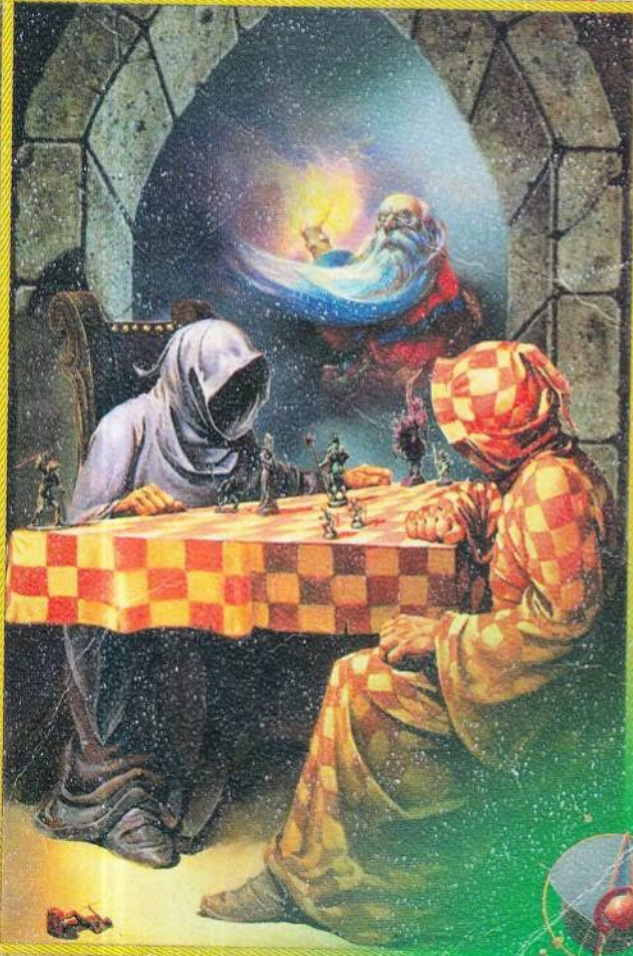

Володимир Арєнєв

ПРАВИЛА ГРИ

АЛФІВКА

Володимир АРЕНЄВ

ПРАВИЛА ГРИ

Частина перша

ЗЕЛЕНИЙ
• ПЕС •

Київ 2004

УДК 821.161.2-311.9

ББК 84.4УКР6-44

А 80

АРЕНЄВ, Володимир

А 80 Правила гри: роман. – К.: Джерела М,
2004. – 288 с.

Що наше життя? За однією з версій – це тільки гра. І правила встановлюємо не ми.

Герой нового роману Володимира Арєнева провадить небезпечне розслідування дивних подій у замкнутій вежі-музеї, мріючи заробити цим купу грошей та вічну славу Шерлока Холмса.

Класичний сюжет класичного детективу, скажете ви. І помилилися, бо раптом побачите перед собою епічний роман-фентезі, а потім – трилер. І відірватися від цієї гримучої суміші жанрів – марні сподівання. Палацові інтриги, тіні давніх богів, занепад династії Пресвітлих, війна та кров...

Хочете дізнатися, хто диктує правила цієї гри? Читайте! А ми гарантуємо, що результат перевершить усі ваші сподівання!

ISBN 966-7831-53-1

© В. Арєнєв, 2004.

© «Джерела М», 2004.

ВІД АВТОРА

Що таке шість років для людини? Мабуть, чимало: згадайте, якими ви були, коли йшли до школи, – а за шість років до свого першого класу майбутній учень, мале симпатичне немовля тільки починало пізнавати цей світ...

Шість років для книжки – чи це багато? "Правила гри" були написані в минулому столітті; відтоді, коли в рукописі була поставлена остання крапка, вони встигли вийти друком російською мовою в московському видавництві (2000 р.), отримати 2001 р. міжнародну українсько-німецьку премію ім. О. Гончара і бути опублікованими в літературному журналі-"товстуні" "Вітчизна". Кілька оповідань, дія яких відбувається у світі "Правил", теж "зазнали" численних публікацій обома мовами – у періодиці й у збірках.

Але тільки тепер роман виданий українською.

Жодному з нас не випадає такого шансу: вдруге стати собою-колишнім, щось змінити, виправити, переробити. А от книжці такий шанс було подаровано, і тому вона в дечому відрізняється від свого російського аналога трирічної давності. Як на

мене – відрізняється на краще: зникли деякі затягнуті сцени, текст став стрункішим, сюжет – динамічнішим...

І ще одне. Жодна з моїх книжок не була б написана, якби не допомога моїх знайомих та друзів. Ризикуючи не згадати когось, я хочу все-таки подякувати за підтримку і корисні поради, насамперед, моїм батькам, а також Олександрові Глушку, Сергію Квіту, Наталці Любарщук, Богдану Мазийському, Михайлині Скорик, Андрію Фесіюку.

Завжди ваш, ВА.

*Усе наше життя – лише гра
Ісуур. "Бесіди в дорозі"*

ПРИБУТТЯ

До ущелини Кріна ми втрапили аж надвечір. Гуркотливий автобус, випускаючи сиві хмари диму, зупинився перед готелем, і з нього почали вибиратися туристи, зомлілі від спеки і тривалої струсанини.

А вилізши, передусім позадирали голови й витріщилися на "Останню вежу". Ця масивна споруда дійсно колись була сторожовою баштою, але відтоді минуло вже кілька сотень років. Нині важливий стратегічний об'єкт Ашедгуну старого став не менш важливим туристичним об'єктом Ашедгуну нового. Вірно сказав прадавній мудрець Ісуур: "Час – велика сила, що поєднує властивості лікаря та примхливий характер дитини". Час привів до вежі на паломництво тих, чиї пращури колись вели облогу її стін. А що буде далі?..

Від цих думок відволік тихий, але владний голос:

– Панове туристи, прошу підійти до мене.

Біля широких кам'яних сходів, що вели до "Вежі", стояв худорлявий старий, закутаний у сіру хламиду і підперезаний нарагом – паском із нанизаними металевими ножами. Світло-блакитні очі уважно оглянули кожного; крок уперед, шанобливий уклін:

– Готель "Остання вежа" радо вітає дорогих гостей. Я ваш оповідач, панове. Звати мене Мугід. Саме я познайомлю вас із трагічною історією чотирьох веж Кріни.

Ми зацікавлено дивилися на старого. Наче й не було в тому Мугіді нічого особливого, але ж він – оповідач. Один з небагатьох, здатних не тільки словами, а й зорово-акустично-тактильними образами передати все, що трапилося тут чотириста років тому. Талантом оповідача володіють лише одиниці, і всі вони добровільно погоджуються стати живим атракціоном. Дивні люди... Досі не з'ясовано, наприклад, як вони досягають того, що реципієнт – так званий "сприймач" – відчуває ефект присутності, звідки, нарешті, вони дізнаються про події, які відбулися так давно. Вчені давно вже втратили будь-яку надію дослідити цей феномен і махнули рукою: нехай живуть, як хочуть. І оповідачів це, здається, влаштовує.

– Панове, – провадив старий, – сьогодні вам бажано відпочити, аби завтра ми мали можливість цілком віддатися оповідам. Прошу за мною, будь ласка.

Він почав підійматися сходами. Ми потяглися за ним, приголомшені й готові зануритися у романтичну атмосферу минулого.

Краще добиратися нагору так, сходами, ніж підземними ходами і в цілковитій темряві, – по-

думалося мені. – *Колись навіть сходи не було, а чотири вежі мали два входи – по одному на кожен бік, – і починалися вони десь аж у долині Ханху. Це вже потім прорубали сходи, – коли Кріна втратила своє стратегічне призначення.*

Про стомлених подорожніх потурбувалися: через рівні проміжки сходи перемережувалися невеличкими майданчиками, де можна було зупинитися і перепочити, що ми сумлінно й робили.

Майданчики були обладнані невисокою металеву огорожею. Я підійшов до краю, притулився до холодного поруччя і, перехилившись, подивився вниз.

Сонце сідало, насувалася темінь, холоднішало. В сутінках дно ущелини виднілося погано; там ворушилися тіні, і здавалося, це духи давніх витязів прийшли сюди привітати свою сучасницю. Зіщулившись, я поглянув на оповідача. Старий стояв осторонь і вдивлявся в сутінки. Його засмагле обличчя в темряві здавалося геть чорним і скам'янілим, лише вітер гоїдав сиві пасма. Мугід начебто забув про те, де він і хто: змертвіло обвисли руки, і погляд, спрямований в одну точку, ловив щось приховане від нас, неоповідачів. Раптом старий здригнувся і, вибачившись, повів туристів далі.

Незабаром дісталися і до входу: через високі двері ми зайшли до великої лункої зали, освітленої лампами у вигляді смолоскипів. Інтер'єр готелю було стилізовано під давньоашедгунський: стіни прикрашали старовинні гобелени, копії мечів та щитів, голови диких звірів та знамена.

До нас підійшло кілька служників, убраних у барвистий одяг, знову ж таки, відповідного фасону.

– Зараз вас відведуть у кімнати, – пояснив старий. – За годину у Великій залі розпочнеться вечеря, після неї всі будуть вільні. Я б радив раніше лягти спати, аби набратися сил для завтрашнього дня. Проте, панове, це – на ваш розсуд. Отже, зустрінемося за годину.

Він уклонився і вислизнув через невеличкі дверцята, розташовані поряд із червонясто-буриим гобеленом, на якому було зображено полювання. Стрімко мчать коні з хортами, наздоганяючи зацькованого оленя. Той відкинув на спину граційні роги і біжить з останніх сил, полишаючи на траві краплини крові. Над лопаткою у звіра стирчить стріла, ще одна нависла над ним, щось гукає молодий принц, періщаючи жеребця дев'ятихвостовим канчуком; пронизливо гуде сурма загонщика, кружляють сполохані гамором птахи.

Гарно, хоча й надто жорстоко. Напевно, виготовили на замовлення власників готелю – навряд чи він зберігся б так добре, якби йому було кілька сот років. Я не втримався і торкнувся рукою оленя: м'які шовковисті нитки нагадували звірячу шерсть. Я провів пальцями трохи вище, там, де виглядала стріла з чорно-червоним пір'ям. Тут нитки були жорсткіші і пружніші, наче я торкався не гобелена, а справжньої стріли.

Неголосне кахикання змусило мене озирнутися. Мої супутники вже рушили широкими сходами, що притулилися зсередини до стін вежі. З прибулих залишився лише я. Служник чекав, він був з тих молодих людей, чиє обличчя, побачивши, замить забуваєш.

Ми піднялися на четвертий поверх. Біля масивних кам'яних дверей служник зупинився, видобув з

кишені величезний ключ і почав повертати у замковій щілині. З гучним скреготом двері прочинилися.

Тут було тіснувато, але нічого іншого я, зізнатися, й не очікував. Низька стеля, мале вузьке віконце... У кімнаті стояло цілком сучасне ліжко, біля вікна – невеличкий столик і тумбочка, далі – шафа, стилізована під старовину. Зі стелі звисала трирогова люстра з плафонами у вигляді свічок, над ліжком – кований нічник. Служник пообіцяв прийти за годину, щоб відвести на вечерю, і пішов. Його кроки деякий час відлунювали, потім усе занурилося у тишу.

...Коли служник повернувся, я був, як-то кажуть, при повному параді. Ми спустилися на другий поверх, прочинилися високі парадні двері, помережані давньоашедгунськими ієрогліфами, і я опинився у Великій залі.

Якби не довгий прямокутний стіл, приміщення скидалося б на одне з відділень історичного музею. Втім, складалося враження, що "Вежа" – один великий музей. Тут, наприклад, розташовано ту його частину, в якій були зібрані експонати, так би мовити, кулінарно-сервірувального типу. Різьблені блюда з майстерно запеченою та засмаженою дичиною, різноманітні салати в стародавніх фігурних салатницях, старовинні вина в плетених суліях, ажурні тістечка та печиво... Деякі гості вже розмістилися за столом, там був і наш оповідач. Він порухом запросив мене сідати, і я сів, озираючись, наче захоплений хлопчак.

– Дивовижно, чи не так? – пролунав у мене над вухом чарівний голос.

Я повернувся, щоб подивитися на його володарку. Поруч сиділа невисока дівчина у вельми і вель-

ми облягаючій червоній вечірній сукні. Дівчина розглядала мене та чекала на відповідь. Вона їхала сюди разом із нами, і я, звісно, звернув на неї увагу, але ми сиділи далеко одне від одного. Та й я був надто зайнятий

(думками про те, що мушу зробити)

передчуттям оповідей...

– Точно, – погодився я. – Таке відчуття, наче ми перенеслися років на чотириста у минуле.

Хм-м, банально. Міг би вигадати щось краще.

– Я не про те, – заперечила вона, пустотливо посміхнувшись. – Дивовижно, як можна так помилятися. Тут змішано декілька епох, розумієте? Ці меблі – і поряд гобелени, мечі, списи – усе з різних часів. Мабуть, на пересічних людей це справляє враження, але тим, хто на подібних речах більш-менш розуміється... – І махнула рукою, оголеною до принадливого плічка, а я подумав, що ось, несподівано для самого себе, виявився пересічною людиною. Прикро!

– То ви історик? – промимрив я, вдаючи супердетектива.

– Так, – підтвердила моя нова знайома. – Ось, приїхала, щоб на власні очі побачити те, що досліджую.

– А я тут із прозаїчнішими намірами. Забажалося провести відпустку якось незвично. До того ж, давно мріяв випробувати на собі: що це – оповідь.

– І мені цікаво, – зізналася вона. – Якщо чесно, я навіть трішечки боюсь. І...

У цей час до зали увійшов ще один гість: високий і незвичайно рухливий молодик років двадцяти п'яти. На шиї у нього висіла масивна фотокамера, з численних кишеньок визирали блокнот, само-

писна ручка і ще якісь невпізнаванні штукенції. Побачивши нас, парубійко на мить завмер, навіть об'єктив і сліпучо клацнув.

– Вибачайте, панове, – він розвів руками. – Зрозумійте правильно, я журналіст, тому...

– Сідайте, пане журналісте, – мовив Мугід. – Можете не турбуватися, всі все розуміють правильно.

Він дочекався, поки парубок уместився, і провадив далі:

– Панове, маю честь привітати вас у готелі "Остання вежа". Вечеря, сподіваюся, дозволить вам познайомитися та перейнятися атмосферою нашого спільного дому на найближчі декілька днів. На вас чекає велична і трагічна історія Кри-ни, ви дізнаєтеся про долю Пресвітлого Талігхіла та багатьох інших людей, які опинилися в ті фатальні дні поруч із ним. Це почнеться завтра, а зараз прошу братися до вечері і спробувати розслабитися. Смачного! – з цими словами старий сів та почав накладати на тарілку салат, подаючи приклад.

Ми й собі заходилися коло почастунків; хтось відкоркував пляшку вина, хтось просив передати йому "о-ось те блюдо, так-так, з печивом зірочками". Одним словом, почався гучний банкет.

Я послуговував моїй новій знайомій, не забуваючи тим часом і про себе. Дівчина виявилася приємною співрозмовницею – ми не нудьгували.

Незабаром гості почали розходитися. Карна (так її звали) також підвелася, я намірився провести дівчину до апартаментів, але по неї прийшов служник, а мій рукав вмить опинився у полоні того самого журналіста.

– Даруйте, – мовив він, відпускаючи мене, – та чи не могли б ви приділити мені кілька хвилин?

– Слухаю, – напевно, це пролунало не вельми привітно. Я придивився пильніше до цього типа. Коротка зачіска, старанно виголене обличчя, ніжна біла шкіра на руках – словом, чепурун. І ще ці дивні вдяганки, з кишеньками.

Він помітив мій несхвальний погляд і збентежено розвів руками:

– Зрозумійте...

– Розумію – "професія". То у чому річ?

– Скажіть, що ви відчували, підіймаючись сходами? – він цупко вп'явся очима в моє обличчя, наче від цієї відповіді, залежало його життя. *Все-таки неприємний народ ці журналісти.*

– Слухайте, я здогадуюся, що вам потрібні слова про "відчуття подиху століть" і подібне, але я просто йшов нагору і думав, що втомився і мені холодно. Й усе. А ви хіба про щось інше?

– Я відчув, – мовив він, несподівано тихо і серйозно. – Тому й вас запитую. Це не пов'язане з роботою – з "професією". Знаєте, раптом страшенно захотілося опинитися якомога далі від цієї ущелини. А ще більше забажалося цього, коли потрапив усередину. Все це оздоблення – вам не здається, що за ним ховається дещо... зовсім інше.

– Не розумію.

– Я теж, – він розреготався. *Мабуть, хильнув зайву чарчину. Ці давні вина такі міцні, що не розбереш, коли варто зупинитися.* – Уявіть, я – теж. Ви хоча б знаєте, що іноді сприймачі ототожнюють себе з тими, про кого йдеться в оповіді, й урешті-решт втрачають глузд? Просто не можуть повернутися назад. Уявляєте собі таке, га?

– Здається, ви уявляєте це занадто яскраво, – холодно зауважив я. – На добраніч.

– На добраніч. Завтра побачимось.

Я не відповів. *Як може часом людина двома-трьома фразами зіпсувати настрій!*

Перш ніж лягти, я трохи почитав, аби заспокоїтися. Розмова з журналістом збентежила, передусім – через те, що він сказав наприкінці...

У номері було душно, тож я перед тим, як лягати, зняв з вікна заглушку. Дуже швидко пошкодував про це, бо до кімнати разом зі свіжим повітрям проник могутній звук – в ущелині завивав вітер. Похмура пісня, неначе поховальний гімн, тремтіла і переливалася, то вщухаючи, то набираючи сили. Я зачудовано вслухався у ці звуки; здавалося, що розрізняю слова давньоашедгунської мови: "Даруй мені, що твій турбую сон останнім ритуалом безнадії. Приречений, я твій турбую сон..."

Нарешті все зникло – я заснув.

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

Зранку вставати не хотілося, але у двері постукали, гучно і наполегливо. Я виліз з-під ковдри, пробуркотів: "Уже йду!" – і почав одягатися.

У їдальні гості вже розправлялися з солодким. Я кинувся надолужувати втрачене, одночасно шукаючи очима вчорашню співрозмовницю. Вона сиділа на протилежному кінці столу поруч із журналістом й перемовлялася з ним. Карна перехопила мій погляд і привітно кивнула, хоча продовжувала слухати цього писака.

Мугід займав чільне місце; він зачекав, доки всі поснідають, а потім попросив іти за ним.

Розділившись на невеличкі групки і тихенько перемовляючись, ми вийшли з Великої зали та спустилися на перший поверх. Старий відгорнув один із гобеленів, відчинив приховані за ним двері та пропустив нас усередину.

Там була невеличка кімната, з м'якими зручними кріслами, тьмяним освітленням та стінами, облицьованими темним деревом. Крісла стояли півколом навпроти ще одного, що скидалося швидше на трон, із незвичайно високою спинкою і твердим сидінням. Його вирізали з цільного шматка якогось незнайомого мені каменя. Трон мав особливу привабливість і красу, мертву красу.

Старий запросив нас сідати, сам влаштувався на троні, розслаблено опустивши руки на широке рівне поруччя.

Я опинився між Карною та журналістом. Він глянув на мене і підморгнув, наче натякаючи на щось, відоме лише нам. Я презирливо поглянув на писаку й відвернувся, зосередившись на оповіді.

– Панове, – промовив старий рівним тихим голосом, спокійно оглядаючи нас. – Настав час зайнятися тим, задля чого ми тут зібралися. Змушений попередити, історія ущелини насичена досить моторошними подіями. Саме через це ми встановили для туристів вікові обмеження, і саме тому я переконливо прошу: якщо хтось відчує, що йому стає дедалі важче сриймати, не соромтеся, кажіть. Я сподіваюся на ваше свідоме ставлення. Отож, якщо немає заперечень, починаймо.

Цікаво, на що це схоже...

ОПОВІДЬ ПЕРША

Схоже на те, що мені судилося померти не від ворожої стріли, навіть не від трупку заздрісного підступника. Мене вб'є нудьга.

Талігхіл, спадкоємний принц Ашедгуну, похитав головою. Клята спека вкупі з вимушеним байдкуванням довели до того, що сьогодні він зігнав злість на Домабові. Управитель приміської садиби мовчки вислухав гострі слова і, вклонившись, пішов, – але на душі у принца залишилося неприємне відчуття. Він *ніколи* не розмовляв так із Домабом, хоча б тому, що управитель найменше заслуговував на подібні слова. *Це все спека.*

Принц потер скроні й смикнув себе за довгий тонкий вус. Краще не стало.

Талігхіл вийшов з альтанки, що анітрохи не рятувала від нудотної спеки, і попрямував до ставка. Яскраво-блакитні та рожеві камінці, якими була вимощена доріжка, тихенько похрускували під гостроносими мештами. Принц мимохідь відзначив, що листя на багатьох кущах та деревах пожовкло, а троянди вже втрачають зів'ялі пелюстки, хоч і розквітли нещодавно. Садівники не встигали вимітати мертвобарвні клаптики, і ті шаруділи у розпеченому повітрі, то злітаючи, коли їх підхоплював легкий вітерець, то осідаючи на траву.

Вважалося, що ставок у парку був завжди. Він незмінно залишався серцем садиби, тим центром, від якого все й походить. Щось постійніше важко було уявити. Тепер ставок висох майже наполовину, і вайлуваті коропи все частіше розтинали блискучу поверхню спинними плавцями. Верби тяглися до води, але так і не досягали її, лише ронили

листя; воно скупчувалося під берегами, збиваючись у безформні грудки. Від ставка йшов тяжкий дух застоюної води.

Принц зійшов до берега, присів при воді й глянув на своє відображення, яке ледь здригалося у прозорому мерехтінні поверхні. Ставний двадцятисемирічний чоловік із широко поставленими блакитними очима, в яких завмерла нудьга. Чорне хвилясте волосся, коротенько підстрижене на чолі, позаду зібране в пишній хвіст, перехоплений вузькою стрічкою із золотою тканини. Яструбиний ніс над тонкими губами, під ними – гостре підборіддя, до якого тягнулися обвислі вуса, – колишня гордість володаря. На грудях – розхристаний вишитий халат, перехоплений поясом із китицями на кінцях; нап'ялися на колінах білі шовкові штани, на правій ногавиці звідкись узялася темна плямка. *Ось такі ми, спадкоємні принци. Придивишся – нічого особливого.*

Талігхіл позіхнув і всоте подумав, що непогано було б чимось зайнятися. Але чим?! Читати тексти старовинних сувоїв? Насолоджуватися черговою наложницею? Черевугодничати? Чи вирушити в таку спеку на прогулянку? Скажімо, до мисливського будиночка в горах?

Остання думка видалася йому слушною: потрібно ж вибачитися перед Домабом? Потрібно. Та вибачень замало, до них варто додати якийсь подарунок. Він не уявляв собі, що це має бути, але для того й існує ринок у столиці (до якої від садиби не так уже й далеко). Тож так і зробимо.

Незабаром у супроводі двох принцевих охоронців та кількох носіїв паланкін із Талігхилом вирушив до Гардгена. Деякий час принц розміркову-

вав, що ж подарувати Домабові, але так нічого й не придумав. Плавне похитування заколисало, і він заснув.

– Вставайте, Пресвітлий. Уже Гардген, – тихий настійливий голос Джергіла вирвав із глибин сну. Охоронець відгорнув фіранку і легенько тряс Талігхіла за плече, аби той прокинувся. Крізь отвір у паланкін проникли яскраве світло і далекий рівний гул міських вулиць.

– Пресвітлий, – повторив Джергіл. – Ми під стінами столиці. Куди далі?

– На ринок, – сонно пробурмотів Талігхіл. – І опусти, нарешті, цю кляту фіранку, бо осліпну!

– Слухаю, – охоронець зник, а заколисливе похитування поновилося, хоча принц уже не хотів спати. Він потер очі, вмостився зручніше і спробував згадати сон, від якого його відірвав Джергіл. *Чорні пелюстки, що прилипли до мештів. Чорні пелюстки – наче попіл.*

Більше нічого пригадати не вдалося. *Чи звернутися до тлумача снів? Утім, він, як завжди, почне теревенити про знамення й богів, та врешті-решт так нічого і не скаже. От і звався б знаменувачем, а не тлумачем снів.* До того ж, досить важко людині, яка не вірить у богів, вислуховувати подібне. Навіть якщо ти сам – Пресвітлий, і дар твій – віщі сні. Зрештою, збуваються вони не так уже й часто! У будь-якому разі, цьому можна знайти цілком розумне пояснення. А сьогодні й геть сміхота – якісь пелюстки. І це – віщій сон?!

Поки Талігхіл намагався переконати себе, носії з паланкіном дісталися ринку. Той займав досить велику частину столиці і простягався на кілька десятків кварталів – найгомінкіших та найнебез-

печніших. Або, якщо хочете, найпривабливіших та найтаємніших. Однак, безумовно, найнесподіваніших. Там можна було купити все, що здатна уявити собі людина: від перламутрового гудзика до каравану верблюдів, від дрібки пахоців з пилку кривавої лілії до пучечка моркви, від... Словом, там можна придбати *все*. Ринок відвідували і найбідніші мешканці столиці, і Пресвітлі; там збиралися торговці з усіх усюд; укладались угоди на один гріш і на цілу маєтність. Це було місто в місті, зі своїми неписаними законами, своєю таємною владою та її охоронцями. Були навіть спеціальні провідники. З їхньою допомогою покупець міг знайти потрібну річ лише за півдня, замість того, щоб витратити на її пошуки кілька діб. Звісно, працювали провідники не безкоштовно, однак зацікавлені сторони залишалися задоволеними співпрацею.

До принцового паланкіна підбіг маленький моторний чоловічок з дрібними полохливими очима та довжелезним носом.

– Чого панове бажають? – поцікавився він запевливим тоном. – Коктар знає ринок краще за будь-кого іншого і ладен допомогти в пошуках потрібних товарів – за символічну платню.

– Нехай проведе до статуєток, – звелів охоронцеві Талігхіл. Він іще не був упевнений в тому, що саме збирається подарувати Домабові, аби затерти провину перед ним, та для початку статуєтки здавалися нічим не гіршими за будь-що інше.

Коктар уклонився так, що його довге волосся ледь не торкнулося бруківки:

– Які бажає оглянути ясновельможний пан? Зі слонової кістки чи вирізьблені з дерева? З прихова-

ними сюрпризами чи без? Серйозні чи потішні, чи, можливо, сороміцькі? Яких розмірів? Або...

– На твій смак, – урвав Талігхіл.

– Прошу за мною, панове, – проторохтів провідник.

Він урізався в натовп, пронизливо вигукуючи: "Дорогу! Бережись! Дайте дорогу!"

Принц відсторонено оглядав, як людське море розступається перед паланкіном. *Чорні пелюстки на мештах. Що це могло означати? Сон не давав йому спокою. Якби хоч пригадати докладніше!* Талігхіл напружував пам'ять, та за винятком окремих, незрозумілих фрагментів нічого не пригадувалось. *Але ж не вірю я в усе це насправді!?*

Коктър тим часом упевнено просувався до лише йому відомої мети. Незабаром зупинився біля невеличкої крамниці. Над дверима бадьоро виблискувала вивіска "Статуетки божественні, людські та звірині – зі слонової кістки".

– Гадаю, варто розпочати звідси, – пробурмотів провідник. Прочинив двері і запросив вельмишановних заходити.

Усередині було світло, курилися ароматичні палички, на численних полицях стояли статуетки. Біля входу, на невеличких стільчиках розсілися двоє громил, чиїм завданням, певно, був порятунок відвідувачів від важкого гріха – крадіжки.

З-за столика вискочив огрядний бородатий торговець з обличчям дрібного хабарника. Він спритненько задріботів до новоприбулих.

– Чим можу прислужитися, панове?

– Я хотів би оглянути товар, – мовив принц.

– Як забажаєте, пане, – вклонився товстун. – Як забажаєте.

Він відійшов убік і почав перешіптуватися про щось із Коктаром. А Талігхіл попрямував уздовж полиць, розглядаючи статуетки. *Мабуть, ось ця: довгобородий старий стоїть, зіпершись на посох, і, примружившись, дивиться у далечінь. Цікаво, що бачив він за той час, поки стояв тут? Наше щастя, що деякі речі не можуть розмовляти, інакше наговорили б вони!..*

(Чому фігурка видається такою знайомою?)

– Скільки коштує оця? – запитав він у товстуна.

Той, здригнувшись, підскочив до полиць:

– Яка, пане? Ця? Справа в тому...

Принц різко зупинив торговця:

– Не треба історії про унікальність цієї статуетки. Просто назви ціну.

Зрештою, він заплатив таки разів у два більше, ніж коштував "сивобородий", залишив крамничку і знову вмовився на подушках. Слідом за ним вийшов Коктар і схилився перед паланкіном:

– Куди забажаєте тепер?

– Мабуть, до виходу.

Провідник насмілився.

– З вашого дозволу... Нещодавно з'явився товар, гідний ясновельможного пана.

– Що за товар? – роздратовано запитав Талігхіл. *Хоча, гадаю, хлопець розбирається в таких речах і навряд чи запропонує мішки чорного перцю.*

– О, вельмишановний пане, це дуже незвичайний товар, – прицокнув язиком Коктар. – Це гра.

– Гра? – перепитав принц.

– Гра, пане, – підтвердив провідник. – Прошу, погляньте, і якщо вважатимете, що вона не варта уваги, я відмовлюся від платні за послуги.

– А якщо варта, вимагатимеш удесятеро більше, – посміхнувся Талігхіл. – Гаразд, веди.

Провідник не збрехав. У всякому разі, людей товар приваблював. Носіям ставало дедалі важче продиратися крізь натовп; кілька разів охоронцям довелося навіть підганяти занадто незграбних.

– Махтас, велична гра, гідна Пресвітлих, – лунав здалеку гучний голос. – Махтас, велична...

Паланкін опустили, принц вийшов, і Коктар повів його до шатра, звідки долинав голос. Джергіл ішов попереду і розкидав людей, які так і липли до входу.

– Вони що, грають? – запитав у провідника Талігхіл.

Коктар здивовано зиркнув на принца:

– Дивляться, пане.

Просто дивляться?

Вони проштовхалися до центру шатра і зупинилися неподалік від огорожі – товстої линви, натягнутої на металеві жердини. На линві, через рівні проміжки висіли трикутні прапорці, які, щоправда, мало допомагали стримувати цікавих. Цьому, швидше, сприяли високі м'язисті чолов'яги, які завмерли по периметру огорожі з короткими важкими дрючками в руках.

За огорожею на великому круглому столі лежала чималенька дошка, розкреслена на правильні шестикутники. На ній стояли якісь фігурки, але доки Талігхіл не підійшов ближче, так і не зміг зрозуміти, кого вони зображали. Перед дошкою в м'якому кріслі сидів сивобородий старий у коштовному халаті й примруженими очицями спостерігав за натовпом. Мабуть, подібне видовище розгорталося досить часто і нічого нового він не знахо-

див. Як не знаходив і потенційних клієнтів для свого специфічного товару.

Аж ось старий помітив Талігхіла, і обличчя торговця ледь помітно здригнулося. Він зиркнув на глашатая, потім – знову на Талігхіла та його супутників. Коктар злегка кивнув старому так, аби цього не завважив Пресвітлий. Та принц побачив, хоча й не подав вигляду. *Не варто забувати, що провідник одночасно працює на себе, на клієнта й на торговця.*

Старий уже підвівся з крісла та наближався до них.

– Бачу, панство зацікавилось махтасом, – промовив він різким скрипучим голосом, уважно розглядаючи Талігхіла, ніби оцінював, чи вистачить у незнайомця грошей, аби купити гру, чи краще не витратити на нього час. Хоча навряд – Коктар нечасто помилявся.

Принц ствердно кивнув: мовляв, зацікавилось, проте не так, щоб дуже. За звичаями ринку, варто бодай на мить показати, що чогось хочеться, як ціна на це "щось" підскочить до захмарних висот. І швидше з принципу, ніж через надмірну заощадливість, Талігхіл не збирався переплачувати зайве.

– Ходімо, ходімо, – запросив старий. – Я розкажу і покажу.

Він припідняв ливу, принц нахилив голову й ступив на той бік, за ним – охоронці з Коктаром. Натовп невдоволено загомонів, коли за наказом торговця людей почали спроваджувати з шатра.

Старий знову розсівся у кріслі та запропонував трохи зачекати – "хлопці" розберуться з натовпом і принесуть крісло й для принца. Талігхіл сторопів

від такої неповаги, хотів уже послати все до демонів і повертатися до садиби, та потім передумав, бо придивився, нарешті, до фігурок, що стояли на дошці, і зрозумів: перед ним мініатюрні зображення фортець. А ще – воїнів, бойових звірів, колісниць і дерев. Він не знав, чому дивуватися насамперед: що все це дивовижно схоже на живі створіння, чи тому, що кожна фігурка завменшки з фалангу пальця. Розгніватися й піти геть уже і на думку не спадало.

Охоронці тим часом витурили роззяв, опустили завісу шатра і принесли Талігхілові крісло. Він сів, не відриваючи погляду від дошки і вдивляючись у деталі: кожна фігурка відрізнялася від інших і мала в собі стільки ж індивідуальності, скільки й жива людина. *Знаю, що так витріщатися на товар не можна, але... А он той, он той, з гордовитим поглядом і плюмажем із пишного пір'я – але ж красень! Тільки... як у це грати?*

Старий із задоволенням виглядом сидів навпроти, повільно потираючи руки, наче йому зненацька замлоїло кістки. Він дав покупцеві (здається, вже не потенційному, а справжнісінькому) насолодитися виглядом фігурок, а потім легенько бухикнув, аби привернути увагу.

– Якщо дозволите, розповім про правила гри в махтас, – він допитливо зиркнув на принца, наче підраховував, скільки ж просити.

– Розповідай, – дозволив Пресвітлий.

– Ось – гральне поле, – старий показав на розкреслену шестикутниками дошку. – Воно поділене на сектори, кожен сектор – на клітинки. На клітинці може вміститися не більше однієї бойової одиниці. – Талігхіл поглянув на торговця, і той по-

яснив. – Бойові одиниці – ці фігурки. Тож, – провадив далі, – на кожную клітинку стає лише одна фігурка. Без сумніву, є винятки... – старий підвівся з крісла й, вибачившись, пішов кудись, бурмочучи собі під ніс.

– Що з ним? – запитав принц у Коктара.

Той знизав плечима:

– Не знаю, пане. Раф-аль-Мон завжди такий... Химерний.

Повернувся старий із товстеним шовковим сувоєм, який ледь уміщався у циліндричному футлярі з м'якої шкіри. Раф-аль-Мон витяг сувій і розгорнув, анітрохи не бентежачись тим, що всі присутні спостерігають за ним.

– Ось! – виголосив старий, указуючи пальцем на якийсь рядок. "На одній клітинці може стояти більше, ніж одна фігурка у таких випадках: А – якщо відбувається бій за правилом сто сімнадцятим (див. вище), Б – якщо воєначальники обмінюються військами або ж..."

– Хвилиночку, – обірвав його Талігхіл. – Хотілося б дізнатися загальні правила. Про виключення поговоримо пізніше – коли... якщо я забажаю купити цю гру.

– Звичайно, пане, – Раф-аль-Мон підніс догори обидві руки, через що сувій почав потроху сповзати з кістлявих колін. – Звичайно, як забажаєте. – Старий спритно підхопив і поклав його на гральне поле.

– То на чому ми зупинилися? – він покуйовдив сиву борідку. – На бойових одиницях. Як бачите, вони різні. Як у житті, в махтасі є і прості солдати, і полководці, фортеці, бойові звірі та багато іншого. Згідно з правилами, бойові одиниці взаємо-

діють одна з одною, прагнучи єдиного: знищити суперника та захопити всі фортеці. В махтас можна грати як з однією або кількома особами, так і самому. Безперечно, цікавіше воювати з кимось, але іноді корисно вдосконалювати майстерність на самоті. Якщо купите, зіграю з вами кілька разів, аби у процесі пояснити правила та допомогти зорієнтуватися, що до чого.

– І скільки ж коштує гра? – байдуже запитав принц. Він здогадувався, що сума, яку назве Раф-аль-Мон, йому не сподобається, і ще менше вона сподобається палацовим скарбникам; але він знав, що купить махтас, скільки б той не коштував. Здається, щойно Талігхіл нарешті відшукав ті єдині ліки, які здатні врятувати його від невимовної нудьги.

Раф-аль-Мон назвав ціну. Принц зажурено похитав головою і розпочав торги. Втім, після тривалих і впертих перемовин сума все одно залишилася неймовірною, лише трохи наблизившись до припустимої. Не зважаючи на це, Талігхіл заявив, що купує махтас. Раф-аль-Мон уклонився, приховуючи посмішку, і поцікавився, коли доставити гру до палацу.

– Не до палацу, а у садибу, – виправив Талігхіл, – і щоб особисто Раф-аль-Мон; разом і грати навчить, і розписку на виплату грошей отримає.

Торговець якимось непомітно проковтнув посмішку та запитав, коли ж з'явитися.

– Навіщо відкладати? – мовив Пресвітлий. – Уранці й приходь.

Він попрощався з провідником, звелівши запластити йому обумовлену суму й додаток, після чого носії вирушили до садиби, а принц погойдувався

на подушках і думав про гру. *Можливо, махтас допоможе розігнати нудьгу, доки повернеться батько. А потім – на північ, якомога далі, в гори, заховатися в якійсь мисливській хатинці, прокидатися на світанку, полювати на гірських козлів; вистежувати барсів, купатися у крижаних струмках – усе, що завгодно, тільки б далі від цієї спеки, що доводить до божевілля.*

(І снів.)

Так, і снів. Хоча, від них не сховатися навіть у горах.

На жаль, хилитання знову навіяло сон. Інакше й бути не могло. Не морочити ж голову тим, що означали чорні пелюстки на мештах...

Скорбота. Гірка скорбота та великі клопоти. Пелюстки чіпляються до подошов, їх не позбутися. Це ж сон. Просто сон! Але скорбота все одно відчувається, вона переповнює душу, і Талігхіла трясє від почуттів, що накочуються, накочуються, накочуються... Трясє. Кляті пелюстки!

– Прокидайтеся, Пресвітлий. Ми вже повернулися, – це, звичайно, Джергіл. *Як химерно наш розум переробляє зовнішні подразники у сновидіння.*

Талігхіл потер скроні, дивуючись цій чужій думці.

Наближався вечір. У садку вже лунали поодинокі трелі цикад; незабаром вони зіллються у загальне цвіріння, вітаючи бліде обличчя місяця. *Якщо ти, аби вибачитися перед Домабом, не збираєшся витягти його з ліжка, – варто поквипитися.*

Узявши пакунок зі статуеткою, принц піднявся широкими низенькими сходами на ганок і, прочинивши масивні двері, зайшов до зали з високою стелею та численними прикрасами на стінах: тро-

фейними шкурами і головами впольованих звірів, зброєю, гобеленами, скульптурами й багато чим іншим. Тут горіли свічки, а в кутку тріщали в каміні дрова – ніби й без цього не було нестерпно жарко!..

Раптом до кімнати зайшов низенький лисіючий чоловік похилого віку в охайному, але не розкішному халаті з вишитими вепрами. Не помічаючи Талігхіла, він підійшов до вогню і стомлено опустився в крісло, витягнувши до полум'я ноги у м'яких мештах. Так сидів деякий час, зрідка зітхаючи та підкидаючи щипцями вуглинка, що викочувалися. Талігхіл зачяк, не наважуючись заговорити.

Нарешті взяв зі столу пакунок і попрямував до чоловіка в кріслі.

– Домабе...

Чоловік у халаті з вепрами поглянув через плече й стиха зітхнув, оскільки різкий порух завдав йому болю.

– Це ти, Талігхіле? Храрріп казав, ви ходили на ринок. Як там, у столиці? Прохолодно, як і тут?

Принц здивовано розвів руками:

– Домабе, там теж спекотно, як і тут.

– Певна річ, – кивнув управитель, погоджуючись. – Вам, молодим, спекотно. А я ось, бачиш, навіть вчинив невеличке свавілля та розпалив вогонь: мерзну.

– Домабе... – Талігхілові кортіло смикнути себе за вуса або ж торкнутися китиць на кінці паска, але стримався. – Сьогодні вранці я різко розмовляв з тобою, хоча зовсім не мав на те підстав. Коли померла мати, ти замінив мені і її, і батька, виховував та допомагав. Демони! Я не вмію говорити красиво, й просто хочу сказати, що не повинен був зри-

ватися. ... От, знову. Це все клята спека. Знаєш, я навіть не пригадую, з якого приводу, власне, насварився на тебе.

– Сідай, – Домаб вказав на крісло поруч із собою. – Я нагадаю.

– Я не вважаю, що...

– Ми говорили про сни, Талігхіле, – управитель подивився на цього двадцятисемирічного чоловіка, якому належало стати правителем країни. Інші тремтіли під поглядом Пресвітлого, але Домаб уже звик до цих занадто байдужих, наче неживих очей. І звик говорити принцеві правду, якої той не бажав чути. – Йшлося про сни. Твої *віщі* сни. Я запитав, чи не наснилося тобі вночі чогось такого – надто вже похмурим було твоє обличчя. А ти запевняв, що тобі ніколи нічого *такого* не сниться. Ти доросла людина, Талігхіле. Час глянути правді у вічі: Пресвітлі – не просто династія правителів. Кожен із... вас володіє певними Божественними здібностями, що здавна даруються самими Богами.

– Домабе, зажди, – принц підніс руку, немов намагаючись відгородитися від цих слів. – Я знаю про здібності. Це пов'язано зі спадковістю, але не треба балачок про богів.

Управитель важко зітхнув і похитав головою:

– Ти так само впертий. Схоже, навіть мені тебе не переконати. Шкода. Шкода, бо краще я, ніж життя. А воно, рано чи пізно, візьметься за тебе.

– Життю я так-сяк дам раду, – вимушено посміхнувся Талігхіл.

– З милості б Богів... – знову похитав головою Домаб. – А що це у тебе в руці?

– Це? – перепитав принц. – Подарунок. Я вирішив, що вибачень недостатньо, й вибрав ось це.

Він почав розгортати пакунок. Домаб спостерігав, і на вустах його дедалі чіткіше вимальовувалася легка іронічна посмішка.

– Як ти гадаєш, хто це? – спитав управитель.

– Мудрець, певно... – Талігхіл покрутив подарунок. – А що?

– Нічого особливого. Просто це – Бог Мудрості, Оаль-Зіір. Дивний збіг, чи не так?

Принц не знав відповіді.

(Так ось чому фігурка здалася знайомою.)

– До речі, – зауважив він, – ледь не забув. Сьогодні на ринку мені вдалося купити дивовижну гру. Уяви... – і він почав переповідати, що трапилося в місті.

– Цікаво б поглянути, – мовив Домаб. – Ну, гаразд, – підвівся він, – красно дякую за подарунок; і за слова добрі – також дякую. Піду, поставлю його туди, де він почуватиметься зручно, – управитель посміхнувся, але посмішка вмить злетіла з його обличчя. – Та все ж мені здається, що сьогодні у тебе був віщий сон. Не знаю... – він постояв, уп'явшись поглядом у килим. – Не знаю, чому, але мені хочеться застерегти тебе від чогось – лише Боги знають, від чого. Певно, живучи поряд із вами, Пресвітлими, мимоволі отримуєш часточку вашого Божественного дару. І холод цей... Піду, – сказав нарешті. – Але якщо захочеш поговорити зі мною – буди серед ночі, буди, коли заманеться.

– Гаразд, Домабе, – пообіцяв Талігхіл.

Управитель пішов, забравши фігурку Оаль-Зііра, а принц відсунувся від полум'я та замислено подивився на обгортковий папір, що валявся на підлозі. *Я вже доросла людина, а цей чоловік зму-*

шує мене почуватися маленьким хлопчиком. Мабуть, варто переглянути своє ставлення до нього. Поводитись упевненіше й жорсткіше.

Принц повечеряв і попрямував до спальні, вже передчуваючи те, що чатувало на нього у снах.

Фігурка Оаль-Зііра стояла на невеличкому мармуровому постаменті перед сходами на другий поверх до покоїв Талігхіла. Принц не мав сумніву: місце обране Домабом не випадково. *І не вимагатимеш же, аби переставив – образиться!*

Принц здолав уже половину відстані, коли щось впало йому в око. Він поглянув на мешти – до підошви причепився чорний овальний листок. Мабуть, налип, коли Талігхіл стояв на веранді. Принц здригнувся та нахилився, щоб віддерти його і швиргнути якомога далі. Пресвітлий спостерігав, як листок, повільно кружляючи, падає на килим вітальні; потім попрямував далі.

Увійшов до спальні й сів на ліжко, вп'явшись невидючим поглядом перед себе. Затим загасив світильники й ліг на покривала. І заснув.

У снах на нього, певна річ, очікували чорні пелюстки.

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

Тиша навколо вибухнула різноголосим гамором – усі поспішали поділитися враженнями від першої оповіді. Я, до речі, теж.

– Боги, як спекотно! У вас нічого попити?

– Ці пелюстки. І голоси. Вони ж розмовляли давньоашедгунською! Я не знаю цієї мови, хіба трохи, у межах шкільної програми! Але ж розумів усе!

– Погодьтеся, це... справляє враження! Але як тут спекотно! Чи немає, часом, у когось води?

Журналіст, який сидів праворуч від мене, видобув зі своїх численних кишень фляжку. Він надовго приклався до неї, потім запропонував Карні, дивлячись повз мене. Дівчина вдячно прийняла флягу, а цей прогноза тим часом похитав головою:

– Боги, ну й ну! Ніколи до кінця не вірив у подібні речі. Тисячу разів слухав розповіді, але не вірив. Демони! Передчуваю, що цей репортаж вдасться на славу.

Я саркастично хмикнув та повернувся до дівчини:

– Ну, як ви після такого? Все гаразд?

Вона мило посміхнулася і передала мені воду:

– Дякую. Начебто, все добре. Хоча – бере за душу!

Я тицьнув напівпорожню фляжку журналістові (звичайно, не відпивши ні ковтка) і знову повернувся до Карні, та раптом писака чіпко схопив мене за руку:

– Постривайте, Нулкере. Адже вас звать Нулкер?.. Тільки не кажіть, що не умліваєте від спраги. Пийте, химеруне, і не ображайтеся за вчорашнє.

Я стримано подякував – та води ковтнув. Спека у кімнаті була нестерпна, а можливо, так здавалося після оповіді. Я віддав таки кляту фляжку журналістові й знову повернувся до Карні. Дівчина втішала огрядну жіночку з великими переляканими очима та сильною задишкою; жіночка сиділа поряд із Карною й хапалася за серце, різко хитаючи головою – фарбовані кучері хльоскали її по

обличчю. Інші сприймачі теж не змовкали ні на хвильку.

Мугід дав нам можливість досхочу виговоритися, підвівся зі свого кам'яного трону і закликав до тиші.

– Отож, панове, – мовив, – ми розпочали знайомство з історією ущелини. Нас чекає багато оповідей, але на сьогодні, гадаю, досить. Усі ви, як і Талігхіл, певно, зголодніли й охоче поведеряєте.

– Пообідаємо, – виправив хтось.

– Я не помилюся, – озвався Мугід. – Повечеряєте. Оповіді забирають багато часу, зараз уже вечір. Прошу пройти до Великої зали. Гадаю, стіл вже накрито.

Ми піднялися і, не припиняючи обговорення, попрямували до виходу. Я затримався, пропускаючи вперед панн. Несподівано відчув чийсь міцну долоню на плечі. Оглянувся.

– Пане Нулкере, – промовив Мугід, дивлячись мені в очі, неначе хотів просвердлити в голові дві дірки. – Пане Нулкере, я оповідач зі стажем. Для мене доступні багато речей, про які інші можуть лише здогадуватися. Будьте обережним, пане Нулкере, не придивляйтеся надто пильно і не намагайтеся запам'ятати.

– Про що ви, пане Мугіде?

– Ви знаєте, про що, – з притиском мовив старий. – Повторюю, не придивляйтеся надто пильно і не намагайтеся запам'ятати. Марна справа. Я б навіть сказав, шкідлива.

Він легенько підштовхнув мене до виходу і, наче глузуючи, додав:

– Смачного, пане Нулкере.

– Вам також, – відповів я, не повертаючи голови. – Але я не розумію...

Позаду рипнули двері й впевнені кроки загунали по камені.

Я оглянувся. Оповідач не йшов з усіма, він наблизився до одного з гобеленів і зник за ним.

Що він мав на увазі?

Коли всі повечеряли й сиділи, смакуючи солодке та обмінюючись враженнями, я знову потрапив до лап журналіста. Цей проноза доторкнувся до мого рукава, привертаючи увагу, і заговорив:

– Знаєте, здається, ви ще сердитесь на мене. Мабуть, я не мав права ставити ті запитання й так настирно вимагати відповіді, але...

Я ледь стримався, щоб не погодитися. *Врешті-решт, людина намагається вибачитися.*

– Цей дурнуватий антураж, – він обвів виделкою залу і розгублено похитав головою, – псевдосмолоскипи, псевдогобелени та псевдовежа – справили дивне враження. От і чіплявся вчора, мов реп'ях. Мені здалося, ви також відчули... Пробачте, – знову повертаюся до вчорашнього. О, я ж не відрекомендувався! Ваше ім'я мені вже відоме – поділилася Карна, – а вам моє – ні. Данкен, журналіст, нишу для кількох столичних видань, у тому числі й для...

– Перепрошую, – підійшовши, втрутилася Карна. – Просто хочу побажати доброї ночі.

Вона чарівно всміхнулася та пішла у супроводі служника. Я подумки вилаявся. Данкен, здається, відчув зміну в моєму настрої, бо перервався на півслові.

– Знаєте, Нулкере, іноді мені здається, що я даремно вліз у все це.

– У що "це"? – схоже, я не втримався від нотки роздратування. – І чому ви зізнаєтеся у "цьому" саме мені?

– А кому ще? – з деяким викликом запитав він і знову обвів виделкою залу, вказуючи на гостей, які потроху розходилися. – Кому? Товстуні, що дрижала вже після першого сеансу, наче скажений холодець? Чи о-он тому хлопцеві в окулярах, який тільки й робить, що нервово поправляє свої недоладні скельця та витріщається на все, наче риба з акваріуму? Чи, може, дідуганові, котрий нагадує генерала у відставці? Певен, після другого - третього сеансу половина з них утече, навіть не взявши компенсації. А половина тих, які залишаться, почне тихо божеволіти.

– Тоді розкажіть Карні, – порадив я. – Чи її ви також зараховуєте до людей "нижчого ґатунку"?

– По-перше, я не казав, що вважаю цих людей у чомусь гіршими за нас. Просто у деяких нервова система слабша, ніж потрібно для оповідей. По-друге, я вже розповів Карні.

– І?..

– І вона зрозуміла мене. Навіть сказала – демони мене б забрали! – що теж це відчула, і коли піднімалася вчора сходами, і потім.

Я глибоко вдихнув повітря й почав повільно видихати, сподіваючись хоча б трохи заспокоїтися. Розмова ставала дедалі абсурднішою.

– Зачекайте. Що "подібне" їй примарилося? І чому ви розповідаєте про це мені?! Чому?! Демони б вас забрали!

– Бо я не можу тримати це у собі! – розпачливо зашепотів, нахилившись майже впритул до мого

обличчя, Данкен. – Ось чому! Бо я переляканий і не знаю, що мене жахає.

Несподівано він додав:

– Стосовно ж "чогось подібного" – гадаю, ви чудово розумієте, що я мав на увазі.

– Ні! – прогарчав я, шаленіючи. – Я не якийсь там розтриклятий Пресвітлий з даром читання думок і не розумію того, про що не кажуть відверто й навіть думати бояться! Ви псих, Данкене, просто людина з надмірною фантазією, людина, яка понавгадувала нісенітниць і намагається сховатися від них, розповідаючи про це іншим! Боги, вам що, мало оповідей?! Навіщо нагнітати й так тяжку атмосферу?! Невже задля того, аби потім написати крутий "репортаж із проклятої вежі"?

– Ось! – вигукнув він, диригуючи виделкою на небезпечній відстані від моїх очей. – Ви щойно зізналися.

– У чому я зізнався, скажіть на милість?!

– Що тут тяжка атмосфера, – виголосив він, уп'явшись похмурим поглядом. – І тепер вам не відмовитися від цих слів.

Тоді я зробив, певно, єдине, що могло б збити його з пантелику. Я розреготався. Я реготав довго, не звертаючи уваги ні на його здивовану фізіономію, ні на обережні погляди служників. А нареготавшись, поплескав його по плечу і підвівся:

– Мені немає від чого відмовлятися. Якщо хочете, якщо вам буде легше, – я готовий тисячу разів повторити: "Тут тяжка атмосфера". Задоволені, друже? Сподіваюся, бо більше не в змозі нічим зарадити. Бажаю приємно провести час, сподіваюся, за сніданком не побачимося.

З цими словами я повернувся та вийшов геть.
Божевільний день – і гідне його завершення.

У кімнаті було нестерпно холодно. Коли я виходив, забув закрити вікно, нічне повітря проникло всередину, вихолодивши простирадла й ковдру. Та це на краще: страшенно кортіло лягти й заснути, але спати було ще рано, і прохолода допомогла прийти до тями, зосередитися.

Я витяг із сумки диктофона і взявся до роботи. Окрім того, треба було зробити декілька ескізів, поки зображення тримаються в пам'яті. Чомусь здавалося, що попереду на мене чекають важкенькі днини з мінімумом вільного часу, а за такого розкладу, те, що не фіксуєш відразу, як правило, швидко і незворотно забувається.

Скінчивши роботу, я загасив світло і заліз під ковдру. *Звичайно, треба обмірковувати все, що сталося сьогодні після оповіді, й серйозно, – але сил уже не лишилося.* Я міг тільки сподіватися, що у моєму сні не буде чорних пелюсток і божевільних журналістів. Утім, якби треба було вибирати між ними, я, напевно, обрав би пелюстки.

ДЕНЬ ДРУГИЙ

...Коли я спустився до Великої зали, то із задоволенням помітив: за столом зібралися не всі. Данкена, скажімо, немає. Дрібниця, а приємно. Певно, хропе, мов байбак, після вчорашніх відвертостей. Мабуть, ще й напився, як свиня.

Я сів на стілець з левиними лапами замість ніжок і всміхнувся до Карни:

– Привіт! Як спалося?

Вона мило відповіла:

– Дякую, не дуже. У цих кімнатах або ж надто душно, або дрижаки хапають. Вчора мерзла під ковдрами, а сьогодні – навпаки. Здається, частково у цьому винна вчорашня оповідь.

– Можливо, – погодився я, накладаючи салат. – Пам'ятаєте, як відразу всім закортіло пити?

– Правильно. Я тоді ще здивувалася, а згодом забула – стільки вражень!

– Так, – кивнув я, – вражень аж надто багато.

І все-таки, куди подівся журналіст?..

Виявилося, Данкен чекав нас унизу, біля гобеленів, і виглядав так, наче його гепнули по голові чимось важким. Помітивши нас, нервово здригнувся, завмер, потім нерішуче ступив назустріч шановному панству.

– Доброго ранку, добродію, – привітав його Мугід. – Ви вирішили сьогодні не снідати?

– Так, – пролететав той, червоніючи, наче цнотливиця, яку піймали за спогляданням певних розділів медичної енциклопедії. – Вирішив.

Ніколи б і гадки не мав, що цей проноза вміє червоніти, але не вірити власним очам не було жодних підстав.

Усі ввійшли до кімнатки і розташувалися, де й учора. Данкен при цьому сидів, відсунувшись від мене так далеко, як тільки зміг, і постійно зиркав у мій бік. Здається, він остаточно з'їхав з глузду.

– Розпочнемо, панове, – вимовив Мугід, вмощуючись у кам'яне крісло. – Чи всі почуваються добре, чи готові сприймати?

Ми підтвердили, і він...

ОПОВІДЬ ДРУГА

– Він прийшов уже давно, Пресвітлий. Просто ніхто не наважувався вас будити.

Талігхіл нетерпляче зітхнув і похитав головою. *Ясна річ, вони "не наважувалися його будити"! Раф-аль-Мон вже бозна-скільки чекає, а вони "не наважувалися будити"!*

Принц енергійно відкинув край ковдри.

– Накажіть, аби накрили стіл і запросили пана Раф-аль-Мона поснідати зі мною.

Він збіг сходами, відчуваючи, як нестерпно кортить зайнятися махтасом. Гра вже була десь тут, і принцеві хотілося негайно взятися за неї.

Спускаючись, принц ковзнув поглядом по фігурці Оаль-Зіїра й невдоволено скривився. *"Боги"! Що Домаб тямить у цьому? Що взагалі хто-небудь з них, "віруючих", насправді знає про об'єкт своєї віри?*

Ці думки настільки контрастували з сонячним ранком, що принц відкинув їх подалі й про все забув. До певного часу.

В ідальні – велетенській лункій залі, прикрашеній вишукано й зі смаком, – на столі вже парували всілякі наїдки. На місці Талігхіла сидів Раф-аль-Мон і зацікавлено принохувався до того, що стояло перед ним: супницю нещільно накрили кришкою, з неї вибивався приємний аромат. Пресвітлий увійшов і повільно наблизився до столу, ліниво розмірковуючи: зігнати торговця зі свого місця зараз чи приберегти сюрприз до завершення сніданку. *Ото старий сконфузиться!*

– Доброго ранку, – мовив принц. – Сподіваюся, ви приємно провели час, доки чекали на мене?

– Еге ж, – кивнув торгівець. – Просто чудово. Ваші служники напрочуд привітні й гостинні.

– Дійсно. Ну що, почнемо?

Раф-аль-Мон спантеличено подивився на Пресвітлого, і той зрозумів: старий, як і кожен віруючий, перед трапезою мусить помолитися Богам.

– О, – всіхнувся принц, – не звертайте уваги. У мене своє ставлення до того, що називається релігією. Моліться скільки завгодно – мене це не збенitezить.

Старий розгубився.

– Але... Це не мені завгодно, Пресвітлий. Це завгодно Богам.

– Безперечно, – кивнув Талігхіл. – Богам. Отож, моліться їм. Повторюю, мені до цього байдуже.

Раф-аль-Мон знову поглянув на принца, встав зі стільця, підвів очі до стелі і виструнчився, наче солдат-новобранець на першому огляді. Зараз Раф-аль-Мон дуже нагадував принцеві того священика, який читав молитву над домовиною матері: так само звисала до землі і тремтіла борода, так само догідливо дивились у небо широко розплющені очі. І всі довкіл маленького Талігхіла теж дивилися в небо, а він – єдиний! – дивився в обличчя мами. Її вкусив – подумати тільки! – скажений собака, що невідомо як опинився у садибному парку. Безглузда смерть! Відтоді жодна тварюка не могла наблизитися до садиби ближче ніж на сотню кроків, не ризикуючи бути підстреленою з лука охоронцями чи посіченою ними на капусту. *Але ж маму це не врятувало.* Про яких богів – усемогутніх і справедливих – можна вести мову в такому випадку? Вони не вберегли найчистішу і найневиннішу душу в усьому світі – його матір. У неї був дивовижний

для Пресвітлих дар: лікувати смертельні хвороби. А себе не змогла врятувати. Батько, дар якого у здатності вигравати в азартних іграх, кусав губи від безсилля, а Талігхіл... Талігхіл якраз напередодні її смерті вперше побачив віщій сон. Але він не вірив у богів. Незважаючи на сни, незважаючи на все, не вірив у богів. Немає їх, всемогутніх та справедливих, немає й не було. І ніколи не буде. Тому, коли принц бачив людей, які моляться, страшенно дратувався. Вони хотіли вірити – і тому вірили. А насправді богів не існує.

Мабуть, Раф-аль-Мон відчув на собі важкий погляд Талігхіла. А може, він уже закінчив молитву. Торговець квапливо сів й узявся до їжі. На обличчі старого проглядало збентеження – в країні не розголошували невіру наслідного принца в Богів. Та й ніхто цим особливо не переймався, принаймні, поки Талігхіл залишався спадкоємним принцом...

– Ви привезли гру? – поцікавився Пресвітлий, коли взялися за солодке.

– Без жодного сумніву, – не до ладу відповів Раф-аль-Мон. Певно, нещодавне непорозуміння все ще займало його думки. – Привіз, Пресвітлий, і готовий дати кілька уроків. Сподіваюся, вони вам знадобляться.

Вони перейшли на веранду, де незабаром з'явилися носії з пакунками. Торговець звелів принести широкий стіл і почав власноруч розгортати пакунки, заявивши, що не довіряє носіям – ті можуть випадково щось зламати. Принц нетерпляче очікував, коли ж розпочнеться гра.

Нарешті все було розставлено, обгортковий папір та вовну позабирали моторні служники, а Раф-аль-Мон узяв до рук циліндричний футляр з м'якої

шкіри і заходився видобувати звідти товстелезний сувій – "Зведення правил для гри в махтас". Талігхіла буквально переповнювало прагнення якомога швидше розпочати гру.

Раф-аль-Мон поплямкав губами та підвів задумливий погляд на Пресвітлого:

– То що, розпочнемо?

Талігхіл погодився – як він сподівався, не надто поквапливо.

– Без жодного сумніву, – сказав торговець, – найкраще трохи поспостерігати за тим, як грає тиму я.

– Сам?

– Я ж казав, що в махтас можна грати самому, – відповів старий. – Отож, розпочнемо.

(Невеличке зміщення у часі – немов перед очима провели барвистою пір'їною; на мить на сітківці залишається яскравий слід.)

Гучне сюрчання цикад. Свічки розганяють темряву навколо грального поля і двох нахилених над ним людей. Очі принца гарячково виблискують, він щось каже, і старий киває у відповідь, пересуваючи фігурку бойового слона. Біля входу стоїть Домаб і засмучено хитає головою.

– Незабаром північ, принце. А ви не їли з самого ранку.

Талігхіл відсторонено підводить голову:

– Що?.. Ти маєш рацію, Домабе, не їв... Пізніше, гаразд?

Раф-аль-Мон м'яко накриває руку принца своєю:

– Вам необхідно поїсти, Пресвітлий. І мені.

– Г-г-гаразд, – зволікає той. – Гаразд, ходімо їсти. Але ми не скінчили партію...

– Скінчимо, – запевняє Раф-аль-Мон. – Завтра вранці.

– Чому ж завтра? – невдоволено запитує Талігхл. – Можна після вечері.

– Зізнатися, я трохи втомився.

– Втомився? За вечерею і відпочинеш.

Раф-аль-Мон переглядається з Домабом і за спиною у принца безпорадно розводить руками. Управитель похмуро мовчить.

(Пір'їна перед очима.)

Після вечері принц був змушений піддатися на вмовляння і дозволити Раф-аль-Монові поспати. Сам Талігхл, холодно побажавши торговцю надобраніч, повернувся до грального поля. Деякі тонкощі правил залишилися поза його увагою, і Пресвітлий хотів уточнити деталі.

Він узяв до рук сувій, почав читати, але світла було недостатньо. Тоді Талігхл відклав "Зведення" вбік і просто дивився на фігурки махтасу. Йому здавалося, варто відвернутися і вони оживуть: забряжчать клинки, піднесеться до небес стогін пораних і несамовиті вигуки переможців, заревуть бойові слони й загарчать собаки.

– Завтра від'їздить твій батько.

Талігхл повернувся. Поруч стояв Домаб, одягнений у свій улюблений халат із дикими вепрами, і розглядав гральне поле.

– Так, – погодився принц. – Гарзд, Домабе. Дякую, що повідомив.

– Ти не поїдеш до Гардгена попрощатися з батьком? – у голосі управителя прозвучала ледь помітна нотка подиву.

– Ні, звичайно, – дещо роздратовано відповів принц. – У мене ж гість.

Виправдовуєшся – значить, почувася винним.

– Але...

– Домабе, батько їде не на війну, – похитав головою Талігхіл. – Він просто вирушає до Хуміндара, бо там змінилася влада. Дипломатичний візит – безпечніше, ніж прогулянка лісом на баскому коні. А у мене гість.

– І махтас, – ледь чутно додав управитель.

– І махтас, – погодився принц. – Ти бачиш у цьому щось ганебне?

Запитання прозвучало надто задирливо, та відступати Талігхіл не звик. *Я доросла людина, а цей чоловік розмовляє зі мною, наче з бешкетливим хлопчиськом. Час переглянути своє ставлення до нього. Я ще вчора вирішив це зробити, чи не так?..*

– Ні, – прошепотів Домаб. – Не бачу. Моє лихо саме у тому, що я *не* бачу, але *відчуваю*. Цей холод. Він не до добра.

– Який ще холод? – щиро здивувався Талігхіл. – Мухи в'яжуть у повітрі від задухи. Який холод, Домабе?

– Мій, – відповів той. – Мій власний холод. Він віщує щось недобре. Але я не знаю, що саме! Скажи, Талігхіле, тобі не снилося нічого... такого?

– Не треба знову про це, – у голосі принца забриніла сталь... або крига. – Ми ж учора про все домовилися. *Мені-не-сниться-нічого-“такого”*.

– Вірно, – спроквола вимовив управитель. – Даруй. Як це я забув? Пресвітлому постелити на веранді?

– Я надаю перевагу спальні.

Домаб мовчки вклонився і пішов.

Принц провів його поглядом, у якому не було й краплини якогось почуття. Байдушність статуї – ось, що було в тих очах.

Добре. Зрештою, я вже не малий хлопчисько. І маю власну голову на плечах.

(Тільки чи достатньо її?)

Остання думка здалася чужою, наче хтось невидимий сидів усередині та єхидно нашіптував Талігхілові усіляку погань. Він криво посміхнувся. *Нехай. Нехай нашіптує, що завгодно. Але я не дозволю втручатись у моє життя!*

Ця думка теж не сподобалася принцові. Було в ній щось відступницьке, немов він визнавав свої пророчі сни чи навіть богів. Але, звісно, все це дурниці.

(Пелюстки. Сьогодні вночі знову наснилися чорні пелюстки під ногами. Тому ти в такому захопленні від махтасу. Гра дозволяє забутись. І тому ти сидиш тут і не наслідуюєшся піднятися в спальню. Бо знаєш: на тебе чатують сни з чорними пелюстками.)

Що за дурниці?!

Талігхил підвівся: він нічого не боїться і доведе це. Собі доведе. А завтра виграє в клятого старого, обов'язково виграє!

Перш ніж іти спати, принц зазирнув до їдальні й поцупив зі столу трохи печива. Зголоднів за день – собі у цьому можна було зізнатися.

Заморивши черв'яка, Талігхил попрямував у вітальню і почав підійматися сходами. Майже без роздратування поглянув на фігурку Оаль-Зііра і вирішив: хай Домаб ставить її, куди хоче – його справа. Вивести Талігхіла з рівноваги віднині буде непросто. Ще подумав, що треба обов'язково нака-

зати, аби привели наложницю – найрозкішнішу та найдосвідченішу. Але це завтра, бо сьогодні він надто втомився і над усе на світі хоче

(спати без снів)

просто поспати.

Проходячи повз кімнати матері, призупинився. *Як можуть люди бути настільки нерозумними, щоб вірити у богів? Пригадався Раф-аль-Мон, його молитва. Є щось неприємне у цій людині. Але він навчає грі – доти маю з нього користь. Більшу, ніж від Домаба, який постійно намагається мною керувати.*

Зайшов, зачинив двері, щільно запнув штори, опустився на ліжку і поглядом ковзнув по мештах.

Знову!

Принц зі змішаним відчуттям гидливості і жаху відліпив чорний листок і відкинув геть, наче отруйну гадину.

Загасив свічки та вклався, але не міг заснути. Думка про те, що на килимі лежить чорна пелюстка, не давала спокою. Довелося вставати, запалювати світло і шукати. Знайшов, розсунув штори і викинув у напіввідкрите вікно клятий

(знак)

листок.

Лише тоді зміг заснути.

ДЕНЬ ДРУГИЙ

У кімнатці було гамірно, як на ринку стародавнього Гардгена. Щоправда, сьогодні ніхто не просив води і не верещав. Та й товстуля не задихалася.

Крім того, мовчав Данкен. Ця зміна була настільки незвичайною, що я навіть не знав, чи раді-

ти мені. Коли такі люди мовчать, – чекай чогось неприємного. А мені зараз тільки цього й бракувало, – начебто все, що відбувалося, було дуже приємним.

Журналіст сидів ліворуч від мене і дивився у мій бік. Я подумки намагався розібратися: що не так? Одягнувся надто яскраво? Здається, ні. І не та це людина, яка витріщатиметься на сусіда через незвичне вбрання.

Я оглянувся, неабияк роздратований тим поглядом, і збирався сказати щось різке та в'їдливе, коли журналіст перелякано виставив уперед руки й прошепотів:

– Мовчіть!

– Що?

– Благаю, мовчіть! – повторив він, пильно дивлячись мені в очі. Якщо Данкен прагнув, аби я відчув усю серйозність сказаного, він свого досяг. Я прикусив язика і слухав. – Мовчіть, я все поясню. Тільки-но вийдемо звідси – поясню. Але мовчіть, благаю вас!

Схоже, він зациквився, – спало на думку, але я промовчав.

– Зараз полудень, панове, – повідомив, піднімаючись із кам'яного трона, Мугід. – Є час, аби відпочити й ознайомитися з вежею, якщо забажаєте.

– Можна запитання? – це сухорлявий невеличкий чоловічок, схожий на старенького академіка (так, певно, і є).

– Слухаю, пане Чрагене, – гречно озвався оповідач.

– Чому вчора ми сприймали до пізнього вечора, а сьогодні закінчили раніше? – опонент погладив

маленьку борідку, потім хустинкою дбайливо витер спітнілу – аж блищала! – лисину: у кімнатці було надто душно.

– Усе просто. Розумієте, пане Чрагене, кожна оповідь – окрема історія. Її не бажано розривати, це тільки зашкодить. – *Цікаво, що він має на увазі і кому "це" може зашкодити?* – Тож, іноді сеанси триватимуть півдня, іноді – добу. Все залежить від епізоду, який я оповідастиму, аби всебічно ознайомити з історією ущелини.

– Ще запитання, панове? – оповідач огледів нас.

– Ви казали про знайомство з вежею, – це підвелася Карна. – А що тут є? На що ви порадите подивитися?

– Влучне запитання, – вдоволено кивнув Мугід. – Я не рекомендуватиму нічого конкретного. Ходіть усюди, роздивляйтеся. Звичайно, крім кімнат, куди вхід відвідувачам заборонено.

– А як ми дізнаємося про це? – спитав чоловік похилого віку в діловому костюмі з короткою стрижкою. Цей пан увесь час сидів поруч із жінкою трохи молодшою від нього (*певно, дружина*).

– Дізнаєтеся, – загадково відповів Мугід.

– Ну що ж... – завагався чоловік.

– Не турбуйтеся, пане Валхіре, – заспокоїв старий. – Вам та пані не загрожує заблукати чи потрапити у потаємне місце, побачивши яке, відразу вмирають. Усе буде гаразд.

Пан Валхір вимушено посміхнувся. Я був вражений: спостерігати три абсолютно різні усмішки за такий короткий час! І на додаток – ще й мовчазний Данкен. Просто день чудасій!

Мугід знову огледів нас, наче вихователь малюків, вирішуючи, чи випускати на прогулянку.

Мені його погляд, щиро кажучи, не сподобався, та й не дивно: після вчорашніх слів я міг ставитися упереджено.

– Ну що ж, шановне панство, – підсумував оповідач. – Я прощаюся до вечері, обідатимемо, коли хто захоче. Приходьте до Великої зали, а служники подбають про все. Втім, – додав він за мить, – гадаю, з вечерею буде так само. Тому до завтра, панове. Можливо, з деякими з вас ми сьогодні не побачимося.

Я хотів, аби передусім це стосувалося мене – зовсім не кортіло зайвий раз зустрічатися з ним. Цілком вистачить Данкена з його божевіллям.

Той уже кліщем учепився в рукав моєї сорочки і тягнув з кімнатки. Я тільки й устиг безпорадно поглянути на Карну та вимушено посміхнутися. Здається, вона не звернула на мене особливої уваги, бо захоплено гомоніла з товстулею і паном Чрагеном. *Ось іще одна усмішка. Такий собі день фальшивих усмішок! Лише Карна з усієї нашої компанії усміхалася щиро, без прихованих думок. Мабуть.*

Данкен здригався усім тілом, наче загнаний кінь. Не було жодного сумніву, що він тяжко хворий. Найбільше це нагадувало лихоманку, але я ніколи як слід не знався на хворобах. *Тут має бути лікар. Пізніше запитаю у... ні, не в Мугіда, у служників.*

– Даруйте, але ви муси... благаю, вислухайте. А до того нічого не кажіть.

Годі, чи Данкен це взагалі?!

– Підемо, – він не відпускав рукава.

Варто було підвести брови й відкрити рота, аби запитати, куди він має намір піти, як журналіст зблід і затремтів ще дужче.

– Благаю, мовчіть!

Я заховав запитання подалі, у найтемніший закуток пам'яті, й подумки поцікавився – навіщо це роблю? Відповідь була до банального проста: мені цікаво.

Ми вийшли з готелю на площадку перед парадним входом.

– У чому справа? – не витримав я, щойно ми залишилися на самоті. Могутні подуви вітру миттєво розкуйовдили волосся на голові і напнули рукави моєї сорочки. – Якого демона?..

– Мовчіть! – благально скрикнув Данкен. – Мовчіть і дайте можливість розповісти!

– Та кажіть уже!

Журналіст уп'явся у мене вираченими очима. Наступної хвилини його прорвало. Він белькотів безупину – так відстукує по клавіатурі професійна друкарка.

– Знову! Це почалося знову! Звичайно, я сам винен. Я довів вас. Знав, що роблю, але не продумав до кінця. Тепер – знову. Це почалося зранку – нам'ятаєте, я не прийшов снідати і чекав на першому поверсі. Знаєте, чому не прийшов? Не тому, що не хотів їсти чи постився. Ні! Я не міг прийти. Чуте! Я прокинувся, зробив усі ранкові процедури, одягнувся, наблизився до дверей з наміром піти до Великої зали. Що, ви гадаєте, сталося? Я не міг рушити з місця! Так-так, я не жартую і не обмовляюся! Я не міг рушити! Але варто було розвернутися та попрямувати до ліжка – тіло почало слухатися. Спробував ще раз вийти з кімнати. (Найцікавіше, що я вже залишав її, коли відвідував туалет). Щойно наблизився до дверей, м'язи знову не підкорялися наказам розуму. І так кілька разів... Прий-

шов служник і запитав, чи снідатиму. Я відповів щось брутальне, але – зрозумійте мене! – я був розгублений, переляканий. Зовсім не хотілося провести залишок життя в клятій кімнатці. І тоді я пригадав нашу вчорашню розмову, коли ви сказали "сподіваюся, за сніданком не побачимося"?

Я кивнув, але це не мало значення. Данкен торохтів, наче заведений, і я почав здогадуватися, хто його "завів".

– У тому й справа! У цих словах! Вони змушували мене залишатись у кімнаті. Тепер історія повторюється знову: ви наказали говорити, і я говорю. Хочу зупинитися, але не можу. І напевне, не зможу, доки не закінчу. ...Щодо ранку. Коли второпав, у чому справа, я вирішив перевірити свої припущення. Варто було переконати себе, що прямую не до Великої зали, а вниз, – тіло ставало слухняним, поки я не міняв намірів. Поекспериментувавши, я спустився на перший поверх. Що було далі, відомо.

Він змовк та полегшено витер лоба. Хоча на майданчику було холодно, Данкен під час монологу неабияк спітнів.

Я повільно похитав головою і відійшов до парапету, не знаючи, що сказати. Звісно, я не вірив, що здатен керувати людьми за допомогою слів. Раніше цього ніколи не траплялося, так чому така здібність з'явилася тепер? Але й звинуватити Данкена у брехні я не міг: він не брехав, не розігрував. Він казав правду і щиро вірив у це. Але що трапилося *насправді*? Версію про самонавіювання я відкинув: не така Данкен людина. Але що тоді?! Я не знав. Якщо чесно, не дуже й хотів з'ясовувати: вистачало турбот окрім ново-

виявлених надприродних можливостей власного організму.

Журналіст несміливо кахикнув, потім обережно запитав:

– Ну що?

Я знизав плечима:

– Не знаю. Ви впевнені у тому...

Дурниці. Звичайно, він упевнений.

– Можливо, це діє лише на мене? – припустив журналіст.

Я здригнувся від пронизливого подиху вітру:

– Навряд. Навряд чи це взагалі відбувалося насправді.

Данкен зітхнув:

– Не вірите.

– Вірю. І все-таки – цього не може бути.

– Якщо бажаєте, давайте перевіримо, – запропонував він з ледь помітним тремтінням у голосі.

– На кому? – поцікавився я. – Й навіщо?

Останнє зрозуміло. Але на кому?

– Гаразд, – кивнув Данкен. Він став поруч зі мною біля парапету і перехилився, наче його нудило. Та, певно, так і було. – Гаразд. Що пропонуйте ви?

– Не знаю, – відповів я після тривалої мовчанки. – Давайте зачекаємо і подивимося.

– На що?! – вибухнув він. – На що подивимося?!

– Не знаю, – схоже, я сьогодні був абсолютно не оригінальним. – Ходімо краще до приміщення, поки не перетворилися на крижані статуї. Раптом у Мугіда немає криголамів?

Данкен обернувся, і коли наші погляди на мить зустрілися, в його очах я помітив переляк. *Цікаво, що відбулося у моїх?..*

Усередині було тепло та порожньо, лише луна далеких голосів блукала десь високо, аж під дахом. Треба було йти до свого номеру і зайнятися тим, за чого я приїхав, але після розмови з журналістом працювати не хотілося. А хотілося пройтися та обміркувати те, що сталося за останні дні.

Журналіст пішов до столу надолужувати пропущене, а я почав тинятися, розглядаючи гобелени та прислухаючись до голосів нагорі. Хтось захоплено вигукував: "Погляньте, ви лише погляньте на це!", інші підхоплювали: "Яка краса!". Перший голос, схоже, належав фарбованій товстуді, інших я не впізнав. Карни, здається, серед них не було. Шкода. Вона – єдина людина, чиеї компанії я б не зміг позбутися, якби ми зустрілися. А мені потрібна самотність, аби розкласти все по поличках.

Я вештався першим поверхом та розмірковував над словами Мугіда. Що він мав на увазі? Подібні речі не говорять просто так, та й старий не схожий на людей, схильних до містифікацій. Хоча... Як правило, містифікатори і не справляють враження, ніби вони – вони. У цьому й сенс.

Якщо поведінка Мугіда турбувала мене, то розповідь Данкена викликала подив. *Що ж відбувається? Хінег попереджав: я не перший, хто отримує завдання. Всі попередні його провалювали. Чому? Сюди посилали людей не з вулиці. Можливо, певним чином впливають оповіді? І Данкен – жертва такого впливу. Скажімо, у його свідомості я – неймовірно, несподівано – набув якостей Пресвітлого: можу голосом змушувати людей коритися моїм наказам. Якщо врахувати, що журналіст був схильний до зустрічі з чимось таємничим і небезпечним...*

Все одно – не те!

Єдиний висновок, якого я дійшов: треба спробувати зазирнути у залаштункове життя "Вежі". Тоді зможу з'ясувати, що криється за словами Мугіда... і водночас, якщо вдасться, вирішити проблему з Данкеном. Та не слід забувати про свої безпосередні обов'язки...

Зробивши майже повне коло й оглянувши певну кількість гобеленів, я звернув увагу, що нижні краєчки одного з них вільно погойдуються, наче на протязі. Наче за ним двері.

Те, що треба – залаштункове життя "Вежі". Загобеленне.

Я обережно огледівся, аби впевнитися: нікого. Потім підняв гобелен і побачив кам'яні, щільно припасовані двері. На рівні очей було вибито знак: блискавка і навхрест – меч. Колись давно це означало попередження, хоча зараз я не міг пригадати, про що так попереджували. Я вагався мить, потім наліг плечима на двері.

Шансів на те, що вони не замкнені – жодного. Але було саме так! Я сприйняв це як знамення і прослизнув туди.

Двері відкривалися всередину, тож я не зачиняв їх. Ззовні не помітно, а туди, де я опинився, завдяки відчиненим дверям проникало трішки світла – досить, аби зорієнтуватися.

Я знаходився у просторому приміщенні з високою стелею. Намацавши кишеньковий ліхтарик, відрегулював промінь світла: зробив тоншим та довшим. *Не хотілося, аби помітили.*

Промінь висвітив залу, підлогу якої вкривали великі плити, а стіни та стелю витесали із каменя. У цьому не було нічого дивного, оскільки я знахо-

дився в тій частині вежі, яка прилягала до скелі. Зі стелі звисало павутиння, а у щілинах між плитами сновигали стоноги і ще якісь дрібні тварюки. Тільки-но я увімкнув ліхтарик, вони квапливо сховалися по своїх притулках і лише обережно ворушили вусиками – це утворювало величезні химерні тіні. У дальньому кутку сполохано заметушилася миша, потім шмигнула у дірку й причайлася.

Я придивився. Дірку, в якій сховалася хвостата, було пробито у нижній частині ще одних дверей: високих, двостулкових, що знаходилися праворуч від входу. Обережно ступаючи по вологих плитах, я попрямував туди. Тут був висічений такий же знак: перехрещені блискавиця та меч. Я наліг на двері плечем – зачинено!

Несподівано у залі стало світліше, на мене впала чиясь велетенська тінь. Я здригнувся і рвучко обернувся, розмахуючи ліхтариком, наче шаблею.

У зовнішніх дверях стояла людина. Вона нічого не робила, просто стояла, склавши руки на грудях та затуляючи майже весь прохід.

Якого демона!

– Хто ви? – запитав я, марно намагаючись надати голосу криці й впевненості. – Що ви тут робите? Постаць ворухнулася.

– Прошу вас, пане Нулкере, давайте не розігрувати сцену з дешевого фільму жахів.

Мені здалося, що з плечей упав важкий рюкзак із цеглинами. *А я що уявляв? Страшенне чудовисько, яке стрибне на мене і почне їсти живцем? Це лише старий Мугід зазирнув на вогник.*

Ось тільки... Ось тільки зовні навряд чи можна було помітити, що двері за гобеленом відчинені. Я

відчув, що рюкзак із цеглинами повернувся на попереднє місце. *Вб'є та залишить тіло тут, і ніхто ніколи не дізнається, що зі мною сталося.*

– Будьте ласкаві, опустіть ліхтарик, – попросив оповідач. – Світло б'є в очі.

Я нервово кивнув і зробив, як він просив.

– Дивно, – зауважив Мугід, – усі гості захоплені колекціями давньоашедгунської порцеляни, а ви, пане Нулкере, досліджуєте порожні кімнати. Вам неприємне товариство інших?

– Мені здалося, що тут цікавіше, – відповів я, по trochu відновлюючи внутрішню рівновагу.

Оповідач мугикнув, наче на це й очікував.

– І все-таки змушений просити вас вийти, – заявив він. – Це одне з приміщень, де заборонено знаходитися гостям.

– Чому? – я змайстрував простувату усмішку – кустарний вироб.

– Цього вимагають правила. До того ж, зала перебуває в аварійному стані. Ви не бажаєте, аби стеля обвалилася, коли ви намагатиметеся виламати наглухо замкнені двері?

– Не бажаю, – згодився я. – *Дурниці. Потрібно кілька ящиків динаміту, аби обвалити стелю. І ми обоє це знаємо.* До речі, що знаходиться за "наглухо замкненими дверима", пане Мугіде? Не розповісте?

– Вихід, – скупко відповів він. – Вихід назовні. Тунель, який веде у долину Ханху.

– Зрозуміло, – сказав я, зрушивши з місця. – Дякую.

– Нема за що.

Наблизившись до старого, я протиснувся повз нього назовні. Мугід почав замикати двері. *Звідки*

він узяв ключа і чому раніше двері були відімкнені? Надто багато невідомого.

– Ось так, – вимовив він, ховаючи ключа у кишені хламиди. Загрозливо виблиснули у піхвах припасованих до нарага, металні ножі. – Сподіваюся, більше не ризикуватимете життям.

– Хоча б таблички чіпляли: "Стороннім вхід заборонено".

– Гадаєте, є сенс? – зіронізував Мугід. – Утім, я подумаю, пане Нулкере. Дякую за пораду. І прошу пам'ятайте про мою.

– Якби я ще розумів, пане Мугіде...

– Ви *розумієте*, пане Нулкере, – з притиском сказав оповідач. – Але, якщо завгодно, робіть вигляд, що ні.

Він пішов, і останнє слово було за ним.

Куди ж податися тепер? Обідати не хотілося натомість з'явилася зацікавленість історією уще лани. Щойно я доторкнувся до чогось непізнанного, зазирнув у таємницю, а поява Мугіда завадила мені досягти цього "чьогось".

У "Вежі", окрім колекцій стародавньої ашедгунської порцеляни, має бути і бібліотека. Можливо, там я знайду відповіді на запитання.

Я знайшов служника, той підтвердив, що бібліотека у готелі є, та зголосився туди провести.

Бібліотека розташовувалася чотирма поверхами вище і займала дві невеличкі кімнати, де стояли книжкові стелажі аж до стелі. Тут зберігалися і сучасні видання, й старовинні сувої та фоліанти, що напрочуд непогано збереглися у круговерті століть. Пахло не старим пліснявим папером, а польовими квітками й трішки персиками. Я такого не очікував. Кілька масивних столів та зручних крі-

сел розташовувалися біля вузьких, як і в усій вежі, віконць. На кожному столі було по лампі, тож відвідувач не ризикував зіпсувати зір, розбираючись у ієрогліфах давньоашедгунської.

Служник віддав мені ключі, побажав приємного читання та пішов. Дивно, що вони залишають відвідувачів наодинці з такими раритетами, але це їхня справа. Чия? Власників готелю... До речі, хто ці "власники"? Про них майже нічого не відомо. Ще одна таємниця "Вежі"? Чи це лише багатії, які побажали залишитися поза увагою таких, як Данкен?

Я взяв товстелезний том у палітурці з шорсткої тканини, який гордовито іменувався "Каталог". Тут було перелічено всі книги та вказувалося, де вони стоять.

Подивимося. "Бойові мистецтва давніх ашедгунців" – не те. "Політико-економічний стан Хуміндари в першій половині..." – не те. "Феномен Пресвітлих" – ось! – те, що потрібно. Я подумки подякував Хінегові за те, що він свого часу примусив мене вивчити давньоашедгунську, і вирушив на пошуки "Феномена".

Книга стояла аж під стелею, і довелося нести з протилежного кутка драбинку, лізти нагору хисткими східцями і уважно вивчати написи на потемнілих від часу корінцях.

Нарешті я знайшов "Феномен", улаштувався за столом і заглибився у читання.

"Династія Пресвітлих панувала на території переважної частини континента-острова Ільсвуура впродовж кількох століть, починаючи від сходження на престол давнього Ашедгуну Хрегана – першого з династії. Згідно з легендами, після бою у

він узяв ключа і чому раніше двері були відімкнені? Надто багато невідомого.

– Ось так, – вимовив він, ховаючи ключа у кишені хламиди. Загрозливо виблиснули у піхвах, припасованих до нарага, металні ножі. – Сподіваюся, більше не ризикуватимете життям.

– Хоча б таблички чіпляли: "Стороннім вхід заборонено".

– Гадаєте, є сенс? – зіронізував Мугід. – Утім, я подумаю, пане Нулкере. Дякую за пораду. І прошу, пам'ятайте про мою.

– Якби я ще розумів, пане Мугіде...

– Ви *розумієте*, пане Нулкере, – з притиском сказав оповідач. – Але, якщо завгодно, робіть вигляд, що ні.

Він пішов, і останнє слово було за ним.

Куди ж податися тепер? Обідати не хотілося натомість з'явилася зацікавленість історією ущелини. Щойно я доторкнувся до чогось непізнанного, зазирнув у таємницю, а поява Мугіда завадила мені досягти цього "чьогось".

У "Вежі", окрім колекцій стародавньої ашедгунської порцеляни, має бути і бібліотека. Можливо, там я знайду відповіді на запитання.

Я знайшов служника, той підтвердив, що бібліотека у готелі є, та зголосився туди провести.

Бібліотека розташовувалася чотирма поверхами вище і займала дві невеличкі кімнати, де стояли книжкові стелажі аж до стелі. Тут зберігалися і сучасні видання, й старовинні сувої та фоліанти, ще напрочуд непогано збереглися у круговерті століть. Пахло не старим пліснявим папером, а польовими квітками й трішки персиками. Я такого не очікував. Кілька масивних столів та зручних крі-

сел розташовувалися біля вузьких, як і в усій вежі, віконець. На кожному столі було по лампі, тож відвідувач не ризикував зіпсувати зір, розбираючись у ієрогліфах давньоашедгунської.

Служник віддав мені ключі, побажав приємного читання та пішов. *Дивно, що вони залишають відвідувачів наодинці з такими раритетами, але це їхня справа. Чия? Власників готелю... До речі, хто ці "власники"? Про них майже нічого не відомо. Ще одна таємниця "Вежі"? Чи це лише багатії, які побажали залишитися поза увагою таких, як Данкен?*

Я взяв товстелезний том у палітурці з шорсткої тканини, який гордовито іменувався "Каталог". Тут було перелічено всі книги та вказувалося, де вони стоять.

Подивимося. "Бойові мистецтва давніх ашедгунців" – не те. "Політико-економічний стан Хумінданду в першій половині..." – не те. "Феномен Пресвітлх" – ось! – те, що потрібно. Я подумки подякував Хінегові за те, що він свого часу примусив мене вивчити давньоашедгунську, і вирушив на пошуки "Феномена".

Книга стояла аж під стелею, і довелося нести з протилежного кутка драбинку, лізти нагору хисткими східцями і уважно вивчати написи на потемнілих від часу корінцях.

Нарешті я знайшов "Феномен", улаштувався за столом і заглибився у читання.

"Династія Пресвітлх панувала на території переважної частини континента-острова Ільсвуура впродовж кількох століть, починаючи від сходження на престол давнього Ашедгуну Хрегана – першого з династії. Згідно з легендами, після бою у

протоці Вааз-Нулг Хрегану було даровано виняткову здатність. Але перш ніж переходити до детального опису феномену, розповімо про бій у протоці Вааз-Нулг. Розуміння того, що сталося там, підніме завісу над причинами таємничого дару, яким був відзначений Хреган.

Бій відбувся 237 року від заснування Ашедгуну. Цьому передувала низка подій, котрі зіграли велику роль..."

Це можна було пропустити – я знав, що сталося. Принаймні, не менше від інших.

...Спочатку Хреган був не більше, ніж черговим правителем. Щоправда, став ним після перевороту в країні, але подібних переворотів у ті часи траплялося по кілька десятків на сторіччя. Влаштувавшись на троні, засновник династії змінив попередніх вельмож на "своїх", запровадив нові вільності. І, звісна річ, нові податки. Словом, оригінальністю похвалитися не міг. Таким і зберігся б у мемуарах сучасників, але з опальними вельможами йому не пощастило. У всіх вороги, як вороги, а у нього – прихильники Фаал-Загура. Причому не якісь затуркані богошанувальники, а верховні жерці. Тож на шляху до влади Хреган обома ногами ступив у... купу гною. А Боги у ті часи грали не останню роль у справах мирських. Пішли ображені Хреганом жерці до Фаал-Загура плакати на його волохатих грудях. Ще й переманили на свій бік багатенько людей, які не мали ніякого відношення до Бога Болю, але мали зуб (і не один) на нового правителя.

Позбиралися вони, почали офіри приносити, молитви із завиванням читати – благодати про покарання нечестивців. Фаал-Загур мав їх усіх на увазі,

але у нього була своя зацікавленість у цій справі – він і втрутився.

Утворилося величезне військо, яке й посунуло на Гардген. Але – дивовижно! – руйнували вони не міста та села, а храми – передусім, храми Оаль-Зііра й Ув-Дайгрейса.

Не зрозуміло, що змусило Фаал-Загура вдатися до таких заходів. Легенди збереглися різноманітні, в кожній – своє тлумачення. Деякі стверджують, що він посварився з Богами, бо вони умертвили його дружину – Богиню Відчаю. Злостива, кажуть, була пані: вона не уособлювала відчай, а приносила його іншим. В інших легендах йдеться про те, що, мовляв, програвся Фаал-Загур Богам у карти (чи у що вони там грають), а борг повертати не забажав і вирішив злочинним нападом розв'язати всі проблеми...

А можливо, просто природа його паскудна вилізла – все-таки, Бог Болю. Він і приносив іншим біль, поки його не зупинили біля Вааз-Нулга.

Утім, Боги зі своїм колегою-повстанцем на той час вдіяти нічого не могли, оскільки храмів у них майже не залишилося, а відповідно, і сил, аби перебувати на землі втіленими, також. Вони, певно, і на небі ледь-ледь утримувалися. Ще б трішечки... Але до "трішечки" справа не дійшла. Бо божественне – Богам, а Хреган жити хотів на землі. Тож він зібрав військо та скупав супротивника у горезвісній протоці Вааз-Нулг. Посік під корч, підпалив ворожі кораблі й узагалі дав волю своєму урядовому гніву. А разом знищив майже всіх прихильників Фаал-Загура.

Не думаю, що він це вчинив, керуючись якимись вищими інтересами, просто так склалося, що

шанувальники Бога Болю поставили себе по інший бік фортечних мурів. Однак цим вчинком Хреган врятував інших Богів, а ті, як відомо, вміли людину так обдарувати, щоб вона потім усе життя мордувалася: "Що це було – прокляття чи благословення?!"

Так вони і з Хреганом повелися. У "Феномені" цьому було відведено кілька абзаців, написаних Високим Стилем.

"Зійшовши на землю, Боги довго радилися, як бути з Рятівником" (так вони гордовито іменували Хрегана. А також – Визволителем та іншими схожими титулами). – "І було вирішено, що дадуть вони йому те, чого сам забажає. Було у Хрегана запитано, і відповів: жадаю, аби рід мій правив довічно. Тоді запитав у нього Оаль-Зіір, як уявляє це Визволитель. І відповів..."

Коротше кажучи, Хреган зажадав, аби Боги наділили кожного його нащадка відмітиною, за якою того було б легко розпізнати. Боги пошухукалися і нашушукали: по-перше, правити рід Хрегана буде не довічно, а допоки не скінчиться час володарювання нинішніх Богів. Хреган махнув на це рукою (передусім через те, що суперечити всемогутнім не ризикував – розумною був людиною). По-друге, Боги вирішили, що відмітиною, за якою б нащадків Хрегана розпізнавали, стане певний дар, надзвичайна властивість. Вони довго обирали, що саме, але обрати так і не змогли. Кожен хотів подарувати своє, але тоді замість людей з'явилися б нові Боги, а старі були не настільки дурні, аби допустити це. Тоді пішли на компроміс: нащадки Хрегана народжуватимуться з даром від одного з Богів, але щоразу – від того, чия черга надходила дарувати.

Своєрідне вирішення проблеми! Але воно влаштувало всіх... можливо, за винятком нащадків: ніхто з них не знав, що дістанеться йому від щедрот Божих. Можливо, здатність проходити крізь стіни, можливо – запалювати поглядом усе навкруги. І її треба було не просто відшукати (а без цього спадкоємець мав не більше прав на престол, ніж перший-ліпший жебрак у країні), а ще й при звичатися до неї.

(Ще цікава подробиця: Боги здогадувалися, що у новоутвореній династії чоловіки можуть зачати й більше ніж одного спадкоємця. А якщо кожному давати Божественну властивість, не встигнеш носа втерти, як у світі запанує безлад. Війна претендентів за трон могла скінчитися сумно. Тому вирішили, що лише перший законний син або донька отримуватимуть дар. У разі передчасної смерті дар переходитиме до другого сина або найближчого родича. Звісно, приймаючи таке рішення, Боги брали на себе непомірні клопоти, але обіцянка – не цяцянка...)

А титул "Пресвітлий" виник пізніше, певно, за асоціацією. Фаал-Загур вважався Богом темряви, його суперники – відповідно – Богами світла. Далі зрозуміло і трирічній дитині.

Я перегорнув сторінки, присвячені історії виникнення династії та її правління, дивуючись, що залишилося нині від стародавнього Ашедгуну. Занадто розпочався ще до Талігхіла, але лише за його правління проявився повною мірою. Наприклад, сам принц не вірив у Богів, і навіть коли зійшов на престол, не позбувся цього, всупереч жерцям, які не шкодували зусиль, аби наставити правителя на шлях істиний. Всі вхопили шилом патоки, а Таліг-

хїл підчепив цим таки шилом власні хибні погляди – та й залишив їх при собі. Він відкрито визнавав, що бачить сни, але називав їх не пророчими, а лише снами-“передбаченнями” або ще якось. Наче це щось змінювало! За інших часів (років сто по тому) його могли б скинути, якби правитель і далі відмовлявся від дару Богів – на ньому ж трималася вся система наслідування влади. Але обставини склалися так, що на той момент правити країною не було кому. А після Кріни позиції Пресвітлого у народі настїльки зміцніли, що його неможна було скинути черговим палацовим переворотом.

Загалом, занепад віри в Богів найяскравїше виявився за часів Талїгхіла. І “відгукнулося” відповідно: вже онука Талїгхіла скинули з трону, оскільки він (онук) не володїв даром. Та й звідки було взятися дарові – Боги перестали володарювати й династїя Хрегана перервалася.

Щоправда, іноді надприродні властивості проявляються й досі, – як у випадку з Мугїдом.

А стародавній Ашедгун розпався, його поглинув Хумїндар, що якраз зводився на ноги. Поглинути поглинув, але проковтнути не спромїгся, бо опинився під сильним впливом старшої та сильнішої культури Ашедгуну. Дві держави стали однією, з політичним центром у Хумїндарі та культурним в Ашедгуні. Ось такі штуkenції викидає час...

Я впорався з історичним розділом і добрався до опису “феноменів”, тобто надвластивостей Пресвітлих, коли мене відволїкли.

– Корисне заняття, парубче.

Поруч стояв пан Чраген. *Не знаю, як він нечутно підкрався, але мені це не подобається.*

Пан Чраген зазирнув через моє плече у книгу і посміхнувся:

– Тільки подумати! Ви вирішили дізнатися докладніше про предмет, якому присвячені оповіді! Знаєте, дивлячись на вас, не скажеш, що ви здатні на це.

– Як бачите.

"Академік" витяг хустинку і витер лисину. Потім недовірливо похитав головою й сховав хустинку:

– Як можна іноді помилятися в людині! Дивився на вас та думав... Знаєте, що?

Я чесно відповів "ні", здогадуючись: це необов'язково.

– Думав, що ви звичайний вітрогон, котрий приїхав до "Вежі" тому, що це модно. Аби потім у розмові зазначати між іншим: "Ото сприймав Мугідові оповіді в ущелині Кріни... Як, невже ви там не були?"

– Даруйте, що розчарував, – буркнув я, зачеплений його словами. Звичайно, таке враження я і мав намір справляти, однак...

– Ні-ні, – замахав руками "академік". – Ви даруйте, що я так погано думав. Піддався, знаєте, першому враженню. А воно, виявляється, буває помилковим.

Я запевнив, що не ображаюся, ми потисли руки і зробили висновок: не вір очам своїм. Тобто, не вір очам пана Чрагена.

Потім він зазначив, що вже час обідати і що знання – це чудово, але без відповідної фізичної підтримки організм може вийти з ладу... Коротше, я поспіхом погодився з усім сказаним і неказаним. Повернув книгу на місце й пішов з "академі-

ком" обідати. Це було простіше, ніж відмовитися та вислуховувати повчальні теревені.

Після обіду (який за часом швидше нагадував вечерю) мені вдалося втекти від пана Чрагена до своєї кімнати. Нагадавши собі, що потрібно колись і працювати, я приготував диктофона, папір, письмовий комплект – і працював увесь вечір. До бібліотеки вирішив сьогодні не повертатися, бо підозрював: "академік" може чатувати на мене.

Запрацювався, вечеряти спустився пізно, і не зустрівшись ні з ким, повернувся й ліг спати. Зізнатися, я вже забув про дивацтво Данкена, про Мугіда – навіть про Карну. Думав лише про те, як вибратися звідси неушкодженим та передати результати роботи.

І ще – про те, на що витрачатиму гроші, коли отримаю їх.

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

За сніданком пригадалося все, що сталося напередодні. Данкен дивився на мене і робив бровами такі красномовні рухи, що і самий неосвітений дурень здогадався б: журналістові кортить "забобити" мене запитаннями. Я подивився на нього не менш промовисто і скорчив таку гримасу, що Данкен миттєво перервав мімічні вправи й заходився біля їжі.

Коли спускалися у кімнатку для оповідей, журналіст учепився в мене:

– Ну що?

– Що "що"?! – прошипів я. – Бажаєте вислухати звіт про виконану роботу? Не буде звіту! Нічого я

не дізнався, зрозуміли! А ви сподівалися, бігатиму по "Вежі" й наказуватиму всім негайно ставати на вуха?

– Заспокойтеся, – попросив Данкен, і в голосі його забриніла нотка втоми. – Не нервуйте.

– Я – не нервую. І не розумію, чому це нервуете ви, ми ж тут не назавжди. Мине кілька днів, скінчаться оповіді, і скажемо один одному "прощай". Тож на все життя підпасти під мій поганий вплив вам не загрожує. А тут намагатимуся втриматися від необміркованих висловлювань. Задоволені?

Він приречено зітхнув:

– Ні.

– Чому?

– Бо це не вирішує проблеми. – Данкен наче пояснював найпростіші речі п'ятирічному хлопчику.

– Вам неодмінно треба посадити мене під скло і вивчити, бажано – з розтином? – я почав поступово виходити з себе.

– Та ні! Я...

Договорити не вдалося. Ми опинилися у кімнатці для оповідей, тут було не до розмов. І так уже до нас приглядалися.

Ну що ж, домоворимо...

ОПОВІДЬ ТРЕТЯ

– Що ж, поговоримо, коли повернуся, – Руалнір був невдоволений, але намагався цього не показувати. Врешті-решт, могли існувати вагомі причини, через які принц не приїхав до Гардгена, аби попроситися з батьком.

Армахог, верховний головнокомандуючий армії Ашедгуну, інакше кажучи старегх, неохоче кивнув, не відриваючись від споглядання завіс на вікні. Армахогові було незручно. Він знав, що Руалнір прикро вражений учинком сина, але нічим зарадити не міг.

– Час вирушати, – зітхнув Пресвітлий.

Все було готове, і він від'їхав би до Хуміндара на годину раніше, але чекав та сподівався: раптом син просто запізнюється. Далі затримуватися не було сенсу. Очевидно: Талігхіл не приїде.

– Поїдь у садибу та передай листа, – нагадав Руалнір.

Армахог запевнив, що обов'язково передасть. Сьогодні ж.

Пресвітлий і старегх спустилися широкими сходами у двір, де невдоволено помахували хвостами, втомившись від тривалого чекання, коні й витирали піт з чола люди. До Руалніра підвели жеребця, Пресвітлий злетів у сідло і оглянув процесію.

– Рушаймо! – скомандував гучно та змахнув рукою.

Процесія заворушилася, поволі виповзла з палацового подвір'я і попрямувала до парадної брами, що, ледь чутно скрегочучи, прочинилася – делегація Ашедгуну виїхала на вулиці столиці.

Цього Армахог уже не бачив. Він звелів конюху сідлати жеребця і відійшов, щоб не стояти на шляху служників, котрі снували взад-вперед. Цей літній чолов'яга з довгими обвислими вусами й копицею рудого, наче грива лютого лева, волосся колись розпочинав службу звичайним піхотинцем пам'ятав, що життя простої людини досить важке.

Він досяг своєї посади власними зусиллями, і тому знав ціну скибки хліба та м'якого ліжка, знав більшою мірою, ніж деякі з придворних фінансистів. А ще Армахог знав, що на душі у нього зараз неспокійно. Йому не подобалося, що Руалнір мусить їхати до нового правителя Хуміндару, про якого, по суті, нічого невідомо. Всі ашедгунські інформатори несподівано й одночасно захворіли або зникли, а офіційних даних було дуже мало. Надто мало!

Конюх привів осідланого жеребця, Армахог подякував і поставив ногу у стремено.

(Зміщення у часі й просторі, воно б'є по очах і випаює на сітківці паралельні прямі – малюнок фантастичного пера)

Після сніданку Талігхіл знову сів грати. Раф-аль-Мон сьогодні виглядав піднесено, він кілька разів змахував руками й захоплено починав щось пояснювати, та перехоплював здивований погляд принца і зупинявся. Пресвітлий навпаки – почувався мерзенно, але не розумів, чому.

Вони скінчили партію, і Талігхіл, звісно, програв. *Нерозумно було б очікувати іншого, чи не так?*

Старий замислено поплямкав губами, покрутив у руках фігурку латника з піднесеним догори мечем і запитав:

– Знаєте, пане, у чому ваша похибка?

– Ні. Буду дуже вдячний, якщо поясниш.

– Ви, пане, – пояснив старий, – побиваєтеся за кожним воїном, піклуєтеся про частину, тому втрачаєте ціле. – Раф-аль-Мон схематично продемонстрував, як відбувався бій і в які моменти принц помилився.

.. Розумієте?

Талігхіл кивнув, хоча зовсім не був певен. Махтас виявився складнішим, ніж уявлялося спочатку, але й цікавішим.

– Ще партію?

– Як буде завгодно Пресвітлому, – вклонився старий.

Другий двобій Талігхіл програв швидше і з меншими втратами з боку суперника.

– Ще?

Раф-аль-Мон сумно розвів руками:

– Перепрошую, але невідкладні справи змушують мене відмовитися. Якщо буде завгодно Пресвітлому, я повернуся за кілька діб, аби продовжити навчання.

Роздратованим помахом руки принц відпустив торговця. Коли той був уже біля дверей, децо цікаве спало на думку Талігхілові:

– Скажи, звідки ти взяв гру?

– Шкода, мій принце, але я не маю права розповідати, – голос торговця затремтів. – Дозвольте промовчати.

– Йди геть.

Все одно не відповів би. Чи збрехав.

Талігхіл почав розставляти на гральному полі фігурки, аби розпочати партію з самим собою. В цей час у дверях постав Домаб, осудливо поглянув на махтас і підкреслено байдуже повідомив:

– До вас Армахог, Пресвітлий. З листом від вашого батька.

– Хай знайде, – не відриваючись, звелів Талігхіл. – До речі, накажи випустити Раф-аль-Мона зі служниками та розпискою на отримання грошей за махтас.

– Як забажає Пресвітлий.

Ото б жбурнув чимось важким у цю пику! Набрид уже зі своїми вічними турботами!

Армахог, брязкаючи шпорами, зайшов на веранду і став неподалік від принца, витягнувшись і очікуючи, доки на нього звернуть увагу. Те, що старегх дозволяв собі у розмові з правителем, він не дозволяв при зустрічах із принцом. Талігхіл міг бути – коли хотів – чванькуватим і жорстоким, наче прагнув довести всьому світові, що він – спадкоємний принц.

Поставивши чергового латника на відповідну клітинку, Пресвітлий повернувся і жестом запросив Армахога сідати.

– Домаб казав, є лист від батька, – зауважив він.

– Так, Пресвітлий, – підтвердив старегх. – Правитель був дуже... здивований, що ви не приїхали попроситися. Чекав, а не дочекавшись, попросив передати листа.

– Дякую, Армахоже, – *нехай в мене влучить блискавка, якщо виправдовуватимуся.* – Подивимось...

У листі батько був досить стриманим. Просив Талігхіла на час, доки буде відсутній, переїхати до палацу. *Дивно, ми ж обговорювали і вирішили, що це зайве. Харлін впорався б з усім, а найважливіші питання надсилав би на розгляд.*

Талігхіл відклав листа та невдоволено похитав головою. Він не хотів переїздити до Гардгена – там було ще спекотніше і осоружніше, ніж у садибі. До того ж махтас...

– До речі, Армахоже... – недбало вимовив принц, – якщо ви не зголодніли і не поспішаєте, може, зіграємо кілька партій?

Старегх несхвально поглянув на гральне поле, але промовчав. Він здогадувався, що не дозволило спадкоємцеві приїхати попрощатися з батьком. І це йому не подобалося.

– Матиму за честь, Пресвітлий.

– Тоді ознайомлю вас із правилами. – Принца не приваблювала перспектива грати самому; та й старегх найкраще підходить, щоб відточувати майстерність?

Принц почав пояснювати.

(Ще одне зміщення – несподіване, наче спалах блискавки)

У садибу Пресвітлих Раф-аль-Мон приїхав у кареті. Тут і тепер карети були не в моді, але йому подобалися більше, ніж паланкіни. Крім того, пересування в екіпажі забирало менше часу, а іноді це могло зіграти вирішальну роль. Як, наприклад, зараз.

Поки служники запрягали коней, Раф-аль-Мон чекав, умостившись на м'якому сидінні і вкотре перечитуючи розписку. Сума, вказана в ній, певно, неабияк здивує палацового скарбника... принца також – згодом. Але Раф-аль-Мон мав намір опинитися на ту мить якомога далі від Гардгена. Та й не буде тоді у Талігхіла часу, аби розшукувати старого торговця – інші турботи ляжуть на пресвітле чоло.

Раф-аль-Мон визирнув у віконце карети й рипучим голосом гукнув:

– Жвавіше, демони вас зжері!

Головний з його служників, худорлявий Джулах, квапливо наблизився й уклонився:

– Все готове, пане.

Чого ж чекаєте, бовдури? Вирушаймо! Негайно, звелів торговець, зачиняючи віконце перед носом служника.

Карета похитнулася, рушила. Виїхала зі стайні, прогуркотіла бруківкою, що вела до головної брами садиби, проминула браму і здійняла куряву на шляху.

Домаб, який спостерігав за від'їздом торговця і чув останні слова, невдоволено хитнув головою: "Цікаво, куди він поспішає?"

Треба було б, певно, розповісти принцові, але той все одно не послухає. Талігхілові наче батогом під хвіст влучили. Домаб спробував переконати себе, мовляв, надто переймається тим, що не входить до його компетенції. Переконати не вдалося. Холодно.

(знову зміщення)

Карета Раф-аль-Мона в'їхала до столиці й відразу вирушила до палацу Пресвітлих. Торговець під час подорожі трохи закуняв, а тепер прокинувся, вмовстився зручніше і поглянув у віконце.

Екіпаж підкотився до високого кам'яного муру, котрий оперезував череваня-пагорба з палацом Пресвітлих на верхівці. Широка брукована дорога прослизала у шпарину під масивною брамою, над якою, на мурі, підносилися вартові будки, настільки майстерно оформлені, що необізнаній людині здавалися лише прикрасами. Але Раф-аль-Мон був певен, що за візерунками та барельєфами переховуються стрільці, у разі потреби ладні влучити у ціль величиною з мізинець. Зараз вони, без жодного сумніву, спостерігали за каретою.

Джулах зіскочив з лавки позаду екіпажа та наблизився до брами.

– Вельмишановний Раф-аль-Мон просить аудієнції у Харліна, палацового скарбника.

Ніщо не свідчило про те, що Джулаха почули, але велетенські стулки почали прочинятися — карета в'їхала у двір і зупинилася перед вартовими. Джулах, уклонившись, прочинив дверцята; Раф-аль-Мон ступив на внутрішнє подвір'я, мружачись від сліпучого полуденного сонця. Він огледівся і звернувся до вартового, який, певно, був за головного.

— Мені потрібно побачитися з паном Харліном, — вимовив торговець тоном, що не припускав жодних заперечень.

— Про вас повідомлять, — незворушно відповів вартовий. — Накажете випрягати коней?

— Ні, — загрозово прорипів Раф-аль-Мон. — Накажу провести до пана палацового скарбника. У мене немає часу — дуже поспішаю...

— Незважаючи на це, вам доведеться зачекати, — обірвав вартовий. — Не я встановлював правила, пане. Вони однакові для всіх.

Після чекання, що здалося старому нестерпно і невинувато довгим, з'явився служник, — він передав згоду пана палацового скарбника, аби допустили гостя. Раф-аль-Мон знову вибрався з карети і пішов до палацу в супроводі двох вартових.

Роздратований, Раф-аль-Мон крокував мозаїчною підлогою, наче охоплений хіттю журавель, високо здіймаючи довгі ноги та похитуючись усім тілом. Старий знав, що виглядає не найкраще, але нічого не міг вдіяти. Він нервувався... бо нервувався.

Харлін сидів у просторій кімнаті, котра була заповнена столами і людьми; люди постійно щось говорили, гортали та писали. Над ними, наче невидима хмарина, сконцентрувалося монотонне гудіння

осиною гнізда. І Раф-аль-Мон щойно засунув туди руку.

Палацовий скарбник – невисокий, з ледь помітною лисиною та сивими скронями – одягався не ефектно, але зручно: одяг не заважав рухам, хоча й не рятував від задухи, що панувала у ці дні всюди.

Коли торговець увійшов, на нього ніхто не звернув уваги, і лише коли один із вартових наблизився до Харліна та щось прошепотів на вухо, палацовий скарбник відірвався від паперів і попрямував до візитера; обличчя його ні на мить не полишала втомлена заклопотаність.

– Вітаю вас, – холодно повідомив скарбник, байдуже розглядаючи старого. – Бажаєте говорити зі мною?

Раф-аль-Мон невизначно мугикнув та протягнув Харлінові розписку принца: "Подателю цього..." *Говорити з тобою мені не дуже й треба...*

Палацовий скарбник пробіг очима аркуш, потім підвів погляд та уважно подивився на Раф-аль-Мона. Знов уп'явся у розписку, читаючи вже без поспіху, придивляючись до кожної закарлючки.

– Що ж... – кахикнув урешті-решт, опустивши руку з розпискою, але не поспішаючи повернути пергамент Раф-аль-Монови. – Коли бажаєте отримати вказану суму?

Старий посміхнувся – ледь помітно, кутиками вуст:

– Сьогодні. Зараз, якщо точніше.

Палацовий скарбник знову кахикнув та потягнувся за хустинкою. Витер лисину, недовіжливо похитав головою і підніс руку, аби знову перечитати розписку, але зупинився.

– Сьогодні? У нас немає такої суми готівкою, пане Раф-аль-Моне.

Старий знову посміхнувся – він знав, чого вартувала скарбникові ця гречність.

Ничого, пане Харліне, я згоден отримати вказану суму коштовним камінням.

Як завгодно, – відповів той, приховуючи бажання стусанами вигнати дідугана геть. – Але ви, сподіваюся, розумієте, що отримаєте меншу за вказану в розписці суму?

Раф-аль-Мон чемно вигнув ліву брову:

– Чому?

– Податки і таке інше, – невизначено змахнув рукою Харлін. – Та якщо волієте висловити протест, ми готові розглянути його. Це забере кілька днів (за які скарбник зустрінеться з принцом та з'ясує, за що ж дідуганові видано розписку).

– Ні, пане Харліне, – вимушено посміхнувся Раф-аль-Мон. – Я не протестуватиму. Я волію отримати вказану суму.

– З відрахуванням податків?

– Так.

Пауза.

– Прошу, йдіть за мною.

Не випускаючи з рук клятий папірець, Харлін рвучко вийшов із кімнати. Торговець поспішив за ним, подумки потираючи руки: "Вдалося!"

Вони, наче два урядових скороходи, пролетіли коридорами палацу, розполохавши служників та служниць, і почали спускатися спіральними сходами вниз, до скарбниці Пресвітлих. Раф-аль-Мон вже задихався та кляв жвавість скарбника; той почувався не краще. Позаду брязкотіли зброєю й обладунками вартові.

Нарешті скарбник зупинився перед непримітними дверцятами, ключиком, якого носив на шиї, відчинив їх. Провернув кілька разів велике колесо, що випирало зі стіни праворуч від входу, натиснув на стулку, відсуваючи її вбік. Харлін, а за ним торговець із вартовими увійшли до скарбниці.

Вона виявилася невеликою і нагадувала швидше комору ощадливої господині: до стін були прилаштовані широкі полиці з невисокою окантовкою, аби речі не поскочувалися на підлогу.

Тут було все: коштовне каміння з усього світу, зливки золота та срібла, витвори мистецтва та багато іншого. Кожна річ мала бірочку, на якій було вказано вартість, час надходження та інша важлива інформація. Коштовне каміння й монети лежали у спеціальних пакуночках, зважені та оцінені; до пакуночків також були пришиті бірочки.

Раф-аль-Мон був у захопленні від ставлення палацового скарбника до своїх обов'язків – що не завадило торговцеві відчувати до Харліна ще й відразу. Особливо ворожість посилилася, коли старий отримав винагороду (з відрахуванням "податків та іншого"). Він невдоволено скривився, розписався і квапливо пішов зі скарбниці, притискаючи до грудей кілька мішечків.

Прямуючи лабіринтом коридорів, торговець занурився у роздуми, тому здивований вигук, що прогуркотів весняним громом над головою, змусив Раф-аль-Мона нервово здригнутися. Він ледь не впустив мішечки і розлючено поглянув на зухвальця, збираючись висловити все, що думає.

– Ти?!

Поруч із торговцем стояв старий, одягнений у простий сірий халат та підперезаний нарагом. Го-

лова незнайомця нагадувала череп, який обтягли засмаглою шкірою; світло-блакитні очі дивилися на Раф-аль-Мона з неприхованим презирством, правиця мимоволі лягла на руків'я метального ножа.

– Ти?!

Два вигуки пролунали майже одночасно.

– Що ти робиш тут, мерзенне дитя проклятих батьків? – з люттю поцікавився старий у торговця.

Той вишкірився у відповідь.

– Йди, куди йшов, не плутайся під ногами. Тебе це не стосується.

– Можливо, – процідив крізь зуби засмаглий. – Та якщо ти до присмерку (він демонстративно поглянув у вікно – там сонце вже чіпляло краєм палацовий мур), якщо до присмерку не залишиш столицю, – боюся, твоє тіло вранці знайдуть в якомусь сміттевому рові.

– Жерці Ув-Дайгрейса заплямують себе подібним вчинком? – презирливо скривився Раф-аль-Мон.

– Для цього знайдеться хтось нижчого чину, – відповів засмаглий. – Щоправда, якби дізналися, кого доведеться "обслуговувати", вимагали б більшої платні – за багно на руках.

– Згоден, – огризнувся торговець. – Платити довелося б більше. Але не за багно – за ризик.

– Геть! – прогарчав засмаглий.

Раф-аль-Мон хмикнув і гордовито попрямував далі у супроводі вартових. Вони за час бесіди не зронили ані пари з вуст, тільки ховали задоволені посмішки у пишних вусах. Їм не сподобався пихатий дідуган, тож не поспішали втручатися.

Засмаглий постояв, проводжаючи Раф-аль-Мона похмурим поглядом, потім пішов далі – тепер, змінивши свої плани, – до скарбниці.

Харлін зачиняв двері сховища, при цьому тричі плутався у кількості поворотів колеса, чого раніше не було. Клята розписка справила на Харліна сильне враження: він не міг уявити, що хтось здатен підробити подібний документ та заявитися за грошима, але ще менше – що наслідний принц здатен видати таку розписку. "Боги, що ж Раф-аль-Мон продав Пресвітлому?!" – приголомшено думав Харлін, зачиняючи двері.

Нарешті він упорався із замками та, повернувшись, побачив Тієліга – верховного жерця Бога Війни. Жрець завмер на останній сходинці чорносірою постаттю і спостерігав за скарбником.

– Доброго дня, Харліне. Нехай Боги будуть милостиві до вас і вашої оселі.

– Доброго дня, Тієліже, – стримано відповів той. – На жаль, ваше побажання запізнилося.

– Боюся, що так, – погодився жрець. – По дорозі я зустрів старого, який тягнув у тремтячих лапках кілька мішечків з бірками скарбниці. Оскільки поруч із ним крокували вартові, я не зупинив його. Сподіваюся, не помилився.

– Ні, – похитав головою Харлін, – не помилилися. Що привело вас сюди у пізній час?

– Питання, яке я вже встиг виголосити. Чим прислужився Ашедгунові цей старий?

– Не маю уявлення, – зізнався Харлін, витираючи лисину зіжмаканою хустинкою. – Прокляття! Хотів би я знати...

– Певен, скоро дізнаєтеся, – зауважив Тієліг. – Завтра Галігхіл прибуває у столицю.

– Чому ви так вирішили?

– Руалнір просив мене приглядати за принцем і допомогти в разі потреби. Він збирався поговорити з ним, аби той на час відсутності правителя знаходився в місті, але Талігхіл не приїхав. А відразу після Руалнірового від'їзду до садиби Пресвітлих вирушив Армахог з листом до принца. Гадаю, завтра Талігхіла слід чекати в палаці.

– Ви вражаюче поінформовані, – сумно посміхнувся Харлін.

– Нічого вражаючого, – знизав плечима Тієліг. – Урешті-решт, я верховний жрець Ув-Дайгрейса.

Він почав підніматися сходами, а Харлін замислився. Про те, чому жрець Бога Війни знає про переїзд спадкоємця до столиці. Про те, як Тієліг *приглядатиме* за принцем, котрий терпіти не може усіляких жерців та будь-які згадки про Богів.

Так ні до чого не додумавшись, палацовий скарбник вирушив нагору за верховним жерцем.

(Зміщення, несподіване і яскраве – втім, як завжди)

Була глибока ніч, про що свідчили хори цикад та одноокий місяць, який спостерігав за грою. На веранді запалили свічки, на столику поставили вазочки з фруктами та печивом, поруч віддавали останнє тепло нічному повітрю чашки з чаєм.

Остання атака захлинулася. Талігхіл вивів резерви і добивав залишки воїнства Армахога.

– Все, – несподівано мовив той, відкидаючись у кріслі й простягнувши руку до чашки.

– Що? – не зрозумів Талігхіл.

– Я програв, – відповів старегх, наїжачивши вуса. Він відсърбнув з чашки. – Цілковита поразка, армію відновити неможливо. Вітаю, Пресвітлий.

Принц не втримався – задоволено посміхується, сподіваючись, що тіні приховують посмішку – надто хлопчачою вона б виглядала.

– Що ж... – він також потягнувся до чашки. – А знаєте, у чому помилка?

– Ні, Пресвітлий, – зізнався Армахог. Хотів, здається, щось додати, але стримався.

– Справа в тому, що... – принц замовк, добираючи слова, – побиваючись за кожним воїном, піклуючись про частину, втрачаєте ціле.

"Звучить, наче погано завчена фраза", – спало на думку Армахогові. Він розвів руками:

– Я роблю так, як звик поводитися у житті.

Талігхіл невдоволено скривився і вже не хотів, аби тіні приховали його обличчя.

– А махтас і є одним із проявів життя, – зауважив принц. – Хіба ні?

– Як буде завгодно Пресвітлому, – вклонився Армахог. – Пізно. Я можу йти?

– Авжеж. Якщо забажаєте, вам постелять у кімнаті для гостей, а ні – дадуть ескорт до столиці. Але якщо залишитесь, завтра вирушимо разом – я також їду до міста.

– Навряд чи мені потрібен ескорт, Пресвітлий, – старегх поставив чашку, підвівся. – Маю сумніви, що хтось насмілиться напасти, а якщо таке станеться – у світі стане на кілька нечестивих душ менше. На добраніч.

Принц провів Армахога невдоволеним поглядом.

Потім позіхнув та потягся за яблуком. Помітив лист, якого привіз старегх. *Батько від'їхав.*

Несподівана туга здавила груди, принц закашлявся, жбурнув яблуко у темряву. *Демони! Що діється?!*

Але він знав, що діється. Точніше, здогадувався: це якось пов'язано з його снами, але думати про те, що когось, не бажав.

Усе владнається.

(Ти ж знаєш, що це брехня)

Усе владнається! Сні – дурниці!

(Ні, і ти знаєш це)

Дурниці! Пусте! Це лише сні.

(В інших людей це були б лише сні. Але не в тебе. Не в тебе...)

Важко сперечатися з собою. Значно легше піти нагору, у спальню. Навіть коли ти знаєш, що там на тебе чекають чорні пелюстки.

(Мерехтіння веселкових пір'їн – зміщення)

Армахог поганяв коня і картав себе за дурість: він цілком міг заночувати в садибі. Але принцові слова про те, що махтас – "один з проявів життя", вразили його за живе. Через кляту гру спадкоємця не приїхав попрощатися з батьком. Через неї...

Назустріч Армахогові з темряви, гуркочучи, вилетіла карета. У напіввідчиненому віконці промайнуло обличчя, яке здалося старегхові знайомим. *Дідуган, котрий зустрівся мені сьогодні у садибі Пресвітлих. Дивний збіг.*

Кінь хропнув під ним, немов скаржився на життя, але й далі мчав у бік Гардгена. Армахог ще раз озирнувся, та карета вже зникла, а гнатися за нею старегх не хотів. Важкий день. *Ще й програв у цей триклятий махтас.*

Попереду замиготіли вогники на вежах міста.

Коли Армахог в'їхав на вулиці Гардгена, помітив кілька сірих постатей, що сновигали поблизу. Але чи варто було дивуватися, що в цю незвичайну

шіч, яка змінила такий самий день, жерці Бога Війни Ув-Дайгрейса не спали?

Мабуть, не варто.

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

Я поворухнувся – шия затерпла, та що шия! – все тіло нило, наче я просидів у кріслі цілий день. Дивно, минулого разу себе таким виснаженим не почував. І позаминулого теж. Певно, тоді давала ознаки зацікавленість – увага була зосереджена на тому, що відбулось. А сьогодні... Демони!

– Панове, – незворушним, як завжди, голосом Мугід привернув до себе увагу. – Панове, певен, багатьом із вас трохи важко. Не дивуйтеся. Зараз – майже північ. Як я попереджав, оповідь зайняла більше часу, ніж попередні. Це тому, що я не мав права розривати її, не скінчивши фрагменту.

"Академік" невдоволено запитав:

– Пане Мугіде, ви маєте намір оповісти про принца Талігхіла чи про бій в ущелині Кріни?

– Ці історії тісно пов'язані, пане Чрагене, – холодно відповів оповідач. – Я розумію, ви чекали іншого. Лише ілюстрацій до того, про що більшість і так знає. Та якщо ви сподівалися тільки на це, раджу звернутися до книжок. Тут же доведеться зіткнутися з правдою про давні події і про причини того, що трапилось. Підкреслюю, правдою. Як зазначалося, невдоволені або ті, хто з різних причин не здатен далі сприймати оповіді, можуть залишити "Вежу". Їм повернуть частину грошей.

Слова про можливість покинути "Вежу" неабияк зацікавили мене. Звичайно, безглуздо, але...

Нарешті Мугід скінчив промову, і ми почали виходити з кімнатки. Варто було мені ступити на першу ж сходинку – клятий журналіст вже сопів і голосно кахикав. Може, сподівався привернути мою увагу, але оберталися інші! Я ж, навпаки, намагався не дивитися на нього і прискорив ходу. Данкен не відставав.

Я пошукав очима, до якого товариства пристати, та усі поспіхом піднімалися на другий поверх і розсаджувалися за столом. Що робити? Я вдало вмовстився між паном Чрагеном та фарбованою товстулею, ледь втримавшись, аби не показати збентеженому Данкенові язика. Журналіст важко зітхнув і з виглядом мученика всівся на протилежному кінці столу.

Першим упорався з вечерею Мугід, повідомив, що завтра буде важкий день, і попрощався. Я подумки хмикнув.

– На добраніч, Нулкере, – вимовив над моїм вухом ніжний голосок Карни. – Бачу, ви чомусь надзвичайно раді.

– Що ви маєте на увазі? – не зрозумів я.

– Ви так усміхаєтеся...

– Звісно, – я розвів руками. – Мене протримали цілий день голодного, а потім допустили до столу. Не плакати ж!

– Що ж, смачного, – вона пішла.

Я подумки вилаяв себе: потрібно тримати емоції під жорсткішим контролем. *Якщо й Мугід бачив мене усміхненим... Хоча... – чи не приписую я йому надто великої завбачливості? До того ж, я не завтра збираюся це зробити. Врешті-решт, зупинити він мене не зможе – я подбаю, аби все виглядало правдоподібно...*

"Академік" також побажав доброї ночі й пішов. За столом звільнилися місця, і клятий журналіст підсунувся ближче до мене, шалено блимаючи очима. Я стримався, але серйозно розмірковував про те, щоб заїхати у нахабну пику.

– Мовчіть! – звелів я, варто було Данкенові розтулити рота. – Поки їм – ні слова.

Він завмер, навіть затамував подих – потім хрипло розреготався і вимовив:

– Передайте, будь ласка, он той салат.

Я пересилив себе і незворушно передав салат. *Рогаті демони! Що се означає?*

Він спокійнісінько наклав грибів та ще чогось, потім, подякувавши, повернув тарілку. Я поставив її на місце і здивовано витріщився на писаку.

– Що все це означає?

– Потім, – він махнув виделкою, – дайте поїсти.

– Негайно поясніть, у чому справа! – гаркнув я. На той час людей за столом уже не залишилося, служники були надто далеко... та й начхати на служників!

– А не пішли б ви, – зневажливо проказав Данкен, длубаючись у тарілці.

Я, певна річ, не пішов. Угамувався і почав їсти, впевнений, що цей проноза заговорить. *Замовчувати новини довго він не зможе; я бачив – його розпирало від хвилювання.*

Нарешті він завершив трапезу і запитав:

– Не чекали?

– Авжеж! – суворо відповів я. – Ну то що це означає?

– Ви втратили свою... здатність впливати на мене за допомогою голосу, – Данкен розвів руками. – А я... набув іншої властивості.

– Якої? – у мене всередині все похололо.

Він усміхнувся:

– Не лякайтеся, Нулкере. Я лише можу бачити крізь стіни.

– "Лише"! – обурився я. – Вас такими абищицями не здивуєш, еге ж?

– Припиніть! – несподівано твердо наказав Данкен. – Якщо гадаєте, що я полинув від щастя до країни Богів, то помиляєтеся. Це дуже незручно... інколи. Вкрай важко заснути, знаєте, коли одна зі стін... коли там замість каменя – провалля.

– Так ви виявили це не щойно?! І мовчали?!

– Я намагався пояснити, але ж ви не давали й слова сказати!

Слід було визнати, що він має рацію.

– Даруйте, – промимрив я. – І що ви збираєтеся робити із цим своїм умінням?

– Не знаю.

Він усміхнувся:

– Здається, саме таку відповідь я отримав од вас не так давно. Тим паче, – напружено додав журналіст, – що я вже... я знову бачу все, як нормальна людина.

– Д-демони! – прошепотів я. – Схоже, починаю розуміти...

– Що?

– Нічого, – відповів я, переляканий до нестями. *Віщі сні, здатність бачити крізь стіни, керування за допомогою голосу... А якщо – вбивство поглядом?..*

Я пильно глянув на нього:

– Послухайте, Данкене. Ви мусите нікому не казати про це. Чуєте?

– Чути я чую. Та чому?

– Завтра, – пообіцяв я йому, – завтра все поясню. Якщо потраплю до бібліотеки. І...

– Так?

– Будьте обережні, – з цими словами я встав з-за столу і попрямував до себе.

Хотілося б знати, хто наступний? І чим все це скінчиться?

Працювати було неможливо, але перемагаючи втому й переляк, я сів за диктофон. *Чим швидше закінчу, тим швидше...*

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Коли всі зібралися за сніданком, я оглянув обличчя сприймачів. Але нічого не виявив. Тільки у Данкена під очима чорніли кола – певно, погано спав.

Після сніданку, спускаючись сходами, ми встигли обмінятися кількома фразами.

– Ну що? – запитав він стиха.

– Поки що нічого. А чому у вас вигляд, наче бачили поганий сон?

– Демони, це не мені наснився поганий сон! – обурено прошепотів журналіст. – Сусідка усю ніч голосила, наче біля її ліжка зібралися усі миші "Вежі". Втім, ні. Гадаю, навіть у цьому випадку вона б не репетувала з такою "наснагою".

– Стіни тут товсті, звук не пропускають, – зауважив я. – У вас що, з'явилася можливість чути крізь стіни?

– Та ні. Я серйозно кажу, а ви не вірите! До речі, її щось не видно.

– Кого?

– Моєї сусідки. Пам'ятаєте, така огрядна жіночка з фарбованим кучерявим волоссям?

– Пам'ятаю. Ну то й що...

– Не уявляю, – випередив він моє запитання. – З будь-якого приводу – жодної ідеї. Залишимо це на потім, гаразд?

Ми вже сиділи в кімнатці для оповідей.

Я мусив погодитися:

– Гаразд, тільки...

ОПОВІДЬ ЧЕТВЕРТА

– Гаразд, тільки потурбуйся про те, щоб кожную фігурку загорнули окремо, – принц критично оглянув служників, на яких чекала ця робота. – І дивіться мені, обережно!

Талігхіл потягнувся, позіхнув і зайшов до будинку, помічаючи дрібні зміни в інтер'єрі, повернувся у вітальню й піднявся на другий поверх, зупинившись перед дверима, за якими останні кілька років бували лише служники. Талігхіл поклав тремтячу долоню на стулки. З легким скрипінням вони прочинилися.

Перш ніж переступити поріг, принц здивувався: двері мусять бути замкненими.

Увійшов.

Домаб сидів на матириному ліжку, обхопивши голову долонями. На звук кроків він повернувся, і на обличчі управителя принц побачив страждання та подив. Хоча дивуватися треба було якраз Талігхілові.

Він і здивувався – але злегка, бо зараз душею принца оволодів праведний гнів. Як насмілилася ця людина сісти так запросто на ліжку його мате-

рі?! Завтра ж – на копальні! Ногами у Ханх, доки не наїдяться крокодили, а те, що залишиться, – на копальні!

Невідомо, яких меж досягла б розпалена принцова уява; Домаб урвав думки Пресвітлого несподіваними словами:

– Як добре, що вона не бачить цього!

Принц остовпів від зухвальства. *Що має на увазі цей негідний?!*

– Я маю на увазі, що іноді люди змінюються. І не завжди – на краще. Тому інколи варто пам'ятати їх такими, якими вони були до... змін.

– Будь ласкавий, висловлюйся зрозуміліше! – наказав Талігхіл. – І поквапся, якщо не бажаєш сьогодні ж скуштувати пилу копалень.

– Про це я й кажу, – сумно проказав Домаб. – Ти змінився. Став чванькуватим та жорстоким. Неприємні слова, але хтось мусить тобі це сказати, чи не так? Звичайно, копальні, пил і таке інше... Та хтось мусить відкрити тобі очі, щоб ти подивився на себе збоку. *Спробувати* відкрити, – виправився він.

– А чому саме ти "відкриваєш мені очі"? – поцікавився принц. – Ти що, найсумлінніший у цьому домі?

Домаб похитав головою:

– Мабуть, ні. Є сумлінніші. Але в них – сім'ї. А в мене залишився тільки син.

– Син? – щиро здивувався Талігхіл. – Я ніколи не чув...

– Син, – з притиском повторив Домаб. – Хто ще, як не твій батько мусить розкрити тобі очі на те, що відбувається?

– Але він... – почав Пресвітлий, – і замовк, – бо нарешті збагнув, до чого вів Домаб.

– Що? – прошепотів Талігхіл. – Що ти сказав?

Управитель зітхнув:

– Ця історія давня, про неї давно забули. І добре, що забули. Нічого цікавого немає в цій історії. Та й знало про неї не так багато людей. Коли Руалнір одружився з твоєю матір'ю, він був молодий і запальний... як ти. Його вабила не дружина, а полювання та інші розваги. І наложниці. Шлюб ґрунтувався на політичних інтересах, не більше. Твоя мати переїхала до садиби – аби не плутатися під ногами. А я тут уже тоді працював не управителем, а садівником.

– І ти її втішив, – вимовив принц рівним голосом.

– Я її покохав, – похитав головою Домаб. – І вона – мене. І, до речі, Руалнірові на це було начхати. Він якраз від'їздив чи то на північ, чи то на південь полювати, – коли ми зрозуміли, що незабаром має з'явитися дитя... Ти. Приїхав Руалнір. Дізнався. Розсміявся та сказав, що замість нього непогано попрацювали. То й нехай собі, головне, аби дитина мала дар Богів. Оскільки твоя мати походила з Пресвітлих, з віддаленої гілки, в неї такий дар був. Хоча й сказано, що Боги дають його тільки спадкоємцеві й лише сину правителя, різне трапляється. А якщо у матінки дар, то у тебе – також. Отже, народився ти. Руалнір не став носом крутити – прийняв, наче рідного. І тоді з ним сталася дивовижна зміна; я цього спочатку не завважив, бо жив тут, у Гардгені бував рідко, але потім звернув увагу: Руалнір відчув до тебе прихильність. Матінку твою він так і не покохав, а тебе – на подив – полюбив. ...Незабаром вона померла, тоді правитель ще більше до тебе душею

прикипів, наче дружина була останньою перепонною між вами. Ось так.

– Зворушлива казка, – холодно зауважив Талігхіл. – А як було насправді, я батька запитаю. З твого дозволу.

– А якби я про дар Богів не заговорив, ти повірив би. Знаєш, Ісуур стверджував: "Той, хто зажмуриє очі, або ж наступить на хвіст сплячого тигра, або ж втрапить до ловчої ями, де вже сидить тигр".

– Це ми обговоримо іншим разом, – відрубав принц.

– Виходить, на копальні я поки що не вирушаю.

– Точно підмітив – поки що. Там побачимо. – Принц вийшов з кімнати, сильно грюкнувши дверима.

Тонка висока вазочка, котра стояла неподалік від дверей, захиталася та впала на підлогу. Домаб помітив це занадто пізно і не встиг підхопити.

Нахилився, почав збирати уламки, та раптом завмер.

Так і стояв деякий час: напівприсівши, з уламками крихкої порцеляни у поранених долонях – і кров капала на розкішний килим, всмоктуючись у ворс. Потім управитель підвівся, скинув уламки на підлогу і попростував до сходів, аби покликати служників і наказати прибрати у кімнаті.

Вдруге зупинився біля вікна. На дворі Талігхіл різким голосом віддавав накази. Звідси було видно, як паланкін та карета попрямували до головної брами садиби, брама прочинилася – і процесія закуріла шляхом.

Домаб закричав служникам, щоб поквапилися, і...

(Зміщення – удар навідліг по повіках. Я...)

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Я здригнувся і протер очі. Вони боліли – наче під повіки якийсь садист добряче насипав грубозернистої солі.

Трохи покліпавши, помітив, що інші почуваються не ліпше. Поруч у кріслі застогнав Данкен.

– Що це було?!

Хотів би я знати! Але Мугід усе пояснить. Не хоче ж він, щоб його роздер на шматки натовп розлючених туристів!

Оповідач незворушно спостерігав за нашими намаганнями прийти до тями. З'явився один зі служників: вислухав старого, вклонився й поспішно пішов.

Ого! Схоже, у нас НП.

Оповідач уже підводився з трону і оглядав нас – ніби пастух отару. *А в стаді – недостача!*

І тоді все стало на свої місця. І товстуля, котра кричала вночі, і вимушена перерва в оповіді, і метушливість служника. Тобто... майже все... Про дещо я міг лише здогадуватися.

– Панове, прошу вибачити за незручність. Боюся, сьогодні оповідей уже не буде. Одна наша гостя вирішила залишити "Вежу", і я мушу подбати про неї.

Мугід легко і повільно попрямував до виходу. Я, наче прив'язаний, потягся за ним, сподіваючись, що не помітить, а як помітить – не зверне уваги.

Він не звернув. Або просто вирішив, що я можу слухати і бачити те, що відбудеться.

На першому поверсі стояла товстуля, біля її ніг мертвим звіром лежала майже порожня

дорожна сумка. Переляканий погляд жінки метнувся до Мугіда. *Схоже, слід очікувати істерики.*

Та я помилився. Оглядна пані лише важко, нервово зітхнула, простогнавши:

– Швидше!

– Автобус уже викликали, – лагідно проказав Мугід. – Але скажіть, що змусило вас прийняти це рішення?

Та здригнулася наляканим желе і невпевнено потяглася за сумкою.

– Р-розумієте... – в жінки перехопило подих від переляку, вона схопила сумку, затулившись нею від старого.

– Заспокойтеся, прошу, – сказав він тихо, але владно. – Нічого страшного не сталося.

Від цих слів тітка затремтіла ще дужче.

– Не сталося! – вигукнула вона. – Але станеться. І я мушу відвернути це!

– Що саме?

– Мені наснилося, що мій син... Боги – ні!!!

Очі жінки пішли під лоба, і вона почала падати на бік. *Певно, знову пригадала сон. Якщо врахувати розповідь Данкена...*

Служники підхопили непритомну жінку й заходилися біля неї. Вона очуняла напрочуд швидко, гарячково ковтнула повітря, гикнула і вп'ялася в Мугіда великими виряченими очима.

– То що ж ви бачили? – запитав оповідач, наче нічого не сталося.

– Я бачила, як він помирає, – слабким голосом мовила товстуля. – Розумієте – помирає!

– Розумію, – заспокоїв старий. – Гадаю, автобус вже прибув.

Служники відкрили двері, і Мугід, а слідом – товстуля, – вийшли на майданчик. Я попрямував за ними, та мене рішуче зупинили:

– Не зараз, пане.

Товстуля, яку підтримував під лікоть Мугідом, почала спускатися сходами.

Коли вони зникли з поля зору, я знову спробував вийти, і цього разу мене не зупинили.

На майданчику було холодно й гуляв вітриган – як завжди. Я перехилився через огорожу і побачив далеко внизу червону коробочку автобуса.

Біля мене з'явилися інші. Вони теж спостерігали, як оповідач і жінка спускалися. А з мене було досить – надивився досхоchu. Натомість випала можливість побазікати з Данкеном.

Я торкнувся його ліктя. Журналіст миттєво відгукнувся, наче тільки й чекав цього.

– Ви зрозуміли? – запитав я.

Він кивнув. Звичайно, зрозумів. Товстуля була наступною у черзі на володіння даром Пресвітлих. На її долю випало бачити віщі сни. *Або те, що вона сприйняла як такі.*

Та нам від цього не легше. Хто наступний? І що випаде йому?

– Мені страшно, Нулкере, – несподівано прошепотів журналіст, кутаючись у шкіряну жилетку з численними кишенями. – Я починаю шкодувати, що взагалі потрапив сюди.

– Ви не самотній у цьому, – хмикнув я. – Та що поробиш? Вирушайте, якщо бажаєте. Ще встигнете на автобус.

Він зітхнув.

– Тепер я розумію, що відчуває мавпа, коли суне лапу в скриньку з апельсином. Вам, певно, ві-

домі ці мисливські хитроці. Ловець бере скриньку, фарбує якомога яскравіше та кладе усередину апельсин. Робить отвір – такий, аби мавпа могла просунути туди лапу, але витягти з апельсином, затиснутим у кулаці, вже не могла. Вважається, мавпа настільки дурна, що не може здогадатися і втекти. Нісенітниця! Я тільки-но зрозумів: вона не втікає, бо їй цікаво. Якоюсь частинкою свідомості тварина здогадується: все це не просто так і її, швидше за все, вб'ють. Але є сильніший поклик – імпульс, інстинкт – називайте як завгодно, – цікавість! Їй цікаво – і вона залишається, очікуючи мисливців. Я зараз – така мавпа.

– Аж ось іде мисливець, – я вказав на східці.

Не знаю, як Мугід справився швидко, та він уже повертався. Обличчя його не видавало нічого: *з таким у карти гарно грати!*

Данкен, здригнувшись, обернувся. Змовк.

А я подумав, що цим трюком позбувся можливо-го запитання, на яке навряд чи зміг би дати гідну віри відповідь. "Скажіть, Нулкере, а чому залишаєтеся ви?"

– Панове, – мовив Мугід, знову оглядаючи нас, наче досвідчений пастух. – Оскільки нас так несподівано... перервали, пропоную пообідати, перш ніж продовжити оповідь.

Отож, "поведемо оповідь далі"? Тим краще, бо це означає, що все закінчиться для мене раніше. Може, навіть сьогодні.

Звичайно, я безсоромно дурих себе. Сьогодні я б не ризикнув. Мугід і так у напрузі. Небезпечна людина.

Обід пройшов у мовчанці. Як-то кажуть, атмосфера загусла і ладна була вибухнути грозою.

Після обіду ми знову слухали, як і...

ОПОВІДЬ П'ЯТА

Як Талігхіл і очікував, у палаці було ще гірше. Тобто, задушливіше, велелюдніше. До того ж, тут довелося робити те, від чого він був вільний у садибі: тренування зі зброєю, справи державного значення, світські вечірки і ще багато... непотрібу.

Служники розпаковували багаж, а він крокував довгими палацовими коридорами, час від часу зустрічаючись із вельможами та в'язнучи, мов у па-тоці, в беззмістовних розмовах про здоров'я та непостійність цін на воду.

Талігхіл щоразу намагався якомога швидше вирватися від чергового солодко-усміхненого співрозмовника, але піти, зовсім не побалакавши, не вдавалося. Що мало сприяло піднесенню принцого настрою.

Утім, про який настрій йшлося? Він кілька годин тому довідався, що є, по суті, байстрюком. Його батько – управитель садиби Пресвітлий! Звісно, все, що наговорив Домаб, могло бути брехнею – могло б! Однак – принц знав це, відчував – було правдою.

Черговий коридор крутнув хвостом, наче шкідливий собака, і Пресвітлий опинився у крилі, де розташовувалися його покої. Тут також знаходилися палацова бібліотека, кабінет принца та інше. Але – поза сумнівами – не храм Ув-Дайгрейса, тому Тіеліг, котрий вийшов із темряви однієї з ніш і прямував до Талігхіла, був тут не зовсім до діла.

– Добрий день, пане, – вклонився жрець.

– Можливо. Але я цього поки що не помітив, – відрізав Пресвітлий. – Це все, чим ви збираєтеся

мене сьогодні здивувати? Тоді – до побачення. І нехай цей день буде до вас, як і раніше, добрим.

– Дякую, Пресвітлий, – Тіеліг знову вклонився. – Але це не все.

– Що ще?

– Вас хотів бачити Харлін. Він просив запитати, коли ви зможете його прийняти.

– Справа, звісно, невідкладна? – зауважив принц. – Ну, з Харліном я сам усе вирішу, а ось що ви, люб'язний, тут робите? Невже, працюєте у палацового скарбника посланцем? Не схоже на вас. Чи, можливо, пожертв до храму почало надходити значно менше? Невже городяни порозумнішали?

– Ні, дякувати небесам, – серйозно відповів Тіеліг. У його голосі не було й краплини роздратування. – Ні, пожертви надходять із тією ж регулярністю. Городяни не подуріли. Просто, пане...

І Тіеліг раптово змовк.

Принц із подивом відзначив, що вперше за довгі роки знайомства із жерцем бачить його розгубленим.

– Що, Тіеліже?

– Нічого, Пресвітлий. Даруйте, коли потурбував.

– Ти певен?

– Ні, Пресвітлий, не певен, – Тіеліг повільно похитав головою. – Зовсім не певен...

– Тоді кажи, – звелів принц.

– Не буду, пане. Саме через те, що не певен.

Талігхіл знизав плечима:

– Як знаєш...

І пішов, заінтригований незвичайною поведінкою Тіеліга.

А жрець ще деякий час стояв, недовіжливо хитаючи головою.

Принц увійшов до апартаментів, упав на широке ліжко й пообіцяв собі до завтра не займатися справами – навіть справами державного значення. Врешті-решт, досі Харлін якось давав їм раду!

У двері постукали. Шанобливо, проте настійливо: мовляв, знаю, ти тут, і нема чого прикидатися, що не чуєш. Відчиняй.

Треба було сказати Джергілові, аби нікого не впускали.

– Заходьте, не зачинено! – гукнув принц, розуміючи: не відчепляться.

Увійшов Харлін. Відшукав поглядом Пресвітлого, вклонився й відразу завів мову про "невідкладні справи". Талігхіл урвав його помахом руки, підвівся:

– Зачекай. Щось по-справжньому важливе є? Немає, знаю, що немає. Тому давай домовимося: сьогодні залишаєш мене у спокої, а з завтрашнього дня – мордуй, скільки дозволю. І не сперечайся. Все, йди.

Харлін уклонився:

– Лише одне питання, Пресвітлий. Одне питання – і піду.

– Гарзд, – великодушно дозволив Талігхіл. – Слухаю.

– Хто такий Раф-аль-Мон, пане? Вчора він прийшов до мене з розпискою на отримання... певної суми. Розписку видали ви.

– Я. Що тебе бентежить? "Певна сума"? Дрібниці. А хто такий Раф-аль-Мон, я не знаю. Торговець, котрий продав те, що мені сподобалося.

– Дякую, Пресвітлий. Отож, завтра... – скарбник вклонився, вийшов.

На порозі він зіткнувся з Джергілом – охоронець пропустив Харліна та увійшов:

– Речі розпаковано, Пресвітлий.

– І махтас?

– Як ви наказували – у жовтій кімнаті.

– Чудово. До мене більше нікого не пускайте.

Охоронець залишив кімнату принца, а той знову відкинувся на подушки: з думки не йшло почуте під Домаба. Деякий час він лежав, намагаючись розібратися із власними почуттями та вирішити, як ставитися до слів управителя. Потім подумав: не мавало б трохи розвіятися.

Як бути з тим, що розповів Домаб, вирішу завтра. А зараз... Чи не прогулятися мені до жовтої кімнати?..

Жовта кімната була недалеко від його покоїв. Пресвітлий прочинив двері і здивовано завмер на порозі.

– Ви досі тут, Тієліже? Я гадав, ми обговорили все, що ви хотіли – і зуміли – обговорити.

Жрець відірвав погляд від гральної дошки та вклонився:

– Так, Пресвітлий. Але я почув від служників про цю дивину, – Тієліг вказав на махтас, – і вирішив зайти глянути.

– Ви надто багато почали собі дозволяти, Тієліже. Знаходитеся, де не слід, заглядаєте в апартаменти Пресвітлих – я вражений. Хіба культ УвДайгрейса набув надзвичайної популярності в народі?

– Не більшої, ніж раніше, – відповів жрець. – Я, певно, мушу вибачитися за свої вчинки.

– Мусите, – згодився Талігхіл. – Але ж не вибачаєтеся. Скажіть-но краще, ви любите грати в азартні ігри?

– Цього мені не дозволяє сан. Але зазначу: якщо ви мали на увазі махтас, то це – не азартна гра. В усякому разі, у нього мені грати не забороняється.

– То зіграємо?

– Почнемо зі знайомства з правилами гри... – сказав Талігхіл, вмощуючись у кріслі.

– Даруйте, Пресвітлий, але мені вони знайомі, – повідомив Тієліг, сідаючи навпроти.

– Так? – здивувався принц. – Звідки?

– За моє тривале та неспокійне життя доводилося зустрічатися з багатьма речами, – ухильно відповів жрець. – У тому числі й із махтасом.

– Виявляється, Тієліже, ви досвідчений гравець?

– Відносно, Пресвітлий. Є гравці, порівняно з котрими я – немовля.

– Чудово. Тоді почнемо.

Дві армії заворушилися, вишикувались у бойові порядки й націлились на фортецю в центрі поля. Якийсь час вона буде нейтральною територією, а далі... Далі – як вийде.

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Після сеансу Мугід побажав доброї ночі і пішов. Лише тоді ми почали мовчки виходити з кімнатки. Поглядами намагалися не зустрічатися. Певно, кожен думав про товстулю. Я також, але інакше, ніж усі: я був їй вдячний.

Потім я помітив Карну – вона повільно і сумно піднімалася сходами. Мабуть, їй було не по собі від

того, що вчорашня співрозмовниця сьогодні з'їхати з глузду.

І наздогнав її і тихо проказав:

Мені шкода.

Знову банальності, хлопче. Розмінюєшся на дрібниці.

- Так, - згодилася вона, - її шкода. Але, можливо, так краще: раптом завдяки сну вона насправді врятує сина?

- Ви вірите, що їй наснився віщий сон? - подивитися треба було імітувати - я був збитий з пантелику такою забобонністю, таким марновірством - навіщо вірити у те, чого не може бути. А ще історик...

Дівчина уважно подивилася на мене:

- А ви після оповідей вважаєте це неймовірним?

- Чому ж? Воно було ймовірним. Тепер - ні.

Кривиш душею.

- Чому?

- Тому що Боги пішли, давній Ашедгун злився з Хуміндаром, а Пресвітлих немає. Часи Богів минули, Карно. Тепер не слід покладатися на надприродні сили. Ми самі стаємо Богами, створюючи літаки, пароплави, телевізори та багато іншого, ми літаємо у піднебесі та спускаємося під землю. Ми, якщо хочете, зайняли ту ж екологічну нішу, котра була прерогативою Богів. А самі Боги вимерли. Їхні дива стали неможливими, хоча раніше були об'єктивною реальністю; натомість наші літаки-телевізори перетворилися на таку реальність, - а тоді вони були неможливими. Ось так.

- Так, - згодилася вона. - Але сон їй наснився.

– Мені також сни сняться. Деякі навіть збуваються. Звичайно, не повністю, але... Розумієте, якщо я, скажімо, дуже хочу придбати садибу на одному з "мальовничих берегів Ханху", як про це пишуть у рекламних проспектах, – так-от, якщо я *дуже* цього хочу, думаю про це весь час, то й наснитися мені така садиба може запросто, навіть не двічі, не тричі, а безліч разів. І чи дивним буде, що врешті-решт я назбираю грошенят – або, скажімо, пограбую банк – і куплю-таки свою двоповерхову мрію?

– Однак Селла не мріяла про те, аби її син загинув, – зауважила дівчина.

– Правильно. Не мріяла. Але могла боятися, що така катастрофа станеться. От і наснилося.

Карна стала й уважно глянула мені у вічі.

– Нулкере, ви не вірите жодному своєму слову. Тоді навіщо кажете? Аби втішити мене?

Не знаю, як стосовно історика, та психолог з неї чудовий. А розрадник із мене...

– Вірю, – сказав я. – Бо якщо не вірити моїм словам, тоді – що залишається?..

– Мабуть, розплющити очі та подивитися на правду. Зробити те, чого боявся Талігхіл. – Вона помовчала і додала: – А взагалі, даруйте, за різкий тон. День сьогодні такий... важкий. Знаєте, хочеться, аби пішов дощ. У повітрі сухо, наче в склепі. Ну, бувайте.

Карна пішла, а я деякий час так і стояв: *у кімнатах і так прохолодно! Якщо ще й дощ піде, точно замерзну чи захворію. Або – і те, й інше.*

Нарешті згадав про роботу і вирушив до себе: напрацював кілька аркушів, наговорив дві касети. У

ліжко вклався рано: *завтра буде важкенський день, варто виспатися.*

Я навіть не здогадувався, наскільки влучними виявилися припущення.

ДЕНЬ П'ЯТИЙ

Усю ніч не вщухав дощ. Я закрив вікно, але передзвін краплин все одно долинав. А потім...

Не знаю, як це описати. Спочатку вирішив: вежа розвалюється – землетрус чи що? Все здригнулося, мене підкинуло на ліжку, наче надувний м'ячик. Я приклався до кам'яної стіни і пригадав усіх дідів-прадідів, до сьомого коліна – *пощастило ж опинитися у цьому місці в цей час! Замість того, аби сидіти вдома, гав ловити – поїхав заробляти гроші. Життя набридло, дурневі!..*

Нарешті виповз з-під ковдри, швиденько одягнувся, хапаючи дрижаки (у кімнаті було прохолодно) і вирішив: треба піти поцікавитися, у чому справа.

Вийшов. Із сусідніх кімнат не визирало жодної збентеженої пики. Загалом, тихо у "Вежі", тихо і благодатно було в цей час. Що вже само собою здавалося неправильним.

Коли я опинився на сходах, до мене нарешті долинули перші ознаки того, що землетрус відбувся не в моїй макітрі. Чийсь гучний голос запитував: "У чому справа?! Я вимагаю пояснень!" Здається, це був пан Валхір.

Його підтримали: "Так! Хто-небудь може прокоментувати те, що сталося?!" – Данкен, ясна річ, був при виконанні. "Прокоментувати те, що сталося"! Хоча б пояснили, що взагалі сталося!

Тим часом до бесіди приєдналася Карна: "Уявіть, у мене в кімнаті миша! Це просто..."

Я розреготався. Треба було, звичайно, стриматися: по-перше, непристойно, по-друге, не годиться сміятися над переляканою дівчиною, по-третє... Словом, треба було стриматися. Але не зміг.

Всі так і вирячилися на мене, а я реготав і реготав, присівши й обхопивши руками живіт.

– З глузду з'їхав, – зауважив Данкен із властивою йому безпосередністю.

Я подумки поаплодував.

– Що з вами? – запитав пан Чраген, суворо і ображено звівши догори вицвілі брови. – Ви нездужаєте?

Я розреготався ще дужче.

Нарешті простогнав кризь сміх:

– Даруйте... Просто... Тут "Вежа" здригається, а... Миша!..

Карна перша зрозуміла, у чому справа, і засміялася, весело та запально.

– А він має рацію! Земля тремтить, а я миші злякалася.

Інші, як і до того, дивилися на нас несхвально. Але у мене наче гора з плечей впала: Карна не образилася на мій невічливий регіт. А думки решти мене не цікавили.

З'явився Мугід, акуратний та зібраний – наче взагалі не спав, а так, стояв десь у темній ніші та чекав, доки розвидниться. Та от довелось залишити нішу і приєднатися до нас, аби заспокоїти і відправити до кімнат, обіцяючи, що до ранку все буде з'ясовано.

Не знаю, як йому вдалося, але старий справді всіх заспокоїв. Угамував Валхіра, змусив замов-

кнути журналіста, пообіцяв Карні неодмінно зжити зі світу всіх мишей, скільки їх є у "Вежі" й околицях, — я навіть не помітив, як гості розійшлися по кімнатах. Їм було добре, вони жили тут, на третьому, а мені ще до четвертого було плентатись і плентатись. Під пильним поглядом Мугіда.

І я поплентався. А старий усе дивився мені вслід, наче у мене на спині було написано, скільки йому залишилося жити, дрібним почерком написано, і він все намагався розібрати — тому й вдивлявся.

...Увійшов до себе в номер, упав на ліжко, загорнувся в ковдру й почав розмірковувати над тим, що сталося. Ні до яких висновків не дійшов і вирішив, що завтра все з'ясується.

З'ясувалося.

Ранок був неприємним — напівсонним, сірим. Ми сиділи за столом, наче труені Мугідом миші, розмовляти не хотілося, мляво длубалися виделками та ложками у тарілках. Мабуть, не я один страждав, ламаючи голову над тим, що ж так серйозно гримнуло.

Тільки Данкен поводився якось не так. (Він завжди поводився "не так", але цього разу "не так" відрізнялося від звичного.) Журналіст сидів, похиливши голову, ні з ким не розмовляв — але їв старанно, фундаментально: наче попереду у нього було кілька тижнів посту і він набивав череву про запас.

Після сніданку Мугід (певно, передчуваючи можливі запитання щодо нічної пригоди) швиденько вишикував нас, завів у кімнатку для оповідей, посадив у крісла й почав. Ми, не те щоб

питання ставити – і озирнутися не встигли, а все вже розпочалося.

ОПОВІДЬ ШОСТА

Тієліг виявився сильним гравцем. З ним було цікаво, бо жрець грав... ні, грав він за правилами. Тільки не за тими, що прописані в сувої Раф-аль-Мона, а за іншими. Мав свій стиль... вірніше, стилю, як такого, у Тієліга якраз не було. Жрець виявився непередбачуваним. На відміну від Талігхіла. І – на відміну від Талігхіла – не любив грати у махтас. Принц помітив це у перший же день.

Гра обтяжувала жерця – але грав, майже ніколи не відмовлявся від пропозицій Пресвітлого зіткнутися на розкресленій правильними шестикутниками дерев'яній дошці. Талігхіл знав: це не тому, що він – Пресвітлий. Від чогось іншого Тієліг відмовився б, – і абсолютно без остороги за власне життя. Він був жерцем, а це багато дозволяло.

Але він грав. Відкладав високий дерев'яний посох, сідав і починав рухати на дошці фігурки, і тоді обличчя Тієліга завмирало, наче маска. Лише уважно придивившись, можна було помітити у прорізах-очах вогники несхвалення. Може, й ненависті.

Принц намагався не приглядатися.

Тиждень непомітно перейшов у наступний – такий же спекотний та метушливий, наповнений справами, справищами та справочками державного значення. А ще були обов'язкові тренування зі зброєю, церемонії та полювання.

А ще – чорні пелюстки, котрі не хотіли залишати принцові сни.

Життя тривало.

Одного дня, коли всі прохачі були задоволені, папери підписані, посмішки роздані; коли наставник хитнув головою і повідомив, що на сьогодні тренувань досить; коли видалося кілька вільних годин, Талігхіл звелів винести дошку з фігурками у сад і встановити у затінку. Палацовий сад, звичайно, не рівня садибному – менший, правильніший, але тут краще, ніж у палаці.

Тієліга не було – здається, сьогодні проводилися чергові служіння на честь Ув-Дайгрейса – тож гра-ти довелося у гордовитій самоті. Звичайно, битися з суперником цікавіше, але інколи варто й так – сам на сам. І нехай переможе найсильніший!

Він сидів у легкому солом'яному фотелі й розмірковував над черговим ходом, коли на гральне поле впав білий голуб. Тобто, це колись птах був білий, а тепер він зіходив кров'ю. Голуб лежав у самому центрі бойовиська, розкидаючи ламкі фігурки крилом та здригаючись усім тілом. По птахові легко ковзнула тінь, принц підняв погляд і побачив сокола. Той, наляканий присутністю людини, покинув переслідувати здобич, зробив над Талігхіловою головою коло, пронизливо скрикнув і полетів у тінь дерев. Там відшукав зручну гілку та вмовстився, уважно спостерігаючи за подальшими подіями.

Принц поглянув на гральну дошку. Голуб бився на ній, розкидаючи вежі й воїнів. Мабуть, падаючи, зламав крило. Талігхіл обережно протягнув руки і взяв у долоні маленьке липке тільце. Голуб ще кілька разів вдарив крильми і затих. Тоді принц підняв його та уважно оглянув. На пташиній лапці знайшов, що шукав – мініатюрну бамбукову тру-

бочку, обабіч залиту воском. Він одв'язав трубочку від лапки голуба, птаха поклав на дошку.

Зішкрябати віск і вибити на долоню щільно згорнену записку було хвилиною справою. Принц розгорнув послання, прочитав, перечитав ще раз, сіпнув шиєю, наче на неї сіла надокучлива муха, – потім відклав записку.

"Цього не може бути... Батько мертвий? Тобто... Руалнір – мертвий? Війна? Військо хумінів наближається до кордонів? Нісенітниця!"

Талігхіл підвівся з крісла і попрямував до палацу невпевненою ходою старезного дідугана. Підбіг схвильований Джергіл.

– Що з вами, пане? На вас кров.

– Не моя, Джергіле. Поки що – не моя.

Охоронець різко свиснув, у галереї з'явилося кілька воїнів, і всі вони побігли у садок, з'ясовувати, що сталося. Талігхіл стояв, захопившись за плече Джергіла і не помічаючи, як той ледь стримується від крику. Охоронцеві було боляче. Та принц потерпав зараз від значно більшого болю.

(Зміщення, від якого у роті залишається гіркий присмак. Під горлом – колючий клубок)

Храмовий район Гардгена, як і столичний ринок, жив своїм життям, відокремленим, але не ізольованим. Тут розташовувались усі храми та релігійні будівлі – окрім, звісна річ, заборонених культів Фаал-Загура і його дружини. Прибічники цих культів досі вважали, що Бог Болю та Богиня Відчаю живі, хоча насправді, звичайно... Ну, припустимо, як було насправді, знали лише Боги, та вони точно правди не скажуть. Боги взагалі дуже мовчазні створіння. Для того й існують

жерці – аби говорити замість Богів. А коли що... – там вже між собою якось розберуться.

Ветнекл рідко бував у цьому районі. Ув-Дайгрейс, якому він поклонявся, не вимагав від прихильників ні частих відвідувань храму, ні розкішних жертвоприношень. Раніше було по-іншому. Але часи змінюються, і Боги достатньо мудрі, аби не вимагати від людей неможливого.

Молодий воїн прямував брукованою чорним камінням вулицею Церемоній. На цій, найширшій та найдовшій вулиці храмового району, зараз майже не було перехожих. Оддалік, не поспішаючи, йшли два монахи Оаль-Зііра – худорляві, у білих халатах, стукотіли хешагами – традиційними для служителів цього культу посохами. Біля облупленої стіни храму Геер-Діла, Бога Успіху, сидів низенький огрядний чоловічок і торгував амулетами. Помітивши Ветнекла, він набрав у груди побільше повітря та гукнув:

– Парубче! Гей, парубче! Здається, вам зараз не завадить трохи успіху. Можу дещо запропонувати.

Ветнекл відмахнувся і поквапився далі. Успіх, звичайно, йому не завадив би. Але навряд чи в торговця знайдеться щось насправді ефективно – особливо з огляду на те, що насувається...

Молодий воїн хитнув головою: думати про це зараз не варто. Він ще й не знає всієї правди. От лише фрази, кинуті мимохідь і почуті Ветнеклом... їх досить. Більш, ніж достатньо.

Храм Ув-Дайгрейса стояв ліворуч, серед найзаможніших та найшанованіших храмів. Утім, навіть він мав вигляд не такий вражаючий, як колись... Широкі фіолетові сходи вели до портика із спіральними колонами. Прочинена брама запрошувала: "Заходь, перехожий!"

Ветнекл збіг сходами, зупинився на хвильку, викликаючи в душі необхідний шанобливий стан – і ступив до храму.

Усередині було не так спекотно, у підставках курилися ароматні палички. Коли Ветнекл зайшов, у приміщенні не було нікого, та за мить поруч уже стояв м'язистий парубок у традиційному одязі молодшого жерця Ув-Дайгрейса.

– Бог Війни вітає тебе, пане, – прогуркотів жрець. – Що...

– Мені потрібно бачити Тієліга, – обірвав його Ветнекл. – Повідомлення від Пресвітлого Талігхіла. Термінове.

– Йди за мною, – звелів жрець.

Він попрямував до вітара – високого, зі скульптурним зображенням Ув-Дайгрейса, – відкрив дверцята у стіні і жестом запросив Ветнекла зайти.

Молодий воїн опинився у вузькому коридорі, що вигинався напруженим луком. Зачинивши дверцята, жрець попрямував ліворуч, Ветнекл – за ним.

Вони йшли недовго і за весь час зустріли лише одну людину. Жрець здивовано подивився на Ветнекла та його провідника, але промовчав і пішов далі. А провідник уже стукав у невисокі дерев'яні двері.

– Відчинено.

– До вас посланець, пане, – повідомив провідник. – Від Пресвітлого Талігхіла.

– Нехай знайде.

Ветнекл зайшов.

Келія, в якій він опинився, була не дуже простою, але достатньою для життя однієї людини. Саме ця людина сиділа зараз біля столу та присьорбу-

вала з піали духмяний чай. Тіеліг уважно подивився на молодого воїна:

– Прийду. Ось доп'ю чай.

Скороход – уже вусатий, але ще молодик – кивнув:

– Терміново, пане! Пресвітлий Талігхіл наказав...

Жрець зупинив його недбалим порухом лівої руки. Піала у правиці навіть не ворухнулася.

– Ти чув мою відповідь. Йди.

Молодший жрець м'яко підштовхнув посланця до виходу, вклонився Тіелігові і зачинив двері, залишаючи верховного наодинці з думками та недопитим чаєм.

Почалося.

Ця була такою невчасною – тут і зараз. Але мало колись статися, чи не так?

Він допив чай, відставив піалу і почав збиратися: посох, нараг із ножами, кілька мішечків чаю, бальзами усіякі... Мудрий живе довго, наживає – небагато. Тому, до речі, і живе довго.

Тіеліг востаннє оглянув келію. Наче все потрібне взяв. Справи, ймовірно, вимагатимуть від нього тривалої присутності у палаці. Руалнір-бо просив приглянути за сином. А судячи з виразу обличчя скорохода, приглядати за Талігхілом доведеться. І дуже уважно.

ДЕНЬ П'ЯТИЙ

– А що далі? – з обуренням запитав хтось. *Схоже, Карна.*

– Пані, – докірливо мовив Мугід. – Кому, як не вам, історику, це знати?

– Але у літописах немає згадок про верховного жерця Ув-Дайгрейса, Тієліга. І про багато інших речей – теж.

– Так, – погодився старий. – Про все це ви дізнаєтеся свого часу. Однак я хотів, аби ми пообідали перш ніж продовжити.

Дівчина трохи заспокоїлася. Всі почали неохоче підніматися з крісел та виходити з кімнатки. Мене – *здається, це стало дурною звичкою!* – вхопив за рукав Данкен і змусив відокремитись від інших.

– Ходіть прогуляємося, – запропонував він. – Звичайно, це позбавить нас обіду, зате я покажу вам дещо варте уваги.

– Сподіваюся, не раритет із місцевої бібліотеки?

– Ні, – посміхнувся журналіст. – Зовсім ні. Тобто, певна річ, можу і раритет показати, їх тут декілька, але, гадаю, вам буде цікавіше дізнатися, що спричинило нічний гамір.

– Данкене, ви схильні применшувати, – зауважив я. – ...Йти хоч недалеко?

– Аж нагору. Та інакше показати *це*, не привертаючи уваги решти, буде важкувато.

– Вважаєте, відмовившись від обіду, ми не повернемо уваги?

– Ні, якщо коли повернемося у кімнатку оповідей, ви розхвалюватимете раритети.

– ...яких я й бачити не бачив.

– Що-небудь вигадаете, – недбало кинув Данкен. – Вони, певно, їх також не бачили.

Підійматись довелося довго. Я упрів та захекався, хоча й журналіст виглядав не найкраще. Нарешті сходи закінчилися, впершись у вузькі високі двері. Данкен безцеремонно штов-

хнув стулку – і вдарила хвиля шпаркого холодного повітря.

Ну і чим же ви збираєтеся порадувати, га? – запитав я, мружачись від яскравого сонячного світла. – Місцевими краєвидами вам навряд чи вдасться мене вразити.

Й гадки не мав, – хмикнув Данкен. – Ви надто нечутлива та обмежена людина, аби вражати вас краєвидами. Погляньте-но краще туди, – він безстрашно перехилився через кам'яний парапет і шпикнув пальцем вниз.

Мені такий геройський вчинок дався набагато шкоче. Тобто не пальцем тицяти, а перехилитися через парапет.

Якись дурні думки в голову лізуть, несвоєчасні. Особливо якщо врахувати...

Я відсахнувся, відмовляючись вірити власним очам. Потім закинув голову догори: над нами стримів односхилий дах, прикріплений одним краєм просто до скелі, до якої тулилася “Вежа”. Між майданчиком, на якому ми стояли, та іншим, зовнішнім краєм даху, простягнулись кам'яні смуги лі щілинами для бійниць. З однієї такої бійниці шизирав назовні Данкен, я дивився з іншої. У цій величезній порожнині, під дахом, висіли велетенські нечищені дзвони. Товкачків не було... – *наче язики вирвали.*

Але це я вже звертав увагу на дрібниці, відволікався від основного. Боявся подумати. Бо найзначніша “дрібниця” лежала на майданчику перед входом до “Останньої вежі” – величезний валун, котрий невідомо як там опинився. Тобто, відомо, що звалився він звідкись згори – тому й була гуркотнеча вночі. Але як звалився, і що спричинило до цього?..

Утім, навіть це зараз було не важливо. А важливо те, що ми були замкнені у клятій “Вежі”. Мій план розпадався, наче порохнявий пліт у могутньому річковому потоці, розпадався та потопав.

А як було гарно продумано: розіграти істерику, від'їхати раніше, ніж усі! Ще б гроші зберіг. Головне, що я майже про все, про що можна було, дізнався. Лишилося тільки піти, не затримуючись до фінальних сцен. Бо всі попередні колеги мої залишалися до закінчення оповідей – і завжди поверталися ні з чим. Якщо взагалі поверталися...

Схоже, і я можу розділити їхню непривабливу долю.

Але про все це поміркую згодом, а зараз варто було б спуститися вниз, аби не пропустити черговий сеанс.

І ми почали спускатися.

– Мугід знає? – поцікавився я. *Безглузде запитання. Звичайно, знає. Ось тільки яких уживатиме заходів?*

Журналіст підтвердив:

– Авжеж. Сьогодні вночі, коли він усіх розігнав по кімнатах, я подумав про щось подібне тому, що ми побачили. Тож вирішив піти подивитися. Спочатку визирнув зі свого вікна, але звідти майданчика не видно. Довелося підійматися нагору. Я б міг спробувати відкрити двері на першому поверсі, але... Там був Мугід, тому я не наважився. ...Так я побачив те, що показав вам – було темно, але якраз на той час з-за хмар вийшов місяць. Я вирішив спускатися; до сходів – а там стоїть старий. Не повірите, але відчув себе хлопчиськом, котрий нашкодив, а його застукали на місці злочину і тепер мусять дати різок...

аво й гірше. А він тільки сказав – тихо так, владно: "Йдіть спати", – і посунувся вбік. Мене пропущав. Я й припустив униз. А він, напевно, підшмався не для того, щоб мене у ліжку відправити. Виходить, знає.

...Спустилися ми швидше, ніж піднімалися. Та коли прийшли, виявилось, що на першому поверсі ще (чи вже?!) нікого немає. Я вирішив був зазирнути до кімнатки, аж раптом на сходах пролунали голоси і вся кумпанія, задоволена, бо сита, приєдналася до нас.

Утім, це тільки на перший погляд здалося, що вони задоволені. Потім я придивився уважніше і зрозумів: помилився. Вони були перелякані – просто надто старанно приховували це за фальшивими посмішками. Лише довготелесий парубок в окулярах дивився на світ розгублено та кривив куки вуст. Лише неприродно голосно сміялася Карна. Лише...

Мугід помітив нас та вимовив рівним голосом, наче обговорював меню на вечерю:

– Гадаю, новину, яку я повідомив вам, шановне панство, повторювати для панів Нулкера та Данкена немає сенсу. Ви ж були нагорі й бачили все на власні очі, чи не так, пане журналісте?

Той уклонився, блазнюючи:

– Як і ви, вельмиповажний оповідачу. Але якщо поділитися зі мною міркуваннями з приводу того, що ми робитимемо, аби вибратися звідси – що ви робитимете – буду дуже вдячний.

– Підемо у кімнату, там розповім.

Я наблизився до Карни і стиснув її холодні пальці:

– Не турбуйтеся, все буде гаразд.

Вона кивнула і спробувала посміхнутися, але усмішка була вимученою.

– Звичайно, все буде гаразд. Я не турбуюся.

Дівчина змовкла, хоча відчувалося: сказала не все, що хотіла.

Мугід опустився на трон і заговорив рівним незворушним голосом:

– Пан Данкен цікавиться, яких заходів ми вживатимемо, аби вибратися з "Вежі". Яких заходів я вживатиму. Так-от, панове, – жодних.

Дружина Валхіра голосно зойкнула. Довготелевий парубок напружено засопів і поправив окуляри, котрі сповзли на ніс. Генерал у відставці підвівся зі свого місця й відкрив рота...

– Заспокойтеся, панове, – провадив далі Мугід. – Дайте договорити.

Дочекався, доки генерал сяде, і продовжив.

– Отже, я не робитиму анічогосінько, аби вибратися з "Вежі". У нас попереду ще декілька днів з оповідями. За цей час сюди приїдуть рятівники, камінь заберуть, і ви, живі та неушкоджені, залишите готель. Харчів достатньо, отож не турбуйтеся – від голоду чи від спраги не помремо.

– Чудово! – вигукнув Данкен. – Чудово! А як сюди дістануться рятівники?

– Так, як дістався автобус, котрий відвіз пані Селлу. У мене є невеличкий радіопередавач, пане журналісте.

– То вже завтра тут будуть люди і вхід розчищать? – наполягав Данкен.

– Я б не розраховував на завтра. Скажімо: завтра-післязавтра.

Журналіст задоволено кивнув та відкинувся на спинку крісла.

– Чи можу я розпочати оповідь? – запитав Мугід. Ніхто не заперечував.

ОПОВІДЬ СЪОМА

Біля південної брами Гардгена було людно, у повітрі клубочилася густа пилюка. А ще тут було спекотно. Варта, вдягнена у кольчуги та шоломи, сходила потом і заздрісно дивилася на перехожих. Ті могли дозволити собі оголитися до пояса або ж залишити лише пов'язку на стегнах – з простолюди-на ніхто не питає. А їм, охоронцям, доводилося вистоювати цілий день у обладунках – гірше, ніж тортури в камері смертників. Раніше вартові могли дозволити собі незначні порушення статуту і заступали на варту без кольчуг та шоломів. Але два дні тому ситуація змінилася: тепер на будь-кого, хто ризикнув би заступити на варту без повного обладунку, чекало жорстоке покарання батогами. Отож доводилося мовчки зносити витончені знущання керівництва та сушити голову над тим, що ж спричинило до таких жорстокостей. (Чутки про війну з Хуміндаром поки що не просочилися за межі палацу – Армахог потурбувався).

Крізь горлянку відкритої брами до Гардгена брудним потоком вливалися подорожні. Здебільшого це були селяни околишніх поселень, які везли на ринок товари; значно рідше зустрічалися купці або вельможі. Але найдивовижнішим було те, що за останні два дні – якраз відтоді, як накази начальства стали несподівано суворими – до міста почали сходитися Вільні Клинки. По одному, по двоє–троє вони заходили через південну браму, влучно кидали сторожі монетку, сплячуючи про-

хід, і запитували, де знаходиться "Благословення Ув-Дайгрейса". Поки що їх було мало, але розумні люди підозрювали: це тільки поки що.

На жаль, серед перехожих все частіше траплялися жебраки, не здатні сплатити мито. Таких доводилося відганяти геть, хоча найспритніші пробиралися у місто.

Один із вартових, вузькоокий, з борідкою клинцем, штовхнув іншого під ребро:

— Знов.

До брами наближались, хитаючись, трое подорожніх. Їхній одяг давненько перетворився у безформне та безбарвне лахміття. Один із харпаків притискав до запалих, наче продавлених грудей невеличку торбинку, від якої розходився сморід, якого не ладен був перебити навіть специфічний аромат жебракового одягу.

Вузькоокий вартовий прогарчав щось нерозбірливе та потягнувся за галябардою:

— Стоят-ти!!! Я сказав, стоят-ти, вир-родки!

Вкрита пилюкою колона, що поступово втягувалася у казанок міста, здригнулася, але втямивши, що звертаються не до неї, продовжувала просування. Три торботряси зупинилися і покійно чекали, доки до них підійдуть.

Вартовий задер догори борідку й попрямував до жебраків, недбало перекидаючи з руки в руку галябарду. Чи від того, що вона була важкуватою, чи через спеку та слизькі пальці, галябарда вислизнула з рук воїтеля і ледь не відтяла йому півстопи. Вартовий крякнув, підняв зброю і злісно подивився на заброд, котрі стали мимовільними свідками конфузу.

— Хто такі? Що треба в столиці?

Один із жебраків заговорив, і голос його виявився неочікувано владним та гучним:

– Нам необхідно бачити Армахога або самого Пресвітлого. У нас дуже важливі відомості.

Хтось із перехожих, почувши ці слова, реготував, уявляючи, які важливі справи можуть бути у заблуд до старегха або принца.

Вартовий почервонів, вирячив очі та прогарчав:

– Ану геть, мер-рзото! Хутко!

– Ти надто багато собі дозволяєш, – заявив халамидник, викликавши у натовпу ще більше захоплення. Деякі навіть почали зупинятися, аби помилуватися винятковою картиною: жебрак вичитує вартовому.

– Ти ризикуєш...

– Мовчати!!! – обірвав вартовий. – Це ти ризикуєш – не дожити до...

У цю мить трое торботрясів, наче за сигналом, схопилися з місця і, безцеремонно пхнувши охоронця, вгвинтилися у натовп. Галябарда знову впала надто близько до ніг вартового, і той заревів, наче бегемот, який під час сезону парування побачив самицю.

Товариші ображеного кинулися ловити зухвальців, але не встигли: обвішаним обладунками важко демонструвати рекорди з бігу. Та й штовхатися вуличками Гардгена, залишивши варту напризволяще... Тут справа могла скінчитися більше, ніж просто батогами.

Халамидники ж пробігли кілька кварталів, не зупиняючись, і тільки остаточно впевнившись, що переслідувачів немає, віддихалися. Той, що з продавленими грудьми, як і раніше, притискав до серця смердючу торбинку – дбайливо й водночас з огидою.

Відсапавшись, халамидники вирушили до палацу. Певно, вони не збрехали вартовому, коли казали, що саме їм треба в столиці.

Біля зовнішніх мурів, що оточували палац, садок та комплекс надвірних споруд, харпаків зупинили. Вартові тут також були не в гарному гуморі, бо, як і сторожа біля зовнішньої брами, ходили в повних обладунках. Але ці хоч не були настільки тупі, аби не второпати: якщо троє жебраків прагнуть вдертися до палацу, то у них є для цього привід. Молодшого з караулу, як заведено, послали до сотника, аби той вирішив, що робити з "гостями". Але біля воріт гонець наткнувся на Армахога, який, почувши в чому річ, вирішив розібратися з халамидниками особисто.

Старегх підійшов до брами; жебрак з продавленими грудьми раптово скрикнув. Сторожа загрозово насунулася на торботрясів, але Армахог зупинив її різким помахом руки.

– Шеддалю? Ти?! – вражено прошепотів воєначальник.

– Так, – тремтячим голосом відповів жебрак.

І вартові, придивившись, упізнали в ньому того, кого менш за все очікували зустріти у такому вигляді: сотника елітної гвардії Руалніра. Вірніше, колишнього сотника колишньої елітної гвардії.

– Я... – почав Шеддаль.

– Мовчи, – обірвав старегх. – Підемо, вас нагодують, відмиють, одягнуть... потім – розповіси. Листа ми отримали.

– Подяка Богом! – скрикнув сотник та рвучко впав на коліна, складаючи руки у молитовному жесті. – Вони почули наші благання. То ви готуетесь?..

Армахог похмуро кивнув:

– Готуємось.

Він повів "гостей" до казарм. Потім різко зупинився, з досадою скривив губи й пішов до палацу, знаком наказавши не відставати.

– Про те, що знаєте – ані пари з вуст, – кинув на ходу старегх якомога недбаліше.

– ...Якщо запитуватимуть?

– Демони, ти ж сотник! Гаркнеш, аби заткнули пельки...

...Армахог залишив сотника і його супутників опам'ятовуватися після дороги, а сам поквапився до зали нарад. Там уже два дні поспіль тривало засідання військової ради.

В просторому приміщенні без вікон стояли ароматичні свічки; висіла карта світу, яким його знали років п'ятдесят тому. Втім, за півсотні років ніяких особливих змін у пізнанні світобудови не відбулося. Може, тільки два-три дрібних самостійних князівства визнали владу імперії, та на білій плямі, котра хизувалася у верхньому правому куті (себто, на північному сході) знайшлася невеличка долина, а за нею – знову гори. А що за горами, відомо лише Богам.

Навколо П-подібного столу сиділи люди, від яких могло щось залежати: Пресвітлий Талігхіл (ймовірніше, вже не спадкоємний принц, а правитель), воєначальники, Харлін та кілька його помічників, градоуправитель і Тіеліг. Усі невідлучно знаходилися тут з моменту отримання листа про те, що посольство в Хуміндар знищене і що до південних кордонів Ашедгуну просувається величезне військо хумінів.

Обговорювали одне: "Війна". Талігхіл цікавився, яке військо можна зібрати за час, що залиша-

ється. Харлін мимрив про вбогий стан фінансів. Армахог заявив: потрібні відомості надасть за кілька днів, але за попередніми підрахунками рекрутованих разом із регулярниками не вистачить – якщо цифри у листі правдиві. Тіеліг мовчав.

Старегх узагалі не розумів, що робить тут верховний жрець Ув-Дайгрейса, як парадоксально це б не звучало у даній ситуації. *Цікаво, чому вибір принца (правителя!) прийшовся саме на верховного жерця Ув-Дайгрейса? І наскільки прагнув цього сам Тіеліг?*

Армахог розповів про несподівану появу Шеддаля, і за столом значно пожвавішали. Пресвітлий оголосив невеличку перерву, й усі засовали кріслами. Талігхіл із задоволенням піднявся та пройшовся залом, розминаючи ноги; наблизився до старегха і запитально подивився на нього.

– Не знаю, – розвів руками той. – Не знаю, Пресвітлий, сам гублюсь у здогадках.

– Коли їх приведуть?

– Тільки-но помиються та перевдягнуться. І тільки-но зможуть говорити. Наскільки я розумію, весь шлях вони здолали пішки.

– Із самого Хуміндару? – Талігхіл був вражений.

– Не знаю, не говорили. Проте... дивлячись на них, не скажеш, що останні кілька днів вони їли та спали.

Пресвітлий кивнув і знову заходив, наче дикий звір, якого спіймали та посадили в клітку. Наскільки б просторою не була ця клітка, він ходитиме з кутка в куток, неначе шукаючи виходу, наче не вірячи власним очам, котрі свідчать: виходу немає.

Війська, яке є зараз, недостатньо. А коли – і якщо! – вдасться зібрати решту, може бути запізно.

Найзручніше місце для битви – ущелина Кріна, де вистачить місця для битви, зав'язне і затримається. Але цей бій не буде вирішальним. На інші ж бої може не вистачити солдатів. І що робити, Талігхіл не знав.

Прочинилися двері, до зали ввійшов один із Армахових підлеглих та повідомив старегхові, що Шеддаль зі супутниками готові відповісти на запитання.

– Нехай приходять, – звелів Пресвітлий, сідаючи в крісло. Решта з нетерпінням зиркала на двері.

Колишній сотник елітної гвардії Руалніра та два гвардійці увійшли і завмерли на порозі.

– Ви можете говорити все, що вважаєте за потрібне, – сказав Талігхіл. – Тут зайвих вух немає.

– Пресвітлий, ви вже знаєте про події в Хуміндарі? – охриплим голосом мовив Шеддаль.

– Тільки у загальних рисах. Розкажіть детальніше, якщо можете.

– Спершу я мушу показати вам дещо.

Лише зараз Армахог помітив, що Шеддаль притискає до грудей ту торбинку. Вона і досі смерділа – і дехто з присутніх вже ткнув нос у напахчені хустинки.

Сотник поставив торбинку на стіл та відгорнув краї. У залі засмерділо ще сильніше, а Шеддаль повільно опустив руку та витяг за волосся чиюсь голову. Вона вже почала розкладатися, але ще не втратила рис. Армахог одразу впізнав цей гострий ніс та широкі вилиці – ніс та вилиці Руалніра. Та й чию ще голову зберігав би Шеддаль стільки днів, терплячи сморід та відразу?..

– Це... – сотник здригнувся. – Це, Пресвітлий, те, що залишили від твого батька брата Хпірни.

– Хто такі брати Хпірни? – запитав Талігхіл, і судячи з тону, йому й на думку не могло спасти, що це голова батька. Але Армахог бачив очі Пресвітлого і не помилявся: у них була сама смерть.

– Це ті, хто нині володарює у Хуміндарі, – пояснив Шеддаля. Він трохи заспокоївся, і голос його вже не так бринів та хрипів, як раніше. – Вони – близнюки.

– Гаразд. А тепер розкажіть, що ж сталося.

Погляди всіх буквально вп'ялися у Шеддаля. Той заговорив.

(Зміщення – карколомне та стрімке, наче падіння з дванадцятого поверха)

Тіеліг простував вулицями Гардгена й не впізнавав їх – так усе змінилося за дні, які він провів поруч із принцом та можновладцями Ашедгуну. В місті з'явилося більше людей, у натовпі частіше зустрічалися озброєні молодики. Якимось чином вони дізналися про набір до армії і прийшли, аби стати у нагоді Ув-Дайгрейсові. *Ймовірніше за все, вони не знають, що у них мало шансів повернутися з цієї війни. Але навряд чи їх залишать у спокої, якщо в Ашедгуні правитимуть горезвісні брати Хпірни...*

Сьогодні Тіеліг вирішив залишити можновладців і сходити до храму. Треба було приготуватися до завтрашньої церемонії та зведення на престол. А ще відпочити від постійних дебатів. Можновладці ходили по колу – до сьогоднішнього дня. Тільки від Шеддаля вони дізналися про склад ворожого війська і про те, як швидко армія просувається до кордону... Лише сьогодні Тіеліг прокинувся рано-вранці у чужій кімнаті і, доклавши зусиль, пригадав, де він та чому тут знаходиться.

Пригадав і засподівався, що, може, все й обійдеться. Не обійшлося. Становище навіть гірше, ніж він очікував.

Руалнір та його почт були підступно вбиті просто у палаці Хпірнів. Лише сотник та п'ять гвардійців дивом урятувалися – вони під час різанини перебували за межами палацу. Випадково Шеддаль дізнався про те, що відбувається, зачївся і навіть відіслав листа до Ашедгуну за допомогою довіреної людини. Знову ж таки, завдяки неймовірному збігу обставин, Шеддаль та два гвардійці прорвалися крізь кільце оточення і втекли.

Як з'ясувалося, саме тоді Хпірни вирішили знищити всіх інформаторів Ашедгуну – одним ударом. Вони знали багато, тож спромоглися знешкодити майже всіх.

Тієліг розумів: подібна оповідь викликає підозру, надто багато збігів. Але жерцеві здавалося, що Шеддаль не бреше. Сотникові насправді вдалося врятуватися, він дійсно викрав голову Руалніра, оминувши усі перешкоди та діставшись до Гардгена на два дні пізніше за поштового голуба. Шеддаль був не з тих, хто здатен на зраду. А Тієліг був не з тих, кого можна обманути доладними байками або ж майстерною грою. Тому, коли Пресвітлий запитав, чи вірить жрець Шеддалеві, той відповів: вірю. І цим врятував сотника від страти, а Талігхіл ладен був уже віддати наказ. *Звичайно, хлопчик тримається, але подібні оповідки сприймати спокійно важко. Не дивно, що він був, як на голках.*

Тієліг похитав головою і ступив на вулицю Церемоній. Біля облупленої стіни храму Бога Успіху,

Геер-Діла, як і два дні тому, сидів торговець амулетами. Тієліг підійшов до нього.

– Торгуєш? – тихо запитав у низенького чоловічка.

– Торкую, – погодився той, не підводячи голови. – От тільки ніхто не купує. Не вірять.

– Знаю. Не вірять. Але можливо, скоро все зміниться.

– Гадаєш?

– Війна, – сказав жрець. – Вона змусить їх повірити. Коли у людини не залишається сподівань, коли від її сили, розуму, доброти вже нічого не залежить, – вона згадує про Богів.

– І проклинає їх за те, що дали надто мало сили, розуму та доброти, – гірко розсміявся торговець амулетами. – Як на мене, навіть війна нічого не змінить. У всякому разі, для Геер-Діла. Але не для Ув-Дайгрейса, тож – вітаю.

– Не знаю, чи приймати твої вітання...

Помітив запитальний погляд продавця і пояснив:

– Війна.

Потім, не прощаючись, пішов далі, до свого храму. Чоловічок дивився йому вслід і розгублено перебирав амулети, що глухо бряжчали.

(Зміщення)

Принц не спав усю ніч.

Як несподівано все змінилося! Талігхіл обкатував на язиці слово "війна" так, наче болів зуб, і він увесь час торкався цього зуба; зуб від цього нив ще більше.

– Війна.

Талігхіл ніколи не був на війні. От батько був.

(Припустимо, не твій батько, а Руалнір)

Та яка різниця?!

(Ніякої)

Батько був на війні. Підкорював східні племена. Підкорив за кілька тижнів та повернувся. Усієї війни – одна назва.

(Чого ти турбуєшся? Якщо нічого не зміниться, ця війна також скінчиться за кілька тижнів. Гільки в ролі Руалніра будуть брати Хпірни, а в ролі східних племен – ашедгунці.)

Принц перевернувся на другий бік.

Надто багато всього відразу. Зізнання Домаба, військо, якого не вистачає, аби стримати натиск хумінів; завтрашня церемонія, сходження на престол. Він муситиме довести своє право на цей престол. Визнати, що у нього є дар богів, відмітина правителів династії Пресвітлих. Це лише церемонія, але для Толігхіла визнання значить надто багато.

Та він зробить це. Відмовитися від престолу в такі дні він не може. Не має права. Доведеться стиснути гордість у кулаці і вичавити по краплині, наче смердючий застоюний гній.

Та й... Гордість? Але ж він насправді бачив сни, котрі тепер стали реальністю!

Чорні пелюстки? Завтра буде вдосталь чорних пелюсток. Вони встелять вулиці, по яких піде траурна процесія.

Я знав це набагато раніше, ніж поїхав батько. Я міг його врятувати!

(По-перше, це не твій батько. По-друге, ти не знав. Чорні пелюстки могли означати і твій похорон. Кожного Пресвітлого ховають так. Пригадай, матір теж так ховали)

До ранку принц не заснув, а вранці коловоріт невідкладних справ закрутив його, наче безпорадне кошеня. Ним він і був у ці дні.

ДЕНЬ П'ЯТИЙ

До речі, ми зараз не дуже відрізнялися від стародавнього принца. Теж безпорадні, і все залежить від того, як швидко до "Вежі" дістануться рятівники, як швидко вони зможуть забрати камінь. Я, звичайно, вірив Мугідові, що в готелі достатньо харчів та води, що ми тут не повмираємо з голоду й холоду; вірив, але турбувало не це. Старий не врахував одного фактора. Не врахував, бо не знав про нього або ж знав, врахував, але промовчав.

Головне, що про цей фактор знав я – і, не почуваячись у безпеці, божеволів від запитання: "Хто сьогодні володіє надприродною властивістю? І якою?"

– Прошу всіх до Великої зали, на вечерю, – Мугід піднявся з трону, і я відзначив, що сьогодні він рухається якимось уповільнено. *Певно, втомився.*

– Нулкере, з вами можна?..

– ...поговорити? – завершив я.

Карна здивовано подивилася на мене.

– Даруйте, але останніми днями подібну фразу мені доводилося чути надто часто. Схоже, Данкен збирається написати про мене статтю. Або відразу кілька статей.

– Певні? Було б цікаво почитати.

– Мені також, – зізнався я. – Отож, про що ви хотіли поговорити?

– Про вчорашній вечір... І про цю жахливу ніч, – повагавшись, додала вона.

З кімнатки для оповідей усі вже вийшли, отож ми залишилися наодинці.

– Я, коли пам'ятаєте, вчора ввечері сказала: "Було б гарно, якби пішов дощ". Або щось подібне – зараз не можу точно пригадати.

– А потім усю ніч не вщухав дощ.

– От, ви теж помітили!

– Ні, щойно здогадався, коли ви нагадали. То нас засмутив подібний збіг обставин?

– Ви не знаєте всього, – з відчаєм мовила дівчина. – Пам'ятаєте, коли впав камінь, котрий завалив вхід, усі вибігли на сходи, і я тоді кричала про мишу? Пам'ятаєте? Так ось, я побачила мишу до того, як камінь упав. Я відчула, як по мені щось бігає, перелякалася, закричала та засвітила лампу. Помітила тільки сіру спину й довгий хвіст, потім миша сховалася у щілині, а я з усієї сили жбурнула туди книгу. Знаєте, коли дуже налякана...

– Знаю, – я накрив її руку своєю. – Я розумію, що ви уявили. Але навіть якщо ваші припущення правильні, все вже скінчилося. Ви не можете більше керувати силами природи.

– Звідки ви знаєте?..

– Знаю, бо був першим, хто відчув подібне. У вас з'являється та чи інша надприродна властивість – та лише на добу. Так було зі мною, з Данкеном, з вами. І ще з Селлою. Тільки у кожного з'являються різні здібності.

Карна закусила губу та підвелася.

– Підемо до столу. Про нас, мабуть, вже думають демон знає що.

Треба було заявити, мовляв, я не проти, щоб дати привід таким думкам. Або просто-напросто обняти її... А я, наче проклятий, думав про те, що на нас чекає завтра. Про те, що у "Вежі" нас семеро –

сприймачів; і що буде, коли кожен по разі відчує себе Пресвітлим? Підемо "по другому колу"?

І ще мені здавалося: камінь не заберуть – ні сьогодні, ні завтра. Надто невдоволеною була Мугідова пика, надто впевнено він розмовляв із Данкеном – *занадто впевнено*.

Ми пішли на другий поверх, не перериваючи мовчанки. У залі знаходилися тільки Данкен із генералом, тож наша поява не викликала зайвої уваги.

Я заходився біля їжі, шкодуючи, що не можу як слід покопирсатися у місцевій бібліотеці. *Можливо, там є відповіді на мої запитання. Однак часу на пошуки не залишається. Якщо Мугід і далі оповідатиме так довго, то ми тільки і будемо їсти, спати та сприймати. Звичайно, йому так вигідніше: на дозвіллі ніхто не ставитиме зайвих запитань. Наш старий дуже не любить зайвих запитань.*

Повечерявши, я пішов спати, навіть не працював: сил не залишилося. Надто багато всього навалилося в цей день – камінь, війна, смерть...

Я здригнувся і подумав, що починаю потроху ототожнювати себе з Талігхілом. Здається, ще першого дня Данкен говорив щось подібне. Для повного комплекту не вистачає лише цього!

Сон звільнив мене від подібних роздумів, але заспокоєння не приніс.

НІЧ З П'ЯТОГО ДНЯ НА ШОСТИЙ

Сьогодні вночі – знову гвалт. Здається, це набуває дедалі грандіозніших масштабів.

Я прокинувся від жахливого трубного крику, наче якась тварина вмирала і з останніх сил благала про

допомогу. Я не вважаю себе особливо вразливим, але у цій клятві "Вежі" мимоволі станеш таким.

Накинувши сорочку та натягнувши штани, я вискочив за двері й побіг до сходів. Крик лунав знизу, вже дещо тихіше, наче небезпека, яка загрожувала тому, хто кричав, минула.

На мій подив, ніхто, крім мене, крику не почув. Точніше – не вибіг на нього.

Я перехилився через поруччя та подивився вниз.

Там біля одного з гобеленів стояв олень. Могутній звір утомлено закинув назад голову, обтяжену розкішними рогами, й тремтів усім тілом; з рани над лопаткою точилася кров.

Перескакуючи через сходинки, я помчав до тварини. Не знаю, що стукнуло мені в голову, – олень запросто міг розпанахати мені череву одним помахом "розкішних" рогів.

Але коли я, захеканий та розпатланий, опинився внизу, звіра й близько не було. Зате там стояв Мугід і незворушно дивився на мене.

– Щось трапилося, пане Нулкере?

– Де олень?!

– "Олень"? Вам, здається, наснився поганий сон.

Я похитав головою, ледь віддихуючись. Все-таки втратив форму, сидючи у цій клятві "Вежі"!

– Не мені, пане Мугіде. Не мені. То що ви зробили з оленем?

– А що я, на вашу думку, міг зробити з оленем? До речі, звідки б він тут узявся? Якщо ви не забули, ми ізольовані від зовнішнього світу.

– А ця кров – вона звідки взялася? – я втомлено ткнув пальцем у чорну пляму на підлозі.

– Облиште! Яка кров, пане Нулкере? Просто хтось із служників розлив олію. Я накажу, і до ранку плями не стане.

– Не сумніваюся, пане Мугіде.

Нагорі закладали двері, і чийсь ноги загупали по сходах. Певно, шановне сприймаюче панство вирішило нарешті з'ясувати причину гамору. А Мугід тепер посилатиметься на мене – мовляв, прокинувся, вибіг ледь не у спідньому і кричав щось про оленя.

Гидко стало. Я розвернувся та пішов нагору.

– Що сталося? – запитав Данкен, звісившись з поруччя.

– Нічого, – похмуро кинув я.

– Але ж хтось кричав, – роздратовано мовив Валхір.

Я відмахнувся:

– Спитайте у пана Мугіда.

Данкен, здається, зрозумів. Решта заблимає очима і проводжала мене поглядами, доки я не опинився на своєму поверсі.

Хлопця в окулярах серед них не було – певно, надто міцно спав.

ДЕНЬ ШОСТИЙ

Мугід, звичайно, мав рацію – до ранку пляма зникла. А якщо не було її, то й говорити нема про що. Наснилося, наверхлося, начулося. Набачилося.

– Зізнайтеся, Нулкере, ви ж учора щось бачили, – невимушено мовив Данкен, коли ми снідали. Великий Конспіратор! Можна подумати, Мугід не помітить наших перешіптувань.

Й здивувався цій думці. З якого дива мені приховувати від старого, що я розмовляю про щоразніше? Це ж я опинився у дурнуватої стаціонарності.

Бачив, – пробуркотів я. – Скажіть, Данкене, в очах водяться олені?

Той спантеличено подивився на мене й зморщив нос:

До чого тут олені, Нулкере? Ви намагаєтеся шукати від відповіді?

Просто цікаво. ...Я вчора бачив оленя.

Уві сні?

Наяву, Данкене, наяву! Хоча наш шановний повідомач бажав переконати мене в протилежному.

Журналіст кивнув:

Отже, олень. І що він робив, ваш олень?

Сходив кров'ю. Кричав. До речі, ви не чули крику вночі?

Чув, – Данкен потягнувся за тістечком. Здається, не було нічого, що могло змусити цю людину зночі б на кілька хвилин забути про сніданок. – Чув, тому й вибіг із кімнати. Шкода, що не відразу спочатку лежав та розмірковував: "Здалося чи ні?" Решта, до речі, вчинила так само.

Ви й про це встигли дізнатися?

Становище зобов'язує, – самовдоволено заявив Данкен. – Ви останній неопитаний.

Ось і ні. Очкарика серед нас немає, тож гадаю, ви не встигли влаштувати йому допит.

Журналіст скривився:

Ну у вас і вислови, пане Нулкере! "Допит"! Хоча змушений визнати: не встиг. Зате з'ясував, що однак захворів. Певно, тримав відчиненим вікно й вистудився.

Я зневажливо пхикнув:

– Запитували, мабуть, у Мугіда?

– А у кого ще? Він поки що – найпоінформованіша людина в готелі.

– І найправдивіша, – саркастично додав я.

– У крайньому разі, будемо знати офіційну версію.

У цей час мого плеча торкнулися. Я оглянувся.

– Ви пліткуєте, наче старезні бабусі, – сказала, посміхнувшись, Карна. – Поділіться кількома секретами з дівчиною, яка вмирає від цікавості?

Я поглянув на Данкена:

– Урятуємо дівчину?

– Ви завжди вирізнялися невинуватим людинолюбством, – зауважив той. – Розповідайте, а я займусь тортиком.

– Схоже, пан журналіст наїдається на майбутнє, – сказала Карна.

– Ага, він дізнався, що насправді запаси готелю незабаром закінчатся, а ніякого радіопередавача в Мугіда немає. Ось і докладає зусиль, аби перед смертю нажер... наїстися.

– Нулкере, облиште грубощі! – наказав журналіст. – Я не бачу жодної причини, аби ображати кухаря, котрий виготовив цей шедевр, – він вказав на шматок торта. – Крім мене його ніхто не їсть: решта наших "колег" вдарилися у філософію і розглядають власні тарілки так, наче це – ключі до всіх таємниць буття. А кухаря шкода.

– Тож, що ви так натхненно обговорювали? – запитала Карна. – Невже таланти місцевого кулінара?

– Ні, – розсміявся я. І стисло переказав те, що сталося цієї ночі та нашу розмову з журналістом.

Дівчина уважно вислухала мене.

Зрозуміло. Скажіть, Нулкере, у вас не виникає думки, що пан Мугід добре поінформований про все, що з нами відбувається? Я маю на увазі "надталанти на добу".

– Якщо й так, він у цьому не зізнається.

– А ви не замислювалися, чому?

– Що – "чому"?

– Та все – чому! – вигукнула Карна. Притишила голос і пояснила: – Чому Мугід став оповідачем, чому живе у "Вежі", чому ми на добу стаємо власниками надприродних здібностей, чому старий знає про це, чому приховує своє знання, а не допомагає нам? Чому, врешті, ми самі нічого не робимо?

Останнє я можу пояснити. Зранку до вечора у нас немає вільної хвилини. Ми прокидаємося, снідаємо та сприймаємо. Потім обідаємо та сприймаємо. Або взагалі сидимо до вечора голодні, бо не відриваємося від оповіді, нарешті вечеряємо та йдемо спати, втомлені настільки, що не здатні навіть піднятися вночі, коли чуємо крик. Звичайно, ми нічого не робимо. У нас немає часу навіть замислитися як слід.

– Панове, – вимовив Мугід. – Коли ви не заперечуєте, підемте вниз, аби розпочати нову оповідь.

Я викривально змахнув рукою:

– Бачите?

– Так, – кивнула Карна. – Бачу. З цим треба щось робити, ви згодні?

– Згоден, але що? – ми піднялися з-за столу і вийшли слідом за іншими. Тільки Данкен захоплено заходився біля тарілки з тортом.

Дівчина зітхнула.

– Не знаю. Але щось робити треба.

Журналіст, нарешті, відірвався від солодкого й приєднався до нас.

– Давайте поміркуємо над цим, – запропонував я, – а вранці обговоримо ідеї.

– Давайте. Це насправді...

ОПОВІДЬ ВОСЬМА

Це насправді була лише церемонія, а не урочисте поховання, яким ушановувався кожен правитель-Пресвітлий. Бо попередні вмирили на руках служників, а від Руалніра залишилася тільки напіврозкладена голова, – її до домовини не покладеш. Яке тут поховання...

Скорботна процесія вийшла з палацової брами та попрямувала до Алеї володарів. Під Алею ще у давні часи відвели велику паркову зону, де встановлювали пам'ятники всім колишнім правителям-Пресвітлим. У кінці Алеї чорніли масивні металеві двері, що вели до гробниці померлих членів династії. Алея була відкритою для відвідувань і вважалася однією з визначних пам'яток Гардгена. Лише до гробниці сторонній людині неможливо потрапити: хитромудрий механізм, який було виготовлено стародавніми майстрами, відчиняв стулки, коли у невеличку замкову щілину вставляли та повертали певну кількість разів спеціальний ключ. Він зберігався у Харліна і зараз лежав у кишені його траурного вбрання. Коли настане час, палацовий скарбник вийде й виконає свій обов'язок, а поки що він простував, скорботно схиливши голову, разом з усіма. Поруч з Харліном ішов Талігхл, на обличчі його не проглядало жодних почуттів.

Місто стало напрочуд метушливим та сірим. Похмурі обличчя перехожих, понурі погляди, стиснуті в кулаки руки. Не було того, що називають загальною скорботою за померлим, хоча Руалніра, здавалося, любили і шанували. *Так і виходить: живеш та не знаєш, як про тебе згадають – рядком у крихкому сувої або безліччю товстелезних книжок; надмогильним каменем чи розкішним пам'ятником; щирою сльозою або байдужим поглядом...*

Похоронна процесія розтяглася. Попереду несли порожню домовину, прикрашену квітами та стрічками, за нею йшли родичі та близькі. Пронизливо пищали дудки, в'яло озивалися барабани і жалісливо подавали голос струнні. Талігхіл простував бруківкою, ступаючи по чорних пелюстках, розсипаних тут згідно з традиціями.

Вони дісталися до Алеї володарів, коли небо над головами почало загрозливо темніти. Жерці, як і належало, піднесли до нього свої молитви (Руалнір шанував багатьох Богів, отож сьогодні звучали імена не лише Ув-Дайгрейса та Оаль-Зііра), потім вхід до гробниці було розкорковано. Домовину внесли і встановили на кам'яному підвищенні, сполохавши пацюка. Хвостатий заховався у кутку та здивовано спостерігав за людьми: малі круглі очі блищали у світлі смолоскипів. Певно, пацюк сподівався від пуза побенкетувати після того, як двоногі підуть, але помилявся – домовина була порожня.

...Виголошено необхідні слова, зіграно прощальний гімн; церемонія скінчилася. Ще один правитель династії став історією.

Коли вийшли, надворі періщив дощ. Джергіл дбайливо простягнув Талігхілові накидку, але той різким порухом передав її одній з вельможних панн, котрі миттю вимокли і нагадували мокрих пав. До палацу Талігхіл рушив пішки. Вологі пелюстки розлізалися та липли до чобіт.

Із цим покінчено. Після обіду – зведення на престол. Привселюдне. І привселюдне оголошення війни з Хуміндаром – для тих бовдурів, які ще не второпали, що Руалнір помер не від серцевого нападу.

Джергіл із Храрріпом одними поглядами розганяли натовп перед Пресвітлим, і він ішов, розбризкуючи калюжі. Зараз йому до запаморочення захотілось спати. Але до вечора знайти хоча б кілька годинок на відпочинок не вдасться. Та й пізніше... Що там? Чергове засідання?..

Процесія втяглася до палацу, і брама зачинилася, відсікаючи збентежений, майже німий натовп від вельмож та охоронців. Народ не розходився, бо вранці глашатаї оповістили про очікувані події державного значення. Звичайно, людей цікавило не гарне видовище, а новини. Невизначеність завжди лякає, особливо якщо у повітрі витає слово "війна".

У палаці все було готове для зведення на престол. Сам престол прикрасили двома чорними стрічками, котрі символізували траур за Руалніром, а над спинкою повісили вінок з червоних квітів. Тронну залу наповнили запахи ароматичних паличок та свіжість, яку приніс неочікуваний дощ. Вельможі скупчилися вздовж золотистої килимової доріжки, що вела від дверей до трону. Обабіч

ного стояли Тіеліг та Вашук – верховні жерці Богів Війни та Мудрості.

Талігхіл зазирнув до тронної зали через шпарину в дверях і похмуро подивився на вартових. Ті шанобливо робили вигляд, наче не бачать того, що бачити не належить.

Жахливо хотілося спати і аж ніяк не йти до зачи. Але він штовхнув двері та увійшов, – герольд уже розважливо проголошував ритуальні слова. *Почалося.*

Вельможі заворушилися, забрязкотіли парадними шаблями, відчуття свіжості миттєво зникло. Талігхіл подумки скривився; він завжди намагався й надалі намагатиметься уникати нелюдних церемоній, але якщо доля змушує – терпи.

Тіеліг перехопив його погляд і опустив зморшкуваті повіки, підбадьорюючи: йди, не хвилюйся.

Принц зробив перший крок по доріжці до трону, розуміючи, що це остання мить у його житті, коли він усвідомлює себе принцом. За кілька десятків кроків він стане правителем Ашедгуну. Лишень для цього слід зробити абищицю: визнати, що у нього є дар богів. *Шкода, що Домаба немає, він порадів би, почувши таке з вуст*

(свого сина)

Талігхіла.

Нечутно ступаючи килимовою доріжкою, Пресвітлий наблизився до трону на встановлену традиціями відстань. Тепер черга жерців.

Вашук – немолода людина, низького зросту, з сивиною на голові та в бороді і з незвичайно світли-

ми блакитними очима – зробив крок уперед та виголосив речитативом першу *дхору*:

– До нас прийшов ти володарювати,
пил влади ляже скоро на плечах.
Та спершу мусиш ти нам відказати,
що є усякий скарб?

Дхори писалися так, аби майбутньому правителю не треба було сушити голови та пригадувати відповідь.

– То тільки прах.

Крок до Пресвітлого зробив Тієліг:

– Був Хреган гідний Дару. А сьогодні
ти – претендент на старовинний трон.
Яви нам доказ – і тоді ми згодні
тебе прийняти. Маєш Дар?

Цю дхору верховний жрець Бога Війни писав спеціально для Талігхіла.

– Так. Сон.

Тепер – найскладніше. Пресвітлий сподівався, що не забуде слів, які мусить виголосити.

– Пророчі сни – ось вам моє тавро.
Це доказ мій: я – обраний Богами;
гадаю, не на зло, а на добро.
Визнаєте?

Обидва верховних жерця схилили голови, а потім уся зала, наче один велетень, прогула:

– Так! Правитимеш нами!

Талігхіл велично підійшов до трону і сів під гучні оплески присутніх.

– Клянуся вам, що правитиму мудро,
не кланятимусь долі та грошам.
Себе сповна віддати людям
я обіцяю вам.

Тієліг та Вашук голосно проказали:

– Хай буде так!

На цьому церемонія скінчилась, і правитель Талігхіл залишив залу. Він вийшов у внутрішній дворик та зупинився, чекаючи Тієліга та Вашука.

– Ну що, – запитав, – усе як слід?

– Так, Пресвітлий, – підтвердив Тієліг. – Закон дотримано, отож ніхто не матиме підстав сумніватись у вашому праві на престол.

– Чудово. Тепер – виступ перед народом, та займемося нагальнішими справами.

– Часу обмаль, – погодився Вашук. – Зараз хвилина вартує більше, ніж іноді рік.

– Я боявся почути від тебе щось подібне, – пробурчав Талігхіл. – Добре, ходімо.

Він попрямував до виходу. Охоронці миттєво утворили навколо щільне кільце і утримували, доки не прийшли на головну площу міста.

Жерці, опинившись трохи позаду процесії, перезирнулися, і Тієліг розвів руками:

– Деякі намагаються жартувати, коли смерть заглядає їм в обличчя. Талігхіл з таких. Але це не означає, що він нездатен тверезо оцінити ситуацію.

– Здається, ти знаєш про нього дуже багато, – всміхнувся Вашук.

– Що поробиш? Руалнір просив доглянути за ним.

– А якби не попросив?

– Але ж попросив, – знизав плечима Тієліг. – Навіщо думати про те, чого не сталося? Краще як слід поміркувати над тим, що може статися. І підготуватися до цього.

– Якщо можливо, – уточнив Вашук.

– Звісно.

Процесія підійшла до головної площі Гардгена, і Талігхіл, у супроводі охоронців, піднявся на поміст, з якого зазвичай виголошувалися важливі новини. Навколо вже бурхав незвично мовчазний натовп; серед простого люду виблискували обладунки вартових. Тієліг та Вашук приєдналися до Талігхіла і стали обабіч.

Пресвітлий підніс до небес правицю, вимагаючи тиші, і натовп, здавалося, перестав дихати.

– Мешканці Гардгена! Як і ви, я охоплений тугою за правителем, котрий пішов від нас, за моїм батьком – великим Руалніром. Він правив мудро, і тінь війни не заступала сонця над нами. До останніх днів так було, але Хуміндар, куди правитель їздив із місією миру, підступно знищив усіх послів та оголосив нам війну. Важкої днини я приймаю трон та титул ашедгунського правите-

ля. Обіцяю, що доки битиметься серце, я не припиню помсти хумінам за смерть батька. Чоловіки, прийшов час взятися за мечі! Потрібно захистити ваших дітей та жінок від ворожої навали. Ашедгунці ніколи не були рабами – не станьмо ними й зараз!

Натовп заревів, сотні людей у нападі гніву здійняли до неба руки.

Серед загального гамору слова Тієліга міг розібрати лише Пресвітлий:

– Чудова промова! Тепер час іти.

– Саме це я й збирався зробити.

Вони почали спускатися з помосту, і охоронцям довелося як слід попрацювати, аби прокласти шлях до палацової брами крізь збуджений натовп.

Біля мурів палацу їх наздогнала висока жінка у блискучих обладунках. Її чорне, коротке волосся стискав тонкий обруч; великі карі очі дивилися на Пресвітлого уважно й вимогливо. З-за плеча у войовниці виглядав короткий бойовий лук, а на повному стегні похитувався у піхвах вигнутий клинок.

Жінку можна назвати вродливою, якби не тонка нитка шраму, що перетинала ліву щоку.

– Мій правителе, – мовила вона низьким, не позбавленим привабливості голосом. – Мій правителе, мені необхідно поговорити з вами.

Джергіл запитально поглянув на Талігхіла.

– Нехай увійде разом із нами, – звелів Пресвітлий. – Поговоримо у палаці. Поспішайте – мені не хотілося б померти в обіймах закоханого натовпу!

Вони проминули браму і опинились у внутрішньому дворі, де було незвичайно людно. Передвоєнні турботи позначалися на всьому, і на житті палацу теж.

Правитель повернувся до войовниці й, насупившись, проказав:

– Отож, про що ви хотіли говорити?

– Вам потрібні бійці? – запитала жінка. – Я уповноважена представляти Братство Вільних Клинків. Ми прийшли у Гардген якнайдорожче продати своє вміння воювати.

– Джергіле, нехай хтось відведе її до Армахога, – наказав Пресвітлий. – А нам варто піти у залу для нарад.

– На мою думку, пане, старегх саме там, – зауважив верховний жрець Бога Війни.

– Ймовірно, Тієліже. Ходімо.

Доки вони прямували до зали, войовниця жодним порухом не виявила емоцій з приводу побаченого. А коридори палацу таки лишалися коридорами палацу, навіть у воєнні часи. Гобелени, що зображували давні баталії у таких деталях, про які здатні були лише мріяти хроністи; безцінні вази з унікальним розписом; килими, по яких боязко навіть ступати!.. Але войовниця ніяк не відреагувала на побачене. Тієліг вирішив, що недаремно вона представляє тут найманців, котрі зібралися в столиці. І бувала ця жінка у таких халепках, яких Талігхіл навіть уявити не може. Дуже корисна людина, коли як слід її зацікавити. Але ціну собі войовниця знає, тож доведеться посушити голову.

У залі для нарад було майже порожньо – частина з тих, хто останні два дні майже невідступно знаходився тут, скористалися сьогоднішньою перервою, аби хоч трошки поспати. Тільки Армахог зосереджено шарудів стародавніми картами й у куточку, притулившись до стінки і напівз'їхавши з крісла, куняв Харлін. Кроки змусили його прокинутися, і деякий час палацовий скарбник спантелено кліпав очима, намагаючись уторопати, де ж він знаходиться. Потім пригадав, набрав поважного вигляду та підвівся:

– Церемонії скінчилися?

– Так, – підтвердив Талігхіл. – Але здається, Харліне, ви благополучно все проспали.

Скарбник збентежно кахикнув:

– Зізнатися, так і було.

– Нічого, – заспокоїв правитель. – Повірте, я б на вашому місці вчинив так само.

Потім повернувся до старегха:

– Армахоже, я привів жінку, яка представляє Вільних Клинків. Вони пропонують свої послуги.

Старегх відвів погляд від карт та подивився на гостю; очі його несподівано блиснули:

– Тессо, це ти?!

– Ви знайомі?

– Так, Пресветлий, – зізнався Армахог, підводячись з-за столу та вхопивши войовницю в обійми. – Колись вона служила сотником під моїм командуванням. Потім... – старегх наштотхнувся на важкий погляд Тесси і знічено додав, – потім закортіло погуляти світом. От і пішла.

– Зрозуміле бажання. І який він, світ?

– Нічого особливого, – знизала плечима войовниця. – Щоправда, я тут не задля того, аби ділитися враженнями, але за відповідної нагоди розповім, мій правителе.

В устах іншої ця фраза могла б звучати двозначно, але вимовлена Тесою, вона означала тільки те, що означала.

– Досить розмов про враження, – мовив Талігхл, сідаючи на чолі П-подібного столу. – Зараз мене цікавлять два запитання. Перше: де всі, хто повинен тут бути? Харліне, якщо вам не важко, передайте сторожі, щоб розшукали людей і запросили сюди. Проблему з Хуміндаром ще не вирішено, відпочивати рано.

– А друге? – запитала Тесса.

– Друге стосується вас, – незворушно продовжував Пресвітлий. – Я хотів би детальніше розглянути вашу пропозицію.

– Коли чутки про майбутню війну почали поширюватися, члени Братства зрозуміли, що матимуть можливість заробити. Ми не любимо вести справи з державою: вона обдурює вдвічі частіше, ніж приватні замовники. Насамперед, через відчуття безкарності. Уявного, чесно кажучи, відчуття...

– Може, обійдемося без зайвих погроз? – роздратовано поцікавився Талігхл. – Я досі не почув нічого конкретного. Здається, ви збиралися розповісти, з чим прийшли?

– Так, – холодно кивнула войовниця. – Повторюю, ми не любимо зв'язуватися з державою, але цього разу вирішили зробити виняток. Дехто з

Братства нещодавно був у Хуміндарі й знайомий з тамтешніми обставинами. Ці люди вважають: Клинкам необхідно втрутитися. Інакше нам доведеться стати громадянами Об'єданого Хуміндару.

– Що це означає? – спохмурнів Талігхіл.

– Те, що без нашої допомоги Ашедгунові не виграти війни.

Армахог невдоволено похитав головою.

– Вибач, Тессо, але, здається, ти надто гарної думки про людей, яких представляєш. Скільки їх набереться? Сотня? Дві? Така кількість навряд чи віграє важливу роль.

– П'ять сотень, – карбуючи слова, мовила войовниця. – П'ять сотень професіоналів. Не мені поленювати, старегху, що це немало.

У цей час двері з гучним скреготом прочинилися і на порозі з'явився градоуправитель – худий високий чоловік із глибоко посадженими очима, над якими нависали розкішні густі брови. Градоуправитель насупив їх – над переніссям виріс чорний пухнастий кущ:

– Погані новини, Пресвітлий. У Гардгені вже шродовж трьох днів перебувають члени Братства Вільних Клинків. На жаль, мені доповіли тільки сьогодні – з відомих вам причин.

– Лангіле, ніхто вас не звинувачуватиме, – запевнив градоуправителя Талігхіл, – бо ці три дні ви знаходилися тут. Та й представниця Братства має до нас ділову пропозицію. Знайомтеся: Тесса – Лангіл.

Войовниця ввічливо, але не дуже шанобливо кивнула градоуправителеві й повернулася до Пресвітлого:

– То що ви вирішили?

– Потрібно все обміркувати, – похитав головою Талігхіл. – Завтра, у цій же порі, ми повідомимо про своє рішення.

– Я прийду, – пообіцяла Тесса. Попрощалася та пішла.

– Дивна жінка, – пробурмотів правитель. – Армахоже, хотілося б почути про неї більше.

– Добре, Пресвітлий. Поговоримо, коли вам буде завгодно.

– Не зараз – точно, – посміхнувся Талігхіл. – Отже, панове, займемося тим, від чого нас відірвали церемонії. Старегху, ви з'ясували, які в нас можливості?

– З'ясував, – відповів Армахог. Він підвівся та пройшовся вздовж стіни, на якій висіла карта світу. Відкапльався і почав розповідь.

– Ми опинилися у парадоксальній ситуації. Не вистачає лише однієї складової, яка б забезпечила нам остаточну перемогу. Часу.

Старегх помовчав, міряючи кроками залу.

– Час, – мовив нарешті Армахог. – Ми можемо зібрати армію, здатну перемогти військо хумінів, але для цього не вистачає часу. В нашому розпорядженні надто мало по-справжньому сильних бійців, – тих, кого Тесса називає професіоналами. Система інформування, яка існувала і частково існує досі, убезпечувала нас від раптового нападу сусідів. Брати Хпірни позбавили нас усіх інформаторів та встигли подолати значну відстань до кордонів. Офіцери та рядові не встигнуть зібратися.

Після виголошення вражаючої новини, Армахог на деякий час змовк і знову закрокував уздовж стіни з картою.

Нарешті Талігхіл не витримав:

– Усе?

– Ні, – похитав головою старегх. – Певну кількість воїнів ми маємо, з їхньою допомогою ми можемо затримати хумінів у Кріні й виграти час.

– Чудово! – вигукнув Харлін. – Тоді чому?..

Армахог втомлено зітхнув та підніс руку, закликуючи до тиші:

– Бо це не вирішить проблеми. Коли сили, що маємо зараз, відправити у Кріну і затримати хумінів, поклавши там цю частину війська, – ми програємо війну. Людей, яких встигнемо зібрати протягом виграного часу, не вистачить, аби розбити вороже військо.

– Отже, потрібно відіслати у вежі тільки частину сил з тих, котрі є зараз у нашому розпорядженні, – спокійним рівним голосом мовив Талігхіл. Він чудово розумів, що старегх згадав би про такий варіант, коли б він був прийнятний. Пресвітлий говорив про неможливе, аби відшукати можливе. Після такої кількості партій у махтас правитель не мав сумніву: вихід існує. Тільки потрібно його відшукати.

– Якщо ми відішлемо лише частину війська, воно не затримає хумінів надовго. Ми не встигнемо зібрати людей, – Армахог, заклавши руки за спину, продовжив карбувати крок. Карти, що лежали на столі, тихесенько шаруділи, коли повітря торкалося їх – наче намагалися підказати

людям рішення, таке просте та очевидне. Талігхілові здавалося, що рішення десь поряд: варто простягнути руку. Але куди її простягати – він не знав.

– Ми змушені відправити туди всіх, розумієте?! – з неприхованим стражданням вигукнув старегх. – Усіх, хто є у нас зараз. Але – вони будуть потрібні й потім. А "потім" для тих, хто увійде у вежі, не буде. Їм доведеться битися до останнього.

– Скільки? – незворушно запитав Пресвітлий. – Як довго вони муситимуть битися?

– Доки зможуть. Не знаю, скільки мине часу, як швидко хумінські розвідники відшукають обхідні стежки. Тоді частина ворожого війська зайде з тилу та вдарить по вежах з двох сторін. Не виключено, що знайдуть і входи – ті, що у долині Ханху. У будь-якому разі смерть наших – неминуча.

Талігхіл замислився. Ситуація, описана старегхом, видавалася йому чимось знайомою.

– Гаразд, – мовив Пресвітлий, – я поміркую над цим. Тепер давайте перейдемо до інших питань. Перше: скільки харчів та зброї ми можемо перевезти у вежі Кріни? Друге: що робити з Братством Вільних Клинків?

Армахог сів у крісло перед своїми картами і почав розгладжувати їх тремтячими пальцями. Він майже не слухав, що казав Харлін стосовно грошей, необхідних, аби закупити "харчі та зброю".

Тесса... Як несподівано – це так на неї схоже! Заявитися безпосередньо до Пресвітлого й говорити від імені цих найманців.

Армахог ніколи не сприймав членів Братства – це були причини. Його найкраща учениця
(та що приховувати, більше, ніж просто учениця)

пішла колись, віддала перевагу не йому, а Братству. Він розумів і частково виправдовував її вчинок, але "професіонали" Тесси для старегха назавжди залишилися найманцями.

Колись він сподівався, що вона повернеться. Тепер... тепер у Армахога була дружина, дорослі син та донька. Він не руйнуватиме сім'ю заради
(справжнього кохання?)

того, що було давно, у напівзабутому минулому. Ми змінилися за ці роки. Безглуздо сподіватися повернути те, що минуло. Це був її вибір – і мій також.

Харлін обіцяв правителю негайно віддати розпорядження про доставку до веж усього необхідного для тривалої облоги. Талігхіл кивав.

На що він сподівається? На що ми всі сподіваємося? На диво? Боги давно покинули нас. Навіть "професіонали" Тесси не врятовують становища; єдине, на що вони здатні – відстрочити загибель. Тесса!.. Вона, напевно, забажає виїхати у вежі. Талігхіл відішле найманців туди, а вона... вона не залишиться осторонь. Що робити?! Я не можу допустити, щоб... Я...

Він відсунув карти й уп'явся очима в полум'я чампи, що висіла навпроти.

А що я можу?

– ...храм допоможе, – говорив Тіеліг. – Нам зараз нелегко, та дещо...

– Я не забуду цього, – пообіцяв Талігхіл. – Гарзд, питання з харчами вирішено. Зі зброєю все зрозуміло. Що з Братством?

– Мені здається, Пресвітлий, ніхто не сумнівається: вони нам потрібні, – Армахог не впізнав свого голосу – той став крихким, наче весняна крига.

– Правильно, – погодився правитель. – Питання в ціні.

– Доведеться прийняти їхні умови, якою б не була ціна, – зітхнув Харлін. – Я не воїн, але бачу: у майбутній кампанії кожен меч буде на рахунку. А Вільні Клинки – це Вільні Клинки.

– Безумовно, – Талігхіл повернувся до старегха. – Це я перекладаю на ваші плечі, Армахоже. Займіться членами Братства, укладіть домовленість... Їхній ватажок – ваша знайома, тож вам буде легше знайти спільну мову.

– Як накаже Пресвітлий, – уклонився старегх.

– Здається, все, – підсумував правитель. – У кожного достатньо невідкладних справ, не буду вас затримувати. Зустрінемося ввечері, панове, та обговоримо, хто що встиг владнати.

Засовалися крісла – стурбовані можновладці залишали залу нарад.

– До речі... Армахоже... – мовив у спину старегхові Талігхіл. – Залиштеся, мені потрібно переговорити з вами.

Рудоволосий воєначальник мовчки став біля спинки крісла, очікуючи, доки всі вийдуть і правитель пояснить суть справи.

– Ось що, – Пресвітлий вибрався з-за підкови стола й уважно подивився на карту на стіні. – Здається, я знайшов вихід.

Армахог увічливо чекав продовження.

– Отож, проблема в нестачі часу – або сил. Нам потрібно і те, й інше. Думаю, ми можемо це отримати. Вихід є. Час ми виграємо лише затримавши супротивника в ущелині Кріна...

– Даруйте, що перебиваю вас, Пресвітлий, але щойно я зрозумів – існує ще один спосіб.

– Який саме?

– Перемовини, – пояснив Армахог. – Ми можемо вислати до хумінадрських воєначальників парламентарів, яким буде наказано якомога довше вести перемовини. ...Хоча часу, який ми виграємо таким чином, все одно буде недостатньо для мобілізації армії.

– У тім-то й річ! Звичайно, відмовлятися від цього варіанта ми не будемо. Але... Ось що я пропоную. Все одно нам доведеться зустріти хумінів у Кріні – скільки б не затримувало їх посольство. Сили, які ми можемо відрядити у вежі, здатні дати фору в часі – але після цього вони будуть потрібні нам тут. Висновок напрошується один: коли хуміни знайдуть гірські стежки та почнуть обходити ущелину з флангів, ми виведемо більшу частину воїнів з веж, залишимо там тільки мінімальний склад, щоб ввести ворога в оману щодо реальної кількості військ у Кріні. Так виграємо час та збережемо більшу частину сил.

– Наскільки я зрозумів, – похмуро мовив Армахог, – частина воїнів невідворотно загине в тих ве-

жах. Але ніхто не захоче добровільно вмирати заради жодних ідеалів. Якщо вам здається інакше, благаю, позбудьтеся ілюзій, доки не пізно!

– Дивно чути від вас такі слова, старегху. Здається, ви перебільшуєте.

– Звичайно, перебільшую, – спокійно вимовив Армахог. – Дехто погодиться померти заради того, аби інші виграли війну. Зрештою, йдеться про їхню батьківщину. Але... Існує дрібничка, яка все псує. Ті, когò ви оберете в жертви, у душі будуть ображено запитувати: чому саме я? Зауважте: впродовж певного, як ми розраховуємо, – досить тривалого часу, – "смертники" та "несмертники" знаходитимуться поряд. Єдине почуття, що виникне у них, – ненависть одне до одного. До визначеного часу вони просто перегризуть горлянки своїм сусідам, але не випустять їх із веж.

– Слушна думка, – визнав Талігхіл. – Якщо чесно, я чекав подібних слів. Але зазделегідь не хотів говорити про іншу можливість.

– Хіба вона існує?

– Так, – Пресвітлий потер перенісся і, на мить закрив очі. Він неймовірно стомився – і від церемоній, і від розмов. Від розмов – особливо. – Існує, – мовив нарешті. – Нічого не казати тим, кого ми оберемо, аби прикрити відхід основної частини військ. Себто, не казати не тільки на початку бойових дій у Кріні – це зрозуміло і новачкові: солдатів не слід повідомляти зайве. Але не говорити навіть під час відступу тих, кому судитиметься залишити уцелену живими, аби надалі воювати за Ашедгун. Вивести основні війська з веж потай від приречених.

- Жорстоко.

Жорстокість виправдана необхідністю, – правитель сплів пальці у замок і вперся в нього підборіддям. – Мені не подобається ця ідея, але іншого виходу не бачу.

Армахог кахикнув:

- Я, зізнатися, також. Та...

- Давайте поки відкладемо суперечки, – попросив Пресвітлий. – Незабаром вечір, усі зійдуться, я розберуся з ними, потім вислухаю ваші заперечення. Іншим казати поки нічого не будемо.

Він зітхнув і знов потер перенісся.

Йдіть, Армахоже. Йдіть.

Старець уклонився Пресвітлому й вийшов. Двері гучно брязнули, у залі запанувала тиша. Вона нечутно підійшла до Талігхіла, присіла поруч, пригорнула та поцілувала у лоба – так цілувала мати, коли він, нагулявшись за день, починав куняти за вечерею. Правитель хотів підвестися і йти до покоїв, щоб виспатися перед вечірньою нарадою, але...

Не помітив, як заснув.

(зміщення – вогняна китиця, яка залишає на очах жовтогарячо-золотаву стрічку)

Тесса вийшла з палацової брами і зупинилася на мить, роззираючись.

Вечоріло. Сонце ще не впало блискучим мідяком за горизонт, але через високі будинки, що вирости обабіч вулиці, світло майже не проникало сюди. Було не дуже людно: квапилися додому лоточники, що трохи затрималися, та на перехресті сугнявив сліпий жебрак. У стічній канаві длубалася курка. Як вона опинилася у такому місці одна-

однісінька, і чому ніхто не поспішає познайомити її зі своїм казаном?

Тесса попрямувала до "Благословення Ув-Дай-грейса". Його клієнтами зазвичай були воїни, звідси і назва. Зараз гостинний двір був заповнений Вільними Клінками, які приїхали до столиці найнятися на службу до правителя.

Войовниця підійшла до "Благословення" задвірками, зупинилася біля невисокого кам'яного паркану і постукала у хвіртку. Відчинив худорлявий підліток, він шанобливо вклонився Тессі і пропустив її усередину. Визирнувши на вулицю, огледівся і лише тоді зачинив.

На задньому дворі "Благословення" було порожньо; з вулиці, на яку виходив фасад, долинали звуки гулянки: п'яні вигуки, музика, хриплий сміх. У кількох вікнах горіло тьмяне світло, решта темніла квадратними гудзиками.

Тесса пройшла вузьким коридорчиком і піднялася до себе у місцинку. Їй вдалося відвоювати досить непогану кімнатку на третьому поверсі – непогану, якщо враховувати, що попит на житло різко зріс.

Тут войовниця зняла лук, відстібнула піхви і втомлено впала на ліжко. Деякий час вона лежала у напівтемряві, дивлячись широко розплющеними очима в стелю. Потім знехотя підвелася, вийшла з кімнати і спустилася до зали.

Кен вже сидів там. Сог з Укріном – теж.

Розмова обіцяла бути важкенькою.

Тесса всілася на вільний табурет так, щоб за спиною була стіна, а вхід до зали – перед очима. Кен

привітав її і знаком наказав служниці принести ще один кухоль. Сог та Укрін сиділи за дальнім столиком і поки що Тесси не помітили. Або робили вигляд, що не помітили.

Кен налив вина і простягнув кухоль:

– Пий.

Тесса подякувала, але ледве вмочила губи.

– Щось не хочеться.

– Ну як? – спитав Кен.

Вона подивилася на цього широкоплечого, немолодого вже чоловіка, який міг одним ударом звалити розгніваного буйвола, а тепер сидів і покірно чекав на розповідь. Зовнішність оманлива – небезпечний і буйний з першого погляду, Кен дуже рідко втрачав самовладання і взагалі відрізнявся незбагненною простодушністю. Здавалося, не місце такому у Вільних Клинках, але Кен прийшов у Братство давно, значно раніше ніж Тесса, і завжди користувався повагою у замовників. На відміну від брата, до речі...

– Підійдуть Сог з Укріном, тоді розповім, – мовила Тесса.

– Гаразд, – покірно погодився найманець. Він поклав на стіл могутні руки і почав роздивлятися шрами, ніби там ховалася відповідь на його запитання – відповідь, яку Тесса не хотіла виголошувати.

Навколо столика вирувала зала, а тут панувала обтяжлива мовчанка.

Укрін нарешті помітив войовницю. Він щось сказав Согові – той обернувся. Перехопив погляд Тесси, кивнув їй і почав пробиратися до столика.

Укрін не відставав, тільки затримався, щоб розрахуватися.

– Повернулася, – похмуро констатував Сог, опускаючись на вільний табурет.

– Як бачиш, – холодно відповіла войовниця. – Не радий?

Її співрозмовник пригладив блискуче волосся тонкими кістлявими пальцями і скривив губи:

– Радий. І що сказав Пресвітлий?

– Завтра, – Тесса потягнулася за кухлем і відпила трохи вина. – Відповідь буде завтра.

– Ти говорила про Братів? – запитав Кен. Не міг не запитати, і Тесса це розуміла, але відчула роздратування: хотіла промовчати, але, певно, не вийде.

– Ні, – відповіла войовниця, з викликом дивлячись на Сога – не на Кена. – Не говорила. Спочатку нехай вирішить, чи потрібні йому ми.

– Чудово! – саркастично розсміявся Сог.

Тесса завжди дивувалася, звідки в цьому невисокому худорлявому чоловікові береться стільки енергії та емоцій. І чому вони переважно негативні, енергія – руйнівна.

– Чудово! – повторив Сог. – Ми всіма правдами й неправдами зібрали у столиці півтисячі Вільних Клинків, а тепер з'ясовується, що вірогідність здійснення плану під сумнівом! Просто розкішно.

– Ми знали, що задум може провалитися ще на початковій стадії, – незворушно зауважив Укрін. – Ти теж знав, Соже.

Звісно! – пхикнув воїн. – Але решта – а таких немало, – цього не знає. І якщо...

– Годі! – гиркнула Тесса. – Якщо я хоч трохи розуміюся у людях, правитель завтра візьме нас на службу. На наших умовах. Я бачила обличчя його радників – вони усвідомлюють, що іншого виходу немає.

– Тесса має рацію, – втрутився Кен. – До того ж, старегх – її давній приятель. Не турбуйся, Соже, все буде гаразд.

– Турбуватися слід якраз тобі, Кене, – знизав плечима той. – Це доля твого брата залежить від милості Талігхіла та дипломатичних талантів Тесси. Я не турбуюся.

– Ось і добре, – підсумував Укрін. – Завтра все з'ясується. А доти немає сенсу переливати з пусто-го в порожнє.

– Згоден, – невдоволено скривився Сог. – Сподіваюся, завтра Тесса принесе втішні новини.

Войовниця промовчала.

Принесли замовлення Тесси і кухлі для Сога та Укріна. Жінка взялася за їжу, і чоловікам, хочеш чи ні, довелося залишити її у спокої. Сог та Укрін обговорювали переваги й вади прямих клинків – недавнього нововведення у хуміндарській армії. Кен мовчав.

Розправившись із млинцями, Тесса залишила гроші, недбалим порухом голови попрощалася зі співрозмовниками та пішла до себе.

Сог спостерігав за нею зло примруженими очима.

– Вона щось приховує, – пробурмотів найманець. – Надто довго була у палаці, надто мало розповіла...

– Вгамуйся, – меланхолійно кинув Укрін. Він випростав під столом довгі ноги і ліниво відпивав з

кухля. – Врешті-решт, Армахог – її давній приятель. Може, затрималася, щоб... побалакати про те, про інше.

Сог недовіжливо похитав головою:

– При живому Тогіні? Не вірю.

– Тогін далеко, – зауважив Укрін. – А Армахог – тут. До того ж, з дипломатичної точки зору...

(зміщення – меч та блискавка)

– Я обміркував вашу пропозицію, – глухо вимовив Армахог. – Я... незгоден із цим планом.

У залі вони залишилися вдвох – стареґх та правитель. Було далеко за північ. Свічки у фігурних канделябрах втягнули обсмалені голови у товсті плечі й ридали гарячими слізьми. Гучно відлунювали слова. Таліґхіл спохмурнів, але слухав.

– Я вважаю, у нас нічого не вийде. Надто великий ризик – якщо війська з веж не встигнуть залишити їх раніше, ніж хуміни обійдуть ущелину з флангів, ми втратимо все. Окрім того...

– Зачекайте, – підняв руку Пресвітлий. – На сьогодні це – єдиний план, який дає хоча б надію на перемогу. Інших немає. Запропонуйте щось гідніше, і я перший вигукну: "Хай буде так!" До того ж часу давайте домовимся: не відкидати – а намагатися втілити у життя. Пам'ятаєте махтас? – "жертвувати частиною, щоб зберегти ціле". Нехай це буде нашим девізом у майбутній війні.

Стареґх хотів заперечити. Слів так багато, і всі вони можуть переконати Пресвітлого, довести, що він помиляється, але... Армахог промовчав. Мабуть, надто втопився, аби щось доводити.

– Як завгодно Пресвітлому.

ДЕНЬ ШОСТИЙ

– Не чекав такого від старегха, – зауважив Данкен. – Якийсь він м'якотілий, вам не здається?

– Це все Тесса, – сказав я, аби не давати мовчанці знову запанувати у кімнатці. – Її поява була для Армахога дуже несподіваною.

Генерал у відставці позіхнув:

– Як на мене, це мало його виправдовує. Знаєте, одного разу в моїй практиці...

Я подумки підвів очі до стелі у німому воланні: "За що?!" Стеля, на відміну від генерала, гордовито мовчала.

Нарешті він скінчив оповідання з серії "Не видає ні (і не написані) мемуари", і всі з помітним пожвавленням підвелися.

У "Вежі", як і в стародавньому Гардгені, вже панувала ніч. Мляві та сонні, але з буркітливими шлунками, ми піднялися до Великої зали. Стіл було накрито, і свіжі страви дещо розвіяли нашу млявість – але не надовго.

Побажавши всім надобраніч (виходячи з останніх подій – у прямому значенні), я поплентався до себе в кімнату, де й заснув. Без сновидінь.

ДЕНЬ СЬОМИЙ

Дивовижно, але мене ніхто не розбудив. Трохи ображений такою неувагою служників, я вирушив до Великої зали, по дорозі розмірковуючи, що ж надзвичайне могло статися. *Може, приїхали рятівники, відтягують глибу від входу? Та ні, певно,*

тоді б не обійшлося без захоплених коментарів пана журналіста та неодмінного фотографування на фоні працюючих рятівників. Я б обов'язково прокинувся.

Що тоді?..

Не готель, а скарбниця таємниць!

У Великій залі я справді мав непоганий шанс прояснити ситуацію: там самотньо сидів Данкен та вів двобій з якимось салатом – героїчний, слід визнати, – і потроху перемагав. Він і розповів мені, що Карна сьогодні попросила не оповідати, оскільки почувається зле. Мугід пообіцяв день зачекати.

– Але вчора за схожих обставин пан оповідач не "чекав", – здивувався я. – Юнак в окулярах його не сприймав, отож...

– Що мені подобається, так це напрям ваших думок, – зауважив журналіст. – Я теж про це подумав і вирішив відвідати "очкарика", аби з'ясувати деякі деталі.

– І як результати?

– Жодних, – розвів руками Данкен. І замовк, додаючи інтриги.

– Чому?

– Бо ще не був у нього, – пояснив журналіст. – Поснідаю – піду.

– Візьмете до компанії? – мені чомусь здавалося, що відповідь я знаю зазделегідь.

– Ні, – тон Данкена став серйознішим. – Мені одному хлопчик, може, й розповість, що сталося, а нам обом – навряд.

Він розвів руками:

– Вибачайте... – й вирушив на "полювання".

Отже, сьогодні у мене вільний день. Залишається вирішити, як його використати.

Я замислився.

Звичайно, можна розпочати втілення у життя плану, який спав мені на думку після несподіваного від'їзду товстулі. І випадок якраз відповідний, і обставини сприяють. Тільки піти з башти – ніяк. Літати я поки не навчився, тож залишається чекати: якщо надприродні можливості з'являтимуться у нас "по другому колу", може, отримаю таку здатність.

До речі. Вчора, якщо не помиляюся, "жертвою" був очкарик, а сьогодні? Кандидатів четверо: Чраген, генерал у відставці або ж хтось із Валхірів. Оскільки таланти – за моїми припущеннями – можуть з'являтися лише у тих, хто сприймає, служники і Мугід до уваги не беруться. Хоча, стосовно Мугіда... У нього й так таланти за досить.

Крім того, не обов'язково, аби талант проявлявся. Якщо, скажімо, пан Валхір отримає на добу можливість лікувати, це не означає, що він одразу виявить у себе цей дар. Пресвітлі іноді довго шукали свою надздатність, а вони знали про її існування. На відміну від чотирьох сприймачів-претендентів. Отож...

Може, розпочати з бібліотеки? Почитаю "Феномен Пресвітлих", а в крайньому разі – якщо зустріну пана Чрагена – обережненько перевірю його та викреслю з переліку "підозрюваних". Або переконаюся у його "провині".

Вирішено!

До Великої зали увійшло подружжя Валхірів. Виглядали вони якось незвично, але чому? Я збагнув це лише за мить. Зате коли зрозумів...

Дивним чином пан та пані Валхір стали схожими більше, ніж двоє близнюків. Однаковісінькі почуття відбивалися на їхніх обличчях, наче в дзеркалах, повернутих одне до одного.

Здається, я здогадуюся, хто став наступним "щасливим володарем" дару ашедгунських Богів.

Привітавшись зі мною, Валхіри почали снідати.

Пан Валхір обережно поклав дружині кілька ложок салату, два шматочки м'яса і налив у високий тонкий келих темного вина. Потім заходився їсти, не дивлячись на пані, але всі почуття та відчуття відбивалися на їхніх обличчях майже одночасно. Майже. У пані на кілька секунд раніше, ніж у чоловіка.

Мабуть, я спостерігав за ними надто пильно – пан Валхір здивовано зиркнув на мене:

– Щось не так, пане Нулкере?

Я зніяковіло промимрив:

– Пробачте. Все гаразд.

Валхір також зніяковів, навіть зашарівся:

– Так-так, це ви мене пробачте, – і відразу ж блаженно відкинувся на спинку крісла. Дружина його у цей час із задоволенням куштувала вино.

Якщо Мугід знає – а гадаю, він знає – про все, що коїться у "Вежі", зрозуміло, чому він відминив оповідь. Така сприйнятливість Валхіра до чужих емоцій дуже небезпечна – передусім, для самого Валхіра. Піду. Бідоласі вистачає й емоцій дружини.

Я побажав смачного й пішов геть. Ну що, до бібліотеки?

Перш ніж узятися за вивчення "Феномена Превитлих", я вирішив зайти до Карни. Потрібно відшукати служника, аби з'ясувати, де знаходиться кімната.

За період перебування в готелі стикатися з прилюдною доводилося часто, але де вони живуть – я не з'ясував. Служники з'являлися, коли виникала потреба – наче знали заздалегідь.

Якщо так, мусять з'явитися і зараз.

Звичайно, нічого такого не сталося.

Гаразд, де можуть знаходитися кімнати для служників? Напевне, на першому поверсі. Чудово, спустимося туди!

Там усе залишалося без змін: псевдосмолоскини, псевдозброя, псевдогобелени. І вхідні двері, за якими гнітюче нависала кам'яна брила.

Отже, за яким із гобеленів приховано вхід до службових приміщень? Певно, поряд з кімнаткою для оповідей? Чи ні? Та чому б не розпочати пошуки саме звідти.

Я відгорнув краєчок гобелена, котрий ще в перший день привернув мою увагу. "Полювання на оленя". На оле...

Не може бути!

Це був він – мій олень, той, який криком підняв мене з ліжка і змусив стрімголов мчати на допомогу. В його тіло вп'ялися стріли, кров капала на траву, а позаду летіла погоня, скажена та неприборкана.

Неймовірний збіг?

Я зареготав: у цьому місці не місце для збігів, – нехай пробачать мені мертві Боги ненавмисний ка-

ламбур. Отже, тієї ночі один із нас оживив оленя, але залишив на гобелені решту "дійових осіб". Треба буде поговорити з "очкариком". Здається, це його рук (точніше – уяви) справа.

Я відгорнув краєчок гобелена й анітрохи не здивувався, побачивши двері. Звичайнісінькі двері, з металевими завісами, з ручкою та невеличкою замковою шпариною – все, як належить. Я натиснув на ручку і... Так, відчинилися.

За ними не було ні темного коридора, ні кімнати з електросмолоскипами – нічого схожого. Лише чорна шовкова завіса похитувалася від протягу, який виник, коли відчинилися двері.

Я хотів відгорнути завісу, але незграбно поворухнувся, перечепився за поріг і ступив крок уперед. На одну-єдину мить мені здалося, наче занурився у щось невидимо-тягуче. А тоді...

Кімната була невеликою, і схоже, тут ніхто не жив. Хоча були в ній і ліжко (щоправда, дуже вузьке, без матраца), і письмовий стіл зі стільцем, і кілька полиць із книгами. Стіл встановлений під невеличким вузьким вікном; поруч, повернувшись спиною до дверей, завмерла висока постать. Людина розмовляла, притискаючи до вуха масивну чорну слухавку, від якої тягнувся кручений провід – до чорного ящика на письмовому столі. Така собі картина.

Людиною, до речі, був Мугід.

– Послухайте! – казав він, і я вперше почув у голосі оповідача нотки роздратування. – Хіба ви не розумієте?! *Необхідно*, аби сюди негайно прибули рятівники. Ми замкнені у готелі разом із групою

сприймачів. Що?.. Так, маємо. Але це нічого не означає. Психологічна ситуація стає вкрай напруженою. Що? Хлопче, ви, схоже, не зовсім розумієте. Якщо рятівники не приїдуть упродовж доби, я подам до суду. На вашу компанію й на вас особисто. І не сумнівайтесь, виграю справу. Що значить "вихідні"?! Ви ж, проковтні вас демони, рятівники, а не продавці морозива! Які можуть бути вихідні?! Що за дурниці?! Я не турбуюся.

Він роздратовано жбурнув слухавку, і за шипінням, що долинуло з неї, я зрозумів, що зв'язок урвався.

– Бовдури! – прошепотів Мугід. – Бовдури!..

Старий постояв трохи, дивлячись у вікно. Я не заважав: *хто знає, на що здатен оповідач у нападі священного гніву? Ще кине у мене один із ножів, які висять у нього наразі, а потім скаже, що так і було. Краще зачекаю.*

На жаль, я не замислювався, чи сподобається старому, що його розмову підслухали. А коли замислився, Мугід уже розвертався, і його правниця – наче відчував! – лягла на руків'я найближчого ножа.

Не знаю, як я зберіг самовладання. Чому, наприклад, не заверещав диким криком і не кинувся навтьоки, чи не взявся крутити старому руки, сподіваючись, що встигну раніше, ніж він. Не знаю. Мабуть, глибоко в душі не вірив, що він на таке здатен.

А він кинув. Автоматично – в очах уже віддзеркалилось усвідомлення, що помилився, а рука не встигала зупинити рух, і клинок злетів у повітря.

Іть...

Ніж затремтів у дерев'яній обшивці стіни і гепнув мене руків'ям по щоці – ледь зуби не вибив! Не знаю, як в останню долю секунди Мугід устиг змінити траєкторію кидка, але він це зробив. Вчасно.

– Якого демона!.. – прогарчав старий. – Що вам потрібно? І яким чином?..

– Тільки не метайте більше ножів! – крикнув я, побачивши, що рука оповідача знову потягнулася до нарага. – Інакше ризикуєте залишитися без відповідей.

– Я чекаю, – холодно нагадав Мугід. – Як ви тут опинилися?

Я знизав плечима:

– Увійшов через двері. Хіба ви звикли до того, що гості лізуть через вікно – або потрапляють до вас якимось інакше?

– Через двері? – перепитав він. Потім наказав: – Подивіться назад.

Я оглянувся.

Що він хоче цим сказати? Висить чорна завіса, через яку я так необачно перелетів, перечепившись. І що?

Мугід наче прочитав мої думки.

– Відгорніть завісу.

Я відгорнув.

За завісою були... Двері там були! так-розтак... позабивані.

Я навіть посмикав за ручку, але дві планки – хрест-навхрест – переконливіше за будь-яке смикання доводили: зачинено. Пройти тут я не міг, аж ніяк.

Ще одна таємниця Мугіда, в яку я необачно встромив носа.

І відразу між лопатками наче вогник засвітився – саме в нього мав полетіти наступний Мугідів ніж. *Надто багато загадок для мене одного, недостатнього. Вбити – і справі кінець. Сам винен, дурень! Сидів би тихо-мирно, за першої можливості поїхав би, віддав касети та ескізи, отримав гроші, на курорті якомусь відпочивав би з розкішною жінкою – так ні, закортіло пограти у нишпорку. А розбійник тобі не по зубах, нишпорко! Тож отримуй...*

Повернувся.

– Тепер про те, що ви почули, – незворушно провадив далі старий. – Мені б не хотілося, аби у “Вежі” з’явилися панічні настрої. Це ускладнить життя не лише мені, повірте. Отже, прошу вас зберігати все у секреті.

– Хвилиночку, – вимовив я, дивуючись власній сміливості. – А як я сюди втрапив?

Мугід посміхнувся.

– Це, шановний пане Нулкере, вам краще знати.

Ха-ха. Дуже смішно.

Оповідач вказав на отвір у центрі кімнати, просто під моїми ногами:

– Може, піднялися сюди сходами, як всі нормальні люди?

Спіральні сходи спускалися вниз, і тільки тоді я здогадався: *кімната, де ми знаходимося, – не на першому поверсі “Вежі”. І навіть не на другому. Вона десь під дахом – тому і небо тут, у віконці, інше.*

– Так. Мабуть, ви маєте рацію. Я піднявся сходами.

Він невиразно кивнув, даючи зрозуміти: розмову закінчено.

Я почав спускатися, але пригадав, що саме привело мене сюди:

– Скажіть, пане Мугіде, де знаходиться кімната Карни? Я чув, вона нездужає. Хочу відвідати, а служників не знайшов – жодного, – і тому вказати мені, куди йти, нема кому.

– Третій поверх, дев'ята кімната. На все добре.

– До побачення. Даруйте, що потурбував.

У відповідь старий розсіяно мугикнув і відійшов до вікна: схоже, йому було не до мене.

Сходи виявилися вкрай незручними: доводилося йти, зігнувшись. До речі, ходили тут нечасто. Хоча пилюки на сходинках не було, зі стін не капало, але – лежав мишачий послід, звисало павутиння... *І не схоже, що цим намагалися надати відповідного антуражу давнини, як на першому поверсі. По-перше, навряд чи ці місця призначені для регулярних відвідин туристами; по-друге, якби хотіли створити відповідну атмосферу, понавішували б псевдосмолоскипів. А то – послід... Несерйозно.*

Нарешті я опинився на невеличкому майданчику; стеля тут майже торкалася мого волосся, з неї, як і скрізь, звисали шмарклі старого павутиння. Я інстинктивно пригнувся, аби не набрати на голову гидоти, і зайшов у єдині двері.

Ліворуч і праворуч тягнувся звичайнісінький коридор. Було тихо й порожньо, зачинені двері стояли мовчазною сторожею, а кілька псевдосмо-

лоскипів, що знаходилися на досить великій відстані один від одного, надавали довкіллю похмурого напівморозу. Саме тут збереглася старовинна атмосфера, яку так безрезультатно намагалися відтворити власники готелю. Я це відчував – те не поясненне, некероване тремтіння в грудях, яке виникає при зіткненні з чимось по-справжньому давнім. *Наче зробив стрибок у часі. Або слухаєш оповідь... про самого себе.*

Не знаю, що було причиною – може, відсутність ознак цивілізації, яка в такому похмурому місці неминуче починає лякати, а може, якийсь звук на межі чутливості, – але мене раптово охопив панічний жах. Стримуючись, аби не побігти світ за очі, я пішов праворуч... – ні, ліворуч – тільки б якнайшвидше вибратися з цього коридору!

Однак я крокував, стіни тяглися, а вихід не з'являвся. Десь тут мають бути сходи. Треба лише знайти...

Виникло враження, що йду по колу – причому, уже кілька разів. Аби перевірити це, я порився в кишені, відшукав шматочок паперу, обірвав по краях, щоб зробити трикутник, і поклав на підлогу. Пішов далі.

Через деякий час побачив його, і сумнівів не залишилося: *відкритого проходу на загальні сходи, які зв'язують усі поверхи "Вежі"*

(виходить, не всі!),

немає. Треба шукати інший.

Найлогічніше було б повернутися до Мугіда і попросити допомоги. Та я не пам'ятав, котрі з дверей ведуть у ту кімнатку.

Тоді почав навмання відкривати всі двері по черзі. За кількома знайшов порожні ніші у зріст людини, за іншими – комори, до стелі напхані різним мотлохом, павутинням та мишачим послідом. Я навіть пару раз сполохав мишей, які, незважаючи на обіцянку Мугіда "розібратися" з гризунами, як і раніше, жили в готелі.

Словом, там було все, крім того, що я шукав.

Укритий пилюкою, стомлений і трохи переляканий, я нарешті натрапив на двері, за якими були сходи. Тільки радіти було рано – дві низенькі сходинок, результат моїх пошуків, підіймалися – і закінчувалися глухою стіною!

Я б, напевно, залишив у спокої ці псевдосходи, але увагу привернула невеличка хвостата тінь, яка метушливо кинулася в куток ніші просто з-під ніг. *Миша! Навіть тут – миша!*

Маленький гризун стрімголов летів до глухої стіни, кумедно підскакуючи на сходинок: перша, друга... Ось він видерся на верхню, зупинився на мить, аби обернутися. Обернувся. Небезпека (тобто я) все ще маячила позаду. Тоді тваринка, не зволікаючи, плигнула просто в стінку.

І зникла.

Я потер рукою праве око: *що за фокуси?!*

Око слухняно вичавило сльозу, покліпало. Миші не було.

Інший би, певно, зрозумів, що до чого, і зробив спробу плигнути у стіну. Я не такий.

Для початку залишив двері в нішу відчиненими, після чого попрямував до найближчої комори. Там витяг із купи мотлоху кілька зламаних стільців,

кітату з однією струною, вкритий цвіллю фоліант, – і потягнув все це до "чарівної" стіни. Відломив від принесеного стільця ніжку і тицьнув нею в стіну.

Ніжка наполовину ввійшла туди, не відчуваючи опору. Я смикнув назад. І – от вам! – у руці залишилася тільки та половина, котра була по цей бік стіни.

Як цікаво!

Жбурнув залишок ніжки в стіну. Полетів і не повернувся – наче й не було. Тоді слідом за ним вирушив увесь скарб, затягнутий до ніші.

Коли я втямив, що падати на купу зламаних стільців та однострунну кітату буде не зовсім приємно, у мене в руках залишався тільки вкритий цвіллю фоліант. Я вирішив, що він нічого не змінить, і жбурнув за рештою речей.

Потім стрибнув сам.

І звичайно, приземлився на весь мотлох, гарно так приземлився. Аж щось тріснуло. *Здається, кітара.*

Огледівся.

Я напівлежав серед уламків меблів на першому поверсі "Вежі", такому рідному та затишному. Мабуть, треба було закричати "люди, я повернувся!" або щось подібне, та я завжди, за будь-яких умов, залишався нечулою й цинічною людиною. Тому лише позловтішався з того, що Мугідові доведеться розбиратися зі стародавнім барахлом, котре я сюди накидав. *Сподіваюся, служники поцікавляться у нього перш, ніж винести цей непотріб на смітник. А може, навіть побачить хтось із гостей...*

Із такими, чесно скажемо – недостойними думками, я пішов до сходів, аби ними, широкими та надійними, піднятися на третій поверх і відвідати нарешті Карну. *Все-таки незабаром обід – час виконати заплановане за сніданком.*

Знайти на третьому поверсі дев'яту кімнату виявилось нескладно. Я, між іншим, пошкодував, що не причепурився після ранкових пригод, але відкинув геть усі занепадницькі думки і постукав.

– Хто там? – запитали кволим голосом.

Схоже, дівчині геть зле.

– Це я, Нулкер.

– Заходьте, відчинено.

Я штовхнув двері й ступив до кімнати, очікуючи побачити Карну майже при смерті.

Дівчина сиділа на ліжку і тримала в руках книгу.

– Це чудово, що ви прийшли! Я тут умираю з нудьги!

Виголошено це було голосом енергійним і трохи лукавим: його володарка точно не вмирала – ні від нудьги, ні від несподіваної хвороби.

Я обережно сів на краєчок ліжка і спробував розібратися:

– Данкен казав, що ви занедужали...

Вона вдавано обурилась:

– Ви не радієте, що це не так?

– Радію, – сказав я щиро. – Дуже радію. Просто хочу зрозуміти, що відбувається.

– Я дала вам шанс! Пам'ятаєте, вчора ви казали, що Мугід спеціально позбавляє нас вільного часу, аби ми не могли збагнути сутність таємниць "Ве-

жі"? А я, зробивши вигляд, що захворіла, дала можливість і безліч вільного часу. Використовуйте!

Я всміхнувся:

– Не чекав! Не даремно кажуть, що у священному гаю демони співають! Але ви тут нудьгуєте.

Карна відповіла на мою посмішку, додавши децицію задержуватості:

– Правильно. Але роблю це не задля того, аби ви мене розважали. Не зараз. Ідіть та розберіться з таємницями "Вежі", лицаре.

Я волів би почути "мій лицаре", але для початку непогано. Якби у нас було більше часу... Навіть якби у нас його і не було, я...

І тут втрутився мій здоровий глузд. Він нагадав, що ті, хто приїздив у готель до мене, провалили завдання. А тоді ситуація була простішою, ніж зараз. Можливо, йдеться про моє життя...

– Ми обов'язково продовжимо цю розмову, – мовив я, встаючи. – Обов'язково.

– Подивимося, – Карна знову відкрила книжку. – Дякую, що зайшли.

Я повернувся на сходи і вирішив: перш ніж іти до бібліотеки й поховати себе живцем у книжкових завалах, слід пообідати. *Мандрівки чарівними дверима надзвичайно підвищують апетит.*

Коли я віддавав належне мистецтву тутешніх кулінарів, до мене приєднався Данкен.

– Ви не повірите, – виголосив він.

– Повірю. От ви – не повірите.

– Хто цього разу? Ще один олень?

– Миша. Але річ не в тім.

– А в чому?

Я розповів.

Він подавився фазанячим стегенцем і довго кашляв.

– Неймовірно.

– Факти залишаються фактами, – я розвів руками.

В очах Данкена запалав вогник:

– Хіба спробувати?..

– Не раджу, – з притиском сказав я. – Мугідові може не сподобатися повторне відвідування його покоїв.

Ми помовчали, нарешті Данкен запитав:

– Але щось ви збираєтеся робити, чи не так?

Я тяжко зітхнув:

– Що, як ви гадаєте? Мугід не злочинець, я – не поліцейський, аби відкривати таємницю "Останньої вежі". Я пересічний сприймач, який знічев'я встромив носа туди, куди не варто було. Результат сумний. Навіщо зайві ускладнення? Зрештою, Мугід не обмежує моїх прав. Ми замкнені у "Вежі"? Замкнені. Але *ми б і так* залишалися у готелі весь час, поки тривали оповіді. Звичайно, одна річ – знати, що у будь-яку мить можеш піти звідси, інша – не мати такої можливості. І оскільки заборонена грушка солодша, ми прагнемо вирватися...

– Тобто, ви здаєтеся? Ви, хто розпочав все, вимагав від мене дотримання якихось таємниць; коли ми майже добралися до суті "Вежі", – ви здаєтесь!

– Дивна ви людино, пане Данкен, – прийшла моя черга хитати головою. – Говорите, наче п'ятирічний хлопчина: "здаєтеся", "дотримання таєм-

ниць", "добралися до суті". Суцільна романтика. Певно, юнак в окулярах навів вам такий настрій.

– "Юнак в окулярах"! – пирхнув журналіст. – Його наш шановний Мугід просто приспав одразу ж після того, як вам примарився олень. Хлопець проспав добу! Втім, – додав він, – вам це вже не цікаво.

Я рвучко кивнув і підвівся:

– Смачного. Бажаю вдало провести вихідний.

– Намагатимуся.

Підхопивши кошик із тістечками, я пішов. За спиною стиха лаявся журналіст, до глибини душі обурений моїм "відступництвом". *Нехай.*

Я зайшов до Карни, залишив тістечка, побалакав кілька хвилин про те та се і, трохи заспокоївшись, вийшов, аби відвідати бібліотеку. Пригод на сьогодні, як на мені, було задосить – саме час тихо-мирно зайнятися вивченням "Феномену Пресвітлих".

Якщо і є в "Вежі" місце, не підвладне злій дії загадкових метаморфоз та страшних таємниць, це – бібліотека. У служника, який проходив неподалік (*дивно! і звідки він узявся?*), я отримав ключі й незабаром уже сидів за столом, гортаючи потрібну книгу. Перш ніж читати, я поглянув у зміст фоліанта. *Ага! Ось те, що потрібно.*

Розділ називався "Прояви феномену в період після падіння династії Пресвітлих" і, схоже, був написаний і вміщений у книгу значно пізніше, ніж попередні.

Я відрегулював настільну лампу й заглибився в читання.

РОЗДІЛ 15

Прояви феномену в період після падіння
династії Пресвітлих

Після *ан-тегу*, який перетворив стародавні Ашедгун та Хуміндар на єдину державу, час володарювання ашедгунських Богів минув, і династія Пресвітлих перестала існувати. Але, напевно, щось розладналося в Оселі Богів, і першою ознакою цього стала поява на світ Риги, якому пізніше дали прізвисько Проклятий.

Рига народився в сім'ї придворного блазня, під час правління Гаттіна Другого. Як свідчать очевидці, хлопчик ріс похмурим і хворобливим. Це легко пояснити: з трьох років у нього виявилася незвичайна (для тих часів) здатність. Рига міг, раз лише поглянувши на людину, сказати, як вона помре.

(Примітка. Цей випадок вважається першим проявом дару Богів після падіння династії Пресвітлих. Але є всі підстави вважати, що насправді це перший випадок, який потрапив у поле зору істориків. Ніхто не може стверджувати з цілковитою певністю, що до Риги не було тих, хто володів даром, – ймовірніше за все, вони якраз були, однак або не послуговувалися даром, або не афішували це, і тому залишилися невідомими.

Яким шляхом пішла історія: чому, як, у чьому спадкоємці, у якому з бастардів проявився дар уже мертвих Богів? Ми не знаємо. І напевне, ніколи не дізнаємося).

Дар проявився у Риги в три роки, а першою "жертвою" став його батько. Важко уявити, що

відчувала трирічна дитина, коли пізнала таке. Він розповів про це матері, але та не зрозуміла, в чому справа. Хлопчика відвели до цілителя.

Нижче ми наводимо вибрані місця з нотаток придворного цілителя, які дивом удалося знайти (особливо якщо врахувати, що сталося з їхнім автором).

"Сьогодні до мене привели сина королівського блазня Блюра. Хлопчика звуть Рига, йому три роки. Я... (закреслено цілителем)

(закреслено) я спробую. Все-таки, це мій обов'язок.

Мати Риги, Веллана, сказала, що її синові примарилося щось жахливе. Він дійсно виглядав наляканим, але ще більше вжахнувся, коли побачив мене: затремтів, у нього почався нервовий тік лівої повіки. Я намагався заспокоїти хлопчика, але той несподівано заплакав та вхопився за мамину спідницю.

І все-таки він перелякався не мене, а чогось іншого. Це було зрозуміло з того, що хлопчик не намагається втекти від "доброго цілителя". Він просто стояв і плакав. Якби Ризі було не три роки, а більше, я б вирішив, що він тужить, але, як мені тоді здалося, для малюка такі почуття неможливі.

Я помилився. І (закреслено)

Я попросив Веллану вийти і залишити нас удвох. Гадав, що хлопчикові буде спокійніше, коли мати піде, – насамперед тому, що вона так і не зрозуміла, що він хотів сказати. Щоправда, могло бути і навпаки – Рига перелякався б, залишившись без Веллани.

Однак цього не сталося.

Тільки-но мати вийшла, Рига протупотів до мене – трирічне дитя! – і сказав: "Будь ласка, не кидайте полосок у вогнище! Будь ласка!"

І в очах його я бачив дещо, не властиве малим дітям: глибоку увагу та серйозність (закреслено).

Я вирішив не сперечатися:

– Гарзд.

– Обіцяєте?

– Обіцяю, Риго. А тепер скажи, що сталося?

– Я знаю, як помле тато, – просто сказав він. – Його плитлелять з лука. А ще я знаю, як помле мама. Вона пелелізе собі луки склом і буде довго клицяти. А...

– Чекай, – у мене несподівано запаморочилася голова, і хотілося вхопитися за щось, а краще – сісти на підлогу. – Чому ти вважаєш, що це станеться насправді?

– Я знаю, – сказав він. І більше нічого. Він *знав*.

– А... я?

Він потупився:

– Ви кинете полосок у вогнище, і все вибухне.

Я посміхнувся.

– Навіщо мені кидати порошок у вогнище? Я ніколи цього не зроблю. Виходить, ти помиляєшся. Й твої тато з мамою не помруть.

– Помлуть, – похмуро сказав він, і очі Риги наповнилися слізьми. – Умлуть. І ви. Я знаю.

(закреслено) взяв обіцянку мовчати про це, а Веллані сказав, що все гарзд".

Рига не помилявся. Про це дізналися рік по тому, коли один зі служників помер від укусу скаже-

ного собаки. Рига пророкував це за чотири місяці до загибелі служника і розповідав багатьом. Отож, цей випадок не приховати. Хлопчика на деякий час залишили у сироті, хоча й почали приглядатися до нього (особливо – прислухатися).

Батьки, здогадавшись, у чому справа, неодноразово намагалися заборонити йому пророчити, але даремно.

Чутки про надприродні можливості Риги дійшли до Гаттіна Другого. Той запросив п'ятирічного хлопчика до себе та звелів розповісти, як загине його правитель. Рига заплакав і сказав, що точно не знає. Правитель наказав висікти уперюха, а потім знову покликав до себе, але нічого цим не досяг.

(Примітка. Це єдиний відомий нам випадок, коли Рига не знав, як умре людина. Вірніше, сказав, що не знає. Чи було так насправді, й що змусило його зробити це, невідомо).

Поступово, до дванадцяти років, хлопчик остаточно втрачає всіх друзів та знайомих, бо ті цураються його, налякані незвичайною здатністю. Втім, справжніх друзів у нього ніколи не було. Він просто не встиг ні з ким подружитися; нажахані батьки забороняли дітям грати та розмовляти з Ригою. Вони вважали, що він не бачить, а прирікає на ту чи іншу смерть. Хлопчику не було місця при дворі, і він це знав.

Восени до Гардгена прийшов один із суурів, мандрівних мудреців. Він гостював недовго. Коли суур пішов, Рига рушив із ним.

Батьки не довго тужили за сином, який завдав їм стільки клопоту. Вони намагалися його шукати,

але так, для годиться. І Рига був їм за це вдячний.

Він подорожував із сууром довгенько, повернувшись до Гардгена вже у тридцять сім років.

На той час у країні стався переворот. Гаттіна Другого розірвали на шмаття власні собаки, один зі змовників до того ж устиг метнути дротика, який влучив просто у горло правителя.

(Примітка. Можливо, тому Рига не був впевнений, як загине Гаттін).

Блазня Блюра, що був під час убивства поруч із правителем, пристрелили з лука, а його дружина, дізнавшись, що сталося, перерізала собі вени.

Цілитель, коли змовники вдерлися до нього в кімнату, жбурнув у вогонь порошок; вибух розвалив стіну і не тільки скалічив тих, хто увійшов, а й убив лікаря.

(Примітка. Незрозуміло, чому цілитель пішов на самогубство. Він міг би жити і при новому правителі. Деякі дослідники вважають, що своїм пророцтвом Рига змусив лікаря зробити це. Звичайно, достовірно дізнатися відповідь ми не можемо).

У результаті перевороту влада в країні перейшла до рук самозваного правителя – Зширіза.

Прожив він недовго.

Проклятий з'явився у Гардгені, будучи вже відомим. Слава (недобра, зауважимо, слава) бігла поперед нього, і кожен у країні був абсолютно певен, що зустрівшись із Ригою Проклятим, дізнається, як помре.

Опинившись у столиці, віщун насамперед попрямував до палацу.

Далі ми наводимо уривок із "Літопису Ашедгну нових часів", написаного Ганелем.

"Місяць Нуз-Ал, день третій.

(пропущено авторами)

Впустили Проклятого. Я бачив Ригу ще хлопчиком. Він завжди був відлюдькуватим, хворобливим, із цією своєю тремтячою повікою. Я впізнав його саме по ній – повіка тремтіла, як і раніше, нагадуючи горло жаби. Навколо Проклятого поширювалася атмосфера похмурої урочистості. Вельможі завмирили й опускали очі. Рига мало звертав увагу – звук, напевно. Він не роздивлявся навколо, йшов до трону.

– Навіщо ти з'явився? – запитав Зширіз.

– Ти знаєш, – відповів Проклятий. – Ти загинеш від кинджала.

Рига був одягнутий у звичайний дорожній халат, не дуже коштовний, але зручний, з широкими кишенями – у ці кишені він і сховав руки. Охоронці напружилися, але Зширіз зупинив їх помахом правиці:

– Він убиває словом – не дією. Кажі. І знай, я не піддамся.

– Знаю, – сказав Проклятий. – Ти помреш від кинджала.

– Усе? – насмішкувато запитав Зширіз.

– Ні, – похитав головою Рига.

Він ступив крок уперед і різким рухом поправив пасмо.

– Тепер усе.

Правитель сповз на сходинки трону. Він намагався вирвати скорченими пальцями кинджал із горла, – але не міг.

Охоронці накинулися на Ригу, викрутили йому руки, а той, не звертаючи на них уваги, плюнув в обличчя вмираючого.

– Ти вбив Гаттіна, але я помстився за матір і батька.

Це все, що він сказав”.

За свідченням Ганеля, впродовж кількох наступних годин відбувся новий палацовий переворот. Кропрег, син Гаттіна Другого, зміг свого часу втекти й перебував далеко від батьківщини; тепер повернувся і запанував, завдяки озброєній підтримці своїх прибічників.

Але ця частина історії Риги Проклятого мало стосується теми нашої книги. Значно цікавіша роль, що зіграв у тих подіях, безіменний суур, згадку про якого знаходимо в Ганеля.

“Місяць Нуз-Ал, день п’ятий.

(випущено авторами)

Рига не брав участі у тому, що відбувалося. Він захворів, і нічого дивного: він завжди був хворобливим.

Через події, які мали історичне значення, на нездужання Риги ніхто не звернув уваги. Його поклали в челядній і забули. Ніхто не хотів морочитися з Проклятим.

Це було два дні тому. Сьогодні до палацу прийшов суур. Я впізнав його – саме з ним колись пішов подорожувати Рига. Суур запитав про Проклятого, його відвели до хворого.

(випущено авторами)

Місяць Нуз-Ал, день сьомий.

(випущено авторами)

Помер Проклятий. Суур був біля нього до останнього. Тіло за наказом мудреця спалили на поховальному вогнищі. Такою честю удостоюють лише вельможних панів, але суур наполіг, а Кропрег був не проти. Попіл суур забрав із собою”.

Так скінчилося життя Риги Проклятого.

Наступне повідомлення про носія феномену...

Я відірвався від книги і покрутив коліщатко. Лампа почала світити яскравіше; я продовжив читання, перегорнувши кілька наступних сторінок.

Як уже зазначалося в попередніх розділах, властивості Пресвітлих умовно можна розділити на корисні та шкідливі; передусім – для їхнього носія. І якщо власники шкідливих багато в чому повторювали долю Риги Проклятого, решта проживала своє життя відносно спокійно. Але, так чи інакше, стикалися із суурами. Мандрівні мудреці, безперечно, зіграли свою роль в історії феномену Пресвітлих, а зігравши, залишили сцену (див. Додаток № 5)

Стосовно ж...

Світла від лампи вже не вистачало для читання. Я потер очі й зрозумів: стомився. Днина вийшла насиченою, зовсім не схожою на інші вихідні.

Місце, на якому я зупинився, довелося закласти тоненькою трапчаною закладкою. Я відсунув кни-

гу й замислився. Не хотілося залишати "Феномен" тут, бо, судячи з усього, повернуся сюди не скоро. *Не буде великої шкоди, якщо я візьму книгу з собою. Буду проглядати вечорами, перед сном.*

Зачинивши бібліотеку, я відніс книгу до себе і повечеряв. Перед сном вирішив освіжити кімнату і відчинив вікно – приміщення миттєво наповнило завивання. Вітер унизу, в ущелині, співав стародавній поховальний гімн, і я дуже сподівався, що – не на нашу честь. Деякий час слухав, потім поставив заглушку і пішов до ліжка.

Скінчився перший тиждень перебування в "Останній вежі".

ДЕНЬ ВОСЬМИЙ

У двері постукали:

– Вставайте, пане.

– Встаю! – гукнув я. І перевернувся на інший бік, аби рипіння ліжка підтвердило сказане.

Тиша.

Ну, ще трішечки...

– Вставайте, пане.

– Та встаю, встаю! – *що це таке, зрештою?! поспати не дають. Ми в готелі чи в казармі?*

Я буквально шкірою відчув, що по той бік дверей чекає служник. Прислухається, мабуть, негідник.

(А я теж молодець! Війна, а він у ліжку ніжитья!..)

Стоп! Яка війна? Немає ніякої війни. Це в стародавньому Ашедгуні зараз вій... Тьху ти, яке "за-

раз"? "Вітаю, пане Нулкере, схоже, ви почали втрачати глузд. Роздвоєння особистості і таке інше. Гроші за непрожиті дні буде сплачено вашим найближчим родичам. Немає таких? Тоді далеким – нам усе одно".

Я сів і протер очі.

Чого тільки спросоння не наверзеться!

– Вставайте, пане.

– Встав! – прогарчав я. – Зараз вийду вмиватися – пересвідчитися!

Мовчання.

Вдягнувся та пішов умиватися. Служник шанобливо вклонився та повідомив, що "на нас" чекають у Великій залі. "На нас" – це на мене. Я обіцяв неодмінно бути (що, сніданок мені пропускати чи як?) і пішов умиватися.

На трапезу сьогодні з'явилися усі сприймаючі, що вже викликало певні підозри (або, якщо хочете, надію). На чільному місці, як і в старі добрі часи, сидів Мугід, увесь сповнений гідності – достеменно давній ашедгунський правитель у часи своєї могутності. Також тут були: журналіст (один екземпляр; побачивши мене, прибрав демонстративно-байдужий вигляд і з подвійним пожвавленням заходився розглядати глечик із вином), "академік" (один, сухенький і мовчазний; здається, йому єдиному тут добре та безтурботно – людина відпочиває), "генерал у відставці" (півтора, якщо брати до уваги габарити; зібраний, трохи напружений, кинув на мене погляд та залишив у спокої – "молодь..."), подружжя Валхірів (дві штуки, він – змарнілий і блідий, погляд спрямо-

вано на салатницю; вона – така ж бліда, але заспокоєна, час від часу поглядає на чоловіка), юнак в окулярах (половина: ще не очуняв від снодійного Мугіда й постійно куняє; думає, що цього не помічають, – та й справді, кожен надто захоплений собою), Карна (чарівна, як завжди). І я – роблю вигляд, що спізнився з поважних причин (так і є – спав).

Я привітався з усіма, всівся за стіл та запитально подивився на Мугіда. Схоже, чекали тільки на мене й лише тому не починали снідати. То от він я!

Мугід підвівся:

– Панове! Дехто з вас останнім часом почувався недужим. Прошу поставитися до цього серйозно і не ризикувати без нагальної потреби. Краще пропустити сеанс або попросити, як це зробила вчора пані Карна, аби його відмінили. Будь ласка, пам'ятайте, що здоров'я дорожче над усе.

Тепер стосовно вимушеної, якщо так можна висловитись, ізоляції готелю від зовнішнього світу. На жаль, рятівники досі не з'явилися, хоча я неодноразово зв'язувався з ними. Така недбалість, звичайно, не залишиться безкарною. Від себе можу запевнити: причин для хвилювання немає. В "Останній вежі" досить продуктів, тож голодна смерть нам не загрожує. Можете в цьому пересвідчитися, поглянувши на стіл.

Отже, панове, ще раз прошу вибачення за прикрі непорозуміння і – смачного!

Він сів – не вистачало тільки оплесків. Ми почали снідати.

...Коли спускалися, Карна поглянула на мене і опустила повіки. Я відповів так само: *вже знаю*. Здається, ніхто нічого не помітив.

ОПОВІДЬ ДЕВ'ЯТА

*Навіть не помітила, коли настав полудень.
Час іти до палацу.*

Тесса ліниво позіхнула, потягнулася та підвелася з ліжка. Вчора вона просиділа допізна, розмірковуючи про авантюру, яку запланувала разом із Братами – тому сьогодні спала майже до обіду. Внутрішній механізм, на зразок арбалетного спускового гачка, спрацював безвідмовно – як, зрештою, завжди; Тесса прокинулася саме тоді, коли хотіла. Ще встигне перекусити та перевдягнутися. Хоча – що їй, войовниці, одягатися? – Тесса не схожа на тих чепуркуватих красунь, у яких шовки та сережки випирають навсебіч. Та й для кого їй одягатись – якщо Тогіна немає поруч.

Вона зиркнула в уламок люстерка: дещо розкучлана, але все ж дуже приваблива. І вкрай небезпечна – та про це знали лише деякі, помічаючи у войовниці тільки красу.

Тесса пригладила своє коротке волосся й надягла обруч, який подарував їй два роки тому Тогін. Потім пристебнула до пояса піхви з вигнутим клинком, штовхнула двері й пішла до загальної зали – чи на пізній сніданок, чи на ранній обід.

Кен сидів на тому ж місці, що й учора. Він підняв велику сивочолу голову і пильно подивився на сестру.

– Доброго ранку. Йдеш?

– Ні, – якомога недбаліше відповіла войовниця. – Спочатку перехоплю щось. Куди поспішати? Хай трохи помордуються, очікуючи.

Кен ледь посміхнувся самими куточками вуст:

– Я теж мордуюсь, очікуючи.

Тесса поклала свою тонку руку на його кулаки, міцні, немов вилиті з металу.

– Так треба, Кене. Повір, вони погодяться. Не можуть не погодитися. У них немає виходу.

– Твоя правда. Але у нас теж немає виходу. Якщо вони дізнаються про це...

– Не дізнаються, – відрізала Тесса. – Їм не до того, аби винюхувати. У них – "справи державного значення".

– Повір, вона в цьому тямить, – зауважив Укрін, який щойно підійшов. – Йдеш, Тессо?

– Спочатку поїм – із вашого дозволу! – буркнула вона. – Та й без нього.

Укрін виставив уперед кухоль, захищаючись:

– Навіщо так суворо? Я тільки запитав. Мені теж не байдужі долі наших Братів.

Войовниця зігнувала його слова, відвернулася та вигукнула.

– М'яса, млинців, вина!

– Не певен, чи буде тобі цікаво, Тессо, але, – Укрін відсърбнув з кухля, – кажуть, у бік Кріни рушили вози з провіантом. Тобі це про щось говорять?

– Про це – ввечері! – різко відповіла войовниця. – Коли я повернуся.

– І якщо вони погодяться, – додав Укрін. – Хвилюєшся.

– Коли вони погодяться, – виправила його Тесса. – Вони погодяться.

Поснідавши (чи таки пообідавши?), войовниця повернулася до кімнати. Знову поглянула у люстерко й уперше дозволила собі замислитися: що буде, якщо план зірветься.

Ні, неможливо. У крайньому разі, поговорю з Армахогом.

Тесса у відчаї закусила губу. Навряд чи старегх захоче допомогти їй, усе-таки тоді вона пішла. Він не звинувачував, казав, що все розуміє; він і вчора кинувся її обіймати, – але... Але. Він не знає, що вона пішла в Братство у пошуках свободи, а знайшла там кохання. Армахог ймовірніше за все захоче відновити стосунки, які були колись між ними. А відновлювати нема чого.

А якщо іншого шляху не існує? Заради порятунку Тогіна ти зробиш це?

(І зізнайся – він подобався тобі тоді й не втратив привабливості досі).

Що робитимемо?

Тесса дістала гребінець і серйозно зайнялася зачіскою. Вона мусить виглядати гідно, аби у правителя та його оточення склалося добре враження про Братство... чи не так?...

Біля палацової брами на неї чекали. Охоронці пропустили Тессу, й один, довготелесий та засмаглий, сказав, що проведе гостю до старегха.

– Чому до нього?

– Наказано.

Наказано – то й наказано. Швидше за все, правитель переклав тягар подальших перемовин на

плечі старегха, що не дивно, коли взяти до уваги давнє знайомство Армахога з Тессою. Пресвітлому зараз не до Вільних Клинків – цю проблему в силі вирішити й інші.

А може, правитель просто звелів переказати, що вони не потребують наших послуг. Навіть бачити мене не захотів. Навіщо? Старегх сам владає це дрібне непорозуміння.

Кабінет Армахога виглядав не дуже розкішно – Тесса підсвідомо очікувала більшого: все-таки старегх Ашедгуну. Але, напевне, швидше Пресвітлий жебракуватиме, ніж Армахог – житиме заможніше, ніж потрібно (на його думку).

Звичайно, були тут і різнокольорові гобелени, і зброя, розвішана по стінах і розміщена на стояках, були вази, і композиції з сухих квітів, були меблі, дуже зручні і досить дорогі, – але без цього неможливо: становище зобов'язує. Однак ніяких, крім необхідних для створення образу "солідного та могутнього" військового начальника речей, у кабінеті не знайти. Армахог залишався Армахогом, і роки мало змінили його звички та ставлення до життя – тепер Тесса це розуміла.

Вона зайшла до кабінету й зупинилася біля дверей, а старегх уже підвівся з-за письмового столу:

– Проходь, сідай.

– Дякую, – недбало відповіла войовниця. Перед столом вона помітила крісло, велике та зручне, – сіла й закинула ногу на ногу. Сьогодні Тесса одягла досить коротку спідницю, і тепер Армахог міг бачити майже всю войовницю. Це навряд чи було чесно з її боку, але Тесса нагадала собі, що

від успіху справи залежить доля Тогіна. Це трохи допомогло.

Старегх замислено покрутив довгий рудий вус, насупився:

– Скажи, ти дійсно хочеш взяти участь у цій війні?

Він завжди вмів формулювати запитання.

– Чому ні? Зрештою, це моє ремесло. Між іншим, твоє також.

– Тессо, я зараз розмовляю з тобою не як старегх Ашедгуну, а як твій давній... друг, – він запнувся на одну-єдину мить і розсердився на себе за це. – Зрозумій, тут не той випадок, коли... Скажи, невже всі найманці вирішили одночасно вступити на службу до Пресвітлого?! Я...

– Не найманці, – холодно кинула Тесса. – Не найманці, а Вільні Клинки. Або Брати, якщо тобі так більше до вподоби. Але – не найманці.

Він уважно подивився на неї, потім опустил очі:

– Вибач. І все-таки – в чому справа?

– Чому б тобі просто не сказати, що Пресвітлий не бажає мати з нами нічого спільного, і ми запропонуємо свої послуги Хуміндару. Гадаю, там до нас ставитимуться привітніше.

Армахог скривився:

– Зачекай, не поспішай. Талігхіл хоче мати з вами справу.

– А чого хоче старегх? – примружилася вона.

– Ти знаєш. Ти знаєш моє ставлення до твоїх... кхм... професіоналів. Воно не змінилося.

– Давай ближче до справи. Цими днями ти, напевне, зайнятий, тож не хочу тебе відволікати.

– Гарзд, – Амахог опустив голову. – Ваші умови?

Вона виголосила те, про що заделегідь домовилася з Согом, Уріном та Кеном: сума, яку мав отримати кожен з Братів, провіант, зброя...

Армахог заперечив, і вони деякий час обговорювали умови, хоча кожен знав: угоду буде укладено. Тільки войовниця не сказала про найважливіше, про головну причину свого візиту.

Він може не погодитися. Коли б це був Пресвітлий – інша справа. Але... навряд чи я побачу правителя найближчим часом, – а остаточні умови будуть узгоджені й прийняті сьогодні: часу майже не залишилося.

– Ще одне, – сказала вона недбало. – Півроку тому кілька наших Братів було заслано на копальні. Зазначу, зовсім безпідставно. Ми хочемо, аби їх було звільнено.

– А якщо я скажу, що це неможливо? – запитав Армахог. – Ти звернешся до Хуміндара? Боюсь, вони не зможуть задовольнити цю вимогу.

– Гадаєш? Якщо влада в країні опиниться в руках братів Хпірнів – то чому ні?

– Не знаю, Тессо. Все, що ти досі вимагала, я міг пообіцяти, цього – не можу. Треба переговорити з правителем.

– Я зачекаю.

– Даруй, тобі доведеться чекати в коридорі.

Ти змінився, старий учителю.

(і коханцю)

Тільки я цього не помітила спочатку. Став жорстокішим, вмієш примусити замовкнути власні почуття. Bravo!

– У коридорі – так у коридорі.

Вони вийшли з кабінету, й Армахог покликав охоронця – того, довготелесого й засмаглого.

– Зачекай тут із пані. Я незабаром повернуся.

Довготелесий відійшов до вікна та став до нього боком: щоб і Тессу з поля зору не випускати, і не занадто на неї витріщатися. Хоча, як помітила воївниця, у скляному відображенні її видно досить чітко, з усіма принадами, які так подобаються чоловікам – тому охоронець і витріщався у віконну шибу. Тесса посміхнулася й відійшла в тінь, присівши на лаву біля стіни. Засмаглий ображено поспів і відвернувся.

Так, Армахог сильно змінився. Посада старезка позначилася на характері, він став жорсткішим, непохитнішим. Особливо – до власних почуттів.

Вона зупинила себе. Які почуття?! Ти собі лестиш, жінко. У нього напевне є сім'я, діти – не вік же за тобою скніти. Чи – ревнуєш? Злишся, що не падає до ніг, не освідчується в коханні, як було раніше, взагалі не згадує про минуле? Тільки й усього, що обійняв учора... а серденько у тебе затьохкало, га?

Але Тогін...

– Пані Тессу запрошують до зали нарад, – підійшов і повідомив служник. Довготелесий охоронець стояв поруч, готовий провести.

Схоже, Пресвітлий вирішив особисто говорити зі мною. Не так вже й погано.

До зали нарад було недалеко, вони швидко опинилися перед дверима. Вартові зиркнули на прибу-

лих, але довготелесий сказав, що це "пані Тесса", – їх пропустили.

Майже всі у залі були знайомі войовниці, нових облич не додалося, навіть навпаки – не було Харліна. Мабуть, віддавав чергові розпорядження.

– Отже, – сказав Пресвітлий, підводячись і вітаючи Тессу, – отже, пані Тессо, ви бажаєте, щоб ми, крім решти вимог, визволили Братів, засланих на копальні? Але – погодьтеся – там перебуває багато Вільних Клинків, і всіх відпустити я не в змозі. Просто не маю права. Та й, зрештою, не хочу, бо більшість із них – убивці та злодії, які скоїли важкі злочини й були піймані на гарячому. На копальні просто так не потрапляють. Я згоден розглянути прохання, але, – Талігхіл підвів до стелі вказівний палець, – більше сорока-п'ятидесяти каторжників не відпустимо. При цьому їм буде висунуто обов'язкову умову – брати участь у війні. Безкоштовно, ясна річ. Рішення остаточне, обговоренню не підлягає. У разі згоди реєстр слід подати сьогодні ввечері.

Талігхіл скінчив говорити й уважно подивився на войовницю. Та незворушно кивнула:

– Гарзд. Решта умов залишається без змін?

– Так.

– Сьогодні я прийду з реєстром, мій правителе, – Тесса вклонилася й вийшла.

У залі запанувала тиша. Нарешті Лангіл, насупившись, вимовив:

– Ризиковано це. Дуже ризиковано.

– Так, – відповів правитель. – А хіба ми не вирішили, що іншого виходу немає? Інакше вони не погодяться – це зрозуміло.

До того ж, панове, врахуйте ще й наступне, – визначив Тіеліг. – Так ви збільшуєте гарнізон веж одразу на "сорок-п'ятдесят чоловік". Професіоналів, коли послуговуватися словами пані Тесси. Крім того, невідомо, скількох із них візьме до себе Ув-Дайгрейс, тож ми мало що втрачаємо.

Так, – подумав Талігхіл. – *Без сумніву, Ув-Дайгрейс візьме до себе їх усіх. Якщо комусь доведеться вмирати в ущелині, то не тільки моїм бійцям.*

- Отже, панове, продовжимо нараду.

(зміщення проноситься наче стріла, лише мерехтить її яскраве пір'я)

Коли надвечір зробили перерву, Талігхіл, відшвиши вбік Тіеліга, запитав:

- Що це за історія з Вільними Клинками? Чому так багато їх опинилося на копальнях? Начебто, ніяких спроб здійснити державний заколот не пригадую.

Верховний жрець Бога Війни знизав плечима:

- Давня історія. Ви, мабуть, якраз відпочивали у горах, тому нічого не знаєте. Суть така: півтора роки тому якийсь Вільний Клинок – серед них усілякі трапляються – вирішив трохи заробити. (Я хоч і жрець Ув-Дайгрейса, мушу визнати, що у Братстві дуже багато людей керуються одним бажанням: отримати гроші й витратити їх, причому друге роблять швидше, ніж перше, тому грошей майже ніколи не мають). Цей Вільний Клинок викрав у когось із північних вельмож сина. Брат задалегідь улаштувався до вельможі охоронцем, вивчив оточення та умови – потім здійснив викрадення. Батько, звичайно, поставив усіх на вуха,

висік батогами та вдосталь позанурював у Ханх, - (тут правитель, як здалося жерцеві, трохи зніяковів), - але оскільки це не допомогло, оголосив про нагороду тому, хто розшукає хлопчика.

- Зрозуміло, - вставив Талігхіл. - Тоді колишній охоронець знайшов пропажу.

Тіеліг похитав головою:

- Колишній охоронець вичікував. Тільки коли вельможа втретє підвищив суму нагороди, Вільний Клинок з'явився разом із сином до батька. Братові не поталанило - хлопчик упізнав його (даремно він влаштовувався охоронцем). Вельможа, звичайно, грошей "підприємцеві" не дав, а наказав висікти та відпустити на всі чотири сторони. Дурний був, за що і поплатився. Вільний Клинок, на відміну від нього, був розумним. Він витримав приниження, потім відшукав Братів і переказав офіційну частину історії: мовляв, знайшов людині сина, ризикуючи життям, - а той узяв та й повірив нісенітницям хлопчиська - грошей не дав, зневажив. Загалом, палав Клинок жагою справедливої помсти, заразом обіцяв тим, хто допоможе, поділитися викупом, котрий збирався забрати у вельможі разом із компенсацією за збитки, моральні й фізичні.

- І що? Йому повірили?

- Як не повірити?! Та й вабила месників обіцяна винагорода. Тож "ображений" Брат зібрав компанію з п'ятнадцяти-двадцяти чоловік і подався вершити суд. Дорогою до них приєдналося ще чоловік тридцять. Вони в'їхали у замок вельможі, взд... провчили його та спорожнили скарбницю. Дещо віддали на пожертву храмові Ув-Дайгрейса, а біль-

шу частину зібралися пропити та проїсти. Вельможа тим часом отямився й не на жарт розлютився. Він попросив допомоги у свого сусіда (кузена за сумісництвом), об'єднавши свої зусилля та армії, вони розшукали Братів, але більшості вдалося втекти. Однак заводіяку спіймали й відвезли до замку потерпілого як заручника.

Талігхіл здивовано підніс брову:

– Отак запросто? А чому вони не звернулися до держави, хоча б до того ж Армахога? За самоправність їх ніхто б по голівці не погладив. Та й навіщо було брати в заручники Клінка-злочинця? Віддали б суддям...

– Справа в тому, що майже всі гроші, викрадені із замку, Брати встигли витратити. Вельможа вирішив зробити те, що практикував його заручник: вимагати викупу. А Вільні Клінки, не розібравшись, у чому справа, порадилися і вирішили гарченько провчити "зухвалоного вимагача". Утворилася чимала компанія з тих, хто був тоді без роботи; вони рушили до замку вельможі "сплачувати викуп". Влаштували облогу за всіма правилами, стали табором і, чинячи свавілля в навколишніх поселеннях, чекали падіння замку. Кузен-сусід "вимагача" нарешті відіслав до столиці гінця з вимогами терміново покласти край неподобству. Руалнір відрядив до замку Армахога з військом, і той швидко навів лад. Братів, що тримали облогу, заарештували й відіслали на копальні. Заводіяку теж.

– Дивно, – правитель насупився. – І що, Брати погодилися з вирокком суду? Не чинили опору?

– Чинили, – відповів Тієліг. – Тому, власне, їх і відправили на копальні – “за опір військам правителя”. Щоб решта Клинків не намагалася бунтувати й “визволяти Братів”, на майданах усіх більшменш великих міст виголосили наказ, де докладно описувалася суть конфлікту.

– І за весь час ніхто не намагався влаштувати втечу “товаришам”?

– Намагалися – не вдалося. Тому впевнений: у списку, який принесе пані Тесса, будуть імена тих, хто тримав облогу замку. А “зłodії та вбивці, які скоїли тяжкі злочини і схоплені на гарячому” – так ви казали? – залишаться, де їм і належить.

– А заводіяка?

– Боюсь, його ім’я також буде в реєстрі. Саме йому намагалися влаштувати втечу. На волі у цього Клинка є брат – не з Братства, а рідний. Гадаю, зараз ця людина знаходиться в Гардгені.

– Як звали заводіяку?

– Мабор.

– Дозволю собі втрутитися, Пресвітлий, – сказав Армахог, який щойно підійшов і чув останню частину розмови. – Пригадується, цей Мабор іще мав прізвисько.

– Яке?

– Скажений. Мабор Скажений.

Тільки скажених мені не вистачає! – з прикрістю подумав Талігхіл.

– Пане правителю! До вас – пані Тесса, – повідомив охоронець біля входу.

– Впустіть.

Тесса стрімко ввійшла і протягнула Пресвітлому реєстр.

– Сорок сім чоловік, – констатував Талігхіл, пробігши його очима.

– Так, – твердо промовила войовниця, дивлячись у вічі Пресвітлому. – Жоден з них не повинен залишитися на копальнях.

– Жоден? – іронічно перепитав правитель.

– Жоден, – підтвердила Тесса. – Це *наша* остання умова.

– Гаразд. Завтра з'явитесь зранку, разом із тими, хто керуватиме вашими... гм... солдатами. До побачення.

– До зустрічі, мій правителю, – вона вклонилася.

Талігхіл провів войовницю поглядом, потім подивився на реєстр.

"25. Мабор на прізвисько Скажений".

(шалена карусель збиває з ніг – чи з пантелику? зміщення)

– Тессо, на вас... на тебе чекає якийсь чоловік.

Войовниця здивовано подивилася на юного Кейоса:

– Що за один?

Вона страшенно втомилася сьогодні – від лайки, яку влаштували Клинки, коли вирішували, кому дарувати волю, а хто – догниватиме на копальнях; від нервів і дурних побоювань. Утомилася. А тут ще хтось прийшов.

– Не знаю, – розвів руками Кейос. – Сказав, що шукає пані Тессу. Я відповів, мовляв, немає такої і взагалі не знаю, про кого він, а він дав монетку й

наказав негайно провести до вас. Казав, начебто у нього важливі новини про Тогіна.

Незнайомець сидів за столиком і байдуже поглядав навсебіч: високий, сухорлявий, з темною шкірою, властивою для мексиканців далекого півдня. *Він що, з Хуміндару?*

Войовниця присіла поруч:

– Ти шукав Тессу?

– Я.

– Слухаю, – вона краєм ока помітила, що зі свого постійного місця підводиться та рушає Кен, іде із загрозою: "коли хтось скривдить її, матиме справу зі мною".

– Я – Джулах. Мене послали по тебе. Мій пан не може особисто прибути до Гардгена, тому наказав передати: якщо тебе цікавить інформація, що стосується Тогіна, рушай зі мною.

– Куди?

– Неподалік від столиці є селище Гілхадва, там він чекає.

Тесса запевнила, що буде за мить готова вирушити, й покликала Кена, аби той склав їй компанію. Незнайомець не заперечував.

Як він і сказав, до Гілхадви було недалеко. До півночі вони дісталися селища. В'їхали. Брехали собаки, ліниво та сонно; прокукурікав здуру півень. Темні будиночки байдуже дивилися поперед себе й на пізніх перехожих уваги не звертали. Тільки один, двоповерховий і галасливий, у кількох вікнах зберігав світло. Провідник спішився, взяв коня за повід і рушив туди.

Минули парканчик і опинилися біля службових прибудов. Неподалік стайні Тесса побачила пишну

карету, поруч сидів на варті служник. Він поглянув на Джулаха, привітно махнув рукою і вказав на вікна другого поверху:

– Чекає.

Вони зайшли до будинку, піднялися на другий поверх. Провідник зупинився біля подряпаних дверей і постукав.

– Що? – невдоволено запитав рипучий голос.

– Привів, пане, – відповів Джулах.

– Заходьте.

У кімнаті було тісно від речей і величезної скрині. На перекособоченому ліжку сидів високий сивобородий старий і потирав руки так, наче йому ломило кістки. На дощ, – відсторонено подумала Тесса.

– Відрекомендуй мене гостям, – наказав старий Джулахові.

– Пан Раф-аль-Мон, – повідомив той офіційним тоном, від якого Тесса мимоволі скривилася. – Пані Тесса, пан...

– Кен, – сказав Вільний Клинок. – Добривечір.

– Швидше, доброї ночі, – зауважив Раф-аль-Мон. – Джулаху, подай гостям стільці.

Сухорлявий служник виконав наказ і завмер біля дверей мовчазною статуєю.

– Тож, – почала Тесса, – ви знаєте щось про Тогіна.

Старець пригладив скуйовджену бороду.

– Без жодного сумніву. І не лише про нього, – додав він рипучим голосом. – Але, бачите, я купець, і тому покликав вас сюди, керований не тільки альтруїстичними почуттями.

– Якщо ви збиралися продати відомості, вам треба було їхати до столиці, а не тягнути нас сюди, – відрубала Тесса.

– На жаль, я не можу з'являтись у Гардгені з причин, які не залежать від мене, а повідомити вас було необхідно.

– За гроші, – криво посміхнулася Тесса.

– Даруйте, я купець, а не оповісник, – розвів руками старий. – Упевнений, коли ви вислухаєте мене, погодитесь, що мої відомості коштували і грошей, і цієї невеличкої подорожі.

Кен хмикнув:

– "Невеличкої"!

– У нас немає з собою грошей, – утрутилася Тесса. – На жаль.

Старий махнув рукою:

– Нічого. Певен, ви заплатите мені (у тому разі, звичайно, якщо угоду буде укладено). Джулах поїде разом з вами і забере гроші – я йому довіряю.

– То ви розповісте нам про Тогіна зараз? – перепитала войовниця.

– Саме так.

Він витримав паузу, поплямкав невидимими за бородою губами:

– Справа ця стосується не тільки – й не стільки – пана Тогіна, про його прикре місцезнаходження ми змовчимо, а передусім – вас. Ви, панове, сьогодні домовилися, що вирушите на власну смерть і відрядите туди ще – скількох? сорок сім? чоловік. Завтра ви підпишете угоду. То вас цікавить детальніша інформація про те, що ви збираєтесь робити? Чи, якщо завгодно, що з вами збираються зробити.

– Я заплачу, – хрипло сказала Тесса. – Продовжуйте.

– Продовжую, – Раф-аль-Мон знову потер руки. – Отже, завтра ви укладете угоду і відправитесь до ущелини Кріни. Вам відомо щось про тамтешні вежі?

– Відомо, – підтвердив Кен.

– Тоді не буду втомлювати вас довгими тактично-стратегічними характеристиками веж. Ду-уже гарні вежі для захисту Ашедгуну від будь-яких атак з півдня. Зараз звідти насувається військо хумінів, яке значно чисельніше за те, що має сьогодні в розпорядженні старегх. Для збору армії потрібен час. Як його виграти? Дуже просто – затримати братів Хпирнів в ущелині. Тому й треба відправити у вежі загін Вільних Клинків і згубити там; досить зручно, бо на закінчення війни найманцям не доведеться платити.

– Чи не можна конкретніше? – похмуро запитав Кен.

– Конкретніше?.. Можна й конкретніше.

– Будьте ласкаві, – сухо сказала Тесса. – І, дода-ла, – спробуйте переконати нас, що все, сказане ва-ми, правда. Інакше...

– Не сумнівайтесь, – відмахнувся старий. – Ви впевнитесь в цьому – так чи інакше. Якщо не сьогодні ввечері, то через тиждень-другий – точно. Але *тоді* буде запізно.

Войовниця промовчала.

– Тож слухайте...

(*зміщення – лампа на допиті в слідчого: відпо-відай!*)

У загальній залі пусто і темно. Тесса стомлено присіла на табурет: *Боги, як я стомилася!*

– Ти таки віриш, – сказав Кен.

– Так, вірю.

– А я – ні.

Хочеться їсти. І спати. Спати – більше. Завтра вранці треба йти до палацу, а я... Чи треба? Якщо те, про що розповів старий, правда...

– Розумію, Кене. Щось придумаємо.

– То завтра ти не відмовишся від пропозиції Пресвітлого?

Вона сумно всміхнулася, сподіваючись, що в темряві він не побачить.

– Чи я можу відмовитися? Сог з'їсть мене без гірчиці. Звичайно, не відмовлюся.

– Але... ти ж віриш.

– Упевнена, щось придумаємо. Сходи, скажи, щоб принесли поїсти – інакше я не доживу до ранку.

Брат пішов.

Армахог нездатен... На таке – нездатен.

(Але він намагався тебе відмовити, так?)

Так. Але...

Але.

Войовниця похитала головою.

Хотілося вити. І їсти.

Вона поїла й пішла до себе.

ДЕНЬ ВОСЬМИЙ

– Це щось новеньке! – вигукнула Карна. – Цього немає в жодній історичній праці.

– Правильно, – відгукнувся Мугід. – Коли наші оповіді скінчаться, ви зрозумієте, чому.

– Сьогоднішній сеанс закінчено? – уточнив я.

– Так. Завтра продовжимо, панове.

Ми потихеньку розходилися.

Не знаю, як інші, а я маю намір зайнятися читанням "Феномену".

Так-с, на чому ми минулого разу зупинилися? Ага, там було посилання на Додаток, пов'язаний з суурами. Подивимося.

ДОДАТОК № 5

Суури та носії феномену Пресвітлик

Назва "суур" походить від імені давньоашедгунського мудреця Ісуура. Життя цієї людини, його слова й діяння заслуговують, аби їм були присвячені великі томи (що, до речі, робилося і робиться донині). Вчення Ісуура багато в чому визначило розвиток філософії, природознавства і культури Ільсура на кілька століть уперед. Саме воно стало основою світогляду для особливого суспільного прошарку в давньому, а потім – новому Ашедгуні, – мандрівних мудреців.

В Ісуура було багато учнів; принаймні, людей, що так себе називали, – було більш, ніж досить. А сам він стверджував, що не *приймав* учнів. "Тільки той, хто живе за серцем і йде за своєю душею, *стає* моїм учнем" (1, стор. 23). З погляду Ісуура, таких – небагато.

Усе-таки вони були, і ще за життя мудреця деякі "перестали бути учнями, піднялися на наступний щабель вічності" (1, стор. 71). Вони залишили Ісуура і мандрували Ашедгуном і поза його межами.

Після смерті Ісуура мандрівні мудреці зібралися на могилі вчителя і радилися. (Вже на той час за ними закріпилася назва "суури", етимологія якої досить прозора.) Мета й результати зібрання перших суурів невідомі.

За кілька днів мудреці розійшлися і продовжували жити, як і раніше. Поступово у них з'явилися послідовники – вчення Ісуура "продовжувало жити у серцях, осяваючи шлях тим, хто бажав цього" (3, стор. 25–26).

Уклад життя суурів мало змінився відтоді. "Кроками своїми міряти путь, їсти те, що пошлють Боги і дадуть люди; не гніватися, не злословити, не чинити шкоди душі людській – ось наша доля", – все це суури пронесли крізь віки. Вони несподівано для інших – "тих, що зазнали марноти світу" – набули статусу недоторканих. За вбивство суура карали суворо і жорстоко. Це створило вигідні для обох сторін умови: вони не торкалися "марноти світу" – світ не чіпав їх. У такий незвичний і мудрий спосіб можновладці Ашедгуну позбавилися своєї небезпеки, яку несли в собі суури. Як стверджують деякі аналітики, мандрівні мудреці могли б серйозно похитнути світооснову, якби не опинилися частково "ізольованими від світу".

Житєвий триб суурів, здавалося, відкидав можливість будь-якої організованості та управління. Однак, раз на три роки (за необхідності – й частіше) більшість мудреців приходила на могилу Ісуура. Там вони проводили кілька днів, але завжди тема та результат зборів для невтаємничиних залишалися невідомими.

Тож, повторимо: впродовж досить довгого часу, – аж до ан-тегу, що перетворив стародавні Ашедгун та Хуміндар на єдину державу, – суури залишалися поза "марнотою світу". Ан-тег не викликав особливих хвилювань серед мандрівних мудреців (якщо поняття "хвилювання" можна застосувати до них). Вони продовжували жити відчужено, але поступово (це легко помітити уважному історику) згадки в літописах про мандрівних мудреців усе частіше пов'язані з певними людьми – носіями феномену Пресвітлих.

Першу таку згадку знаходимо в "Літописі Ашедгуну нових часів" Ганеля. Ім'я суура (вірніше – його безіменність, що загалом властиво мандрівним мудрецям) пов'язане з історією Риги Проклятого (див. РОЗДІЛ 15). Надалі жодна людина, у якої виявлявся феномен Пресвітлих, не залишалася поза увагою суурів.

Можемо визначити кілька варіантів долі феноменосіїв (відносно ролі мандрівних мудреців).

Варіант перший. Суур зустрічається з феноменосієм до повноліття останнього або невдовзі після нього (до 25–27 років). Зазвичай, феноменосій іде з мудрецем і подорожує з ним.

(Примітка. Цікавим є статус феноменосія при мудреці. Наскільки нам відомо, він ніколи не ставав учнем суура. Він залишався супутником).

Тоді феноменосій, як правило, опинявся в ізоляції від "марноти світу" і не втручався в неї. Звичайно, були й винятки (наприклад, історія Риги Проклятого).

Супутник супроводжував суура до самої смерті. Як свідчать письмові пам'ятки, він намагався не допустити – і найчастіше *не допускав*, – одруження *супутника*. Так чи інакше, у феноменоносіїв, які мандрували із суурами, дуже рідко з'являлися діти (відомі лише поодинокі випадки). Цей факт разом із висновками, про які йтиметься далі, дає ще одне підтвердження прибічникам теорії генетичної природи феномену Пресвітлих (див. РОЗДІЛ 3).

Варіант другий. Суур знаходить феноменоносія, коли той уже живе самостійно. Мудрець гостює в нього, бесідує. Врешті, останній або залишає "марноту світу" – життя його в такому випадку збігається з Варіантом першим, – або продовжує жити по-старому. Тоді суур з'являється ще раз, уже на схилі віку феноменоносія. Зазвичай, рано чи пізно той ішов із мудрецем.

Варіант третій. Суур знаходить феноменоносія наприкінці життя останнього. Феноменоносій *майже завжди* залишає "марноту світу".

Життя *кожного* відомого нам феноменоносія збігається з одним із вищезазначених варіантів. Проаналізувавши дані, приходимо до несподіваного висновку. З часу підписання ан-тегу аж до смерті Пурнела – останнього феноменоносія (якщо не вважати такими оповідачів, а про це сказано окремо – (див. РОЗДІЛ 15), суури *втруtilись* у "марноту світу" і *призвели* до повного зникнення феноменоносіїв. Коріння цього ми, певно, знайшли б у світогляді мандрівних мудреців, у якихось канонах, але, на жаль, маємо лише нотатки, залишені Ісууром і деякими його учнями (див. БІБЛІОГРАФІЮ). Немає сумні-

ву, що за роки, які минули від написання цих документів до підписання ан-тегу, філософія суурів зазнала досить суттєвих змін. А їхні цілі? Вони були й залишилися невідомими. І мабуть, уже ніколи не будуть пізнані та розтлумачені.

Авжеж!

Цікава штукенція, ця книжечка. Не даремно я взяв її з бібліотеки. І шкода, що до їдальні її нести не можна...

Бо саме туди я, зголоднілий, вирушив.

Уже спускаючись на другий поверх, наздогнав пана Чрагена. Він не помітив мене, бо був надто заглиблений у власні думки. Я кахикнув.

– А, пане Нулкер! – сказав "академік", погладжуючи куцу борідку. – Даруйте, захопився роздумами.

– Про що, коли не секрет? – поцікавився я.

– Гм, звичайно, секрет, – посміхнувся Чраген. – Але вам відкрити можна, оскільки ви мені подобаєтеся: небагато молодих людей вашого віку цікавляться стародавньою літературою. Зараз, знаєте, все більше віддають перевагу телевізорам, стрибкам з парашутом та іншій маячні.

– То чим же вам не подобаються стрибки з парашутом? – здивувався я.

– Давня історія, – міцно стулив сухенькі губи "академік". – Н-да, давня та сумна. Був колись у молодості закоханий в одну гарну і розумну дівчину – дуже, до речі, схожу на пані Карну. Залицявся, вірші писав. І, уявіть, вона пішла від мене до чемпіона з цих самих стрибків з парашутом. Я,

звичайно, вирішив не здаватися і поспішив на вишку для стрибків, щоб довести – собі і їй, – що я теж не ликом шитий, а коли і шитий, то вже певно не ним. Упав і зламав ногу.

Я спробував стримати посмішку – не вийшло. Пан Чраген махнув рукою:

– Смійтеся, смійтеся, мені теж смішно, коли згадую. Але парашутів відтоді не люблю. То про що ми?..

– Про секрет, який ви збиралися відкрити, – нагадав я.

Ми увійшли до Великої зали й сіли, продовжуючи розмову.

– Так-от, про секрет, – "академік" потягнувся за тушкованим м'ясом. – Секрет, знаєте, простий. Я думав про стародавні мови. Про деякі збіги й семантику окремих ієрогліфів. До речі, мені здалося, ви знаєтеся на давньоашедгунській?

– Трішки. В межах університетського курсу.

– А що закінчували? – діловито поцікавився Чраген.

– Намагався багато, але нічого не закінчив, – пожартував я. – На фізико-математичному було нудно, на фізкультурному – теж, вступив на філфак – а життя змінилося і довелося шукати роботу. Роботу знайшов, але виявилось, що слід вибирати між нею і навчанням. Віддав перевагу першій. Отож нічого зрештою і не закінчив.

– Але книжку давньоашедгунською прочитати зможете? Не заперечуйте, я бачив, що можете.

– Навіть не збираюся: можу. Ось, до речі, перед тим, як іти вечеряти, читав.

– То коли буде потрібна консультація, я можу на вас розраховувати?

Я розвів руками:

– Наскільки це буде в моїх силах. Але майте на увазі, я не фахівець.

– Я, на жаль, також, – пробурмотів "академік".

Решту часу ми розмовляли про якісь дрібниці. Пан Чраген виявився цікавим співрозмовником, і його історії про "романтичну юність" були кумедними та розважливими.

Потім прийшов Данкен і втрутився у нашу розмову.

Почувався він сьогодні як на голках, що, схоже, було його звичним станом. Кілька разів журналіст у пориві почуттів плескав мене по плечу та руці, тож незабаром і я, і пан "академік" почали позирати на нього скося. Врешті-решт Данкен поїв і пішов, ексцентричний та сповнений енергії.

– Дивна молода людина, – флегматично зауважив Чраген.

– Це точно, – погодився я. – А іноді дуже втомлює.

– Правильно. Але кожен маскується залежно від можливостей, – сказав "академік", підводячись з-за столу. *Що він має на увазі?*

– То я можу розраховувати на вашу допомогу щодо давньоашедгунської? – перепитав він.

Я підтвердив.

Прийшов до себе і вийняв з кишені цидулку. *Сподіваюся, "академік" не помітив.*

"Якщо те, що дається нам, – дар, подібний тим, які були у Пресвітлих, чому – Валхіри? Це надто небезпечно і взагалі – поза межами".

Данкен має рацію, демон його проковтні! Правитель, що має дар співпереживання такого рівня, як учора пан Валхір, – це ж потенційний божевільний! Уся моя теорія руйнується. Що тоді?

Читати перехотілося. Я лежав, розмірковував і не помітив, коли заснув.

ДЕНЬ ДЕВ'ЯТИЙ

Ранок минув без пригод та НП.

Мугід провів нас до кімнатки для оповідей і попередив: сьогодні дуже тривалий сеанс, отож наберіться терпіння.

ОПОВІДЬ ДЕСЯТА

Набратися терпіння, – сказала собі Тесса. – Головне – пам'ятати про Тогіна. Це його єдиний шанс.

Вона подивилася на Сога, який крокував поруч. Вільний Клинок ще не знав про пастку, яку приготували для них. Тесса сподівалася: їй надалі не знатиме. Вони з Кеном вирішать цю проблему вдвох і без зайвого галасу. Вирішать. Тільки поки що не зрозуміло, як...

Палацова охорона без перешкод пропустила їх і супроводила до зали нарад. Там на Вільних Клинків уже чекали.

– Доброго ранку, мій правителю, – сказала Тесса. – Ми прийшли.

Талігхіл стрімко повернувся до неї, і на обличчі Пресвітлого на одну-єдину мить з'явилася радість. Здається, крім войовниці, цього ніхто не помітив.

Дуже доречно.

– Доброго ранку, пані Тессо, – гречно відповів правитель. – Часу в нас обмаль, тож до справ. Нашу вчорашню угоду слід оформити письмово, документ уже складено... – Пресвітлий простягнув Тессо чималий аркуш.

Вона прочитала, показала Клинкам. Начебто, все гаразд.

Талігхіл кахикнув, повертаючи до себе увагу.

– Треба переписати поіменно всіх Вільних Клинків, які переходять до нас на службу. Сподіваюся, хтось із ваших людей цим займеться. А хтось – хто самі вирішите – вирушить разом із паном Армахогом на копальні, аби допомогти відібрати тих везунчиків, які отримують свободу. З усім цим треба впоратися за два дні, оскільки на післязавтра заплановано виступ війська до Кріни.

– Зрозуміло, – сказала Тесса. – Пани Сог та Укрін поїдуть на копальні, а ми з паном Кеном займемося реєстром Братів. Гадаю, за дві дні все буде готово.

Талігхіл заклав руки за спину:

– Добре. В такому разі – до вечора.

– Так, мій правителю. До вечора, – вона спробувала вкласти в ці слова дещицю кокетства – здається, вдалося.

Сог з Укріном здивовано презирнулися, але промовчали.

Войовниця познайомила з ними Армахога й пішла з Кеном – роботи на сьогодні було по зав'язку. Післязавтра буде підписано угоду, і до цього часу необхідно зібрати імена всіх Клинків, які всту-

пають на службу до Пресвітлого. Крім того, Тесса зобов'язана знайти вихід із пастки, в якій вони скоро опиняться.

(зміщення – розплавлене золото ранкових променів капає на очі)

– У мене є ідея, – сказав Кен.

– Що? – не зрозуміла Тесса.

Вона сиділа у загальній залі "Благословення" і кілька годин поспіль безперервно реєструвала Вільних Клинків. У приміщенні було шумно й задушливо, і – ні ковточка свіжого повітря! Навколо тиснулися, сиділи, стовбичили, підпираючи стіни, Брати; сміялися, випивали та закушували, і знову випивали, закидаючи масні дотепи з приводу того, що відбувається, часом з серйозним виглядом підходили до столу войовниці, щоб назвати своє ім'я та поставити підпис (найчастіше – кривий хрест і чорнильний відбиток вказівного пальця).

Звичайно, їй допомагали. Без допомоги Тесса не впоралася б і до наступного року. По-перше, не всі Вільні Клинки квартирували у "Благословенні Ув-Дайгрейса"; по-друге, вони з'являлися там час від часу – довелося посилати Кейоса, сина хазяйки "Благословення" Дімиці, на пошуки. А Тесса тим часом писала, писала й писала. Це виявилось неймовірно важко: спілкуватися з такою кількістю людей, більше того – керувати ними. Вільні Клинки тим і особливі, що ніколи ні від кого не залежать; тому і називають себе Братством, а не Орде-ном або, наприклад, міністерством військового мистецтва. Однак тепер усе змінювалося в їхньому житті – і в житті Тесси передусім.

Якимось незбагненим чином Кейосові вдалося зібрати майже всіх, кого тільки можна було. Решта мала з'явитися надвечір, бо чутки про те, що відбувається, поступово поширились містом. Перепис тривав досить довго, войовниця втомилася й кумекала повільно.

– Що?

– Я, здається, знаю, що нам робити, – пояснив Кен. – З ущелиною та вежами.

Тесса відсунула реєстр, повернулася до Брата.

– Ну?

У черзі, що витягнулася аж до дверей, невдоволено загули, і войовниця розлючено гаркнула:

– Перерва!

Клинок, спантеличено знизуючи плечима, розходились по залі, щоб випити і перекусити, і знову випити... і так далі. Все-таки сьогодні – останній день гульби. Завтра – на роботу.

– Ну?! – нетерпляче повторила Тесса.

Кен несміливо почухав потилицю:

– Буде складно, звичайно. Але нічого іншого...

– Ну ж бо?!

– Візьмемо з собою Пресвітлого.

– Куди?!

– У вежі, – пояснив Кен.

– Що, так просто візьмемо та й візьмемо? – вколола войовниця. – У нього не питатимемо?

– На жаль, "просто взяти" не вийде, – похитав головою Клинок. – Тут доведеться постаратися, але це – порятунок для нас усіх.

Тесса заплющила очі й зрозуміла, що страшенно змордована.

– Ти що, викрадення замислив?

А я, дурена, вже сподіватися почала...

– Ні, звичайно, – було незрозуміло, чого в голосі Кена більше: роздратування чи глузування над наївною Сестрою. – Це мій брат віддає перевагу викраденням. Ми підемо іншим шляхом. Головне – робота з простими людьми, з масами.

Войовниця махнула рукою: пояснюй, мовляв. А я помовчу та послухаю.

– Коли ти посилала Кейоса шукати Братів, я з ним попередньо переговорив, бо ця ідея вже тоді прийшла мені в голову – просто, не хотів завчасно тебе обнадіювати. Раптом не вийшло б.

Він помовчав, чи переводячи подих, чи очікуючи від Тесси запитання на кшталт "Вийшло?" Не дочекавшись, Кен продовжував.

– Хлопчик мусив не просто відшукати Братів та переказати, щоб вони прийшли в "Благословення". Він щоразу згадував, мовляв, сам Пресвітлий поведе їх у бій. Тепер зрозуміло?

– Нічого не вийде, – сказала Тесса.

– Правитель говорив тобі, що *не поїде* в Крину? – запитав Кен, не звертаючи уваги на слова войовниці. – Не говорив. То що заважає зробити вигляд, наче ми зрозуміли його так, як потрібно нам?

– Він зробить, як захоче, ми йому наказувати не можемо. Не забувай, він – Пресвітлий.

Кен хмикнув:

– Поки що Пресвітлий. Чомусь мені здається, що брати Хпірни захочуть перекласти важкий тягар влади з плеч Талігхіла на власні. Дуже зручно, до речі: оскільки їх двоє, один володарюватиме в

Хуміндарі, інший – в Ашедгуні. Ось так. А якщо народ зневіриться в Пресвітлому, той ніколи не збере армію, здатну відбити натиск хумінів. Усе просто, Тессо.

– Надто просто.

– Іншого виходу в нас немає. А тепер – і в нього.

– Тобі не здається, що ми заманюємо в пастку надто небезпечного звіра?

Брат жорстко посміхнувся:

– Це *воци* поставили пастку на нас. Тепер ми показуємо кігті.

– Гей, шикуйся! – гукнула войовниця, повертаючись обличчям до Клинків. – Хто наступний? Перерва скінчилася!

– То що ти вирішила? – впівголоса запитав Кен.

– Там побачимо, – кинула вона через плече. – Як тебе звати?.. Ось тут розпишися. Так, став хрест, потім вмочиш палець у чорнило й о-ось тут...

(зміщення – невидимий вітер ворушить волосся)

Армахог повернувся лише ввечері наступного дня, запилений та стомлений, ніби каторжник на копальнях. Він зайшов додому перевдягнутися, поцілував Валькідє й повідомив: буде пізно. Дружина мовчки кивнула – вона розуміла, що до чого. Інколи старегх їй заздри.

Він прийшов до зали нарад і на свій подив виявив: нікого немає. Незвично, адже останніми днями всі, хто був причетний до пов'язаних з війною проблем, ледь не жили у залі. А тепер – нікого.

Мабуть, пішли вечеряти.

Він присів на крайнє крісло і спробував хоч трішки розслабитися. Біль поселився у кожному м'язі, як після тривалих тренувань з фехтування. Армахог згадав поїздку на копальні, безжалісне сонце, голі рубцьовані спини каторжників, брязкіт ланцюгів. Вони з Укріном та Согом сиділи в хиткій халупці управителя, а хтось із "підошов" бігав шукати його.

Управитель – товстий спітнілий чолов'яга з вологою лисиною – спочатку ніяк не міг зрозуміти, "чого треба", і лише сторожко косився на двох Клинків. Потім збагнув, що від нього вимагається, й запропонував панам – поки збиратимуть "везунчиків" – або залишитися тут, або податися на екскурсію по копальнях. Старегх погодився прогулятися. Согу та Укріну це теж видалося цікавішим, аніж спливати потом у халупці.

Біля входу в шахту їх обволік важкий та смердючий чад; він осідав на тілі щільною маслянистою плівкою – суміш поту, людських та тваринних екскрементів, металу, камінного пилу, крові та тухлого м'яса. З усіх боків стукотіли кайла, перегукувалися голоси, хтось надсадно кашляв.

Починаючи від входу та далі, все глибше й глибше, до стін були прикуті каторжники. Ці люди, одягнуті переважно в якесь дроне ганчір'я, важко змахували кайлами, відколюючи шматки породи, складали уламки до спеціальних кошиків. Потім приходили інші в'язні й відносили кошики. Десь породу, очевидно, сортували: потрібне спаковували і відправляли, куди треба, решту викидали.

Коли Армахог зі своїми супутниками проходив повз прикутих, ті скося поглядали на чужинців, але намагалися робити це непомітно, щоб не присікувалися наглядачі. Увагу старегха привернув один: вайлуватий та міцний, з батогом у руці, він проходжувався вздовж ряду бідолах і длубався у зубах. Поруч із ним каторжники затихали і починали енергійніше грюкати кайлами – можливо, уявлячи, що б'ють наглядача.

Уже деякий час управитель говорив, але Армахог, вражений тим, що відбувалося навколо, помітив це не одразу.

– Що? – перепитав він.

– Кажу, деяких можна побачити, – сказав, відсапуючись, товстун. Йому було парко та незручно, він не розумів, навіщо Пресвітлому знадобилося звільняти ув'язнених. Запитувати управитель не наважувався, тому божеволів від цікавості.

Старегх поглянув на Україна.

– Так, мабуть, – сказав Клинок. – Чом ні?

Управитель покликав наглядача, щось уточнив і повернувся до високих гостей.

– На жаль, поблизу працює тільки один із вашого реєстра. Мабор.

– Добре, – погодився Армахог. – Ведіть до Мабора.

Він пам'ятав цього бунтівника на прізвисько Скажений. У тій історії їхні шляхи майже не перетиналися. Прийняв із рук звільненого від облоги силами його, Армахога, армії – вельможі й передав до рук правосуддя. В результаті Скажений отримав довічне ув'язнення, що, до речі, практикувалося і

практикується дуже часто. Подібні хлопці-молодці виправляються рідко, тому їх садять на ланцюг – на все життя, довічно. Коли каторжник постаріє і не зможе підняти кайло, його, можливо, відпустять на волю. Проте, не "коли", а "якщо". На копальнях довго не живуть, це не північний курорт.

Загалом, Армахог і не думав, що ще раз доведеться побачити цього виродка. Та довелося.

Вони наблизилися до скособоченого каторжника, і управитель гукнув до нього. Поряд уже завмер місцевий наглядач, готовий прийти на допомогу.

Повільно, не випускаючи з рук кайла (також прикутого – Армахог лише зараз помітив), в'язень обернувся. Спідлоба позирнув на людей, які обступили його півколом, промовчав.

– Ти – Мабор?

Каторжник мовчав.

Дебелий рудоволосий наглядач почав не поспішаючи розмотувати батіг. Коли розмотав майже повністю, Скажений розтулив уста:

– Я. Мабор.

Наглядач перехопив погляд управителя і стримав занесену руку. Освинцьований кінчик батога клацнув об підлогу.

– Ці пани прийшли забрати тебе, – товстун вказав на Армахога і Братів.

Скажений сплюнув перед себе та переклав кайло з однієї руки в іншу.

– Вирішили нарешті прикінчити? – запитав презирливо.

Але старегх помітив, як спалахнув лютий, звірячий вогник в очах давнього знайомого. Той, оче-

видно, впізнав Армахога; але впізнав і Братів, тому не міг збагнути, що відбувається; тягнув час.

– Облиш, – скривившись, наказав Укрін. – Облиш це, Скажений.

– Слухаюся та скоряюся, – каторжник відвісив блазнівський уклін. – Що ще накажете?

Вільний Клинок проігнорував гултяйські закиди колишнього Брата, повернувся до управителя і попрохав:

– Нехай його розкують... коли закінчить виконувати сьогоднішню норму.

– Угода, – сказав Армахог.

Укрін, не розуміючи, подивився на нього.

– Він мусить підписати договір, – пояснив старегх.

– Підпише, – сказав Брат. – Ручаюся.

Сог присвиснув.

Скажений усміхнувся:

– Ручаєшся, Братику? Дякую.

– Не треба подяк, – холодно мовив Укрін. – Ходімо? Я задовольнив свою цікавість.

– Ось що, – сказав Клинок, коли вони залишилися наодинці (управитель пішов потурбуватися про решту "везунчиків"). – Ось що, пане Армахоже. Мені, певно, не варто вам радити, але спробую. Відправте Братів, яких звільнимо, прямо до Кріни. Або нехай чекають тут. Військо на шляху до ущелини проходитьиме повз копальні – ось і заберемо. А везти Скаженого до столиці...

– Я зрозумів, пане Укріне. Зізнаюся – саме такі розпорядження я й отримав. Усі сорок сім звільнених дочекаються тут армії і приєднаються, коли

прийде час. Сьогодні їх лише розкують та переведуть у карантинні бараки.

– Дякую, – сказав Вільний Клинок.

– Наскільки я зрозумів, ви не симпатизуєте Скаженому, – мовив Армахог, закручуючи кінчик свого рудого вуса. – Тоді чому...

– Облиште, пане старегху, – перервав його Укрін. – Це наші справи, справи Братства. Так треба. Не сушіть голови, у вас є важливіші турботи.

...Відтоді Армахог намагався зрозуміти, яка причина змусила Вільних Клинків рятувати Мабора?

Він зовсім забув про брата, рідного брата Скаженого, і тепер його мучили здогадки. Йому здалося, що Тесса надто енергійно обстоювала звільнення Мабора... – він лаяв себе і казав: що тобі до того? ну що тобі...

– Добрий вечір, старегху. Ви вже повернулись?

Армахог тільки тепер помітив у дверях худу тінь Тієліга. Верховний жрець Бога Війни увійшов до зали засідань і зупинився біля старегхового крісла.

– Все пройшло, як слід?

– Так, усе гаразд, – відповів старегх, думаючи про своє.

– Ну, хоч там... А у нас ускладнення, – жрець сів у сусіднє крісло і втомлено опустив на стіл тонкі зазмаглі руки. – Значні ускладнення. Вам необхідно знати.

– Що сталося?

– Досі невідомо, – похитав головою Тієліг. – Зате зрозуміло, що повинно статися. Виходів два. Обидва руйнують усі наші плани. А завтра – військо виходить до Кріни.

Армахог потер скроні:

– Та кажіть уже!

– Хтось пустив чутку, що Талігхіл збирається очолити військо і особисто перебувати у вежах під час облоги. Народ пишається своїм правителем. – Жрець утомлено розсміявся: – Хтось добре по-жартував.

– Хто? Невже не знайшли?

– Яка різниця? – підняв голову Тієліг. – Тепер уже пізно. Залишилося зробити вибір.

– Він не може – не повинен! – туди їхати!

– Не може, – погодився жрець. – І не повинен. Але поміркуйте, що буде, якщо він цього не зробить? Ви ж старегх, ви повинні розуміти, що нам необхідні вільнонайманці. Гадаєте, підуть?

Жрець знову засміявся.

– Припиніть! – гаркнув спантеличений старегх. – Припиніть ваш ідіотський сміх – зараз не час і не місце!... – він осікся. – Даруйте.

Тієліг байдуже змахнув рукою:

– Це ви даруйте. Сьогодні я трохи не в собі. Розумієте, помер мій друг, дуже давній друг. Він продавав амулети Бога Успіху. Скажіть, Армахоже, ви вірите в успіх?

– А що залишається робити?

– От бачите, – мовив жрець. – От бачите. – Він підвівся: – Поміркуйте, може, порадите хлопчику щось путнє. Я, на жаль, нічого не зміг. На добраніч.

Тієліг пішов. Старегх потер перенісся і, розгублений, встав з крісла. "Щось путнє"... Мені б хто порадив.

Він залишив залу нарад, рушивши до правителя.

Була пізня година, надто пізня, щоб у коридорах палацу можна було когось зустріти. Однак Армахог зустрів, і тим "кимось" виявилася Тесса. У супроводі довготелесого засмаглого охоронця вона, схоже, прямувала туди ж, куди і старегх – до покоїв правителя.

Почувши позаду кроки, войовниця обернулася і зачекала Армахога. Той жестом відпустив охоронця і рушив поруч.

– Зібрали підписи? – запитав нарешті старегх, щоб не мовчати. Він побачив сувій у руці Тесси і здогадався, що з цим усе гаразд.

На підтвердження здогадки, войовниця помахала сувоєм у повітрі:

– Ось, несу правителю.

Храрріп, який стояв на варті, насуплено подивився на прибулих, виразно поглянув на нічне небо у вікні, але пішов доповісти Талігхілу про пізніх відвідувачів. Очевидно, правитель наказав, щоб цих людей пускали будь-коли.

У спальні горіли товсті свічки у вигляді фруктових дерев; неяскраве світло осявало кімнату і породжувало багато великих ламаних тіней. Прохолодний вітерець ворухив фіранки біля прочиненого вікна і китиці балдахіну.

Талігхіл напівлежав на пишному ліжку, одягнений у легкий шовковий халат, і крутив у руках фігурку з махтаса. Гру за його наказом перенесли з жовтої кімнати до спальні, хоч останнім часом правителю було не до розваг. Тепер він, урвавши віль-

ну часинку, розмірковував над хитромудрою комбінацією; щоправда, не зовсім зрозуміло, чи реальні проблеми турбували його, чи загрозна ситуація у правому куті грального поля.

– Доброго вечора, панове, – мовив правитель, відкладаючи фігурку і підводячись з ліжка. – Заходьте, я готовий вас уважно вислухати. Вип’єте?

Гості ввічливо відмовилися. Кожен поспішав якомога швидше поговорити з Пресвітлим і піти: завтра всіх чекав важкий день.

– Почнемо з вас, пані Тессо, – сказав Талігхіл. – Зібрали підписи?

– Навіть завірила їх у ваших нотаріїв, мій правителю. Ми готові завтра виступити, як ви й наказали.

– Вільні Клинки, які їздили зі старегхом, уже повернулися? Ви розмовляли з ними? Чи все відповідно до угоди?

– Усе гаразд. Наскільки я зрозуміла, Брати з кошалень приєднаються до нас пізніше.

– Саме так.

Тесса розвела руками:

– В такому випадку, все вирішено й мені лишається побажати вам на добраніч, мій правителю. О котрій рушаємо?

– О дев’ятій, як і планувалося.

За Тессою зачинилися двері, й Талігхіл повернувся до старегха:

– То що ви порадите? Ви ж знаєте, які настрої панують у місті?

– Знаю, – мимоволі насупившись, вимовив Армахог. – Тіеліг розповів.

– Так, Тієліг... у нього сьогодні горе. Помер чи то близький родич, чи давній знайомий. Якийсь торговець амулетами. Тієліг сам не свій.

– Його можна зрозуміти, – зауважив старегх. – Але повернімося до нашої проблеми, Пресвітлий.

– Радьте, – дозволив Талігхіл. – Цікаво послухати вашу думку.

Мою думку? Якщо ти поїдеш туди, то план опиниться під загрозою. Якщо не поїдеш – теж. Можна вдати хворого, але людям до цього буде байдуже. Тобі не можна туди їхати. Ти мусиш це зробити. Але... ти визначив усе сам, чи не так, правителю? Я бачу це у твоєму погляді. Такі рішення не приймаються в останню ніч. Тоді навіщо питаєш? Що хочеш почути?

– Ви уже вирішили, Пресвітлий. Однак... Залиштеся. Скажіть, що захворіли. Я поїду замість вас... якщо дозволите.

Талігхіл невесело посміхнувся:

– Не дозволю. Кому потрібен хворий правитель, га? Та і не повірять, – він підвівся з ліжка і припав до відчиненого вікна. За вікном дихала пристрастю ніч, якій було байдуже до сумнівів і хвилювань людей. Ніч вичікувала.

– Поїду, – сказав не обертаючись правитель. – Але план залишається у силі. Спочатку мені здалося, що моя присутність зашкодить, а потім згадав махтас, децю прикинув – ні, навпаки, навіть краще буде: ніхто не запідозрить... А ви, прошу, подбайте про вивідувачів, щоб вчасно сповістили, коли настане час відступати.

– Обов'язково, – пообіцяв Армахог. – І все ж...

Талігхіл розвернувся і махнув рукою.

– Облиште. Все ухвалено і немає сенсу перегравати. Фігури розставлено, завтра розпочнеться гра. Збирайте військо та чекайте. До речі, ви, Армахоже, залишаєтеся тут за головного.

– Я не гідний...

– Можливо, – перервав Пресвітлий. – Але більше нікому, отже, не сперечайтесь. Я вірю, ви впраєтеся.

– Ви також, мій правителю, – промовив Армахог. *Сподіваюся. Дуже сподіваюся.*

– Тоді – на добраніч.

Старегх сумно посміхнувся:

– Навряд чи ця ніч буде доброю, але... вам того ж.

Він вклонився і вийшов. Правитель ще деякий час замислено дивився на двері, потім почав гасити свічки. Залишивши тільки одну, опустився на ліжко, не закриваючи очей.

Ніч дочекалася і тихенько заворушилася, влаштовуючись зручніше і тримаючи наготові сон. Сон. Який давним-давно і вирішив усе.

(Чадне повітря спухає над головою зміїними кільцями – або жахливою краплиною, яка падає знизу догори, з вежевого майданчика – до небес. Внизу кричать... ні, не від болю, а просто тому, що не кричати неможливо. Хтось смикає тебе за рукав і вказує вдалину. Там палають південні вежі, і пожежа розмахує полум'яною хусточкою, передаючи вітання: "Я чекаю на тебе".)

На тебе чекають. І ти приїдеш – завтра туди вирушиш. Проте, ні; ця путь почалася набагато раніше, і кінця досі не видно.

Вітер пронизливим подихом задмухує останню свічку, ти лежиш у темряві. Сон підходить і владно кладе на плечі липкі руки. Засинаєш.

(Хитається земля. Ні, це ти хитаєшся, бо надто ослаб за останні дні. Надто швидко закінчуються харчі. Ще швидше – життя тих, хто поруч.

Олії давно немає, і тільки дротики та стріли летять униз, у скажені хвилі ворожого війська. Де ж гонець? Чому так довго? Час відступати, час забиратися звідси, поки ви всі не спеклися тут, але... Знаку немає. Ти йдеш. Хитається земля, і клацають об камінні стіни наконечники стріл. Ти)

прокидаєшся.

Храрріп трясє Пресвітлого за плече.

– Що? У чім річ?

– Вам наснився поганий сон, пане. До того ж, – Храрріп виразно дивиться вище і вперед, на вікно, якого тобі звідси не видно, – до того ж, час вставати. Поспите в дорозі.

Демона з два я посплю в дорозі! Але вставати дійсно потрібно. Справ сила-силенна.

Талігхіл піднявся і з відразою стягнув із себе задубілий від поту халат. Сон залишається сном. Сни гарними не бувають.

Після сніданку справи напосідають дружньою юрбою, і хоча половину з них – вчора здавалося – вирішено, сьогодні їх не меншає. Не вистачає того, іншого, п'ятого і – цілковита несподіванка! – десятого, а його точно до від'їзду ніде взяти.

Про сон потроху забуваєш. І так усе зрозуміло.

(зміщення б'є тебе навідмах долонею скривдженої коханки)

Талігхіл підвівся в стременах і подивився назад. Курна це справа – їхати на війну, дуже курна і дуже галаслива. Він невдоволено зиркнув на Тієліга, що трясся у сідлі праворуч, на Джергіла та його команду, які рухалися півколом, не зводячи очей з правителя. Навіть не віриться, що їдеш на війну.

Шлях попереду роздвоювався, і Пресвітлий підкликав до себе охоронця:

– Я навідаюся до садиби, у мене справи. Колоні не зупинятися – доженемо.

Правитель і декілька чоловік з особистої охорони відокремилися й пустили коней галопом, щоб якнайшвидше дістатися до садиби. Пресвітлий не хотів надовго залишати військо без нагляду, а діло дійсно було серйозним – його краще закінчити до того, як потрапиш в облогу. Всяке в житті буває.

За від'їздом спостерігали: дивився навздогін, замислено кусаючи губу, верховний жрець Бога Війни, дивився Шеддаль – колишній сотник елітної гвардії Руалніра, тепер – права рука Пресвітлого, дивилися воїни, свої та наймані. І тільки висока чорнява жінка, що їхала на чолі армії Вільних Клинків, продовжувала впівголоса лаятися, ігноруючи все і всіх.

Сьогодні зранку Тессі вистачало клопотів. Раптом виявилось, що вона є формальним керівником півтисячі Братів, які найнялися на службу до Пресвітлого. Тесса чомусь до останньої миті вважала, що тільки веде перемовини, а Укрін... Як з'ясувалося, решта вважала інакше.

І якщо з Братами можна було сперечатися, то з правителем...

Але навіть не це розлютило войовницю. Зрештою, Клинки є Клинки, і лише невтаємничений може подумати, що вони здатні тільки на п'янки та гулянки. У бою Клинки виступали сильним та дисциплінованим військом – деяким державним військовокомандувачам залишалося їм тільки позаздрити. Варто було Тессі віддати команду, як усе миттєво виконувалося. Та й сотники допомагали: і Укрін, і Сог, і Кен. Ось тільки у лавах несподівано промайнуло знайоме обличчя.

Тесса рвучко повернулася і поглянула туди, де стояв, набундючившись від гордості за свою персону...

– Кейосе!!!

Підліток зніяковіло подивився на неї, і "гордість" потроху сповзла з його обличчя.

– Ти що тут робиш?!

Запинаючись, він пояснив.

От халепа!.. Не сиділося дурникові вдома, вирішив кинути матір і влізти у самісіньке пекло – нащадок Вільного Клинка, герой нереалізований! Це поки я ґав ловила, він встиг й ім'я своє непомітно у реєстр уписати, і чутку розпустити, що правитель вирушає з нами. Кен йому, звичайно, не пояснював, що до чого, але хлопчина меткий, сам здогадався. Вирішив пограти в дорослого. І що тепер?

– Мати знає?

– В курсі, – насуплено промимрив Кейос. – Учора ввечері сказав.

– І що?

– Ти якраз реєстр до палацу понесла. Пізно вже було.

Зрозуміло, Дімиці він зізнався тільки тоді, коли змінити щось було неможливо. Меткий!

Дуже хотілося відвісити дурникові добрячого ляпаса, але Тесса стрималася. Несолідно. До того ж настав час виступати, військо правителя посунуло до південної брами Гардгена. Час і Вільним Клинкам приєднатися.

Тож тепер, коли решта проводжала поглядами маленький загін, на чолі з Талігхілом, Тесса стиха лаялася і терла шрам на щоці. Кен поруч винувато мовчав: він, як і войовниця, усвідомлював, що присутність у вежах Пресвітлого нічого не змінює. Інакше б той не поїхав.

Насувалися спекотні днинки.

(зміщення – зірка, що падає, обдає небесним холодом)

Курява лізла до носа і осідала на шкірі; Талігхіл подумав про паланкін, але без жалю. Мовляв, було б непогано, хоча...

Вершники під'їхали до будинку й спішилися. У дверях з'явився низенький чоловічок і неспішно рушив назустріч прибулим.

– Доброго дня, Пресвітлий, – промовив Домаб, ніби нічого не сталося, ніби й не було між ними жодного непорозуміння. І все ж відчувалося щось холодне, чуже. – Чи ви залишитеся на обід?

– Так, – погодився молодий правитель. – Напевно, так.

– Чудово. Піду віддам розпорядження.

– У мене до тебе серйозна розмова, Домабе, – кинув у спину йому Пресвітлий.

– Зараз повернуся, – сказав, не обертаючись, управитель і ввійшов у дім.

Талігхіл помахом руки відпустив охоронців і присів на лавочці в убогій тіні дерев. Чекає, поки Домаб віддасть розпорядження.

Ти сидиш, незручно притулившись до дерев'яної спинки. Приїхав. На свою голову. Зізнайся: говорити про власну неправоту страшніше, ніж їхати на війну. Ти ж їдеш на війну. Не забув?

Утім, ти вже на війні. З самим собою. "со-бою, ...бою, до бою". Ти розпочав цю битву за власну... що? честь? чесність? пізно та безглуздо, оскільки військо, твоє військо на шляху до веж...

Частину з них ти збираєшся кинути там, навмисне, на смерть – щоб врятуватися самому. А тут вирішив погратися у благородство? Що? Час, кажеш, такий, обставини такі? По-іншому, кажеш, не можна? Правильно, правителю, правильно – ніяк не можна. А хіба раніше, до тебе, у такі ситуації – невже ніхто не потрапляв? Потрапляли? І що ж вони робили, га?

Богів кликали? Допомоги Божественної? Ет, брате, які Боги! Сиди вже на лавці, чекай. Покаєшся – може й полегшає. Тобі. А Домаб... що Домаб? Не йому у вежах пектися, у полум'ї облоги; не йому людей на загибель лишати – то що йому? Хай теж носить у душі частинку твоєї провини. Він зможе, він витримає – а ти – витримаєш? Зможеш?

Авжеж! Ти, пресвітлий сучий сину, зможеш, вистачить у тебе і сили, і впевненості. А треба буде –

й зарубаєш управителя. Щоб не патякав зайвого.

Ти потер обличчя – на пальцях залишився бруд. Дорожний пил. Ф-фу, які дурниці в голову лізуть. Ну ж бо, де Домаб?

Низенький чоловічок уже прямував сюди, щільніше стуляючи поли свого улюбленого халата.

Підійшов, присів поруч. Мовчить.

– Спекотно сьогодні, – сказав Талігхіл. – Але я про інше. Я – вибачатися. Може ти і батько мені, не знаю. У ... у Руалніра запитати не встиг. От... – але якщо не батьком, то вчителем – точно ти був і залишився. І правильно, що говорив зі мною про сни. Про *сни*, – виправився Пресвітлий, і Домаб вперше глянув йому в обличчя, відірвавшись від споглядання яскраво-блакитних та рожевих камінців під ногами. Сказано було... Сказано. – Мені *насправді* сняться *сни*. У цьому ти мав рацію. І Боги, мабуть, існують. У цьому я теж помилявся.

Талігхіл замовк, але Домаб не підганяв його.

– Тільки, знаєш, – додав раптом колишній принц, – я все одно у них не вірю. В Богів. У їхнє існування вірю, а в них... Ось у тебе – вірю, в Армахога, в...

– Не богохульствуй, – тихо промовив управитель. Пресвітлий миттєво затих.

Домаб покусав губу, підвів очі до небес.

– Мабуть, я винен, – сказав він. – Що згрішив із твоєю матір'ю, і народився ти – не від справжнього правителя, а від у-правителя. Тому і в Богів не віриш, хоч і володієш даром. Ех-хе! Розвалюється династія... через колишнього садівника. Сміх та й годі! Сміх і страх.

Я знаю, що сталося і що відбувається. Наслухався. Тому не поспішай розповідати – знаю. А чого не знаю, про те здогадуюся. Надто довго я провів біля вас, правителів, тепер можу відчувати те, що простим людям не дано. Ти замислив щось, так? Не відповідай, не варто. Всієї правди не скажеш, а брехати не слід. Ти приїхав каятися, а не грішити знову, тож мовчи.

Я тобі не пробачаю – нема за що. А за що було – вибачив уже. Тільки прошу: вір Богам! Не віриш у них, вір їм. Це може врятувати і тебе, і державу.

– Не обіцяю, – сказав ти, кривлячи губи.

– Не обіцяй, – погодився Домаб. – Ходімо краще обідати. Поїсте і в дорогу?

Ти кивнув.

Пішли обідати, і за обідом управитель багато балакав та жартував. Ти – теж.

Потім – пусте прощання, мить – і ти в сідлі, дорога вже мчить тобі назустріч. Не оглядатися. Головне – не оглядатися. Все сказано, як сказалося, зроблено, як зробилося, а обертатися не обов'язково.

Сльози на вітрі. Хруснула під копитами суха гілка.

Вилітаєте на південну дорогу і – навздогін за військом. Вже смеркає, і ви приєднаєтеся до нього лише на копальнях, а заночувати доведеться на якомусь заїжджому дворі, серед мух та клопів, і хропітиме біля дверей Храрріп, а ти вертітимешся на хисткому ліжку, не в змозі ні заснути, ні думати. Але мислити доведеться, так чи інакше.

Інакше – ніяк.

(зміщення – "Посміхніться! Знімаю!")

Шеддаль давно відвик керувати величезним військом. Але якось поки вправлявся.

На ніч не зупинялися. Сонне військо ледве пленталося, і курява здіймалася аж до місяця. Армахог, прощаючись із Шеддалем, наказав: "Поспішайте! Відпочинете... у вежах". Колишній сотник елітної гвардії Руалніра тільки всміхнувся у відповідь. Обидва знали, що приказка звучала інакше, і вкладалася вона у вуста і свідомість солдат ще за казарменної муштри, коли наставник на скиглення новачків відповідав одне: "Відпочинете в краю Ув-Дайгрейса". А коли був у добромум гуморі, додавав: "Якщо, звичайно, потрапите туди. А з такою старанністю шлях вам один – знову на землю. Тож, потрапити до володінь Бога Війни вам не загрожує, лебедики. Ну-мо ще раз відпрацювати удар із замком"...

До полудня наступного дня – несподіваний каламбур! – дісталися до копалень, і тут мимохіть довелося затриматися. Шеддаль знав умови угоди, укладеної між Вільними Клинками і Пресвітлим, і хоча сам ставився до неї із застереженням, виконувати мусив. В умовах зазначалося: "забрати сорок сім звільнених Братів і доставити у вежі, щоб кров'ю спокутували провину". Але з'ясувалося, що з сорока семи один благополучно помер ще півроку тому. Черевань-управитель страшенно перенервував, оскільки два дні тому, під час приїзду зі столиці Армахога, він, управитель, на таку несуттєву деталь, як смерть одного з "везунчиків", уваги не звернув. А Армахог усіх сорок сім поставити перед свої старегхові очі не звелів, вдоволений ус-

ними запевненнями, що Клинків звільнили від кайданів і перевели у бараки доти, поки військо, що проходитьиме тут, їх не забере. Старегх поїхав, а тут виявилася "пропажа". Що робити? Ой, що робити?!

Шеддаль перервав белькотіння товстуна і відкликав ватажка Клинків. Та особливо не засмутилася; було схоже, що войовниця взагалі зараз думає зовсім про інше. Наймовірніше – о-он про того каторжника, якого привели разом із рештою "везунчиків". На запитання Шеддаля, що робити, Тесса тільки махнула рукою: помер і помер; щойно заявляли, що кожна хвилина на рахунку, а тут теревені розводите.

Шеддаль відкрив був рота, щоб заперечити, але в цей час поряд із халупкою управителя виникла невелика, але панічна метушня, і в полі зору колишнього сотника з'явився Пресвітлий у супроводі охоронців. Що ж, однією проблемою менше!

Правитель мав кепський вигляд – очевидно, не звик до таких навантажень. Тренуватися він час від часу тренується, є у нього різні вчителі, тільки без постійної практики користі від цих вправ... Що були, що не були – однаковісінько.

– У чому проблема? – запитав Талігхіл, підходячи до свого заступника і ватажка Клинків.

Йому пояснили ситуацію.

– Що ж, – розвів руками Пресвітлий. – Якщо пані Тесса не проти, рухатимемося далі: до веж далеко, а часу обмаль.

– Ходімте, мій правителю, – Шеддаль акуратно взяв Талігхіла під лікоть і відвів убік. – Пані, я га-

даю, мусить зайнятися звільненими, віддати розпорядження, щоб їх забезпечили всім необхідним і доправили до вежі, хоч і під конвоем, але як вільних людей. Це потребує часу, але вона впорається, я певен. Ми тільки заважатимемо.

Талігхіл розгублено погодився, подивився на Тессу, і пішов за своїм помічником.

Колишніх в'язнів вивели хіба що не в кайданах. На "везунчиках" майже не було одягу – дрантя прикривало тіла, і в складках ворушилися паразити. Дивно, що управитель не потурбувався про своїх підопічних. Тим більше – Тесса знала від Укріна – такі вказівки Армахог давав. Мабуть, товстун надто захопився пошуками сорок сьомого в'язня.

Під'їхав на кістлявому, як і він сам, жеребці Сог. Скептично оглянув "везунчиків", комусь кивнув, упізнаючи знайомого. Потім повернувся до Тесси:

– Хіба в угоді йшлося про воші? В якій кількості? Вони теж будуть боротися проти хумінів?

Хтось у натовпі зареготав, войовниця скривилася:

– Дуже дотепно, Соже. Може, ліпше порадиш, що робити... з цим?

Вільний Клинок знизав худими плечима:

– Що робити? Загнати всіх у Ханх і як слід викупати. А доти тримати окремо від решти війська. Я розумію, що надовго від цієї халепи ми не вбережемося, але хоча б тимчасово...

Він легенько торкнув жеребця шпорами і від'їхав убік, даючи присутнім можливість вирішити самим, хто чи що є "цією халепою".

Тесса розуміла, що таке рішення найправильніше. Військо на марші, і вимити "везунчиків" просто нема де (та й ніколи). Але – серед сорока семи колишніх каторжників стояв Тогін, стояв мовчки, уважно і спокійно дивився на неї. Він не засуджував і не дякував, не плакав і не сміявся – він чекав. Тільки зараз Тесса відчула, наскільки він був їй потрібен.

Але їй доведеться потерпіти. Їм доведеться потерпіти.

Войовниця призначила людей для конвоювання та обслуговування "везунчиків"... призначала, а сама невідривно дивилася на Тогіна.

"Ну от, я приїхала. Шкода, що нам не дадуть навіть на мить залишитися наодинці. Ти знаєш – війна".

"Правильно. Чи нам звикати до війни та чекання? Потерпимо?"

"Потерпимо".

– Пані, ми можемо вирушати? Здається, все гаразд.

Тесса відірвалася – з болем, з кривавими уривками думок та почуттів – від погляду коханого чоловіка:

– Так, можемо вирушати.

Залишивши позаду копальні, армія тягнулася до долини Ханху – і далі, через переправу, до підземних входів у вежі Кріни.

(падає багрянний осінній листок – зміщення)

Армахог проводжав військо до південної брами. Після проникливої та полум'яної промови Пресвітлого весь Гардген перейнявся словами правителя,

наче тільки тепер люди збагнули: наближається велика біда, й нині дещо залежить і від них. Поки ряди озброєних солдатів тягнулися вулицями, до старегха кілька разів підбігали, невідомо як прошмигнувши через заслін охоронців, хлопці, що мали єдине бажання: записатися на службу. Армахог просив усіх прийти завтра на головний майдан – там зараз цокотіли сокирами теслі, пахло свіжою деревиною: до ранку мали вибудувати спеціальний поміст зі столиком для вербувальників.

Він подивився, як закривається за тими, хто пішов, брама, поглянув на темніючий клапоть неба і повернув до палацу. На власний подив, Армахог зрозумів, що сьогодні у нього абсолютно вільний від турбот вечір: усі дрібні справи могли вирішити численні заступники, а готувати заплановану ним і Талігхілом операцію старегх почне завтра. Можливо, якщо все вийде, він навіть встигне у Кріну до того моменту...

Тесса!

Армахог захлинувся від гіркої хвилі туги та безвиході.

Ти таки дозволив їй поїхати туди! Але міг, міг попередити, щось зробити, аби зупинити її. Зрештою, міг зірвати до демонових дядьків укладання цієї триклятої угоди!

...Я вболіваю за країну. План Талігхіла – єдина надія на порятунок. Усі перемовини та інші дурнуваті ідеї не допомогли б. А...

Ти зрадив їй! Послав на певну смерть. Ти, воїн, дозволив собі...

Замовкни!

Останнє слово він вигукнув уголос. Пошарпаний перехожий відсахнувся і поспіхом зник у темному провулку – подалі від божевільного.

Армахог роздивився навколо. Він стояв перед закладом з лаконічною і добре йому знайомою вивіскою: "Благословення Ув-Дайгрейса". Не вагаючись, старегх штовхнув важкі дерев'яні двері й увійшов.

Зала була порожньою, тільки за стійкою, в глибині, відчайдушно голосила жінка. *Напевне, пішов хтось із сім'ї.*

Армахог перетнув лунку залу і зупинився на порозі кухні. Там заходилася у риданнях огрядна немолода жінка з розтріпаним сивим волоссям. Куховарки намагалися її втішати, але якимось дуже невпевнено, готові щомиті приєднатися, був би лише привід.

– Пішов! – голосила жінка. – Пішов! Людонькі добрі, людоньки милостиві, пішов! Справді пішов! Пішов! Пішо-ооо-оуу!!!

– Що, сьогодні тут вечерею не пригощають? – навмисне грубо поцікавився Армахог.

Дівулі залишили жінку, яка побивалася, і вирячилися на воїна.

– Я запитую: тут сьогодні вечерею не пригощають? – так само недбало повторив старегх.

Кухарки миттєво прийшли до тями від нечуваного нахабства.

– Хіба не бачиш: у людини горе?! – запитала та, що старша та гладша. – Ти що, звір лютий, щоб таке запитувати?

Армахог похитав головою і важко зітхнув:

— З глузду з'їхали. Геть усі відразу. Голосять! Поїхали ваші чоловіки вас захищати, а ви — побиватися, волосся на собі рвати — так? Теж дивина — війна. Поїхав і повернеться. Звичайно, якщо віритимете й чекатимете. А не ридатимете ридма — ви ж жінки, а не буйволиці! Востаннє запитую: годувати будете?

Жінка замовкла і почала повільно підводитися, грізно сунучи на старегха. Її очі налилися мутним, крижаним божевіллям — Армахогові не раз доводилося бачити такі погляди у тих, чий розум потьмарився від сильного горя. Втім, як йому здавалося, тут ще не все втрачено.

— Я тебе нагодую! — прошепотіла, підходячи впритул, жінка. — Нагодую і напою, тиловий ти щур! Тхір! Пес падальний! Шакал! Поки ти тут сидиш, син мій буде там...

Вона зламалася і впала на столик, здригаючись у беззвучних риданнях. Армахог поглядом наказав відійти кухаркам, які кинулися допомагати, і обняв жінку за плечі:

— Усе буде гаразд, заспокойся. Все з ним буде добре. Повернеться, куди подінеться. Ходімо до зали, вип'ємо чайку гаряченького — нас зараз твої дівчата пригостять м'ятним чаєм — виплачешся, заспокоїшся. Ходімо.

Жінка не опиралася, хоча ридання не припиняла. Старегх вивів її до зали, посадив на лаву та сів поруч:

— Усе буде гаразд.

Дівулі принесли чай, кошачок з печивом і пішли на кухню, переглядаючись і перешіптуючись.

Одна, найздогадливіша, зачинила зсередини вхідні двері і віконниці, щоб сторонні не заходили.

Деякий час сиділи мовчки. Жінка заспокоїлася і лише дивилася перед себе, не торкаючись ані чаю, ані печива. Армахог – також.

– Ну чого тобі? – запитала нарешті спустошеним голосом.

– Пий, – наказав він. – Або поплач іще. Допмагає. – *Я собі такої розкоші, на жаль, дозволити не можу.*

Жінка з подивом підняла на нього очі.

– Пий, пий. Я пригощаю.

Вона недовірливо торкнулася чашки, вдихнула м'ятний аромат і відпила ковточок. Армахог вдоволено кивнув, почекав.

– Заспокоїлася? Тепер розповідай.

Дімиця розповіла. Як несподівано для всіх і для себе самої стала дружиною Вільного Клинка. Як жила у постійному напруженні – доти, поки... Пішов на роботу – "на замовлення", як він любив говорити – і не повернувся. Навіть тіла не привезли. А в неї – син. Куди вдові – одній, з малям на руках?

Та не даремно Братство зветься Братством: її прилаштували сюди – спочатку куховаркою, потім, коли власниця (така ж вдова Вільного Клинка) померла, Дімиця стала замість неї. А син... син – усе, що залишилося від *того*. Ріс безбаченком, неправильно ріс, хоча виховувала його, як могла. А як могла? Весь час віддавала "Благословенню". Хлопчик жив, слухав скупі розповіді про батька, мав нагоду постійно бачити клієнтів-Клинків.

Життя уявлялося йому зовсім не таким, яке є насправді. Дімицця намагалася пояснити, починала серйозну розмову, але він, щоразу уважно вислухавши її, все-таки йшов – вона відчувала – не переконаний у правоті материних слів. Ось і став – ні те, ні се, ні добропорядний городянин, ні Вільний Клинок. Вам не зрозуміти, пане, не второпати... Що не зрозуміти? Те, що таке поєднання в людині двох абсолютно різних світобачень – дуже небезпечне. Для цієї людини. Вільний Клинок, який вірить тільки в ідеали Братства – або смертник, або другий Ісуур. Її син – не Ісуур.

Боги милосердні!..

Ні, істерики не буде – не бійтеся, пане. Більше сліз не буде, все. Може, і хочеться плакати – але нема чим. Тільки туга залишилася. Ви раптом не цілитель душ? Після вашого сльозопускання мені дійсно полегшало, дякую.

"Не пустила"? Та звідки я знала?! Останніми днями Брати до мене з'їжджалися з усього Ашедгуну – найматися до палацу. Він, зрозуміло, серед них крутився – адже не заборониш. А потім, коли реєстр почали складати – тих, хто наймається на службу до Пресвітлого, – він візьми та й упиши своє ім'я. Не знаю, як відвернув увагу пані Тесси; але та, зізнатися, останніми днями була у такому стані, що могла й не помітити.

Мені сказав не одразу – лише коли Тесса понесла реєстр до палацу. Пізно було щось робити. Та й... Не повірите: я це всерйоз не сприйняла. Так буває, коли після роботи всі думки ще там, на кухні, треба те й інше, пожилеців багато, турбот – по зав'язку;

вирішила – жартує. Тільки потім до мене дійшло: він рідко жартував. Уранці теж... я навіть торбину йому не склала, як треба! Мабуть, давня звичка прокинулася. Я, коли чоловіка проводжала, ніколи не ридала на плечі – лише навздогін, коли пішов. Щоб серце йому не краяти. А так – усміхнешся – і йому в дорозі легше, і тобі простіше у куточку одній виплакати.

От коли мене Тесса почала розпитувати, що та як – тут я *відчула*: "Йде"! Назавжди йде! Єдиний син! Усе, що в мене було, усе...

Жінка закусила губу і похитала головою. Армахог згадав про чай і відпив трохи, щоб зник гіркий присмак.

– Треба було не пускати, – промовив старегх, більше для себе, ніж для Дімиці, але вона почувала.

– Сказав, що не винесе ганьби. До того ж – угода. Дезертир у воєнний час – либонь, ваші б і забили, дізнавшись.

Вона підвела голову і вперше замислилась, хто ця людина.

– Хто ти?

– Тиловий щур. Тхір. Пес падальний.

– Образився? Не треба, я...

– Але ж ти мала рацію, – він знизав плечима. – Мій час іще не настав, тому твої слова справедливі. А чи прийде мій час? Не знаю, це залежить багато від чого, у тому числі – від твого сина. Їм треба протриматися в ущелині якнайдовше, щоб я встиг зібрати армію. Я обіцяю, жінко: докладу всіх зусиль, аби твій син повернувся. Віриш?

– Так, старегху, – кивнула Дімицця. – Зроби, що кажеш, і я молитимусь на тебе.

– Краще Богам – останнім часом їх усе частіше забувають. І даремно. – Армахог підвівся. – Дякую за чай та печиво. Не журися, жінко, ми повинні перемогти.

Тільки не питай мене, якою ціною.

Дімицця не запитала. Вона мовчки провела старегха до дверей і випустила в ніч. Брязнув за спиною засув – сьогодні "Благословення" буде зачиненим.

Армахог завмер на порозі, звикаючи до темряви, потім швидко пішов до центру міста. Старегх поспішав повернутися до палацу, розуміючи, що там, напевне, хвилюються через його відсутність. Він ішов швидко, але встигав дивитися навкруги, і зміни, які сповнювали навколишні будинки та дахи, і навіть небо над цими дахами, пригнічували.

Місто завмерло, шоковане. Вогонь, висічений промовою Талігхіла в серцях мешканців, дещо пригас. Натомість прийшло усвідомлення, що війна не за горами. Точніше, саме за горами, але незабаром може опинитися тут, на вулицях, у будинках – вогнем, криками, кров'ю. Це потрібно було осмислити. А ще треба було усвідомити, що віднині чоловік, який жив під одним дахом зі своєю сім'єю, заробляв на хліб, – може не повернутися додому. От він пішов сьогодні, бадьорий і усміхнений, пішов із військом, а назад прийде лише військо. Без нього. І що тоді?

Місто завмерло. Представники нічних професій поховалися по своїх шпаринах, не поспішаючи ви-

ходити на роботу; десь надривалося у несамовитому горланні негодоване немовля, брехав на мутний місяць самотній собака. У храмовому районі протяжно та урочисто грали флейти, перемежовуючись із гуркотом ритуальних барабанів. Очевидно, збиралися когось ховати.

А! продавець амулетів, про якого говорив Тісліг...

У палаці старегх передусім наказав покликати до себе Обхада. Той був давнім приятелем Армахога, вони познайомилися ще у військовій школі, в якій, до речі, вчилися разом із Шеддалем. Обхад приїхав тільки сьогодні вранці. Повідомлення про війну відкликала його з відпустки. І хоча відпочивав тисячник далеко на півночі, прибув до столиці одним із перших. До вечора Армахог не турбував друга, а зараз мусив запросити до себе: нагальна справа!

– Ну, здрастуй, – пролунало від дверей, і старегх побачив Обхада, високого та м'язистого, зі своїми класичними вусиками в півпальця. Приятель встиг трохи відпочити і тепер випромінював енергію духу та тіла. – Отже...

– Ти так поспішаєш потрапити до Ув-Дайгрейса? – посміхнувся Армахог.

Обхад віддзеркалив усмішку:

– Відпочинемо на тому світі. Давай, наказуй.

Армахог поморщився, і старий тисячник потрусив копицею сивого волосся:

– Вибач.

– Взагалі-то, я дійсно збираюся наказувати. Це не як у пісні про героїв, в якій – пам'ятаєш? – "я не наказ, прохання висловлю тобі" – і так далі. Немає

часу на прохання. Треба негайно їхати на перевал Анг-Силіб. Талігхіл затримає хумінів у Кріні, і тоді їм мимоволі доведеться шукати обхідні шляхи. Найзручніший – Анг-Силіб, решта навряд чи придатні. Твоя мета – попередити вежі, що хуміни виявили перевал. Я даю тобі сувій, тут – система умовних знаків для перемовин між тобою та вежами. Другий такий – у правителя. На запитання, чому – ти, відповідаю: інших людей зараз немає. Приїдуть завтра-післязавтра, але це – неприпустима втрата часу. Та й у тобі я можу бути впевненим, що зробиш усе, як слід. Вирушати необхідно негайно. Здається, все... Ні, не все. На прохання Тієліга тебе супроводжуватиме Ув-Дайгресовий жрець.

– Навіщо?

– Бог його знає, – відповів старегх. – Я розмовляв з Талігхилом, той дозволив. Нехай їде – помічник тобі, гадаю, не завадить. Жрець родом із тих країв, тож...

– Зрозуміло, старий. Вибач, що перебиваю, але ти казав – часу обмаль, а до Анг-Силіба, – Обхад примружився, оцінюючи, – днів два швидкої їзди верхи. Веди сюди жерця і відпуская нас.

– До жерця доведеться їхати, – розвів руками старегх. – Але храмовий район по дорозі...

– Зрозуміло. Ну...

– Ще одне, – голос Армахога перехопив тисячника вже біля виходу, – в бій не встрявати і взагалі давай без самодіяльності. Передасте сигнал і відступите за Ханх. Там разом із військом чекайте на мене біля переправи – або приєднуйтеся до армії Талігхіла, яка відступатиме. Зрозуміло?

– Так, – пробурмотів Обхад.

– І думати не думай! – гукнув навздогін Армахог. – Я тебе знаю, – додав він тихіше, оскільки давній друг був уже далеко. – Напевне закортить полізти в бійку. Сподіваюся, жрець тебе стримає. Тієліг обіцяв, що так і буде, але ніколи не можна бути впевненим до кінця з цими жерцями...

ДЕНЬ ДЕВ'ЯТИЙ

Я не стримався і позіхнув: дуже хотілося спати. *Ще кілька таких сеансів, і я перетворюся на сомнамбулу.*

– Котра година, пане Мугід?

Це, звичайно ж, Данкен. *Цікаво людині, що з ним вдієш?*

– Уже далеко за північ, – незворушно повідомив старий. – Ті, хто хоче поїсти, можуть вирушити до Великої зали, а хто віддає перевагу сну...

– У ліжка, – закінчив я.

– Правильно, пане Нулкер, у ліжка, – згодився оповідач. – А вас я попрошу залишитися – не бійтеся, ненадовго. На добраніч, панове. Завтра розпочнемо сеанс пізніше, щоб дати вам можливість виспатися та відновити сили.

Утримавшись від коментарів, "пани" залишили кімнатку і мене – на поталу старому. Втім, зараз це мене мало турбувало; млявість, мов важка ковдра, охопила тіло, притуплюючи емоції та почуття – навіть сприйняття того, що відбувалося, сповільнилося. Можливо, цього і прагнув пан Мугід?

– Не зволікайте! – попросив я, знову позіхаючи. – Кажіть та відпускайте мене до всіх демонів, інакше виноситимете на руках.

– Так, звичайно, – кивнув старий. – Пробачте, що затримую, але... Пане Нулкер, я розумію, що запитання видасться дивним, а якщо мої підозри мають реальні підстави, ви все одно не скажете правди, проте... Позавчора ви потрапили до моїх апартаментів.

Я кивнув – не для того, щоб підтримати розмову, а винятково заради збадюр... зібдр... збадрюван... – словом, щоб не заснути.

– Зізнаюся, у тому, що сталося опісля, є і моя провина. Я був трохи засмучений розмовою з так званими рятівниками, і занадто пізно здогадався, що вас треба було вивести... на нормальні яруси вежі.

Тепер це так називається?

– Але я надто пізно... Здається, я повторююся? Вибачте. Тож вам якось вдалося знайти вихід...

Я знову кивнув – зосереджено й уважно... наскільки був здатен. *Старий і жартувати може. Чудася та й годі!*

– І не лише ваша присутність, – додав Мугід. – Деякий час по тому, як ми розійшлися, я опинився на першому поверсі вежі, – ("Опинився"!) – і служники доповіли мені про купу мотлоху, яку вони, на жаль, встигли викинути. Згодом я подумав, що серед непотрібу могли бути речі, дорогі для мене як пам'ять. Я перевірів, і з'ясувалося, що насправді дечого не вистачає. Однак я не певен, що ця річ... власне, що вона лежала там, де я

її шукав. Тому прошу, назвіть усе, що ви... використовували тоді.

Багато туману, пане Мугіде. Туману і плутанини. Як кажуть, шито білими нитками. Цікаво, що ж такого цінного я міг вишпурнути на перший поверх вашої дорогоцінної вежі?

– Гм, та хіба тепер згадаєш? – щиро вигукнув я. – Скажіть, що вас цікавить, а я спробую напружити свій сонний мозок... – і знову позіхнув.

Мугід виглядав засмученим, він одразу якось постарів і згорбився, хоча – Боги! – звідки такий трагізм? Усяке у житті буває, ну загубив ти ніжку улюбленого, але пошкодженого часом стільця (тільки ніжки та ріжки від нього і залишились), загубив – що тепер, з горя вмирати?

До того ж, я був лихий на старого за байдужість та зверхність, і за таємниці, які він так старанно приховував і які – правду кажучи – лякали мене. Коротше, я не збирався полегшувати життя панові оповідачеві.

Він подивився мені в очі, уважно і сумно:

– Там було кілька речей.

Справді? А кілька хвилин тому ви, шановний, казали, що не певні, чи "ця річ... загалом, що вона лежала саме там, де ви шукали". Кого ми обманюємо?

– Перелічіть усе, – знизав я плечима. Страшенно хотілося спати, і ця розмова мене дратувала. Звичайно, цікаво поговорити з паном Мугідом, тим паче – наодинці, це таке рідкісне явище! – тільки ми в різному становищі. У нього з очима все гаразд, а мої злипаються, наче стулки мушлі.

Він перелічив. Серед вигаданих речей були дві, які я дійсно викинув. Вкритий пліснявою фоліант та стара кітара.

Оранжевим ліхтариком спалахнула у моїй свідомості думка: *щось таке було, щось таке...* Ні, зараз не згадати. *Треба поміркувати на дозвіллі.*

– Кітара була, – погодився я. – Така... поламана.

– Цього я і боявся. А книжки не було?

– Не пам'ятаю, – довелося застосувати всю наявну акторську майстерність, щоб звучало переконливо. – Вбийте, не пам'ятаю. Може, завтра, на свіжу голову...

– Розумію. Дякую за відверту розмову. Зізнатися, не чекав, що ви відповісте.

– Невже я так кепсько поводжуся, пане Мугід?

Він утомлено відмахнувся:

– Облиште. Ви чудово мене розумієте. Ви гравець, пане Нулкер, і вмієте грати гідно. Але навіщо перегравати?

Старий підвівся, я – теж, тільки зараз відчувши страшенний біль у всьому тілі. *І не дивно: стільки часу верхи, та й перехід цей!.. Нічого, у вежах відпочинемо. Зараз посплю, наберусь сил.*

Звичайно, непросто заснути після такої розмови зі своїм якщо і не батьком, то вчителем; але заснути треба.

Дивно! Наче все це вже зі мною відбувалося, і я лише...

Я повертів головою, відганяючи мару. *Маячня якась! От тільки – яка? Вже не пам'ятав.*

Натомість пан Мугід дивився на мене дуже уважно. Прискіпливо дивився.

Мені стало ніяково, але... *я гідний гравець, чи не так? Такі легко не здаються.*

– Щось не так?

– Щось не так?

Два запитання пролунали майже одночасно. Майже, а таки його на хвилину пізніше! *Дрібниця, а приємно.*

Відповідати я не збирався. А старий похитав головою:

– Ні. Мені здалося, з вами щось не так.

– Та ні, – кинув недбало. – Просто дуже хочеться спати.

– Тоді на добраніч, – він відкрив двері: розмову закінчено.

Я жестом подякував Мугідові за люб'язність і попрямував до сходів. Ще треба втрапити до четвертого поверху. Проте за вечерю я навіть не думав.

Дивний все-таки народ зібрався! Здавалося, після оповіді мріялося тільки про одне: як опинитися у ліжках. А тепер тиняються коридорами, мишею лякають.

Чиясь тінь шмигнула попереду, клацнув замок. *Здалося, чи хтось стежить за мною?*

Утім, біля дверей моєї кімнати чигала ще одна загадка, якими вщент була наповнена вежа. У шпарину хтось всунув невелику цидулку з попередженням: "Будьте обережним".

На Данкена несхоже, тож залишалося тільки здогадуватися, хто це міг бути.

Не спалося. З серцем коїлося щось незвичайне: як хотіло, так і билось. Я вертівся у ліжку, плуталися думки.

"Бути обережним"? Звичайно, буду. Хіба ж можна інакше на війні? Обережність в усьому – у вчинках, поглядах, думках, почуттях. У нас два найстрашніших вороги: жалість та страх. Переможемо їх, переможемо і решту. Обов'язково переможемо...

Здається, хтось ходив за дверима, але я вже не чув. Я спав.

ДЕНЬ ДЕСЯТИЙ

Сьогодні нас не будили, але ми прокинулися вчасно: чи то за звичкою, чи то давав знаки голод, адже майже всі вчора так і не вечеряли.

За сніданком я звернув увагу на дві деталі, варті того. По-перше, ніхто з панів сприймаючих не виявляв ніяких надприродних здібностей, з чого можна було зробити... різні висновки! Та Боги з ними, з висновками. Було заняття й цікавіше.

А саме – поспостерігати за паном Мугідом. Раніше я бачив його розгніваним і самовпевненим, трохи іронічним і незворушним, як засмажений карась. Але ніколи – таким, як зараз.

Старий виглядав цілком заглибленим у себе. Він над чимось напружено мізкував, і начхати йому було і на нас, панів сприймаючих, і на вежу, і на вхід у вежу, який, до речі, досі залишався завалений камінною брилою. Мугід над чимось напружено розмірковував. Розважував. Сумнівався. Сподівався – і водночас боявся дозволити собі ці сподівання. Журився. Шукав вихід.

Обличчя оповідача передавало всі емоції, а от про тему роздумів годі було здогадатися.

На таку "нестандартну" поведінку Мугіда звернув увагу не тільки я. Решта теж кидала зацікавлені погляди на старого, хоча обговорювати сей феномен ніхто не наважувався.

Урешті-решт ми закінчили сніданок, і Мугід повів нас униз. Поцікавився, чи ми готові...

ОПОВІДЬ ОДИНАДЦЯТА

– Ваші дорожні торби готові, пане, – служник ввічливо вклонився і завмер біля дверей у очікуванні подальших наказів.

– Добре, – сказав Обхад. – Іди до стайні, скажи, щоб сідлали двох коней. І ще двох – на зміну.

Служник вийшов, а воїн підхопив обидва мішки і востаннє оглянув кімнату. Всім вищим офіцерам, які були на службі у Пресвітлого, належало мати таку, не надто простору, але зручну кімнату у палаці. Про всяк випадок. Палацовими апартаментами Обхад користувався рідко, віддаючи перевагу найманій кімнатці неподалік у місті. Тому і було тут так незатишно. *(Може, не тільки тому, а й через те, що ти досі не створив сім'ї, старий?)* Однак, інколи і від цієї кімнати була користь – сьогодні, наприклад.

Обхад повернувся з відпустки, тільки-но чутки про майбутню війну досягли північної провінції. Старий тисячний не чекав офіційного виклику, розуміючи, що має значення кожна хвилина. Тому і з'явився в палаці раніше від інших; тому майже не

Обличчя оповідача передавало всі емоції, а от про тему роздумів годі було здогадатися.

На таку "нестандартну" поведінку Мугіда звернув увагу не тільки я. Решта теж кидала зацікавлені погляди на старого, хоча обговорювати сей феномен ніхто не наважувався.

Урешті-решт ми закінчили сніданок, і Мугід повів нас униз. Поцікавився, чи ми готові...

ОПОВІДЬ ОДИНАДЦЯТА

– Ваші дорожні торби готові, пане, – служник ввічливо вклонився і завмер біля дверей у очікуванні подальших наказів.

– Добре, – сказав Обхад. – Іди до стайні, скажи, щоб сіддали двох коней. І ще двох – на зміну.

Служник вийшов, а воїн підхопив обидва мішки і востаннє оглянув кімнату. Всім вищим офіцерам, які були на службі у Пресвітлого, належало мати таку, не надто простору, але зручну кімнату у палаці. Про всяк випадок. Палацовими апартаментами Обхад користувався рідко, віддаючи перевагу найманій кімнатці неподалік у місті. Тому і було тут так незатишно. *(Може, не тільки тому, а й через те, що ти досі не створив сім'ї, старий?)* Однак, інколи і від цієї кімнати була користь – сьогодні, наприклад.

Обхад повернувся з відпустки, тільки-но чутки про майбутню війну досягли північної провінції. Старий тисячний не чекав офіційного виклику, розуміючи, що має значення кожна хвилина. Тому і з'явився в палаці раніше від інших; тому майже не

людського потоку, тисячного кілька разів затримувала туга сила натовпу. Доводилося зупинятися і перечікувати.

Під час однієї вимушеної зупинки він мимохідь став свідком розмови – навіть не розмови, а тільки фрагменту, який видався цікавим, – нехай і не настільки, щоб затриматися і дослухати до кінця.

Розмовляло двоє. Один – низький сивий чоловік із надзвичайно світлими блакитними очима, інший – одягнений в дорогий халат худорлявий старий, який постійно потирав руки. *Кістки у нього ниють, чи що?*

– ... Так, – казав блакитноокий. – Тобі не збрехали (в голосі відчувалася погано прихована зневага до співрозмовника).

Старий похитав головою:

– Шкода. Він був одним із небагатьох, кого я не вважав своїм ворогом.

– Це не було взаємно, – голос блакитноокого став холоднішим, погляд – жорсткішим. – Мені казали, що ти не з'явишся в Гардгені. Тебе ж попереджали.

– Сьогодні така ніч... – старий невизначено знижав плечима та потер руки. – Без жодного сумніву, я не з'явлюся в Гардгені найближчим часом. Але сьогодні я захотів приїхати – і приїхав. Нацькуеш на мене своїх храмових псів?

– Ти знаєш, що ні. У тебе є право попроситися з ним, – блакитноокий помовчав, а потім мовив, більше для себе, ніж для співрозмовника. – Дивні часи. Ніяк не можу повірити, що він дійсно помер.

– Що? – здригнувся старий. – Що ти сказав?

– Хіба ти не знав? – здивувався блакитноокий. – Він помер. Так-так, саме в тому значенні, яке вкладають у це слово...

Натовп розступився перед Обхадом, і він квапливо втиснувся у звільнений простір, так і не дослухавши розмови до кінця.

Нарешті мети було досягнуто: перед тисячним височів храм Ув-Дайгрейса. Обхад заїхав на задній двір, прив'язав коней, піднявся сходами і – шанобливо зупинившись перед порталом, – увійшов у храм.

Обхад бував тут неодноразово, оскільки шанував Бога Війни більше за інші Божества. І завжди, варто було ступити під купол храму, як із тіні з'являвся якийсь молодший жрець і промовляв ритуальну фразу привітання. Цього разу Обхада зустріла лише пустка – більше нікого.

Він постояв на порозі, здивований зневагою до традицій, потім попрямував до вівтаря. Тисячний знав, що десь тут має бути прохід, який веде до кімнат жерців. Час підганяв, і Обхад збирався порушити усамітненість служителів Бога, щоб вчасно виїхати з міста. Ув-Дайгрейс пробачить...

Коли він наблизився до вівтаря, з вулиці хтось зайшов, заступаючи світло смолоскипів та ліхтарів.

– Щось шукаєте, пане? – поцікавився ввічливий голос.

– Так, – обернувся Обхад. – Я від пана Армахога. Ваш верховний жрець...

– Розумію, ви той, хто їде на перевал, – сказав прибулий. – Вибачте, що змусив чекати. Коні готові?

– Так.

– Тоді рушаймо, – людина жестом запросила Обхада до виходу. – Тіеліг просив не затримуватися.

Коли вийшли на вулицю, з небес, несподівано і люто, вперіщила злива. Урочиста процесія завмерла, наче вода, що падала з неба, була знаменням... утім, хто знає.

Обхад подивився вгору і фиркнув, струшуючи з вусів краплинки. Його супутник натягнув на голову каптур і очікувально подивився на тисячного. Вони завернули за ріг і підійшли до коней.

Уже в сідлі Обхад згадав, що не знає імені супутника.

– Як вас звати?

– Джулах, – долинуло з-під каптура.

Тисячний кивнув і позвернув коня до виїзду на вулицю Церемоній. Їм доведеться здолати велику відстань – і лишалося сподіватися на витривалість жерця. *Здається, цей витримає.*

(вирване з темряви сяйво від гниляків на цвинтарі – зміщення)

Біля Ханху зробили зупинку. Якби воля Талігхіла, він гнав би людей і тварин далі, але необхідно вимити колишніх каторжників; до того ж, Ханх – не струмочок, що наповнився навесні водою, по мосту всім одразу не пройти. І хоч військо негайно почало переправу, це загрожувало затягнутися щонайменше на півдня – невесела перспектива. Талігхіл послав Шеддаля на той берег, а сам залишився на цьому, щоб контролювати процес.

"Чудовий Ханх тихої днини", – писав колись поет-філософ. Поет помер, а слова залишилися, і тепер Талігхіл розумів, чому. *Справді чудовий*. Він уже безліч разів бував тут, але рідко звертав увагу на річку – крізь фіранку паланкіна багато не побачиш. Тепер, опинившись перед водяним велетнем, що поважно розлився, – завмер у сідлі, затамувавши подих... утім, яке там "затамувавши"! – у нього перехопило подих від цієї величності та непоспіху; так повзе по своїх справах удав-довгожитель, так хитає верхівками бамбуковий гай, так крокує перед плугом кремезний віл, так дихають хмарами гори. Так несе свої води Ханх.

Сонце відбивалося у кожній зморщі водяної гладіні, переливаючись золотими монетами в найдрібнішій хвильці; летіли, наполохані гучними голосами й іржанням коней, рибалочки – яскраві довгоносі пташки розміром із горобця-переростка; біля дального очерету дїставав сіті напівголий селянин у круглому солом'яному капелюсі. Дерев'яний міст, збудований чи не самим Хреганом, відсвічував промені натертими до блиску поверхнями статуй, вирізьблених на перилах. Мостом рухалися люди і коні. Збирачі податку за перехід на той берег (інакше – за які кошти ремонтувати міст?!) відійшли і сиділи на колоді, знехотя перекидаючись порожніми словами. На солдат вони лише заздрісно косилися: скільки грошей можна було б... Але ж не сперечатимешся з Пресвітлим – довелось пропустити.

З-за спини Талігхіла виїхало два вершника на замилених скакунах, і збирачі миттєво підвелися.

Прибулі деякий час сперечалися з розпорядником переправи (здається, нею керував Укрін) – той не збирався пропускати, поки на протилежному боці не опиниться все військо. Вершники запекло доводили своє.

У результаті прибулі все ж домовилися, бо прилаштувалися до воїнів і потихеньку почали просуватися до мосту. Збирачі хотіли були хоч із цих здерти платню, але їм показали якусь грамоту – ті відчепилися.

Проїхали.

Нижче за течією, за мостом, мили "везунчиків". Це прізвисько міцно приклеїлося до колишніх каторжників, і тепер по-іншому їх називали рідко: справді ж – везунчики!

Колишні каторжники здригалися від дотику хвиль, нагрітих на сонці, і з насолодою зривали брудне ганчір'я, що мусили носити останні... скільки місяців? Люди відкидали дрантя геть, подалі від себе і від берега, розірвані клапті пливли за течією, перекидаючись і опускаючись на дно, чіпляючись за невеличкі острівці річкових рослин та круглі, з вирізаною долькою листки лотосу. Звільнившись від останніх ознак неволі, "везунчики" починали несамовито змивати з тіла бруд, який буквально в'ївся у шкіру. Воїни, змушені виконувати роль наглядців, схвально позирали, дехто коментував, але несміливо, більше за звичкою. Все-таки у людей свято: їх вернули до життя, коли й сподіватися на це не могли. Чуже щастя солдат звик поважати.

Тесса похитувалась у сідлі, напівзаплющивши очі – аби не бачити. Тогін, як і решта, люто зри-

вав ганчір'я і старанно мився, розбризкуючи воду. Його худе, з виступившими ребрами тіло було вкрите шрамами і саднами... вона пам'ятала його іншим – сильним та владним, насмішкуватим та іронічним, вона... чи пам'ятала? Пам'ятала, яким він був насправді? Тепер дивно дивитися на цю... людину. Тогін здавався чужим; це лякало.

Ти, мабуть, теж здаєшся йому чужою. Владна, самовпевнена, сидиш верхи і – згори вниз – спостерігаєш за його радістю, зовні спокійна, як одна зі статуй на поруччях мосту. Колись ти була іншою.

Але... я ж змінилася заради нього! Щоб врятувати, щоб...

Тесса відвернулася і роздратовано торкнулася коня шпорами, від'їжджаючи від берега. Вона лише зараз помітила, що серед натовпу, який зібрався на березі, стояли Кен із Кейосом. Войовниця спішилася та підійшла до них.

Кен теж змінився, але Тессі лише тепер це впало в око. *Він став... світлішим, чи що? В ньому з'явилася якась іскра, якої не було раніше. Він неначе стара кімната, до якої повернувся колишній господар. Цей господар відкриває рипучі віконниці, струшуючи з них пил, і сонячне проміння заливає приміщення.*

Кен посміхнувся войовниці і поплескав по плечу Кейоса:

– Ми вирішили поки не переправлятися, зачекати...

– Розумію.

Вони мовчки дивилися, як вимиті "везунчики" виходять з води і одягають новий одяг, що їм видали за наказом Талігхіла. Потім колишніх каторжників вишикували та повели до мосту, на переправу.

Розпечене сонце сповзало до річки.

(блиск на воді – зміщення)

Переправлятися закінчили пізно вночі, коли жертвний серп місяця розсік небо, зросивши його бризками зірок. Талігхіл опинився на південному березі одним із останніх, і йому, щиро кажучи, було не до поетичних порівнянь. "Чудовий Ханх..." – демони з ним, із Ханхом! Авангард війська, яке розтяглося страхітливим запиленим змієм, уже входив у тунелі, що вели до веж, а незабаром там опиниться і він, правитель Ашедгуну. *Шлях у темряву, шлях до смерті. Тут не до поезії. Та й спати хочеться страшенно.*

Талігхіл позіхнув і похитнувся у сідлі, коли кінь необережно ступив на загублений кимось розірваний черевик. Тієліг, що їхав поруч, уважно подивився на правителя, але невдоволено промовчав. Пресвітлий сам розумів, що треба відпочити, але підганяв людей... *Приїдемо у вежі, там відпочинемо... – якщо буде час на відпочинок.*

Гуркіт копит.

Під'їхав Сог, кістлявий уїдлиий Клинок, один із помічників Тесси.

– Пресвітлий, згідно з розпорядженням, війська зараз розділяються та входять у Східний та Західний коридори. Але там нічого не сказано про "везунчиків"... – Брат запнувся і виправився, – про звільнених Клинків. Як бути з ними?

– Нехай чекають, – відмахнувся Талігхіл. – Приїду – вирішимо на місці.

– Як завгодно Пресвітлому, – Сог уклонився і поїхав уперед.

Скрипіла збруя, хрустів під копитами пісковику.

– Чи дозволено мені втрутитися? – мовив із темряви Тієліг.

– Облиште ці словесні реверанси, – роздратовано наказав Пресвітлий. – Втручайтеся, скільки завгодно.

– Дякую, – незворушно промовив жрець. – Мова про "везунчиків".

– Уважно слухаю.

– Поділіть їх, – порадив Тієліг. – Так буде краще... і безпечніше. Наскільки я розумію, їм відведено роль жертв; що ж, це не найгірше з можливих рішень. Але я б на вашому місці думав на кілька ходів наперед – як у махтасі. Зокрема, варто взяти до уваги варіант, в якому жертви здогадуються про своє призначення. Звичайно, доля "везунчиків" чекає й на інших... ви розумієте... але ці – особливі. Після того, що вони пережили на копальнях, ці... пани здатні на різне.

Талігхіл деякий час розмірковував. Нарешті вимовив стиха:

– Мабуть, так і зроблю.

Тепер військо рухалося рівниною, по якій то там, то тут стирчали кам'яні брили різних розмірів. Воно розділилося навпіл, і тепер уже двійко гігантських зміїв-щупальців тягнулися у протилежних напрямках. Лише невеличка групка людей

завмерла збоку, очікуючи прибуття Талігхіла.
Що ж, Талігхил прибув.

Зупинивши коня, він подивився на колишніх каторжників. *Саме їх... на смерть. Одним помахом руки.*

До групки приєднався Сог.

– Пресвітлий, Вільні Клинки розділилися на два однакових загони і зараз йдуть Західними та Східними коридорами. Залишилися тільки... – Брат вказав на "везунчиків".

– Їх теж розділіть на два загони, – наказав правитель. – Частина – у Західний, частину – у Східний.

Клинок спішився, віддаючи розпорядження, а Талігхил повернув коня до входу у Західний коридор; охоронці рушили слідом.

Люди, навіть не спішуючись, в'їжджали під склепіння та зникали в лункому череві, яке можна було помітити тільки зблизька і то – при світлі ламп, прилаштованих у спеціальних гніздах. Той, хто йтиме останнім, загасить вогонь та замкне вхід – за допомогою невидимих механізмів, які рухалися, керовані таємними важелями; таких дверей кілька, і вони надійно ізолюють військо від зовнішнього світу.

Нахилившись на вході, Пресвітлий в'їхав усередину.

Неймовірний гамір вдарив у вуха, і на якусь мить Талігхил оглох. Кінь нашорошував вуха та форкав, однак потроху йшов уперед.

Ось я і тут. Ось і тут. І зараз від мене мало що залежить... Можна навіть задрімати.

Утома й напруга останніх днів далися ознаки – правитель закимарив у сідлі. Крізь туманну млу безглуздих сновидінь пробивалося іржання коней, шепіт солдат та брязкіт обладунків. Хтось цікавився, чи довго ще, і його запевняли, що до світанку напевне дістануться, потім – скрегіт позаду: зачиняли проміжні двері. *До світанку неодмінно дійдуть.*

– Вставайте, пане, – *це вже десь було. Все повторюється.*

Талігхіл відкрив очі й позіхнув:

– У чому річ?

Храрріп (очевидно, він змінив Джергіла) пояснив:

– Під'їжджаємо, Пресвітлий. До Північно-Західної.

Правитель вирівнявся, відчуваючи нестерпний біль у сідницях. *Це лише початок?*

Коридор закінчувався звичайнісінькою брамою, люди завмирили перед нею, висвічуючись чорними постатями, відтак зникали, ступаючи *туди*. У вежу.

Ввійшов і Талігхіл.

Навколо було людно та шумно, у великій круглій залі з високою стелею форкали коні та сновигали люди. Частина прибулих прямувала до іншого підземного коридору, що вів до Південно-Західної.

Пресвітлому допомогли спішитися і до нього миттю підійшла низенька людина в легкій кольчужі, одягненій поверх полотняної сорочки. Незнайомець нагадував типового главу сімейства: стар-

ше сорока, але не сивий; добрі очі, зморшки біля повік та на лобі, пишні короткі вуса й жорстка борідка. Правитель здогадався: це Хранитель Північно-Західної, пан Лумвей.

– Із прибуттям, – уклонився той. – Бажаєте піти до своїх кімнат? Пізніше я запрошу вас на сніданок, а поки – даруйте – немає часу. Треба розібратися з людьми та кіньми.

– Нічого, – махнув рукою Талігхіл. – Я зачекаю.

Напівдрімота ненадовго відігнала втому, і зараз Пресвітлому було цікаво спостерігати за тим, що відбувалося. Вони знаходилися в одному з нижніх ярусів вежі, у підземеллях для зберігання продуктів та утримання коней. Поверхи для проживання знаходилися вище, як і балкони-машикулі зі стрільницями*, на яких захисникам доведеться провести не одну годину.

Його увагу привернула знайома постать у плаці з відлогою:

– Я б на вашому місці відпочив хоча б трішки, – зазначив, підійшовши Тієліг. – Щойно зішло сонце, тож детальніше ознайомитися з вежею і безпосередньо підготуватися до оборони можна буде пізніше. Як і до церемоній. Утім, вам вирішувати.

– Слушна порада... – Талігхіл позіхнув. – Добре, скористаюся нею.

Верховний жрець подивився вслід правителю та його охоронцям, повільно похитав головою. *Хлоп-*

*Машикулі – спеціальні майдаичики, обнесені зубчастим парапетом. Застосовувалися для захисту при облозі; з них можна було не тільки стріляти, але й лити розпечену смолу чи скидати на голови ворогів зазделегідь заготовлені камінні брили.

чик росте значно швидше, ніж можна було очікувати. Це добре. Не виключено, що ще не все втрачено. Хоча, звичайно...

Пресвітлому – Пресвітле, жерцю – жерцеве.

(смолоскип летить просто у вічі – зміщення)

– Вставайте, пане, – це вже десь було. Все повторюється.

У двері постукали.

Талігхіл потрусив головою та зіщулився, намагаючись збагнути, де він. А, це Північно-Західна! Ми приїхали... на війну.

У роті, як це буває після довгого і не зовсім гарного сну, назбиралося гіркої слини, горло пересохло, хотілося води. Але паскудний настрій викликало зовсім не це. Просто... все, кожна дія, думка, здавалися знайомими – вже пережитими. Нудота підкочувалася зсередини; не існуюче та забуте (абсурд!) минуле шкреблося ззовні.

– Вставайте, пане.

Він не відповів, підвівся і рушив до дверей. Якщо будять, значить щось важливе. Без причини Пресвітлих не турбують, навіть під час війни.

За дверима очікував Храрріп, незворушний, як завжди:

– Пан Хранитель Лумвей разом з іншими чекає на вас, аби снідати.

– Чудово, – кивнув Талігхіл. – Йдемо.

Йому відвели кімнату на третьому поверсі вежі, посередині між глибокими місткими підвалами та ярусами, призначеними для гарнізону. Це було зручно: не треба далеко йти, щоб опинитися у залі для урочистих сніданків. Звичайно, такі сніданки

у Північно-Західній (як і в інших вежах Кріни) – рідкість, але мудрі будівничі передбачили й таку можливість.

До речі, про мудрих будівничих. Пам'ятаю, ще в дитинстві, коли я вивчав географію та інші науки про землю, наставники щось розповідали про богів. Мовляв, саме вони, боги, збудували ці вежі, відмежувавши Ашедгун з півдня від можливих нападів диких племен. Звичайно, дикі племена, які тепер називаються хумінами, дикими були у ті часи, а тепер... Тепер усе інакше.

У залі – Великій залі, як пояснив Храрріп – на Талігхіла чекали всі впливові пани, яких обставини привели у Північно-Західну. На чільному місці за столом, – на превеликий подив Пресвітлого, який звик вважати це місце своїм скрізь і всюди, – сидів Хранитель Лумвей, простий та домашній, цілком позбавлений офіціозності, якою, поза сумнівами, страждали багато ашедгунських вельмож. Ліворуч від Хранителя сиділа невисока міцна жінка не набагато молодша за нього, з акуратно зачесаним волоссям кольору сонячного проміння. *Дружина пана Лумвея. Хоча я, на його місці, відіслав би її подальше звідси...*

Стілець праворуч від Хранителя залишався порожнім – мабуть, був призначений для Пресвітлого. Далі сидів незамінний Тієліг, у тому ж своєму балахоні, щоправда, відкинувши відлогу. Жрець тихо перемовлявся з незнайомою Талігхілові людиною, яка, судячи з одягу, також була служителем Ув-Дайгрейса. За ними розміщувалися сотники ашедгунського війська, офіцери постійного гарнізону

вежі й представники Вільних Клинків – Тесса та Кен. *Якби ворог забажав – і коли б мав таку можливість – позбавити військо керівництва, досить було завалити стелю у залі чи підсипати в їжу трунку.*

Талігхіл привітався та пройшов на вільне місце: сваритися через дрібниці Пресвітлий не збирався. *У нас попереду надто багато спільних турбот, щоб звертати увагу на такі абищиці.*

Тієліг схвально прослідкував за правителем, але нічого не сказав.

Пан Лумвей познайомив Талігхіла з дружиною, потім урочистий сніданок із нагоди прибуття гостей розпочався.

Власне, особливих урочистостей не було. У повітрі вже відчувалося щось визначне. Що саме – Талігхіл не знав.

Лише коли до зали увійшов служник та пошепки запитав пана Лумвея, на котру годину готуватися до огляду загонам, Талігхіл зрозумів – *відчув* – ВІЙНА. Він чув, останніми днями часто повторював це слово, але лише зараз збагнув, осягнув його значення.

Хранитель запитав, і Пресвітлий кивнув: так, нехай через півгодини – якраз досить, аби скінчити сніданок; огляд так огляд. Не було сил залишатися за столом; правитель попросив вибачення і підвівся, аби піти. Куди? Не знав і не надавав...

Хтось ухопив Талігхілла за рукав. Пресвітлий опустил погляд: *Тієліг. Що йому треба?*

– Даруйте, можна вас на хвильку, мій правителю?

– Звичайно, – погодився Пресвітлий. – Ходімте.

Вони залишили Велику залу і вийшли на широкі сходи, які проходили наскрізь Північно-Західну, від найглибших підземель до дзвіниці.

– Я слухаю, Тіеліже.

– Моє запитання здасться дивним, але... – з вами все гаразд? Я знаю про війну, мабуть, більше, ніж будь-хто з присутніх; принаймні, мені відомий стан, в якому іноді перебувають люди, що вперше вскочили у... подібну халепу. Боги...

– Тільки не треба проповідей, Тіеліже, прошу! – роздратовано промовив правитель. – Вистачає турбот! Ви чули: огляд. Мені треба перевдягнутися та підготуватися, тож – якщо у вас немає до мене інших справ – йдіть до своїх, а я піду розбиратися зі своїми.

Верховний жрець уклонився і провів пильним поглядом Пресвітлого, який рушив нагору. *Що ж, шок, звичайно, до кінця не минув, але вже краще. Головне – зайняти його чимось, щоб усілякі дурниці не лізли в голову. А далі в нього просто не буде часу на сторонні думки.*

Краєм ока Тіеліг помітив, що з зали вийшли Кен з Тесою. Вільні Клинки залишили сніданок, тільки-но випала можливість – їх дуже цікавило, хто з "везунчиків" потрапив у західні вежі.

Колишніх каторжників розмістили на першому поверсі житлового корпусу Північно-Західної – і не випадково. Коли розпочнеться облога, саме сюди буде спрямовано перший удар; і якщо з верхніх поверхів воїни скидатимуть на атакуючих усіляку киплячу та горючу погань, то тут... мабуть, один лише Ув-Дайгрейс знає, що доведеться робити тим,

хто знаходитиметься тут. Точно – не розважатися з куртизанками.

До "везунчиків" було приставлено декілька штатників. ("Звичайно, не тільки для охорони, як можна!.."). Однак Тессу та Кена пропустили без зайвих ускладнень – ватажків уже знали в обличчя.

У великій кімнаті майже не було меблів: лише два поверхи металевих лежаків та стіл під стіною. Кілька смолоскипів копіювали кожен рух тіней та повітря, ворущачи в такт вогняними пальцями.

– ...І тут, розумієш, цей син блохастої дворняги хльоснув мене по спині! Тварюка! Я розвернувся, але...

– Замовкни, Базіко! Тебе не задушили ланцюгами в Могилах лише через те, що тоді батоги пройшлися б по нас. Але твоє тьякканя...

– Послухай, ми вільні люди, і я не дозволю...

– Замовкни! І слухай мене. Ми – не вільні люди. І вже – не Вільні Клинки. Хочеш знати, якого дідька нас витягли з Могил? Бо з нами були Скажений та Шрамник. Першого домагається братик, другого – Гостроязика. І до речі...

З якоїсь полиці ковзнув важкий скособочений силует:

– А ну повтори, Розумнику.

– І повторю...

Брязнули двері, й до кімнати увійшли Кен з Тесою. За їхніми спинами промайнули постаті "наглядачів".

Розмова-лайка згасла, лишився тільки силует посеред кімнати.

– Прийшли, – з відразою процідив силует. І повільно повернувся до Клинків.

– Ти невдячний, Маборе, – холодно промовила Тесса. – Як завжди.

– А ти, Сестричко, занадто обачна, – вищирився Скажений. – За що дякувати? Швидше, я мушу кланятись в ніжки Братикові. Тільки не хочеться.

Кен схилив голову і тихо вийшов. "Наглядачі" випустили його та щільніше зімкнулися перед дверима. "Везунчики" завмерли, напружено слідкуючи за Скаженим: що далі?

– Де Сог? – недбало поцікавився той у войовниці. – Я гадав, він першим примчить дружньо поплескувати по плечу... – Мабор скривився, – ...кинджалом.

– Коли війна скінчиться, я все-таки викличу тебе на Суперечку, – сказала Тесса, замислено постукуючи пальцями по руків'ю меча. – Шкода, що не маю права зробити це зараз. Дуже шкода. Ми витягували вас із багна, в якому ви плавали з ласки Скаженого, а тепер, замість того, щоб поводити себе по-людськи, ви, Клинки, порушуєте Кодекс. Битися з кожним я не збираюся – а ось тобі, Маборе, певно, кину виклик.

– До ваших послуг, пані Тессо, – блазнюючи, розкланявся той, – але мені чомусь здається, що справа до цього не дійде. Ви правильно розраховали. Барикадне м'ясо, дешево, до того ж, гідне вас, пані. Врятувати своїх Братів від смерті – чи не чудово? А те, що тут нам світить захлинутися власними тельбухами – це деталі. Зрештою, така смерть краща, ніж повільне здихання на ко-

пальнях. І до Ув-Дайгрейса, знову-таки, потрапити більше шансів. Моя вдячність не знає меж, пані Сестричко.

– Ми тут на рівних умовах, Маборе, – *ти навіть не уявляєш, наскільки ці умови рівні*, – тож не варто скаржитися. Натомість ті, хто виживе, отримає свободу. Та й померти з гідністю, захищаючи Ашедгун – уже краще, ніж здохнути в пилу копалень.

– Уже! – несамовито вигукнув Скажений, підступаючи до неї впритул. – Уже! Тільки за кілька місяців я й без твоєї допомоги наживав би п'ятами з Могил, чуєш! А тепер!..

Хльосткий звук вибухнув у кімнаті й примусив усіх здригнутися. Мабор приголомшено подивився на руку Тесси, потім торкнувся своєї щоки і знову перевів погляд на войовницю.

– Ти!..

Вона стомлено зітхнула:

– Уже кивав п'ятами. Чи не так? Так. Спіймали. Дали довічне. А тепер – посадили б на кіл або повісили, мов якогось злодія-трупойда. І правильно зробили б, до речі. Це я, дурепа, послухалася Кена та дозволила втягнути себе в таку авантюру... Все, досить. Теревенити у мене немає часу. Поговоримо... після війни.

Тесса вийшла, за нею – "наглядачі", щільно замкнувши двері. Мабор постояв, подивився їм услід. Сплюнував на підлогу та повернувся на лежанку.

Запанувала напружена мовчанка. Розмова з Гостроязикою декого збентежила: он, Клинками назвала, а Скажений казав...

Урешті-решт з'явився призначений над "везунчиками" командир – високий чоловік без двох пальців на лівиці. Він уважно оглянув колишніх каторжників і вказав на Мабора.

– Будеш головним. За будь-яке порушення дисципліни відповідаєш особисто. Зараз вам видадуть форму. Вдягтися, привести себе до ладу, за чверть години повернуся, перевірю. Щоб усе було якнайкраще. Зрозумів?

– Зрозумів, зрозумів, – понуро відповів Скажений.

– Запитання?

– Коли розпочнеться?

Голос командира став рівним та незворушним:

– Не знаю. Ще запитання? Якщо немає – виконувати наказ! – і він грюкнув дверима.

Внесли форму.

– Бач, хвилюється, – сказав Базіка – вилупкуватий воїн, схожий чи то на чаплю, чи то на жабу. – Навіть не назвався, Трипалій.

– Нічого, він з тобою ще встигне познайомитися – пошкодуєш, – хмикнув вічний опонент Базіки – Розумник. – До речі...

– Замовкни, – тихо проказав Мабор. – І щоб форма сиділа, мов друга шкіра. Інакше...

– Яка різниця, в чому вмирати? – зітхнули на якійсь полиці.

– А коли вмирати, тобі немає різниці? – вкрадливо поцікавився Скажений.

Більше суперечок на цю тему не виникало.

Трипалій з'явився точно у призначений час, оглянув, висварив деяких, але справедливо, після чого наказав чекати. У вежах плацу немає, тому

Пресвітлий ходив по кімнатах, що створювало деякі незручності, – і йому, і солдатам.

Час тягся повільно, форма незвично натирала шию, а ремені, здавалося, затягнуті надто міцно. Аж ось двері клацнули і до кімнати ввійшов правитель у супроводі "челяді". Трипалій наказав заго-ну вишикуватися, і Талігхіл ковзнув поглядом по напружених обличчях "везунчиків", кивнув та розвернувся, аби йти далі. Було помітно, що він стомився – чи від перевірок, чи від ще чогось.

– Даруйте, мій правителю, – несподівано сказала Тесса, яка опинилася серед "челяді". – Даруйте, але...

Талігхіл зупинився біля дверей:

– Щось не гаразд?

– Бачите, Пресвітлий, цей десяток складається з людей, що були звільнені згідно з нашою угодою. Наскільки пам'ятаю, вони вважаються вільними з тієї миті, як потрапили у вежу. Однак, їх досі тримають під охороною.

Правитель відмахнувся:

– Ми обговоримо це після огляду, пані Тессо. Гадаю, все вирішиться.

Базіка збирався був реготнути, але помітив погляд Скаженого і передумав. Решта – й поготів.

Талігхіл вів далі:

– Нехай за годину десятник та його заступник разом із вами, пані, зайдуть у мої покої. Продовжимо, панове, – і вони вийшли.

Трипалій наказав Маборові бути готовим до прийому у Пресвітлого, після чого залишив "везунчиків" наодинці.

– Тьху, лихо, – пробурчав Розумник, залазячи на полицю та розв'язуючи шнурок, що стягував комір сорочки. – Або вона нас купити вирішила, або...

Він не договорив: нічого путнього в голову не приходило. Решта теж розбрелися по своїх місцях. Лише Мабор стояв посеред кімнати і люто дивився туди, де щойно стояли "пани перевіряючі". Всією своєю сутністю хижої тварини, Скажений відчував у тому, що відбувалося, підступність, якусь складну пастку, яка вже змикалася над ним – *клац, клац, клац* – відчував наближення смерті. *Ще кілька таких клацань, і голова з плечей, а душа вирушить до Фаал-Загура. Ще кілька... Скільки?*

(зміщення – чужа тінь у порожньому дзеркалі)

Нагорі було холодно: наскрізь пронизував вітер і світило сонце – слабо, упівсили. Талігхіл обперся ліктем об край стрільниці та подивився в ущелину, яка причаїлася під ним, навколо нього, над ним – скрізь. В ущелині було тихо. Окремі пориви вітру, брязкання металу на одному з балконів лише підсилювали, підкреслювали тишу, що наповнювала Кріну до країв.

Пресвітлий стомився. Дивно та несподівано, адже ще зранку, одразу після сніданку, його сповнювали зовсім інші відчуття. Мабуть, через огляд. Ці обличчя; багато облич. Він знав, що згадуватиме їх дуже часто – *опісля*. Якщо виживе.

І ще, "везунчики". Ось хто насправді займав думки Талігхіла. Люди, які *точно* загинуть в Кріні. Це різні поняття: "ймовірно" і "точно". Там із

сумлінням ще можна якось домовитися, на правах шкуродера-лихваря воно погодиться залишити кілька щасливих безтурботних годин (звичайно, під відсотки – о! доведеться заплатити сповна! – але це буде згодом); тут же ти знаєш, що...

У Північно-Східній, навпроти, щось зблиснуло, відбиваючи сонячні промені; шолом? Треба наказати, аби поводитися уважніше, а то у хумінів виникнуть підозри... Але не відволікатимемось, Пресвітлий. "Везунчики". Як справедливо сказала Тесса, це не може тривати далі. Дисципліна дисципліною, правила правилами, але тримати їх під охороною... Але якщо каторжники збунтуються? Не даремно Тієліг радив розділити їх на два заго-ни. Щоправда, я втнув дурницю: треба було розосередити їх по інших десятках, тоді проблеми б не виникло; але – побоявся, не подумав, а тепер – розбирайся. Ймовірно, доведеться дозволити їм вільно ходити вежею.

До речі, час повертатися. Зараз прийде Шеленгах (так, здається, звати того офіцера, у якого не вистачає двох пальців?), прийде з Тессою і... кого він там призначив на посаду свого заступника?

Талігхіл востаннє глянув на ущелину – знову його охопило відчуття, що він десь бачив подібну картину – нехай і не точнісінько таку саму, але дуже схожу, – що вже був тут. Це лякало, передусім своєю незрозумілістю.

Сонячний зайчик від шолома дозорного Північно-Східної пробіг по стінці, завмер на дверях, легенько торкнувся пошкарублених боків дзвонів. Такі дзвони були в кожній із чотирьох веж і признача-

лися для перемовин (звичайно, коли хуміни увійдуть в ущелину, не раніше).

Зайчик плигав, його рухи стали розважливішими й обміркованішими. *Неначе власник шолома махає мені рукою.*

Талігхіл все-таки обернувся; з Північно-Східної дозорний дійсно махав рукою, розгледівши людину, але не підозрюючи, хто саме стоїть навпроти. Пресвітлий несподівано для себе всміхнувся й помахав у відповідь. Потім відійшов у тінь і почав спускатися. Храрріп, що чекав на сходах, мовчки рушив слідом.

Тесса й Шеленгмах із помічником вже були біля дверей Талігхілової кімнати. Він запросив візитерів і наказав Храрріпові нікого не впускати, "лише за негайної потреби".

– Розпочнемо, панове. Я згоден, що становище, в якому перебувають звільнені Клинки, принизливе. З іншого боку, ми на війні, а вони – колишні каторжники, злочинці. Де гарантії, що у найкритичніший момент вони не підведуть?

– Важко давати гарантії, коли у тебе попереду два вибори: смерть та смерть, – похмуро мовив коноплечий помічник Шеленгмаха, з тих. Десятник суворо подивився на нього, але залишив зауваження про дисципліну на потім.

– Не могли б ви вислюватися конкретніше, шановний? – попрохав Талігхіл "везунчика". Не те, щоб він не розумів, про що йдеться, просто хотів вислухати цю людину.

(яку ти збираєшся вбити. Моральне самокатування, так?)

– Можу й конкретніше. Але навіщо? Ви ж усе чудово розумієте, Пресвітлий. Це очевидно. Я, звичайно, вірю в Ув-Дайгрейса, але якось не кортить мені вмирати найближчими днями. А отримавши волю – й поготів. Хоча, яка це воля? Лише подоба.

– До речі – ми якраз зібралися, аби вирішити це. Решта ж – умови угоди. Цілком могли відмовитися, ніхто вас не змушував підписувати.

– Облишмо, – попросив Шеленгмах. – Ми всі тепер в одному човні... вежі. На мою думку, пани, яких позаочі називають "везунчиками", усвідомлюють, що шляху назад немає. Як правильно зазначив мій помічник, є вибір між смертю та смертю. Але це також вибір, і вибір не з простих. Вибір між ганебною смертю боягуза, слимака, та героїчною смертю захисника батьківщини, що ладна здивувати самого Ув-Дайгрейса.

Мабор скептично похитав головою: йому набридло говорити з ними – тими, хто жив іншим життям. *У панів ще лишилися поняття про смерть геройську та боягузницьку... у Тесси он також. А я в Могилах всі ці уявлення повтрачав. Можливо, ті й лишилися Клинками – я вже інший. Їм не зрозуміти...*

– Вибачте, мій правителю, але вирішувати вам, – втрутилася нарешті Тесса.

– Якщо так вважаєте... Гаразд, хай відкличуть варту. Їм знайдеться важливіша робота, ніж охороняти майбутніх соратників.

Мабуть, пани візитери здивувалися, що правитель здався так легко. Але він дійсно не вбачав користі з охорони "везунчиків". Та й страшенно хоті-

лося спати – і більше нічого. *Навряд чи двадцять три каторжники зможуть щось змінити, скажімо, перерізати вночі весь гарнізон та пропустити хумінів. Нісенітниця, абсурд. Не тих боїмося. Навіть смішно.*

Талігхіл покликав Харріпа і сказав, що ляже поспати. "На вечерю? – не варто. Мабуть, прокинуся вранці. І тобі того ж".

Він роздягнувся й ліг, відчуваючи всім тілом: щось не так: чи то надто жорсткі простирадла, чи то задушно, чи...

(Звідусіль кричали. Це дике багатоголосе волаання свідчило, що навколо люди, багато людей. І вони перелякані.

Треба вжити якихось рятівних...

Не додумав. Хтось випадково штовхнув коня, і вірний Джергіл уже навис над кривдником караючим мечем, лаючись та змахуючи руками. Потім нахлинуло щось зовсім уже незвичайне, зовсім не звідси, не з цих місць, не з цього життя, взагалі... Словом, не звідси. Голос. І щось... Але краєчок пам'яті, як ширма, відсік все потойбічне, те, що залишилося там, а тут уже кричали: "Вставайте, Пресвітлий, вставайте!")

Він здригнувся й розплющив очі, за мить до цього усвідомивши, що знову бачив сон. Не сон, а саме сон.

Над ліжком навис вірний Джергіл, кричав та розмахував руками.

Ніколи його таким не бачив. У чім річ?

З'ясувалося, все дуже просто.

Хуміни прийшли.

(зміщення – десь далеко внизу палають у темряві ватри)

Супутником Обхад був задоволений: витривалий, мовчазний, ловить усе на ходу. Мабуть, до його замкнутості тисячний і міг би висунути претензії, оскільки любив побалакати, але зараз все одно було не до розмов. Слава Ув-Дайгрейсові, їм вдалося перетнути Ханх одразу, майже не затримуючись, а могли ж втратити кілька годин!

Двоє вершників мчали трактом, давно випередивши військо Талігхіла й повертаючи на схід, аби піднятися вузькими гірськими стежинами на перевал Анг-Силіб – єдиний зручний для переходу армії супротивника; решта стежок були надто вузькими, звивистими та плутаними.

...Гірська стежина спочатку була широкою та зручною. Ніяких, звичних "прірви – праворуч, бескиди – ліворуч", усе, як слід. Місяць, звичайно, не сонце, але його світло теж допомагає у мандрівках, отож приблизно половину шляху вершники здолали без перешкод. Потім почалися несподіванки.

– Не рухайтесь, – попросив хтось за їхніми спинами, попросив м'яко, неголосно, наче боявся розбудити сплячого. – Зупиніть коней та спіштесь.

Обхад прикро хекнув. Звичайно: нічого дивного, що він про це не подумав, урешті-решт, востаннє в Кріні був давно, як тут пригадаєш... *Але Армахог, Армахог – молодіць, д-демоне смугастий! Так поспішав, аж забув попередити.*

– Тепер кажіть, чому ви тут, – звелів невидимка.

Найвірогідніше, сидять о-он за тим валуном. Але де гарантія, що ще одного-двох десятків спостерігачів немає в інших місцях.

– Для цього, панове, нам зовсім не обов'язково спішуватися, – спокійним, трохи насмішкуватим тоном зауважив Обхад. – Ми б і так сказали.

Він змовк в очікуванні, що зараз накажуть не мудрувати, а відповідати на запитання, але невидимі співрозмовники не опустили навіть до такого.

– Це ятру? – напівзапитально сказав Джулах найзвичайнісіньким тоном, наче мова йшла про новий спосіб гартування клинка. – Я не помиляюся?

Запитував він в Обхада, але відповіли згори:

– Ти не помиляєшся. Ми – ятру. А ви хто такі?

– Це довга розмова, – сказав тисячний. – Її зручніше вести біля вогнища, посьорбуючи чай та споглядаючи зірки, а отак, на стежці, все не поясниш. Скажу лише головне: Ув-Дайгрейс готує свої володіння для нових гостей, їх незабаром буде дуже багато. Війна.

– Ми знаємо. І пам'ятаємо про борг. Якщо ви приїхали тільки, щоб...

– Ми приїхали не "тільки, щоб"! – роздратовано кинув у темряву Обхад. – Може, досить грати у хованки? Чи так боїтеся нас двох, що навіть не наважуєтеся вийти, як належить гостинним господарям?

– У нас давно не було гостей, воїне, – сказав худорлявий чоловік середнього віку, несподівано з'явившись перед Обхадом. – Ми не боїмося вас. Ходімо, вчитимось мистецтву гостинності разом.

Ходімо, посланцю Пресвітлого, розповіси, з чим приїхав.

На стежці миттю стало велелюдно, наче на вулиці Гардгена. Горці взяли коней за вуздечки й повели уперед, "гості" з провідником йшли трохи позаду.

...Селище ятру виглядало напрочуд спокійно. Втім, такі ідилічні настрої зіпсували нечіткі постаті, що ворухнулися по периметру кам'яного майданчика, де розташовувалися шатри; зойкнув птах, миттю відгукнувся інший: це поводитир Обхада й Джулаха, приставивши до рота долоні, крикнув совою. Постаті вартових відступили у темряву й завмерли.

– Заходьте та почувайтеся в безпеці, – сказав худорлявий ятру, вказуючи на центральне шатро.

Усередині воно було розділене на кілька окремих приміщень; Джулаха й Обхада провели у центральне, до вогню. Їм піднесли килимки для сидіння, і всі, господар, його одноплемінники та гості, розсілися навколо полум'я.

– За законами гостинності, – вів далі худорлявий, – я мушу запропонувати вам поїсти та відпочити, й лише потім турбувати вас своїми запитаннями...

– Правильно, – подумки всміхнувся Обхад, – але сьогодні можна відійти від традицій. Ми поїмо та відпочинемо згодом, зараз я волів би пояснити причину нашого візиту. До речі, панове, мене звать Обхад, мого супутника – Джулах.

– Моє ім'я – Ха-Кинг, – повідомив худорлявий. Після цього він представив сімох ятру, що сиділи

поруч, але тисячний не запам'ятав імен. "Ха-Кинг", "Ха-Кинг" – щось знайоме... Десь я вже чув...

Обхад розповів про своє завдання, продемонстрував вірчі грамоти – Ха-Кинг довго й уважно вивчав сувої.

– Ми допоможемо, – повідомив нарешті. – Тільки поясніть, як.

– Взагалі-то, плану як такого я не маю. Все залежатиме від обставин. Ви зможете виділити людей, аби спостерігали за стежками, що ведуть на перевал з південних схилів гір?

– Так.

– Тоді нам із Джулахом залишається влаштуватися на Коронованому, закласти дров для сигнальної ватри і чекати знаку від ваших людей. Тоді ми передамо повідомлення у Південно-Західну, а там із допомогою дзвонів перекажуть решті вез.

Ха-Кинг замислився.

– Гарне рішення, мені подобається. Сьогодні переночуйте в моєму шатрі, а завтра вас відведуть на Коронованого. До того часу відшукають підходящих людей.

– Чудово! Пресвітлий напевне оцінить це!

– Це наш обов'язок, і ми про нього ще не забули. Така ціна нашої недоторканності, нашого миру й нашої свободи – і ми згодні платити.

– Скажи, Ха-Кинге, а якби... у вас не було зобов'язань перед Пресвітлим – ви б допомогли?

– Навряд чи. Оскільки нас би в такому випадку не існувало. Зрозумій, не буває ятру-рабів, але немає й правителя, котрий би погодився дозволити нам жити незалежно від його волі. Наші прадіди

вдавалися до крайнощів, ми обрали "золоту середину": життя, свобода та служіння. Не найгірший вибір, чи не так?

Їх влаштували на ночівлю в шатрі. Тисячний зміг заснути не відразу, але лежав тихо, пригадуючи події багаторічної давності. Джулаха ж зовсім не було чути, наче він одразу вирушив у світ сновидінь. *Гарний хлопець, витривалий, терплячий, хоч і химерний. Та зрештою, всі ми не без того...*

Поснідавши, вони вирушили далі гірською стежиною в супроводі кількох ятру. Ха-Кинг обіцяв Обхадові, що їм приноситьимуть на Коронованого їжу та повідомлятимуть новини. Сказав, і сам навідається до них. *І добре. Можливо, я даремно вбачаю у кожному ятру своїх старих знайомих. А коли і так – то й що?..*

Корованого видно було навіть звідси. Високий бескид трохи нагадував загорнуту в плащ людину з короною, він упирався в самісіньке небо, притискаючи верхівкою до яскраво-блакитного полотнища кілька хмарок-роззяв. Під'їхавши ближче, подорожні розгледіли вузьку стежину, що звивалася аж до верхівки.

– Коні пройдуть? – запитав тисячний у ватажка горців, такого ж худого, як і Ха-Кинг.

– Так, – кивнув ятру. – І травиця там гарна, соковита.

Біля підніжжя горці попрощалися з Обхадом та жерцем, вирушивши на південний бік Анг-Силіба, а мандрівники почали підйом. Ближче до вечора, вони вже стояли на зеленій чуприні Коронованого. За порадою Ха-Кинга, Обхад із Джулахом виріши-

ли звести невеличкий курінь: було тепло, але нагорі гуляв вітер, і навіть зубці корони не захищали від нього, а від можливого дощу – поготів.

Коней стриножили. Обхад узявся за курінь, а жрець зібрав хмизу для нічного вогнища та приготував вечерю.

Коли все найнеобхідніше було зроблено, в ущелині панували сутінки. Почали співати цикади, зашурхали в траві всюдисущі миші; тихенько форкали коні, яким вперше за кілька останніх днів випала нагода як слід відпочити. Сонно тріскотів хмиз у ватрі, й життя знову дало послаблення, втягнуло пазурі й заховало ікла. Обхад не хотів загадувати, чи надовго: за останні роки він навчився цінувати такі хвилини – без них життя, навіть ризиковане, не було б повним.

– Кажуть, – зауважив він, дивлячись у ніч, – кажуть, Коронований стоїть тут не випадково. Ти чув цю байку?

Джулах підвів голову й сонно подивився на тисячного:

– Га? Що? Пробачте, я прослухав.

– Ти знаєш легенду про Коронованого? – повторив Обхад.

– Н-ні. Напевне, це якась місцева.

– Навряд, – ліниво протяг тисячний. – Я її чув у Гардгені... і потім ще кілька разів. Легенда стверджує, що Коронований – це демон, якого Боги Ашедгуну перетворили на бескида. Він колись програв наймолодшому з них, Гравцю, у кості, й аби розплатитися, мусив оберігати вхід до країни – цю ущелину.

– А вежі навіщо? – запитав Джулах. – Їх, як розповідають, теж будували Боги.

ПРАВИЛА ГРИ

– Коронований начебто віддає вежам свою силу... – тисячний замислився. – Не знаю, цього в легенді не було.

Жрець мовчав. Обхад вирішив, що той задрімав: після довгої дороги і роботи – не дивно. *Нехай.*

Тисячний підвівся й підійшов до зовнішніх зубців кам'яної корони, аби подивитися на вежі та ущелину. Але поглянувши вниз, він із тихим вигуком відсахнувся. Згорблена постать біля вогнища миттю підскочила:

– Що?

– Хуміни. Там, біля входу в ущелину. Здається, збираються розбити табір. Заходити, мабуть, будуть завтра.

Джулах наблизився до краю майданчика.

– Виходить, почалося, – констатував жрець.

– Почалося.

Він помовчав.

– Коли хочеш, йди відпочинь, я повартую в першу половину ночі. Все одно не засну.

Звичайно, Обхад брехав. Справжній воїн може заснути в будь-якій ситуації; коли ти в облозі або коли тримаєш облогу – все одно – час не вибирають. Він брехав. Просто хотів, аби помічник зараз пішов спати – тисячному треба було поміркувати на самоті.

Джулах слухняно попрямував до куреня, а Обхад так і залишився стояти, спостерігаючи за вогнями ворожого війська й не помічаючи, що нічний вітер розтріпує пасма сивого волосся.

Літературно-художнє видання

Володимир АРЕНЄВ

**ПРАВИЛА
ГРИ**

Частина перша

Відповідальна за випуск *Н. Кудриницька*
Верстка *К. Павлюков*

Підписано до друку 26.12.2003.

Формат 70х90/32.

Умовн. друк. арк. 10,53.

Обл. вид. арк. 9,36.

Гарнітура SchoolBook. Друк офсетний.

Наклад 2 000 прим.

Зам. №

№ 1111 від 02.02.04

Віддруковано:

м. Київ, Червоногвардійська, 22а

ТОВ “Джерела М”, 04071, м. Київ, а/с 110.
Телефон для оптових покупців: (044) 467-50-24

**ЗЕЛЕНИЙ
ПЕС**

**Реальность
Фантастики**

ІРІНА НОВАК
ВИТАЛІЙ ЗАЦІРКО
СЕРГІЙ ЛУКЪВЕНКО
ВЛАДИМИР ВАСИЛЬЄВ

**Реальность
Фантастики**

№ 1 (1) 2004

ІРІНА НОВАК
ВИТАЛІЙ ЗАЦІРКО
СЕРГІЙ ЛУКЪВЕНКО
МАРИНА І СЕРГІЙ ДІВЧЕНКО

**Вперше в Україні –
щомісячний
літературно-художній
журнал
«Реальность фантастики»**

Передплатний індекс 08219

e-mail: irakly@rf.com.ua

ISBN 966-7831-53-1

9 789667 831530